

Soortmanagementplan

Kickersbloem 3, Hellevoetsluis

Eelerwoude

kleurt het landelijk gebied

Soortmanagementplan

Kickersbloem 3, Hellevoetsluis

Definitief

Versie 6

Opdrachtgever

Gemeente Hellevoetsluis
Mevr. M. van Santen
Postbus 13
3220 AA Hellevoetsluis

Opdrachtnemer

Eelerwoude
Achterstraat 11
4101 BB Culemborg
T 0345 72 70 00
F 0345 72 70 10
E info@eelerwoude.nl
I www.eelerwoude.nl

Projectgegevens:

Projectnummer: P6738
Datum: 4-6-2014
Projectleider: R. Heins
Opgesteld: R. Heins en M. Warringa
Gecontroleerd: G. Lubbers

© Eelerwoude 2014, niets uit deze uitgave mag
worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt
worden zonder schriftelijke toestemming van
Eelerwoude bv.

De opmaak van dit rapport gaat uit van dubbelzijdig
afdrukken

INHOUD

1	INLEIDING.....	5
1.1	Aanleiding en doel.....	5
1.2	Dit document.....	6
1.3	Leeswijzer	6
2	SOORTMANAGEMENTPLAN	9
2.1	Een nieuwe denk- en werkwijze.....	9
2.2	Gunstige staat van instandhouding	9
2.3	Habitatbanking	10
2.4	Proces	12
2.5	Juridisch kader	13
3	PLANGEBIED KICKERSBLOEM 3.....	17
3.1	Ligging Kickersbloem 3	17
3.2	Huidige gebruik en inrichting plangebied.....	17
3.3	Voorgestane ontwikkeling.....	19
4	BESCHERMDE SOORTEN	21
4.1	Onderzoeksmethode	21
4.2	Resultaten en effectbeoordelingen	32
4.3	Gunstige staat van instandhouding	35
4.4	Soorten van het SMP	36
5	INRICHTINGS- EN UITVOERINGSVOORWAARDEN.....	45
5.1	SMP kaart	45
5.2	Inrichtingsvoorwaarden	47
5.3	Uitvoeringsvoorwaarden.....	64
5.4	Afwijken van de voorwaarden	71
6	GEBRUIKERSHANDLEIDING	73
6.1	Verantwoordelijkheden	73
6.1	Gebruik SMP.....	74
7	DE HABITATBANK – REGISTRATIE EN MONITORING.....	77
7.1	Registratie.....	77
7.2	Monitoring	81
	BEGRIPPENLIJST	83
	LITERATUURLIJST	86

BIJLAGE 1 - ONDERZOEKSEISEN	89
BIJLAGE 2 – SMP-KAARTEN.....	91
BIJLAGE 3 – TABEL INRICHTINGS- EN UITVOERINGSVOORWAARDEN	92
BIJLAGE 4 – GENERIEKE ONTHEFFING	97

1

INLEIDING

1.1 Aanleiding en doel

1.1.1 Ontwikkeling Kickersbloem 3 moet rekening houden met beschermde fauna

De gemeente ontwikkelt samen met private partijen het bedrijventerrein Kickersbloem 3. Het terrein komt te liggen ten noordoosten van het bestaande bedrijventerrein Kickersbloem 1 en 2, langs de Ravenseweg richting Oudenhorn. Sinds 2003 zijn er diverse flora- en faunaonderzoeken uitgevoerd in het kader van de Flora- en faunawet uitgevoerd. Uit de onderzoeken is gebleken dat het gebied een functie vervult voor diverse beschermde soorten, met in het bijzonder beschermde huismus, bittervoorn en gewone dwergvleermuis. In de loop van de jaren zijn diverse plannen opgesteld inzake hoe om te gaan met deze beschermde soorten. Er is echter tot nu toe nooit een ontheffing Flora- en faunawet aangevraagd. Bij de ontwikkeling van het terrein moet rekening gehouden worden met deze beschermde natuurwaarden.

1.1.2 Kickersbloem 3 een duurzaam en flexibel bedrijventerrein

De totale bruto oppervlakte van het terrein zal uiteindelijk 93 hectare beslaan. Bij de ontwikkeling van het bedrijventerrein zijn flexibiliteit en duurzaamheid belangrijke uitgangspunten. Het exacte tempo van de ontwikkeling van het terrein is nog niet bekend. Het stedenbouwkundige plan geeft voor de inrichting van het terrein een raamwerk. Maar de exacte inrichting wordt bepaald op basis van de wensen van de toekomstige gebruikers. Kickersbloem 3 moet komende jaren soepel en zonder onnodige vertragingen ontwikkeld worden. Uiteraard moet daarbij wel conform de Flora- en faunawet gehandeld worden.

1.1.3 In een keer duidelijkheid over Flora- en faunawet

Om te voorkomen dat bij elke afzonderlijke ontwikkeling op het terrein een ontheffing moet worden aangevraagd, wil de gemeente nu in een keer duidelijkheid. Dit kan door een Soortmanagementplan (SMP) op te stellen en een 'generieke' ontheffing aan te vragen. Met deze ontheffing is het niet meer nodig om voor elke afzonderlijke ruimtelijke ontwikkeling een ontheffing aan te vragen, mits de duurzame instandhouding van de soort(en) voldoende wordt gegarandeerd. De generieke ontheffing en het SMP leiden uiteindelijk tot meer flexibiliteit en meer mogelijkheden bij zowel ruimtelijke ontwikkelingen als bij de bescherming van soorten. Met een generieke ontheffing en het SMP vormt de Flora- en faunawet een beheersbaar risico bij de ontwikkeling van een gebied. Doordat vooraf is nagedacht hoe met beschermde soorten wordt omgegaan, kan de ruimtelijke ontwikkeling in principe zonder planvertraging doorgang vinden. Door de uitgangspunten en maatregelen uit het soortmanagementplan (SMP) op te nemen bij de aanbesteding

van werkzaamheden, worden risico's afgedekt en optimale invulling gegeven aan de zorgplicht in de wetgeving. De generieke ontheffing wordt aangevraagd voor een periode van 10 jaar.

1.2 Dit document

Dit soortmanagementplan (SMP) is geschreven voor de aanwezige beschermde soorten in Kickersbloem 3 om daarmee de gunstige en duurzame instandhouding van deze soorten te garanderen, en te kunnen voldoen aan de verplichtingen uit de Flora- en faunawet. Het plan is uitgewerkt in de vorm van een 'levend document'. Niet alleen de aanwezigheid en verspreiding van planten- en diersoorten, maar ook de ruimtelijke ontwikkeling van een gebied is een proces waarbinnen constant wijzigingen optreden. Planningen worden aangepast, soorten vestigen zich in het gebied of verdwijnen weer onder invloed van allerlei processen. Het SMP is daarom vormgegeven in een losbladig systeem waaraan nieuwe informatie eenvoudig kan worden toegevoegd. Uiteraard passend binnen de voorwaarden van de Generieke ontheffing. In hoofdstuk 5.4 wordt ingegaan op mogelijke afwijkingen van de beschreven voorwaarden. In hoofdstuk 7 wordt ingegaan op de registratie van de ontwikkelingen in het gebied.

1.3 Leeswijzer

Het SMP start in hoofdstuk 2 met een toelichting op de nieuwe denk- en werkwijze van het SMP. In dit hoofdstuk wordt het soortmanagementplan, generieke ontheffing en het juridische kader uitgelegd. In hoofdstuk 3 is een beschrijving van het gebied en de ontwikkeling opgenomen.

De basis van dit SMP bestaat inhoudelijk uit 3 delen:

1. Soortbeschrijving met actuele en potentiële waarden

De basis van het SMP wordt gevormd door de beschrijving van de beschermde soorten in het gebied. In hoofdstuk 4 wordt eerst ingegaan op de methodiek en de (mogelijke) beschermde soorten in het gebied. Op basis van de eerder uitgevoerde onderzoeken wordt per soortgroep beschreven of deze in het plangebied voorkomen of te verwachten zijn. De ontwikkeling van Kickersbloem 3 heeft (mogelijk) consequenties voor 7 soorten, op deze soorten wordt nader ingegaan in een aantal factsheets. Deze factsheets geven een analyse per soort, met daarin de noodzakelijke maatregelen om de gunstige staat van instandhouding te waarborgen. Per maatregel wordt vervolgens beschreven aan welke eisen moet worden voldaan.

2. Inrichtings en uitvoeringsvoorwaarden en Gebruikershandleiding

In hoofdstuk 5 worden de inrichtings- en uitvoeringsvoorwaarden op kaart gezet en toegelicht. Voor het gebruik van dit SMP is de kaart met inrichtings- en uitvoeringsvoorwaarden het belangrijkste hulpmiddel. Middels diverse voorwaarden rondom de inrichting van het gebied en de uitvoering van de diverse ontwikkeling wordt geborgd dat de gunstige staat van instandhouding van de beschermde soorten in het gebied behouden blijft. De kaart maakt duidelijk welke voorwaarden waar van toepassing zijn. De voorwaarden zijn gebaseerd op de maatregelen ten behoeve van de soorten zoals beschreven in hoofdstuk 4.

De gebruikershandleiding in hoofdstuk 6 geeft hoe het SMP in de praktijk moet worden toegepast. De taken en verantwoordelijkheden van de diverse gebruikers van het SMP worden toegelicht en vastgelegd.

3. De Habitatbank - Registratie en monitoren

Het laatste deel van dit SMP (hoofdstuk 7) gaat in op de registratie en monitoring. Per project moet bijgehouden worden wat er gewijzigd is in het gebied. Is er bijvoorbeeld leefgebied gecreëerd of juist verwijderd?

2

SOORTMANAGEMENTPLAN

2.1 Een nieuwe denk- en werkwijze

Het Soortmanagementplan is een uitwerking van het 'nieuwe denken' rond de Flora- en faunawet waarbij niet zozeer 'de regel van de Flora- en faunawet' centraal staat, maar meer gehandeld wordt naar de 'geest van de wet'. Met andere woorden: hoe is de wet bedoeld en hoe moet hij worden geïnterpreteerd? De vorm van de Flora- en faunawet als een zgn. 'raamwet' maakt dit mogelijk, waarbij uiteraard wel rekening moet worden gehouden met wettelijke regels en jurisprudentie.

Centraal in het Soortmanagementplan (SMP) staat de gunstige staat van instandhouding van de (beschermde) soort. Deze moet te allen tijde gegarandeerd worden. Dit maakt dat het SMP zich vooral richt op de groep van kritische, zeldzame en vaak strikt(er) beschermde soorten. Het zijn namelijk deze soorten die vragen om extra aandacht en gerichte maatregelen. Een ruimtelijke ontwikkeling, zoals de aanleg van een weg, leidt weliswaar tot verlies van leefgebied van algemene soorten, de gunstige staat van instandhouding van deze soorten zal niet snel in gevaar komen. Anders ligt dit voor een zeldzame en/of kritische soort.

Het 'nieuwe denken' betekent ook dat er bijvoorbeeld niet langer grootschalig gekapt wordt vooruitlopend op een ruimtelijke ontwikkeling, omdat er misschien een vogel zou kunnen gaan broeden binnen het werkgebied. Het betekent maatwerk, vroegtijdig en zorgvuldig plannen en rekening houden met soorten. Door delen van het bos niet te kappen, stuur je de soort naar plaatsen waar hij niet leidt tot beperkingen of aanpassingen in je werkzaamheden. De soort heeft een alternatief in de omgeving en de gunstige staat van instandhouding is in veel gevallen gewaarborgd. Beschermde soort en de ruimtelijke ontwikkeling varen er wel bij.

2.2 Gunstige staat van instandhouding

Centraal in het SMP staat het garanderen van de duurzame en gunstige staat van instandhouding (GSVI) van de soorten. Dit wordt aangetoond als:

- uit gegevens blijkt de soort zich op de locatie kan handhaven. Dit geldt ook voor de langere termijn, en
- het natuurlijk verspreidingsgebied van die soort niet kleiner wordt of binnen afzienbare tijd gaat worden, en
- er een voldoende grote habitat bestaat en waarschijnlijk zal blijven bestaan om de populaties van die soort op lange termijn in stand te houden.

Voor streng beschermde soorten (Bijlage IV van de Habitatrichtlijn) moet de instandhouding op plaatselijk en regionaal populatieniveau bepaald worden. In dit SMP betreft dit alle vleermuissoorten. Voor andere beschermde soorten wordt het voortbestaan beoordeeld op landelijk populatieniveau. In dit SMP betreft dat bittervoorn en kerkuil. Voor soorten met op landelijk niveau een ongunstige staat van instandhouding wordt in de praktijk de beoordeling op lokaal niveau uitgevoerd. In dit SMP betreft dit de huismus.

Autonome ontwikkelingen en de GSVI

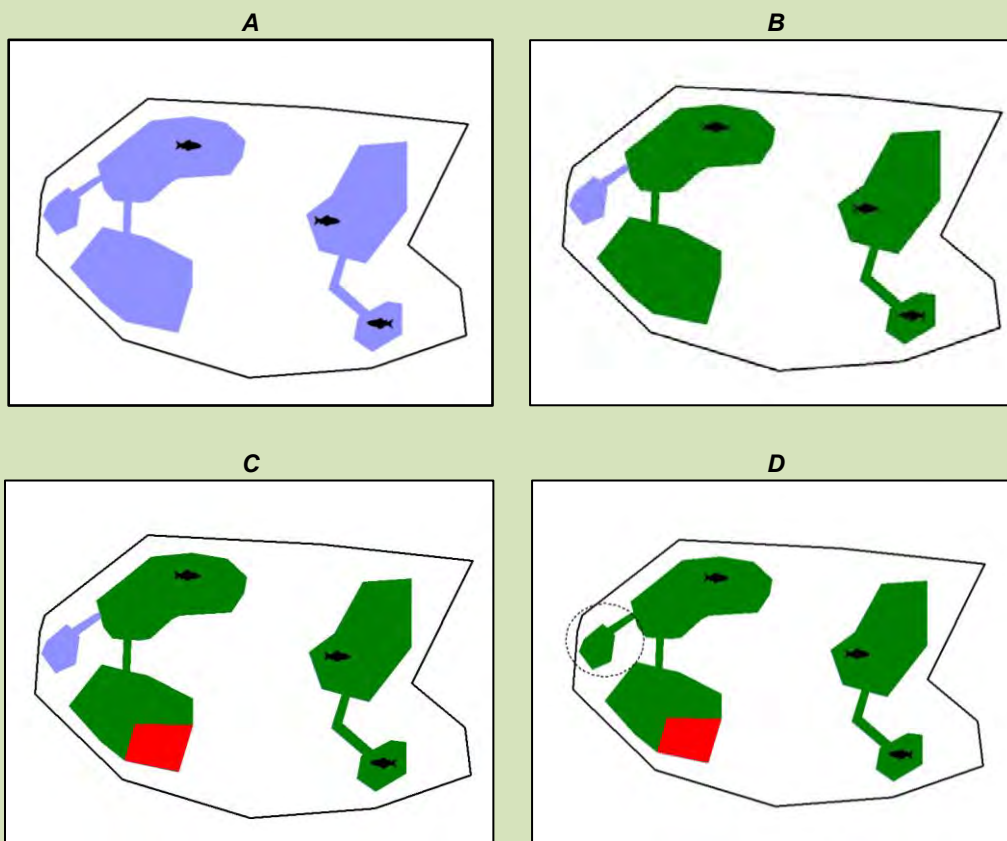
Ontwikkelingen buiten de invloedssfeer van de gemeente en ontwikkelaar kunnen ook invloed hebben op de gunstige staat van instandhouding van de soorten in het gebied. Voorbeelden hiervan zijn klimaatveranderingen, warme of koude jaren, maar ook negatieve ontwikkelingen in overwinteringsgebieden buiten Nederland. De ontheffinghouder kan niet verantwoordelijk worden gesteld voor deze autonome ontwikkelingen. Mocht dit in aan de orde zijn dan moet een ecologisch deskundige onderbouwen waarom de GSVI in het gebied niet behouden kan blijven.

2.3 Habitatbanking

Essentieel in het SMP is het vroegtijdig anticiperen op ontwikkelingen die de gunstige staat van instandhouding (GSVI) in gevaar kunnen brengen. Planning is namelijk één van de belangrijkste instrumenten, zo niet het belangrijkste middel, om de GSVI te kunnen sturen en beïnvloeden. Een stap verder is het preventief ontwikkelen van nieuw biotoop, waardoor als het ware 'wisselgeld' of 'credits' voor toekomstige ontwikkelingen ontstaan. Dit principe van 'habitatbanking', komt uit de Verenigde Staten en wordt in Europa eigenlijk alleen nog maar in Duitsland toegepast. Hier is het een instrument ter compensatie van schade die wordt toegebracht aan de natuur als gevolg van een ingreep. Binnen het SMP vormt het een middel om onverwachte zaken, zoals een wijziging in de uitvoeringsplanning op te vangen, zodat de ontwikkeling onvertraagd door kan gaan omdat al veel eerder maatregelen zijn genomen. De gunstige staat van instandhouding is en blijft gewaarborgd en de ontwikkeling kan ongehinderd plaats vinden. Er wordt als het ware 'afgeboekt'. Uiteraard mits het "banksaldo" voor de betreffende soort toereikend is. Ook ontslaat het de initiatiefnemer niet om maatregelen te nemen om schade aan de soort te voorkomen. Het vormt in die zin zeker geen afkoopsom of vrijbrief.

Kader - Voorbeeld van de werking van het Soortmanagementplan

Vissoort A is tijdens de veldinventarisatie aangetroffen op 3 locaties binnen het plangebied (figuur a). Behalve op de vangstlocaties blijkt op meer plaatsen geschikt biotoop aanwezig (groen in figuur b). Geschikt biotoop bestaat uit meren met brede oevervegetaties. Door ruimtelijke ontwikkelingen zal een deel van het biotoop en leefgebied van de soort in de toekomst gaan verdwijnen (rood in figuur c). Om de gunstige staat van instandhouding te garanderen, worden vroegtijdig in het ongeschikte biotoop brede, natuurvriendelijke oevers aangelegd (cirkel in figuur d). Door de maatregel is nieuw geschikt biotoop voor de soort ontstaan. Vervolgens vindt de ruimtelijke ontwikkeling plaats, waarbij de gunstige staat van instandhouding is gegarandeerd.

2.4 Proces

2.4.1 Het soortmanagementplan

De generieke ontheffing is een nieuw instrument dat tot nu toe slechts beperkt eerder is toegepast. Het betrof het Managementplan voor de rugstreeppad in de Noordoostpolder (in 2007) en het Managementplan voor de ontwikkeling van het Havengebied Rotterdam (in 2012). Over de inhoud waaraan een goed soortmanagementplan moet voldoen is op dit moment nog weinig bekend. Het Managementplan voor het Havengebied Rotterdam is niet openbaar en het eerste managementplan is inmiddels sterk verouderd. Op dit moment wordt door een werkgroep, waarin naast enkele ecologische adviesbureaus ook de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) en de Dienst Landelijk Gebied (DLG) deelnemen, een 'Handleiding Generieke Aanpak Natuurwetgeving' voorbereid. Het vormt een leidraad bij het opstellen van een soortmanagementplan. Dit om te voorkomen dat er veel verschillende planvormen ontstaan, wat ondermeer ten koste gaat van de capaciteit van DR en DLG bij nieuwe ontheffingsaanvragen. De inhoud van deze handleiding was bij het opstellen dit SMP nog niet beschikbaar. Eelerwoude is hierbij echter actief betrokken. Het SMP Tweekelo (zie volgende paragraaf) vormt één van de pilotprojecten die het Ministerie van Economische Zaken samen met enkele gemeenten en adviesbureaus uitwerkt. Dit biedt de unieke gelegenheid om ervaringen en expertise rechtstreeks terug te koppelen met het bevoegd gezag (EZ) en input te geven in de uitwerking in wet en regelgeving

2.4.2 Input van expertise

Min of meer gelijktijdig worden door Eelerwoude ook soortmanagementplannen voorbereid en opgesteld voor vier andere projectlocaties. Het betreft een SMP voor de van Vliegveld Twente in opdracht van ADT (Area Development Twente), de gebiedsontwikkeling in Tweekelo in opdracht van Twence Afvalverwerking, de gebiedsontwikkeling 't Vaneker in opdracht van de gemeente Enschede en voor de aanleg van de nieuwe Oostelijke randweg bij Weerselo in opdracht van de provincie Overijssel. Inmiddels ligt het SMP van Vliegveld Twente bij de RVO ter beoordeling. Kennis en informatie uit de deze projecten wordt binnen Eelerwoude zoveel mogelijk uitgewisseld. Tevens is informatie verzameld bij derden die actief betrokken zijn bij het opstellen van de Handleiding Generieke Aanpak Natuurwetgeving en eerdere soortmanagementplannen. Op deze wijze is maximaal gebruik gemaakt van eerder opgedane kennis en ervaring.

2.4.3 Projectteam

In april 2014 heeft een startoverleg plaatsgevonden met het projectteam als aftrap voor het opstellen van het SMP. In het projectteam nemen deel: dhr. J. Snepvangers (Gemeente Hellevoetsluis, opdrachtgever), mevr. M. van Santen (beleidsmedewerker ecologie), dhr. T. van der Schelde (directeur Kickersvoet bv), dhr. G. Koning (directeur Kickersvoet bv) mevr. R. Heins (Eelerwoude, adviseur ecologie) en mevr. M. Warringa (Eelerwoude, projectleider en adviseur ecologie). De deelnemers in de projectgroep hebben actief bijgedragen aan de totstandkoming van het plan, door een snelle aanlevering van noodzakelijke informatie en creatief mee te denken en te adviseren.

2.5 Juridisch kader

2.5.1 Flora- en faunawet

De Flora- en faunawet is erop gericht om de Nederlandse biodiversiteit te beschermen. De dieren en planten krijgen ermee de plek in de Nederlandse wetgeving die hun volgens de Europese afspraken toekomt. De Flora- en faunawet is overal en altijd van toepassing, dus bij ontwikkelingen, beheer en gebruik.

Bescherming planten en dieren

De Flora- en faunawet gaat over de bescherming van ongeveer 500 planten- en diersoorten, van de 36.000 soorten die in Nederland voorkomen. Het uitgangspunt van de wet is dat geen schade mag worden gedaan, tenzij dit uitdrukkelijk is toegestaan (het 'nee, tenzij-principe').

De wet beschermt:

- enkele vaatplanten;
- bijna alle zoogdieren;
- alle vogels;
- alle reptielen;
- alle amfibieën;
- enkele vissen;
- enkele ongewervelde (insecten en weekdieren).

Deze soorten zijn verdeeld in vijf beschermingsniveaus:

- licht beschermde soorten (tabel 1 van de Flora- en faunawet);
- middelmatig beschermde soorten (tabel 2 van de Flora- en faunawet);
- zwaar beschermde soorten (tabel 3 van de Flora- en faunawet);
- zwaar - vogels;
- zwaar - vogels waarvan de nesten het hele jaar zijn beschermd.

2.5.2 Soortmanagementplannen in de Flora- en faunawet

Een soortmanagementplan is geen wettelijk plan dat is genoemd in de Flora- en faunawet of enig andere wet. Een soortmanagementplan is ook geen besluit van algemene strekking of algemeen verbindend voorschrift als bedoeld in de Algemene Wet Bestuursrecht. Voor het opstellen en vaststellen van een soortmanagementplan is dan ook geen procedure voorgeschreven. Het soortmanagementplan kan indirect wel onderdeel uitmaken van de te verlenen ontheffing Flora- en faunawet. Dit is het geval indien de ontheffing een verplichting bevat, dat uit te voeren maatregelen en activiteiten moeten worden uitgevoerd op de wijze zoals beschreven in het soortmanagementplan. Daarnaast kan een soortmanagementplan ook onderdeel uitmaken van het gemeentelijke ecologie- en/of biodiversiteitsbeleid.

2.5.3 Wettelijk kader ontheffing Flora- en faunawet

Artikel 75 van de Flora- en faunawet is het wettelijk kader voor het verlenen van ontheffing van de in de artikelen 8 t/m 18 van die wet genoemde verbodsbepalingen. De wet kent geen aparte regeling voor 'generieke' ontheffingen, een 'generieke' ontheffing als zodanig bestaat niet. Het 'generieke' zit hem in de programmatische langjarige aanpak die gericht is op het garanderen van de functionele leefomgeving en de gunstige staat van instandhouding van beschermde soorten op populatieniveau.

Ontheffing kan alleen worden verleend indien geen afbreuk wordt gedaan aan de gunstige staat van instandhouding van de soort, er geen andere bevredigende oplossing bestaat en wordt voldaan aan een van de belangen die worden genoemd in artikel 2 van het Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten, deze belangen zijn:

- a) de bepalingen inzake de gemeenschappelijke markt en een vrij verkeer van goederen van het Verdrag tot oprichting van de Europese Gemeenschap;
- b) de bescherming van flora en fauna;
- c) de veiligheid van het luchtverkeer;
- d) de volksgezondheid of openbare veiligheid;
- e) dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en voor het milieu wezenlijk gunstige effecten;
- f) het voorkomen van ernstige schade aan vormen van eigendom, anders dan gewassen, vee, bossen, bedrijfsmatige visserij en wateren;
- g) belangrijke overlast veroorzaakt door dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort;
- h) de uitvoering van werkzaamheden in het kader van bestendig beheer en onderhoud in de landbouw en in de bosbouw;
- i) bestendig gebruik;
- j) de uitvoering van werkzaamheden in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling.

Voor strikt beschermde soorten op grond van de Europese Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn kan alleen ontheffing kan worden verleend indien wordt voldaan aan een van de in de betreffende richtlijn genoemde belangen.

Voor vogels kan op grond van de Vogelrichtlijn alleen ontheffing worden verleend voor de volgende belangen:

- In het belang van de volksgezondheid en openbare veiligheid;
- In het belang van de veiligheid van het luchtverkeer;
- Ter voorkoming van belangrijke schade aan gewassen, vee, bossen, visserij en wateren;
- Ter bescherming van flora en fauna.

Voor de overige soorten kan op grond van de Habitatrichtlijn alleen ontheffing worden verleend voor de volgende belangen:

- In het belang van de bescherming van de wilde flora en fauna en van de instandhouding van de natuurlijke habitats;
- ter voorkoming van ernstige schade aan met name de gewassen, veehouderijen, bossen, visgronden en wateren en andere vormen van eigendom;
- in het belang van de volksgezondheid en de openbare veiligheid of om andere dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard, en voor het milieu wezenlijke gunstige effecten;

- ten behoeve van onderzoek en onderwijs, repopulatie en herintroductie van deze soorten, evenals voor de daartoe benodigde kweek, met inbegrip van de kunstmatige vermeerdering van planten;
- ten einde het onder strikt gecontroleerde omstandigheden mogelijk te maken op selectieve wijze en binnen bepaalde grenzen een beperkt, door de bevoegde nationale instanties vastgesteld aantal van bepaalde specimens van de in bijlage IV genoemde soorten te vangen, te plukken of in bezit te hebben.

Tegen een verleende ontheffing staat voor belanghebbenden in eerste en enige instantie de mogelijkheid tot beroep bij de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State open.

Kader – Wie is belanghebbenden?

De Afdeling bestuursrechtspraak oordeelde al eerder dat de belanghebbendheid van derden bij een ontheffingenprocedure op grond van de Flora- en faunawet vooral moet worden gerelateerd aan mogelijkheid van zicht op de betrokken locaties en de mogelijke 'ruimtelijke uitstraling' van de werkzaamheden waarvoor ontheffing is verleend die zich moet uitstrekken tot de woonlocatie van de betrokken derden (ABRvS van 15 juni 2011, nr. 201007307/1/M2, LJN: BQ7940). Het gaat daarbij in het kader van de Flora- en faunawet wel om de bescherming van soorten, hetgeen ook beperkingen oplegt aan de mogelijke ruimtelijke uitstraling (zie ook: ABRvS van 8 augustus 2012, nr. 201105080/1/A3). Recent bepaalde de Afdeling dat de aanwezigheid van beschermde soorten in de directe omgeving 'de leefomgeving kleurt' en daarmee dus onderdeel is van de 'ruimtelijke uitstraling' (ABRvS van 24 april 2013, nr. 201202429/1/T1/A3).

Mogelijke invloed op de woonomgeving (vertaling van 'ruimtelijke uitstraling') lijkt daarmee een centraal criterium te zijn. De vraag of sprake is van een belanghebbende derde moet daarom worden beoordeeld in het licht van mogelijke invloed op de woon- en leefomgeving van de handelingen waarvoor ontheffing wordt verleend. Verder is, op grond van meer algemene jurisprudentie over het belanghebbendenbegrip al bepaald dat een bijzonder individueel, persoonlijk belang, dus een onderscheidende mate van betrokkenheid ten opzichte van anderen, vereist is.

Bron: drs. Mr. L. Boerema, Jurist Natuurbeschermingsrecht - Bestia et Lex

Belang waarvoor de 'generieke' ontheffing wordt aangevraagd

Op grond van het voorgaande en gelet op de ontwikkelingen die ontheffinghouder voornemens is in Kickersbloem 3 te realiseren kan worden geconcludeerd dat de 'generieke' ontheffing worden aangevraagd voor belang b, de bescherming van flora en fauna, zoals genoemd in artikel 2 van het Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten. Belang b, bescherming van flora en fauna, is het enige belang dat overeenkomt met het doel van de 'generieke' aanpak en het soortmanagementplan. Daarin staat immers het garanderen van de gunstige staat van instandhouding van de soort centraal. Alle andere in artikel 2 van het Besluit vrijstelling genoemde belangen komen niet in aanmerking, omdat er in Kickersbloem 3 ofwel geen sprake is van een situatie waarop de betreffende belangen betrekking hebben, ofwel de betreffende belangen op grond van de Vogelrichtlijn en/of de Habitatrichtlijn niet van toepassing zijn op de beschermde soorten waarvoor de ontheffing wordt aangevraagd.

2.5.4 Relaties met andere natuurwetgeving en -beleid

Het SMP heeft alleen betrekking op verplichtingen die voortvloeien uit de Flora- en faunawet en dus niet uit andere wet- of regelgeving zoals de Natuurbeschermingswet 1998, de Boswet of Natuurnetwerk Nederland (voorheen EHS).

Nieuwe Wet Natuurbescherming

Het kabinet wil de Flora- en faunawet, de Natuurbeschermingswet 1998 en de Boswet samenvoegen tot de nieuwe Wet Natuurbescherming. Dit moet de regeldruk voor bedrijven en burgers verminderen. De behandeling van het Wetsvoorstel natuurbescherming wordt naar verwachting in 2014 door de Tweede en de Eerste Kamer afgerond. Het soortmanagementplan is de basis van de nieuwe generieke aanpak, zoals het ministerie van Economische Zaken die voor ogen heeft, en die naar verwachting een belangrijke plaats zal krijgen in de nieuwe Wet Natuurbescherming.

2.5.5 Relaties met andere plannen en procedures

Het soortmanagementplan dient behalve als inhoudelijke onderbouwing voor de aanvraag 'generieke' ontheffing tevens als onderbouwing voor de uitvoerbaarheid van de bestemmingsplannen die voor de gebiedsontwikkeling moeten worden vastgesteld door de gemeenteraad. Daarnaast dient het soortmanagementplan ook als onderbouwing voor de uitvoerbaarheid van door burgemeester en wethouders te verlenen omgevingsvergunningen en eventuele andere voor de realisatie van de gebiedsontwikkeling noodzakelijke uitvoeringsbesluiten. Op basis van het soortmanagementplan moet met aan voldoende zekerheid grenzende stelligheid kunnen worden geconcludeerd, dat de Flora- en faunawet op voorhand niet aan de uitvoerbaarheid van de in de bestemmingsplannen en via omgevingsvergunningen en andere uitvoeringsbesluiten mogelijk gemaakte ontwikkelingen en activiteiten in de weg staat. Indien noodzakelijk kan in een bestemmingsplan of omgevingsvergunning dan wel ander uitvoeringsbesluit de tijdige uitvoering van bepaalde in het soortmanagementplan genoemde maatregelen als voorwaardelijke verplichting worden opgenomen voor een te realiseren bestemming dan wel een uit te voeren activiteit.

3

PLANGEBIED KICKERSBLOEM 3

In dit hoofdstuk wordt de ligging en de voorgenomen ruimtelijke ontwikkeling van Bedrijventerrein Kickersbloem beschreven. Uitgangspunt hierin vormen de meest recente bronnen op het gebied van de ruimtelijke ontwikkeling: 'Kickersbloem 3, definitief stedenbouwkundigplan' (februari 2014) en 'Kickersbloem 3, Ontwerp Beeldkwaliteitplan' (februari 2014). Onderstaande teksten zijn hieruit afkomstig.

3.1 Ligging Kickersbloem 3

Het plangebied Kickersbloem 3 is gelegen ten oosten van Hellevoetsluis en ligt in de gemeente Hellevoetsluis en de provincie Zuid-Holland. Het middelpunt van het gebied bevat de RD-coördinaten $x=71920$ $y=428926$.

Het gebied wordt in het westen begrensd door bedrijventerrein Kickersbloem 1 en 2 en de Kanaalweg Oostzijde, door de Watermanseweg in het noorden, door de Kreekzone in het oosten en de Ravenseweg in het zuiden, is aangewezen voor de ontwikkeling van een bedrijventerrein 'Kickersbloem 3'. De totale bruto oppervlakte van het terrein zal uiteindelijk 93 hectare beslaan, waarvan 65,7 hectare netto uitgeefbare grond.

3.2 Huidige gebruik en inrichting plangebied

Het bestaande landschap is open en weids. Een landschap, dat optimaal is ingericht voor agrarisch gebruik, waar smalle sloten de grote kavels begrenzen. Het landschap is ontstaan uit aanwasolders met vele dijken en kreken die getuigen van de kracht van de zee en van de strijd van de mens tegen de invloed van de zee.

Het waterpeil in de polder is 2.40 – NAP. Dat betekent een gemiddelde huidige drooglegging van de gronden van 1,5 meter. In het peilvak zijn enkele onderbemalingen, die te maken hebben met een lagere maaiveldligging of afwijkend grondgebruik. De stroomrichting voor de ontwatering van het gebied is noordwaarts.

In het gebied liggen diverse erven met erfbeplanting.
Figuur 3-1 geeft een overzicht van het plangebied.

Figuur 3-1 Impressie van de situatie in 2014 in het plangebied.

3.3 Voorgestane ontwikkeling

De beoogde doelgroepen voor Kickersbloem 3 zijn vooral lokale en regionale, kleinschalige en middelgrote bedrijven die in de sectoren, bouw, handel, reparatie, productie, en logistiek actief zijn en in beperkte mate in de dienstverlening. Daarnaast wordt met het terrein ook de opvang beoogd van (boven)regionale vestigers die elders in de regio geen plek kunnen vinden. Concreet wordt daarbij gedacht aan het faciliteren van afnemers van en dienstverleners/toeleveranciers aan de te vestigen bedrijven op de Tweede Maasvlakte. Denk hierbij aan onderhoud- en reparatiebedrijven, expediteurs, recyclingbedrijven en energiebeheer, maar ook dienstverleners op het gebied van supply chain management, ICT, R&D of consultancy.

Om het nieuwe bedrijventerrein optimaal te ontsluiten en de verkeersdruk op bestaande wegen niet onevenredig te laten toenemen, wordt een nieuwe weg (Oostelijke Randweg) gerealiseerd. Hiervoor wordt over het Kanaal door Voorne een brug gebouwd en loopt de weg in noordelijke en westelijke richting, naar de bestaande wegenstructuren rondom Hellevoetsluis.

De vormgeving van het bedrijventerrein is geënt op het landschap.

- Het Kanaal door Voorne vormt de voorzijde van het terrein, zoals het Kanaal ook een voorzijde voor heel Hellevoetsluis is. Hier wordt een ruim profiel met een brede zone van bloemrijkgras, struweel en bomenrijen aangebracht en een representatieve bebouwingslijn. De oostelijke randweg en de nieuwe brug over het kanaal landt hier aan in een groene zoom, alvorens het bedrijventerrein in te duiken.
- De kreek vormt aan de zuidoost zijde een grens met het landschap. De kreek wordt ecologisch ontwikkeld en dient tevens als waterberging voor het bedrijventerrein. Door een sterke verbreding van de kreek met natuurlijke oevers wordt een natuurlijke zone langs het bedrijventerrein gecreëerd. Hiermee wordt uitvoering gegeven aan het krekplan. Aan de rand van de kreekzone komen de kleinere bedrijfsgebouwen. Aan de voet van deze units kan een wandelpad gemaakt worden. Tussen de kreek en de Molendijk (gemeente Bernisse) ligt een strook onbebouwde grond. Hierdoor wordt autonomie van de dijk in het landschap bewaard.
- De Ravenseweg en de Watermanseweg zijn typische representanten van polderwegen die de open polder begaanbaar maken. Deze lijnen worden aangezet met een groenzone langs de rand van het bedrijventerrein. Watergangen, ecologische oevers, bloemrijkgras, struweel, bosplantsoen en grondwallen spelen hier een belangrijke rol.
- De Oostelijke Randweg zal zich voegen in de openheid van de polder. Qua beeld sluit de rechte en laagliggende weg aan op het beeld van de polderwegen in het buitengebied, met hier en daar een enkele rij bomen en een watergang met ecologische oevers langs de weg.

Ten behoeve van de ontwikkeling moet een deel van de bebouwing in het gebied gesloopt worden en een deel van de watergangen gedempt, gegraven en vergraven.

Figuur 3-2 Voorgestane ontwikkeling van het gebied.

4

BESCHERMDE SOORTEN

4.1 Onderzoeksmethode

De aanwezige natuurwaarden zijn in beeld gebracht op basis van bestaande inventarisatiegegevens. De gemeente Hellevoetsluis heeft in de periode 2003 - 2013 vele flora- en faunaonderzoeken in en rond het Kickersbloem 3 laten uitvoeren.

4.1.1 Literatuuronderzoek

Rapportages in het rond Kickersbloem 3 zijn geraadpleegd. Relevante en voldoende actuele verspreidingsgegevens uit deze onderzoeken zijn meegenomen voor het soortmanagementplan. Het gaat hierbij om de volgende onderzoeken:

2003

- Beschermde flora en fauna baggerdepot Braberseweg Hellevoetsluis, Van der Goes en Groot, 2003;
- Broedvogels van de Gemeente Hellevoetsluis in 2003, SOVON Vogelonderzoek Nederland, 2003;

2004

- Natuurwaarden in de gemeente Hellevoetsluis, Van der Goes en Groot, 2004;

2006

- Vleermuisinventarisatie Hallinxweg, Hellevoetsluis, Stichting zoogdierwerkgroep Zuid-Holland, 2006;

2008

- Broedvogels van de Gemeente Hellevoetsluis in 2008, SOVON Vogelonderzoek Nederland, 2008;
- Flora- en faunaonderzoek gemeente Hellevoetsluis, Deel I, Natuurbalans-Limes Divergens BV. 2008;
- Quickscan Flora en faunawet Kickersbloem 3 Hellevoetsluis, Adviesbureau E.C.O. Logisch 2008

2009

- Nader onderzoek vleermuizen, Koenders & Partners adviseurs en procesmanagers bv, 2009;
- Vleermuisonderzoek Kickersbloem 3 te Hellevoetsluis, Adviesbureau E.C.O. Logisch, 2009;
- Beschermde diersoorten in het zoekgebied van golfbaan Bernisse en de ontsluitingsweg, Adviesbureau Mertens BV, 2009

2010

- Inventarisatie Bittervoorn Hellevoetsluis, Bureau Stadsnatuur Rotterdam, 2010;

Tabel 1 onderzoeksintensiteit bij Goes en Groot, 2003

Wie	Soortengroep	Periode	Onderzoeksmethode
-	Flora	Mei – juli	Notitie heeft plaatsgevonden van de aanwezige beschermde en bedreigde soorten
-	Vissen	9 september	Inventarisatie is uitgevoerd met behulp van een schepnet waarbij steekproefsgewijs op plekken met de hoogste trefkansen een haal door het water is gehaald. Determinatie heeft in het veld plaats gevonden.
-	Amfibieën	17 april 15 mei 4 juni 21 juni	Er zijn drie dagbezoeken en één avond bezoek uitgevoerd. Met de dagbezoeken is met schepnetvangst de voortplanting in beeld gebracht. Tijdens het nachtbezoek zijn roepende mannetjes geteld.
-	Broedvogels	17 april 2 mei 19 mei 30 mei 18 juni	Tijdens vijf veldbezoeken zijn vroeg in de ochtend en gedurende de nacht aangetroffen vogels genoteerd
-	Kleine zoogdieren	September	Onderzoek is uitgevoerd met behulp van Life-traps van het type Longworth. Over een traject van 50 meter zijn 10 vallen uitgezet. Over een periode van vier dagen zijn de vallen 6 keer gecontroleerd in de ochtend en de avond. Gevangen dieren zijn gemerkt en vrijgelaten.
-	Vleermuizen	15 mei 4 juni 21 juli	Met behulp van een heterodyne batdetector zijn incidentele langsvliegende en foeragerende vleermuizen genoteerd.
-	Insecten	Mei – september	Inventarisatie heeft plaats gevonden gedurende alle dagbezoeken. Hierbij zijn alle beschermde soorten gekarteerd.

Tabel 2 onderzoeksintensiteit van onderzoek Sovon, 2003

Wie	Type onderzoek	Periode	Onderzoeksmethode
Marc de Bont Harvey van Diek Michel Klemann	Broedvogels	9 april tot en met 1 juli	Een veldbezoek werd uitgevoerd rond zonsopgang en duurde gemiddeld zes uur. Per dag werd afhankelijk van het weer en het terrein 200 tot 400 hectare gekarteerd. De soortenrijkste gebieden zijn vaker bezocht dan de soortenarme gebieden. Tijdens de kartering werd vooral gelet op territorium- en nestindicatief gedrag.

2012

- Ecologische quickscan beschermde planten, dieren en gebieden. Plangebied Kickersbloem 3, gemeente Hellevoetsluis, Ecoresult, 2012;
- Visonderzoek beschermde vissoorten plangebied Kickersbloem 3, gemeente Hellevoetsluis, Ecoresult, 2012;
- Vleermuisonderzoek Plangebied Kickersbloem III, Gemeente Hellevoetsluis. In het kader van de Flora- en faunawet. Ecoresult, 2012

2013

- Natuuronderzoek Kickersbloem 3 Hellevoetsluis, Natuurbalans - Limes Divergens BV, 2013;

4.1.2 Onderzoeksmethodiek en –intensiteit

De verschillende onderzoeken zijn door verschillende bedrijven en organisaties uitgevoerd. Hieronder volgt een overzicht waarin de methodiek en onderzoeksintensiteit worden toegelicht.

Onderzoek 2003:

In 2003 zijn er in en rond het plangebied twee onderzoeken uitgevoerd door Van der Goes en Groot (*Boer, den, W.A., et al. 2003*) en SOVON Vogelonderzoek Nederland (*Klemann M., 2004*).

Tijdens het onderzoek van Van der Goes en Groot zijn alle natuurwaarden in het baggerdepot aan de Braberseweg in Hellevoetsluis geïnterviewd. De onderzoeken hebben plaats gevonden conform de landelijke gebruikelijke methodieken in 2003. Hierbij is voor de amfibieën gebruik gemaakt van de methodiek zoals beschreven in de Ravon Werkgroep Monitoring (1997) en bij broedvogels van de Handleiding broedvogel Monitoring Project (1996).

Bij het onderzoek uitgevoerd door SOVON Vogelonderzoek Nederland is in 2003 de gehele gemeente Hellevoetsluis geïnterviewd op broedvogels. Het doel van de inventarisatie was het vaststellen van aantallen en soorten broedvogels binnen de gemeentegrenzen en de bepaling van territoria van bijzondere vogelsoorten, ten behoeve van bescherming en monitoring van de ecologische ontwikkeling.

Tabel 3 onderzoeksintensiteit van onderzoek Boer, den, et al. 2004

Wie	Type onderzoek	Periode	Onderzoeksmethode
	Biotoopkartering		De biotoopkartering is in 2003 in de gehele gemeente uitgevoerd volgens de Noord-Hollandse variant van de interprovinciale inventarisatie-eenheden (ipi's)
-	Flora	Eerste helft van juni	Notitie heeft plaatsgevonden van de aanwezige beschermde en bedreigde soorten
-	Vissen	9 september 11 september	De visseninventarisatie is uitgevoerd met behulp van een steeknet. Steekproeven zijn genomen op locaties met de hoogste trefkans voor de meeste soorten.
-	Amfibieën	17 april 15 mei 4 juni 21 juni	Per gebied zijn drie avond-/nachtbezoeken uitgevoerd en één dagbezoek. De bezoeken zijn zoveel mogelijk tijdens vochtig en rustig weer uitgevoerd. Met de dagbezoeken is met schepnetvangst de voortplanting in beeld gebracht. Tijdens het nachtbezoek zijn roepende mannetjes geteld.
-	Kleine zoogdieren	September	Onderzoek is uitgevoerd met behulp van Life-traps van het type Longworth. Over een traject van 50 meter zijn 10 vallen uitgezet. Over een periode van vier dagen zijn de vallen 6 keer gecontroleerd in de ochtend en de avond. Gevangen dieren zijn gemerkt en vrijgelaten. Er is geen gericht onderzoek gedaan naar de overige zoogdieren. Tijdens alle onderzoeken zijn zoogdierwaarnemingen van bijvoorbeeld Egel, Mol en Haas gekarteerd.
-	Vleermuizen	Eind juli tot en met begin september 2003 en juni/juli 2004	Het onderzoek naar vleermuizen heeft zich gericht op het voorkomen van verblijvende, foeragerende en langsvliegende vleermuissoorten. Er zijn 3 bezoeken uitgevoerd met de batdetector (permanent aan), die een deel van de nacht besloegen. De veldbezoeken hebben plaats gevonden voor zonsondergang en bij gunstige weersomstandigheden.
-	Insecten	Mei - september	Inventarisatie heeft plaats gevonden gedurende alle dagbezoeken. Hierbij zijn alle beschermde soorten gekarteerd.

Tabel 4 onderzoeksintensiteit van onderzoek Stichting zoogdierwerkgroep Zuid-Holland, 2006

Wie	Type onderzoek	Periode	Onderzoeksmethode
F.A. van Meurs J.A. Dijkhuizen	Vleermuizen	30 juni 24 augustus	Inventarisatie is uitgevoerd gedurende twee avondbezoeken. Tijdens het onderzoek is er gebruik gemaakt van een batdetector type Petterson D100. Bij panden is gepost om de aanwezigheid van vleermuizen vast te stellen.

Onderzoek 2004:

In 2004 is er in en rond het plangebied één onderzoek uitgevoerd (*Boer, den, et al. 2004*). Een verkend onderzoek is uitgevoerd naar de aanwezigheid van flora, vegetatie, vissen, amfibieën en zoogdieren. Dit rapport vormt samen met de onderzoeksgegevens van een eerder uitgevoerd onderzoek in 2003 het eindrapport voor de inventarisatie naar natuurwaarden in de gemeente Hellevoetsluis.

De onderzoeken hebben plaats gevonden conform de landelijke gebruikelijke methodieken in 2003 en 2004. Hierbij is voor de amfibieën gebruik gemaakt van de methodiek zoals beschreven in de Ravon Werkgroep Monitoring (1997) en bij broedvogels van de Handleiding broedvogel Monitoring Project (1996). Daarnaast is er voor de soort groepen vissen, amfibieën en vleermuizen gebruik gemaakt van samenvattingen van het CUR (1999). Op basis van de biotoopgegevens en het Groenstructuurplan Hellevoetsluis zijn in dit onderzoek 10 gebieden geselecteerd waarin de inventarisaties hebben plaatsgevonden.

Onderzoek 2006:

In 2006 heeft er één onderzoek plaatsgevonden (*Stichting zoogdierwerkgroep Zuid-Holland, 2006*). Het betrof een gericht onderzoek naar vleermuizen in het plangebied Kickersbloem 3.

Onderzoek 2008

In het jaar 2008 zijn er in de gemeente Hellevoetsluis 3 onderzoeken uitgevoerd. De onderzoeken zijn uitgevoerd door Natuurbalans - Limes Divergens (Felix, R., 2008), SOVON Vogelonderzoek Nederland (*Klemann M., 2008*) en Adviesbureau E.C.O. Logisch (*Peereboom, D., 2008*).

Tijdens het onderzoek van Natuurbalans - Limes Divergens zijn de soortengroepen vaatplanten, vleermuizen, kleine zoogdieren, amfibieën en vissen geïnventariseerd. Het onderzoek heeft plaats gevonden in 10 deelgebieden. Deze deelgebieden zijn hetzelfde als welke opgesteld zijn voor het onderzoek in 2003/2004 (*Boer, den, et al. 2004*).

Bij het onderzoek uitgevoerd door SOVON Vogelonderzoek Nederland is in 2008 de gehele gemeente Hellevoetsluis geïnventariseerd op broedvogels. Dit onderzoek heeft plaats gevonden voor actualisatie van de gegevens uit het eerder uitgevoerde onderzoek in 2003 (*Klemann M., 2004*).

Binnen het plangebied Kickersbloem 3 is er door Adviesbureau E.C.O. Logisch een quickscan uitgevoerd om te beoordelen of het plangebied geschikt is als leefgebied voor beschermde soorten.

Tabel 5 onderzoeksintensiteit van onderzoek Den Boer, et al. 2004

Wie	Type onderzoek	Periode	Onderzoeksmethode
-	Flora	2 juni 3 juni	Tijdens inventarisatie zijn alle deelgebieden grondig onderzocht waarbij delen met de hoogste floristische potentie de meeste aandacht kregen.
-	Vissen	20 september 2007 21 september 2007	Per deelgebied is een selectie gemaakt van watertypen (sloot, wetering, visvijver, vestiginggracht e.d.). Per watertype zijn per deelgebied de meest kansrijke locaties bemonsterd. Alle onderzoekslocaties zijn bemonsterd met behulp van electrovisserij. Ondiepere, doorwaadbare delen zijn bemonsterd met behulp van "Deka 3000" draagbare electrovisserij-apparaten ('hand-electro' HE), vrijwel altijd in combinatie met een steeknet (SN). Daarnaast zijn met behulp van een schepnet nog een aantal onderzoeksronde uitgevoerd die gecombineerd zijn met het amfibieënonderzoek.
-	Amfibieën	10 april 6 mei 12 mei 4 juni 10 juli	Alle deelgebieden zijn met behulp van een groot steeknet bemonsterd op aanwezigheid van amfibieën. De voorjaarsronde waren vooral gericht op aanwezigheid van eisnoeren en eiklonpen, terwijl de ronden later in het jaar gericht waren op larven van amfibieën. Tijdens twee avondbezoeken zijn open wateren (slootjes, poelen, plassen) op gehoor onderzocht op aanwezigheid van roepende amfibieën.
-	Kleine zoogdieren	November 2007	21 locaties zijn onderzocht naar het voorkomen van kleine zoogdiersoorten met behulp van Longworth inloopvallen. Over een traject van 50 meter zijn 10 vallen uitgezet. Op twee locaties zijn 20 vallen en een valijnlengte van 95 m gebruikt. Over een periode van vier dagen zijn de vallen 6 keer gecontroleerd in de ochtend en de avond. Gevangen dieren zijn gemerkt door op één plekje haar weg te knippen en vervolgens vrijgelaten. Tijdens alle onderzoeken zijn overige zoogdierwaarnemingen gekarteerd.
-	Vleermuizen	18 mei 20 augustus 2 september 9 september 10 september	De deelgebieden zijn onderzocht op het voorkomen van vleermuizen door inventarisatie van foeragerende dieren, paarplaatsen en verblijfplaatsen van vleermuizen. Bij het vleermuisonderzoek is gebruik gemaakt van een D240 bat-detector. Indien nodig is het geluid van moeilijk determineerbare vleermuissoorten opgenomen op minidisk en naderhand m.b.v. het programma Bat-Sound geanalyseerd om een sluitende determinatie mogelijk te maken.
-	Insecten	Mei - november	Inventarisatie heeft plaats gevonden gedurende alle dagbezoeken. Hierbij zijn alle beschermde libellen, dagvlinders en sprinkhanen gekarteerd.

Onderzoek 2009

In 2009 zijn er in het de gemeente Hellevoetsluis drie onderzoeken uitgevoerd door Koenders & Partners adviseurs en procesmanagers bv (*Koenders & Partners adviseurs en procesmanagers bv, 2009*), Adviesbureau E.C.O. Logisch (*Peereboom, D., 2009*) en Adviesbureau Mertens BV (*Adviesbureau Mertens BV, 2009*).

Tijdens het onderzoek uitgevoerd door Koenders & Partners adviseurs en procesmanagers bv is er gericht onderzoek gedaan naar vleermuizen. Het onderzoek is hierbij deels uitgevoerd conform het "Protocol Vleermuizen inventariseren" (versie april 2009) van het Netwerk Groene Bureaus.

Ook is er door adviesbureau E.C.O. Logisch gericht onderzoek gedaan naar vleermuizen. Dit onderzoek heeft plaatsgevonden in het plangebied Kickersbloem 3. De inventarisaties zijn uitgevoerd conform het vleermuisprotocol van het Netwerk Groene Bureaus, d.d. 2 juni 2008.

Tijdens het onderzoek uitgevoerd door Adviesbureau Mertens is er een inventarisatie uitgevoerd naar de soortgroepen vleermuizen, broedvogels, amfibieën en vissen. De inventarisaties zijn uitgevoerd conform het vleermuisprotocol van het Netwerk Groene Bureaus, 2009, de beschreven methode voor het inventariseren van amfibieën door Lenders 1993 en Dienpenbeek & Delft, 2006 en het landelijke gebruikte methode voor het vangen van vissen uitgedragen door Stichting RAVON, 2006.

Tabel 6 onderzoeksintensiteit van onderzoek Sovon, 2008

Wie	Type onderzoek	Periode	Onderzoeksmethode
Michel Klemann Ted Sluijter	Broedvogels	12 maart tot en met 4 juli	Een veldbezoek werd uitgevoerd rond zonsopgang en duurde gemiddeld zes uur. Per dag werd afhankelijk van het weer en het terrein 200 tot 500 hectare gekarteerd. De stedelijke gebieden zijn driemaal volledig geteld en alle overige gebieden vijf maal; duingebied De Punt zesmaal en de Quackgors zevenmaal. Tijdens de kartering werd vooral gelet op territorium- en nestindicatief gedrag.

Tabel 7 onderzoeksintensiteit van onderzoek E.C.O. Logisch 2008

Wie	Type onderzoek	Periode	Onderzoeksmethode
D. Peereboom R.j. van den Enden	Quickscan	15 september 29 september 20 oktober	Tijdens het veldbezoek is de locatie visueel beoordeeld op geschiktheid als leefgebied voor mogelijk voorkomende beschermde soorten. Tevens zijn alle in en om het plangebied aanwezige watergangen steekproefsgewijs bemonsterd met behulp van een schepnet. Hierbij is ongeveer om de 50 meter 5 meter watergang bevist. Waarnemingen van beschermde of bijzondere soorten zijn genoteerd. Tijdens het veldbezoek zijn enkele verruigde en natuurlijker ingerichte delen van het plangebied nader onderzocht op mogelijk aanwezige beschermde of bijzondere flora en amfibieën. Bebouwing en beplanting is beoordeeld op geschiktheid voor vaste rust- en verblijfplaatsen voor vogels en vleermuizen. Tevens is er een aanvullende vleermuisinventarisatie uitgevoerd naar mogelijk aanwezige paarplaatsen.

Tabel 8 onderzoeksintensiteit van onderzoek Koenders & Partners adviseurs en procesmanagers bv,2009

Wie	Type onderzoek	Periode	Onderzoeksmethode
Marlien de Voogd Marlies van Santen	Quickscan	28 juli 19 augustus 20 oktober	De veldinventarisaties zijn uitgevoerd door een ter zake kundig medewerker van Koenders & Partners. De inventarisaties zijn uitgevoerd in drie avondrondes met behulp van een Petterson D-230 batdetector

Tabel 9 onderzoeksintensiteit van onderzoek Adviesbureau E.C.O. Logisch (Peereboom, D., 2009)

Wie	Type onderzoek	Periode	Onderzoeksmethode
-	Vleermuizen	1 april 30 april 8 mei 18 juni	De veldinventarisaties zijn uitgevoerd in vijf vleermuisinventarisaties. De inventarisaties hebben zowel in de ochtendschemer als in de avondschemer plaatsgevonden. De inventarisaties zijn uitgevoerd met behulp van een Petterson D-240X batdetector

Onderzoek 2010

In 2010 heeft er één onderzoek plaatsgevonden uitgevoerd door Bureau Stadsnatuur Rotterdam (*Grutters, M.A.J. 2010*). Aandacht bij het onderzoek is uitgegaan op de beschermde soorten kleine modderkruiper en de bittervoorn.

Onderzoek 2012

In het jaar 2012 zijn er drie onderzoeken uitgevoerd. Het betrof hierbij een quickscan uitgevoerd door Ecoresult (*Boon, L., 2012*), een vissonderzoek door Ecoresult (*Veen, van, K., 2012*) en een vleermuisonderzoek door Ecoresult (*Meurs, van, F.A., 2012*). Alle drie de onderzoeken zijn uitgevoerd binnen het plangebied Kickersbloem 3.

Tijdens de quickscan is er een verkennend veldbezoek aan het plangebied afgelegd, om te bepalen in hoeverre aan de hand van de soorten uit het bronnenonderzoek en aan de hand van het voorkomen van geschikt habitat, beschermde soorten kunnen voorkomen. Het vissonderzoek is verricht volgens de “handleiding beek- en poldervissen” dat is geschreven door stichting RAVON in opdracht van Gegevens Autoriteit Natuur. Het vleermuisonderzoek is uitgevoerd conform het vleermuisprotocol van het Netwerk Groene Bureaus, d.d. 2012.

Onderzoek 2013

In 2013 is door Natuurbalans - Limes Divergens BV (*Felix, R., 2013*) het plangebied Kickersbloem 3 onderzocht naar broedvogels met jaarrond beschermde nesten.

Onderzoek 2014

In 2014 wordt bijna de gehele gemeente Hellevoetsluis geïnventariseerd. Het plangebied van Kickersbloem 3 is buiten deze inventarisatie gehouden omdat van het gebied reeds voldoende inventarisatie gegevens beschikbaar waren. In de gemeentedeekkende inventarisatie worden alle vleermuizen, huismussen en gierzwaluwen in de gemeente in beeld gebracht. Bij het opstellen van dit SMP zijn de globale resultaten van de eerste veldronde voor huismussen meegenomen. De overige veldrondes waren nog niet uitgevoerd.

Tabel 10 onderzoeksintensiteit van onderzoek Adviesbureau Mertens BV, 2009.

Wie	Type onderzoek	Periode	Onderzoeksmethode
-	Broedvogels	27 mei 5 juni 9 juni 22 juni	Tijdens het onderzoek is er geïnventariseerd naar nesten, sporen en territoriaal gedrag van vogels met jaarrond beschermde nesten. Tevens is het gebied geïnventariseerd op grutto's.
-	Vissen	27 mei	Gedurende het amfibieën onderzoek waarbij de watergangen met behulp van een schepnet zijn afgevangen zijn tevens ook de vissen meegenomen. Met het schepnet zijn alle wateren integraal bemonsterd vanaf de oever en eventueel met een waadbroom vanuit het water.
-	Amfibieën	27 mei 22 juni 3 juli	Het inventariseren van amfibieën heeft plaats gevonden met behulp van 4 methode. Met behulp van een schepnet zijn larven en adulte gevangen, tijdens het avond bezoek is met behulp van een sterke zaklamp de wateren afgezocht op aanwezigheid van salamanders, gedurende de vleermuis- en broedvogelonderzoeken zijn in de avond en ochtend ronden gezocht naar amfibieën in de landfase en is er geluisterd naar koorzang van padden en kikkers (welke gestimuleerd werken met het afspelen van koorgeluiden).
-	Vleermuizen	22 juni 3 juli 31 augustus 16 september	Bij het vleermuisonderzoek is gebruik gemaakt van een Petterson D240 bat-detector. Gedurende de avondbezoeken gelet op uitvliegende dieren, vliegroutes, foerageergebieden, zwermende dieren en balts- en paarplaatsen.

Tabel 11 onderzoeksintensiteit van onderzoek door Bureau Stadsnatuur Rotterdam (Grutters, M.A.J. 2010).

Wie	Type onderzoek	Periode	Onderzoeksmethode
M.A.J. Grutters G. Bakker	Bittervoorn	22 april	Met behulp van door RAVON ontworpen schepnetten zijn de watergangen in de verschillende gebieden bemonsterd. Steekproefsgewijs zijn in alle onderzoeksgebieden kansrijke plekken bevist zoals diepere gedeelten bij duikers, kruisingen van watergangen, plaatsen met een rijke oevervegetatie en vegetatierijke delen van beschoeide watergangen.

Tabel 12 onderzoeksintensiteit van onderzoek door Ecoresult (Boon, L., 2012).

Wie	Type onderzoek	Periode	Onderzoeksmethode
L. Boon K. van Veen	Quickscan	22 juni	Het veldonderzoek is gedaan met behulp van een verrekijker (Swarovski EL 10x42 WB Swarovision). Het gaat hier om een deskundigenoordeel op basis van de fysieke gesteldheid van het terrein (habitatonderzoek).

Tabel 13 onderzoeksintensiteit van vissonderzoek door Ecoresult (Veen, van, K., 2012)

Wie	Type onderzoek	Periode	Onderzoeksmethode
K. van Veen	Vissen	22 juni	De watergangen zijn tijdens één veldbezoek geïnventariseerd op het voorkomen van beschermde vissoorten. Tijdens het veldonderzoek is gebruik gemaakt van een waadpak en een RAVON schepnet. Dit schepnet heeft een 140 centimeter lange steel en een netgrootte van 50cm x 40cm met een maaswijdte van 3mm. De meeste watergangen zijn bemonsterd vanaf de oever. Hierbij is bemonsterd door het schepnet vanuit het midden of de overkant van de watergang met kracht over de bodem richting de oever te halen. Watergangen breder dan 1,5 tot 2 meter zijn wadend bemonsterd waarbij dezelfde methode is gehanteerd. Elke watergang is circa voor de helft van de totale lengte bemonsterd waarbij kansrijke plekken zoals duikers, T-splitsingen en afwijkende watervegetatie extra zijn onderzocht.

Tabel 14 onderzoeksintensiteit van vleermuisonderzoek door Ecoresult (Meurs, van, F.A., 2012).

Wie	Type onderzoek	Periode	Onderzoeksmethode
A. Meurs	Vleermuizen	26 juni 15 juli 19 augustus 13/14 september	De veldinventarisaties zijn uitgevoerd in vier vleermuisinventarisaties. Gedurende het voorjaar zijn de onderzoeksmomenten vanaf zonsondergang tot 2,5 uur na zonsondergang en tussen 2,5 uur voor zonsopkomst en opkomst van de zon. Tijdens de najaarsrondes werden de rondes uitgevoerd vanaf 2 uur na zonsondergang tot zonsopkomst. De inventarisaties zijn uitgevoerd met behulp van een Petterson D-240X batdetector. Wanneer op basis van frequentie, klank en ritme niet met 100% zekerheid de soort bepaald kon worden, en ter illustratie van waargenomen soorten is een opname gemaakt op een extern opname apparatuur (type: Roland EDIROL R-09HR).

Tabel 15 onderzoeksintensiteit van het onderzoek door Natuurbalans - Limes Divergens BV (Felix, R., 2013)

Wie	Type onderzoek	Periode	Onderzoeksmethode
	Broedvogels		Voor roofvogels en ransuil zijn in april bomen en bosjes gecontroleerd op aanwezigheid van bestaande nesten. Potentiële nesten die worden aangetroffen, zijn gecontroleerd op bewoning tijdens latere bezoeken. Inventarisatie van huismus, zwaluwen en kerkuil is uitgevoerd tijdens drie bezoeken eind april, begin mei en half juni. Daarbij zijn alle gebouwen gecontroleerd op aanwezigheid van territoria en/of nesten van soorten met vaste verblijfplaatsen. Huismussen zijn gekarteerd door het tellen van zingende mannetjes. Boeren- en huiszwaluwen door het tellen van bezette nesten.

Kader - ecologisch deskundige

Met een ecologisch deskundige wordt bedoeld een persoon die voor de situatie en soorten ten aanzien waarvan hij of zij gevraagd is te adviseren en/of te begeleiden, aantoonbare ervaring en kennis heeft op het gebied van soortspecifieke ecologie. De ervaring en kennis dienen te zijn opgedaan doordat de deskundige:

- *op HBO- dan wel universitair niveau een opleiding heeft genoten met als zwaartepunt (Nederlandse) ecologie; en/of*
- *op MBO-niveau een opleiding heeft afgerond met als zwaartepunt de Flora- en faunawet, soortenherkenning en zorgvuldig handelen ten opzichte van die soorten; en/of*
- *als ecoloog werkzaam is voor een ecologisch adviesbureau, zoals bijvoorbeeld een bureau welke is aangesloten bij het Netwerk Groene Bureaus; en/of*
- *zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van de soortenbescherming en is aangesloten bij en werkzaam voor de daarvoor in Nederland bestaande organisaties (zoals bijvoorbeeld Zoogdiervereniging, RAVON, Stichting Das en Boom, Vogelbescherming Nederland, Vlinderstichting, Natuurhistorisch Genootschap, KNNV, NJN, IVN EIS Nederland, FLORON, SOVON, STONE, Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, De Landschappen en Stichting Beheer Natuur en Landelijk Gebied; en/of*
- *zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van de soortenmonitoring en/of – bescherming.*

4.2 Resultaten en effectbeoordelingen

Sinds 2003 zijn diverse flora- en faunaonderzoeken in de gemeente Hellevoetsluis uitgevoerd in het kader van de Flora- en faunawet. Op basis van deze onderzoeken kan geconcludeerd worden dat Kickersbloem 3 voor een aantal beschermde soorten van belang is. Dit betreft zowel soorten van tabel 1, tabel 2, tabel 3 als vogels, allen beschermd in de Flora- en faunawet. Dit hoofdstuk gaat in op deze resultaten en voor welke soorten we vervolgens dit SMP opgesteld hebben.

Voor algemene en in de Flora- en faunawet licht beschermde tabel 1-soorten geldt dat de GSVI bij ruimtelijke ontwikkelingen zelden of nooit in gevaar komt. Deze soorten zijn over het algemeen niet bijzonder kritisch en kunnen in en rond Kickersbloem 3 beschikken over voldoende alternatieve leefgebieden. Voor tabel 1-soorten geldt daarom voor ruimtelijke ontwikkeling een vrijstelling van de ontheffingsplicht. Deze soorten worden in dit SMP dan ook niet verder toegelicht en uitgewerkt. Wel geldt natuurlijk de algemene zorgplicht.

4.2.1 Flora

In de afgelopen jaren zijn er naast de algemeen voorkomende tabel 1-soorten, zoals aardakker, grote kaardebol, kleine maagdenpalm en zwanenbloem, geen zwaarder beschermde planten in Kickersbloem 3 aangetroffen. In de omgeving van het plangebied, met name aan de west zijde van Hellevoetsluis, zijn wel tabel 2-soorten aangetroffen zoals, bijenorchis, rietorchis en brede orchis. Met de voorgenomen ontwikkelingen zijn negatieve effecten dan ook niet te verwachten in het plangebied.

4.2.2 Vleermuizen

In het plangebied zijn tijdens alle onderzoeken vijf vleermuissoorten aangetroffen: gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis, laatvlieger, rosse vleermuis en meervleermuis. Allen staan op tabel 3 van de Flora- en faunawet. In hoofdstuk 4.47 worden deze soorten toegelicht. In de omgeving van het plangebied zijn tevens watervleermuis en mogelijk ook gewone grootoorvleermuis aangetroffen. De soorten kunnen van het plangebied gebruik maken als foerageergebied of als vliegroute.

4.2.3 Grondgebonden zoogdieren

Naast de algemeen voorkomende dieren zoals, konijn, bruine rat en mol is er gedurende afgelopen jaren uit de diverse onderzoeken gebleken dat verschillende grondgebonden zoogdieren binnen Kickersbloem 3 voorkomen. Het betreft hierbij voornamelijk tabel 1-soorten en één tabel 2-soort. Tabel 1 geeft een overzicht van de voorkomende soorten. Bij de aangetroffen damherten betrof het vier ontsnapte exemplaren. De soorten worden dan ook niet meer verwacht in het plangebied. Naast de voorkomende soorten binnen het plangebied komen er in de omgeving nog een aantal algemeen beschermde soorten voor zoals dwergmuis, rosse woelmuis, wezel, bunzing en ree. Voor tabel 1 soorten geldt een vrijstelling bij ruimtelijke ontwikkelingen, maar waarvoor wel de algemene zorgplicht van toepassing is.

Tabel 16 Overzicht grondgebonden zoogdieren in Kickersbloem 3

Soort	Tabel	Soort	Tabel
Bosmuis	1	Egel	1
Dwergmuis	1	Haas	1
Huisspitsmuis	1	Ree	1
Veldmuis	1	Damhert	2

4.2.4 Vogels

Alle vogels zijn als soort op een gelijke wijze beschermd in de Flora- en faunawet. Beleidsmatig heeft het Ministerie van Economische Zaken een onderverdeling gemaakt, gericht op de mate van verantwoording en afstemming van werkzaamheden versus het behoud van vaste rust- en verblijfplaatsen. Dit betreft vogels met jaarrond beschermde nesten en overige broedvogels.

Broedvogels

In de afgelopen jaren zijn er verschillende broedvogelinventarisaties uitgevoerd. Vele algemene broedvogels zijn daarbij aangetroffen. Daarnaast zijn er ook een aantal vogelsoorten met een jaarrond beschermde nest aangetroffen. Tabel 2 geeft een overzicht weer van de aangetroffen soorten in het plangebied.

Jaarrond beschermde nesten

Van de waargenomen soorten hebben tweesoorten een vaste rust- en verblijfplaats: huismus en kerkuil. Hierbij is uitgegaan van de aangepaste vogellijst van ontheffingsplichtige soorten per augustus 2009. Deze soorten worden in hoofdstuk 4.4 nader toegelicht.

Tabel 17. Overzicht van algemene broedvogelsoorten en broedvogels met jaarrond beschermde nesten.

Soort	Soort	Soort
Vogels met jaarrond beschermde nesten	Gele kwikstaart	Merel
Buizerd	Grasmus	Pimpelmees
Huismus	Graspieper	Putter
Gierzwaluw	Groenling	Rietgors
Kerkuil	Grutto	Scholekster
	Heggenmus	Spotvogel
Flora- en faunawet categorie 5	Holenduif	Spreeuw
Huiszwaluw	Houtduif	Staartmees
Boerenzwaluw	Kievit	Tjiftjaf
Ekster	Kleine plevier	Turkse tortel
Torenvalk	Kleine karekiet	Veldleeuwerik
Zwarte kraai	Knobbelzwaan	Vink
	Koekoek	Waterhoen
Algemene broedvogels	Koolmees	Wilde eend
Blauwborst	Kneu	Winterkoning
Bosrietzanger	Krakeend	Zanglijster
Fazant	Meerkoet	

4.2.5 Amfibieën

In en rondom het plangebied zijn tijdens alle onderzoeken 5 amfibieënsoorten aangetroffen: gewone pad, bruine kikker, middelste groene kikker, meerkikker en kleine watersalamander. Allen behoren tot de algemeen voorkomende tabel 1-soorten van de Flora- en faunawet. Zwaarder beschermde soorten zijn in de omgeving van het plangebied niet bekend en worden door ontbreken van geschikt habitat ook niet verwacht. Een beoordeling van effecten is niet aan de orde en in dit SMP wordt dan ook niet verder op deze groep ingegaan.

4.2.6 Reptielen

Reptielen zijn in en rond het plangebied niet aangetroffen. Door het ontbreken van geschikt leefgebied worden de soorten ook niet in het plangebied verwacht. Een beoordeling van effecten is niet aan de orde en in dit SMP wordt dan ook niet verder op deze groep ingegaan.

4.2.7 Vissen

In de afgelopen jaren zijn tijdens verschillende onderzoeken bittervoorn in de watergang in het verlengde van de Braberseweg en de brede watergang parallel aan de Molendijk aangetroffen. De soort staat op tabel 3 van de Flora- en faunawet. De watergangen in het plangebied zijn geschikt als zomer- winter- en voortplantingsplaatsen. In hoofdstuk 4.4 worden deze soorten toegelicht. Overige beschermde soorten zijn in en rondom het

plangebied niet aangetroffen. Gelet op de aanwezige waterbiotoop worden geen zwaarder beschermde vissoorten verwacht

4.2.8 Ongewervelde

De overige in de Flora- en faunawet opgenomen soorten zijn dusdanig zeldzaam en grotendeels gebonden aan specifieke biotopen als schraal grasland, heide, hoogveen, laagveen en beken, dat het zeer onwaarschijnlijk is dat het plangebied voor deze soorten een functie vervuld. Een beoordeling van effecten is niet aan de orde en in dit SMP wordt dan ook niet verder op deze groep ingegaan.

4.3 Gunstige staat van instandhouding

Centraal in het SMP staat de gunstige staat van instandhouding (GSVI) van de aanwezige beschermde soort. Leidend hierin is het uitgevoerde flora- en faunaonderzoek uit 2013. Uit bovenstaand informatie blijkt dat voor een aantal soorten negatieve effecten niet zijn uit te sluiten. Voor deze soorten kunnen maatregelen noodzakelijk zijn om de GSVI te (blijven) garanderen. Tabel 18 geeft een overzicht van deze soorten. Centraal staat de situatie in 2013 waarin feitelijk de nulsituatie is vastgelegd. De gunstige staat van instandhouding is gestoeld op het principe dat de soort in vergelijking met de nulsituatie in ieder geval niet in aantal en/of verspreiding mag afnemen ('status quo'). Uiteraard in relatie tot de voorgenomen, dan wel uitgevoerde ruimtelijke ontwikkelingen. Het kan natuurlijk niet zo zijn dat het uitbreken van een besmettelijke ziekte en decimering van een populatie, leidt tot extra verplichtingen bij de initiatiefnemer van het SMP. In die zin is er een duidelijke koppeling tussen de (voorgenomen) ruimtelijke ontwikkelingen, de hieruit voortvloeiende effecten en de uit te voeren maatregelen door de initiatiefnemer van het SMP. Anderzijds ontslaat dit de initiatiefnemer ook niet in het voorbeeld om zijn inspanningen niet meer na te komen. Redelijkheid en billijkheid staan bij dit alles centraal.

Tabel 18. Overzicht van beschermde soorten die in dit SMP zijn uitgewerkt.

Groep 1 Maatregelen noodzakelijk (compensatie- of mitigatieverplichting)	Groep 2 Maatregelen wenselijk (knelpunten voorkomen)
Zoogdieren	Zoogdieren
Gewone dwergvleermuis	Ruige dwergvleermuis
	Laatvlieger
Vissen	Rosse vleermuis
Bittervoorn	Meervleermuis
Broedvogels	Broedvogels
Huismus	Kerkuil

Voorgaand overzicht is opgebouwd uit drie groepen. Groep 1 betreft de soorten waarvoor compenserende en/of mitigerende maatregelen noodzakelijk zijn om de gunstige staat van instandhouding te garanderen (en daarmee een generieke ontheffing te kunnen verkrijgen). Het gaat om soorten waarbij op basis van de nu bekende en beschreven ruimtelijke ontwikkelingen leefgebied verloren gaat.

Groep 2 betreft soorten waarbij op basis van de voorgenomen plannen de GSVI mogelijk in gevaar komt. Dit betreft de grootste groep. Maatregelen zijn wenselijk om knelpunten vroegtijdig te voorkomen. Leefgebied voor deze soorten is en blijft namelijk voldoende aanwezig en de mogelijk beperkende factor van nestgelegenheid wordt met deze maatregel weggenomen. Anders dan bij de soorten in groep 1 zijn compenserende maatregelen dus vooralsnog niet verplicht. Deze conclusies zijn gebaseerd op de op dit moment bekende en beoordeelde ruimtelijke ontwikkelingen. Een wijziging hierin kan echter al tot andere conclusies leiden. Om die reden wordt geadviseerd om op voorhand maatregelen te treffen.

4.4 Soorten van het SMP

Navolgende pagina's beschrijven de soorten van dit SMP. Per soort is een factsheet opgenomen. De factsheets geven een analyse per soort. Deze analyse is gebaseerd op de uitgevoerde onderzoeken, vrij beschikbare literatuurgegevens en expert judgement. Iedere factsheet bestaat uit drie delen:

1. **Profiel.** Het profiel beschrijft de algemene informatie over de soort, de wettelijke bescherming, landelijke trend, de leefwijze, de habitat en het seizoensritme.
2. **Situatie plangebied.** Hier wordt de analyse gegeven van de populatie en het ecologisch netwerk van de soort in het gebied. De belangrijke elementen in en functies van het gebied worden weergegeven. Daarnaast wordt aangegeven wat de gunstige staat van instandhouding is en welk doel wordt nagestreefd.
3. **Gunstige staat van instandhouding.** Ten slotte wordt ingegaan op hoe de GSVI wordt gewaarborgd voor deze soort. Middels diverse inrichtings- en uitvoeringsvoorwaarden wordt duidelijk hoe de doelen moeten worden behaald.

PROFIEL

Wetgeving, beleid en trend

Bescherming FF-wet: Zwaar
Bescherming HRL: Bijlage IV, HRL
Dichtheid: Variërend, (30 - 50 ex.) sub optimaal tot (300 - 1.000) in optimaal biotoop
Habitat: Verblijfplaatsen (gebouwen), foerageert nabij opgaande beplanting
Landelijke trend: Stabiël
Rode lijst: Thans niet bedreigd (2006)
Functie plangebied: Leefgebied, foerageergebied

Leefwijze, eigenschappen

- **Leefgebied** bestaat uit stedelijk of landelijk gebied met opgaande beplanting.
- **Verblijfplaatsen** vormen samen netwerk.
- Maakt gebruik van verschillende verblijfplaatsen in gebouwen (zelden bomen).
- Verblijfsplaatsen in gebouwen in spouwmuren, achter gevelbetimmering en onder dakbeschot.
- Standsoort waarbinnen afstand tussen zomer- en winterverblijven doorgaans meer dan 20 km bedraagt.

Soort

Leefgebied

Begeleidende soorten

- Andere gebouwbewonende vleermuizen.

Seizoensritme

Maand	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
Seizoensritme	winterslaap	actief	actief	kraam	kraam	actief	balts	balts	winterslaap	winterslaap	winterslaap	winterslaap

SITUATIE PLANGEBIED

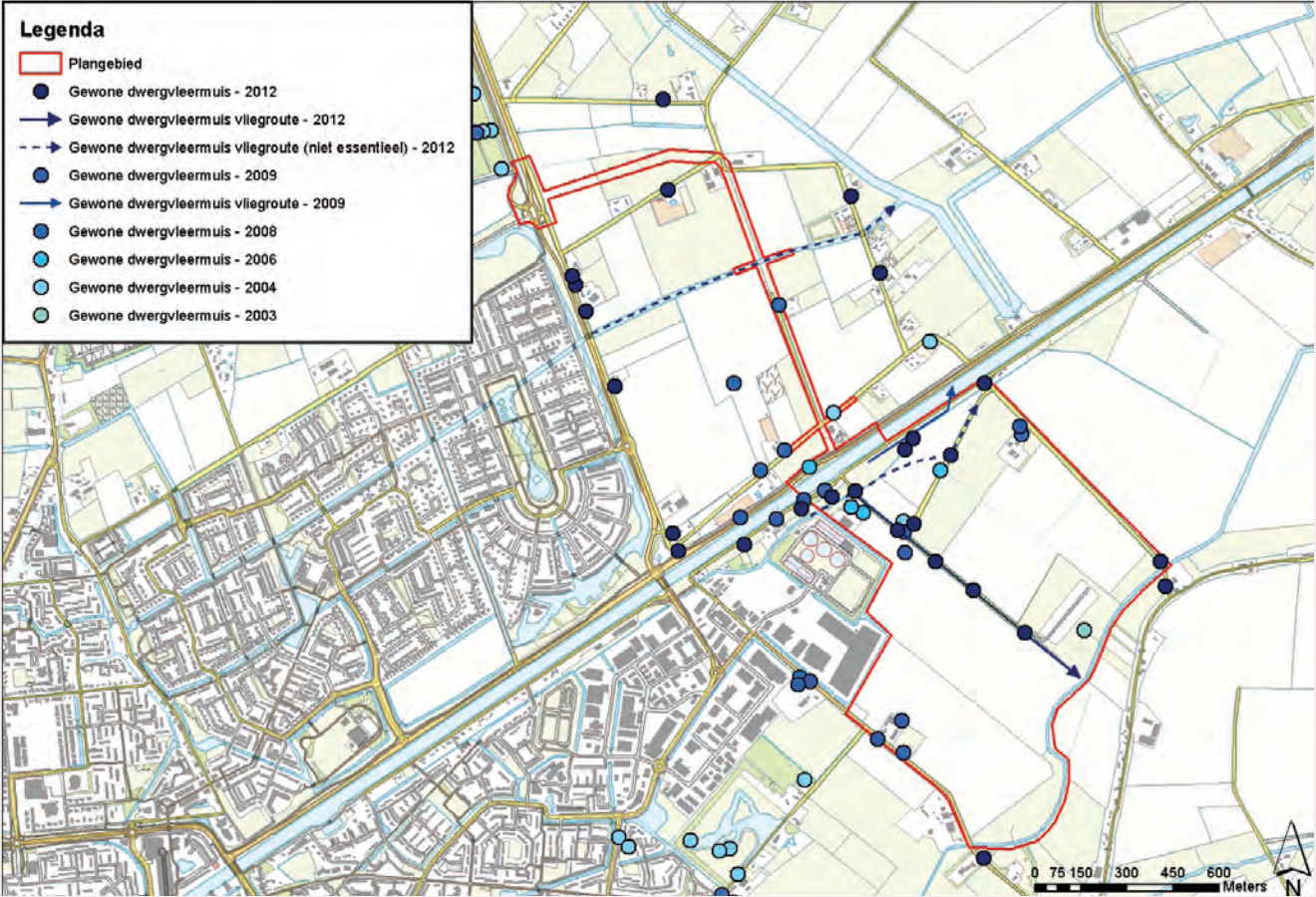
Situatie plangebied

- Geen verblijfplaatsen binnen het plangebied aangetroffen.
- Er is één belangrijke vliegroute over de Braberseweg. Op twee locaties vliegen sporadisch dieren langs. Namelijk langs het kreekje ten het zuiden van het Kanaal door Voorne en over de sloot tussen de Kreekweg en de Dijkweg.
- Diffuus foeragerend aangetroffen in Kickersbloem 3, met name rond de bebouwing langs de Braberseweg en de Ravenseweg.

Beoordeling GSVI: Lokaal niveau.
Uitsterfrisico: Laag.

Populatiegrootte plangebied:
Huidig: 30 foeragerende dieren aangetroffen in 2012.
Norm: Populatiegrootte sterk afhankelijk van voedselaanbod.
Doel: Behoud huidige populatie.

Verspreiding en (potentieel) leefgebied

GUNSTIGE STAAT VAN INSTANDHOUDING (GSVI)

Inrichtingsvoorwaarden

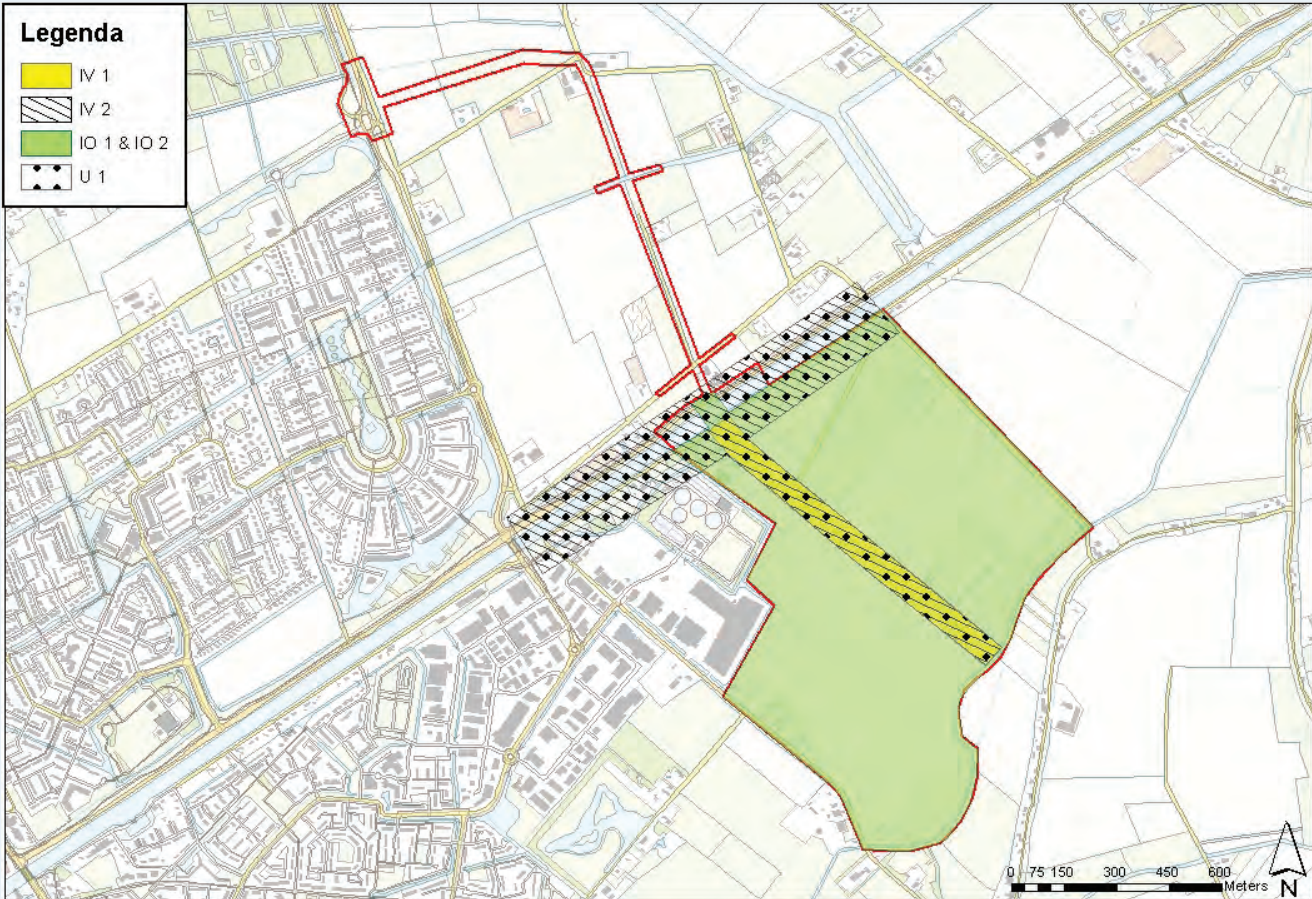
Verplicht
IV 1. Vleermuisvriendelijke verlichting plaatsen langs de vliegroute.
IV 2. Handhaven lijnvormige structuren Braberseweg en Kanaalweg Oostzijde (vliegroute en foerageergebied).

Optioneel
IO 1. Inclusief bouwen in gebouwen en kunstwerken (bouwwerk op meerdere plaatsen toegankelijk maken voor vleermuizen).
IO 2. Vleermuiskasten ophangen.

Uitvoeringsvoorwaarden

U1. Werkzaamheden uitvoeren in periode winterslaap vleermuizen.

Maatregelenkaart

PROFIEL

Wetgeving, beleid en trend

Bescherming FF-wet: Zwaar
Bescherming HRL: Bijlage IV, HRL
Dichtheid: Variërend, gemiddelde grootte paargroepen 2 - 10 dieren
Habitat: Halfopen landschap, zowel loof als naaldbos, in nabijheid van water
Landelijke trend: Geen gegevens beschikbaar
Rode lijst:
Functie plangebied: Foerageergebied

Leefwijze, eigenschappen

- Leefgebied** bestaat uit half open gebied met bossen, als jachtgebied ook boven en langs open water.
- Migreert, kraamkolonies** in Nederland slechts enkele keren aangetroffen.
- Boom / en gebouwbewonende soort, paarverblijven in bomen en gebouwen, winterverblijven idem.
- Verblijfplaatsen** vormen samen een netwerk.
- Vliegroutes** volgen zoveel mogelijk lijnvormige structuren.
- Jaagt** vooral in half open bosrijk landschap.

Soort

Leefgebied

Begeleidende soorten

- Gebouwbewonende vleermuissoorten.
- Boombewonende vleermuissoorten.
- Holenbroeders.

Seizoensritme

Maand	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
Seizoensritme	winterslaap	winterslaap	actief	actief	kraam	kraam	actief	balts	balts	winterslaap	winterslaap	winterslaap

SITUATIE PLANGEBIED

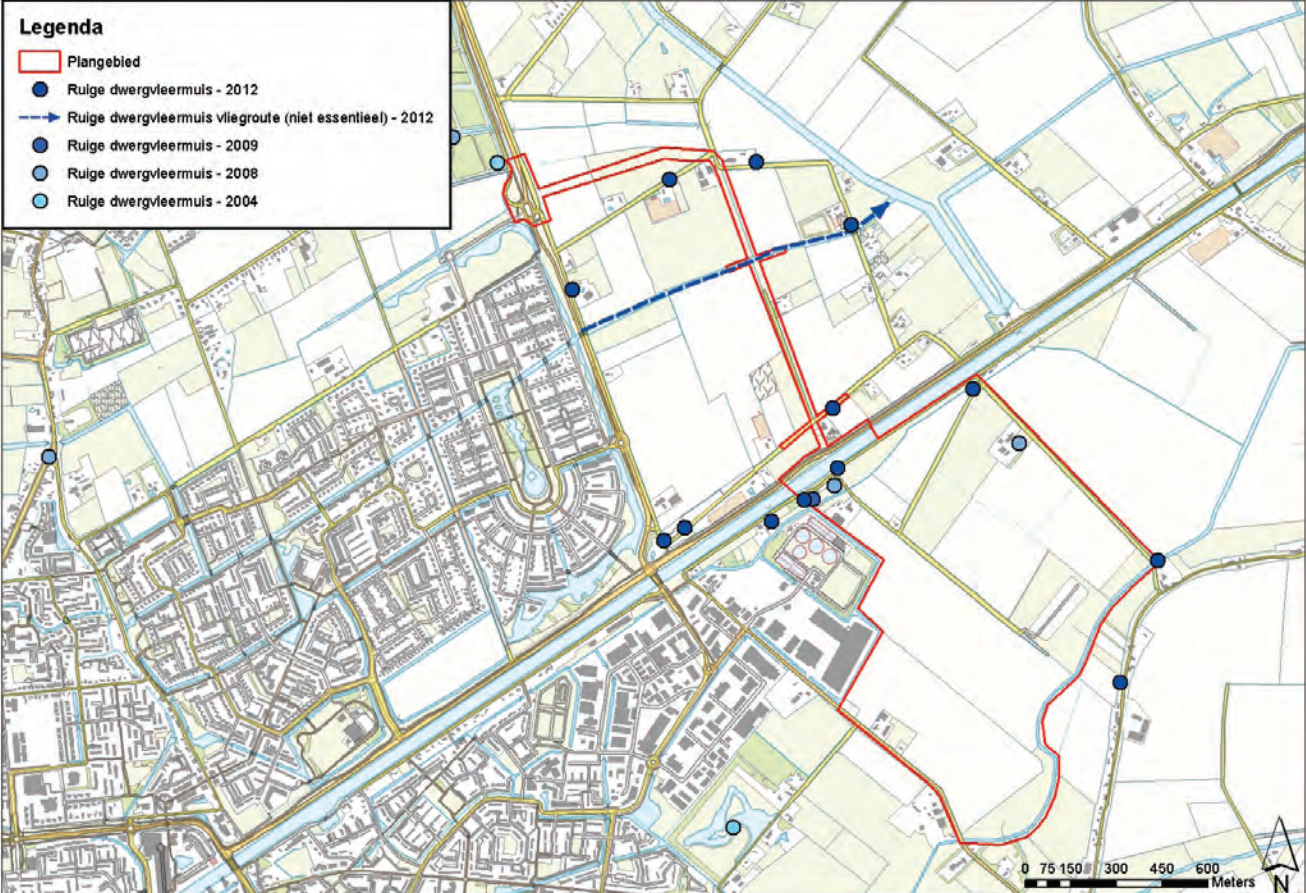
Situatie plangebied

- Geen verblijfplaatsen binnen het plangebied aangetroffen.
- Er is één vliegroute over de sloot Kreekweg en Dijkweg, zie laatvlieger.
- Diffuus foeragerend aangetroffen in Kickersbloem 3, met name rond de bebouwing langs de Braberseweg en de Ravenseweg.

Beoordeling GSVI: Lokaal niveau.
Uitsterfrisico: Laag.

Populatiegrootte plangebied:
Huidig: 4 foeragerende dieren aangetroffen in 2012.
Norm: Populatiegrootte in paarverblijven bestaan uit 2 – 10 vrouwtjes.
Doel: Behoud huidige populatie.

Verspreiding en (potentieel) leefgebied

GUNSTIGE STAAT VAN INSTANDHOUDING (GSVI)

Inrichtingsvoorwaarden

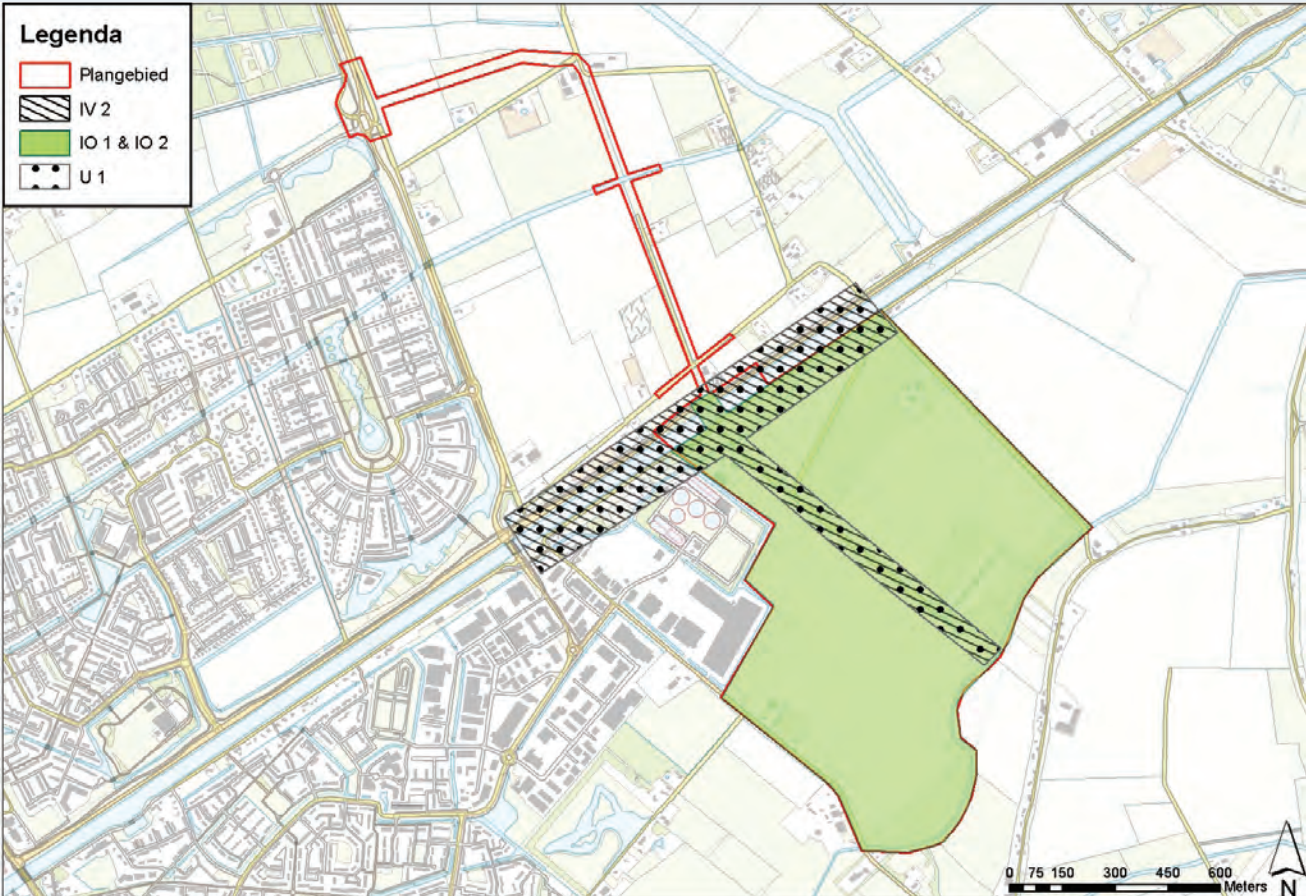
Verplicht
IV 2. Handhaven lijnvormige structuren Braberseweg en Kanaalweg Oostzijde (vliegroute en foerageergebied).

Optioneel
IO 1. Inclusief bouwen in gebouwen en kunstwerken (bouwwerk op meerdere plaatsen toegankelijk maken voor vleermuizen).
IO 2. Vleermuiskasten ophangen.

Uitvoeringsvoorwaarden

U1. Werkzaamheden uitvoeren in periode winterslaap vleermuizen.

Maatregelenkaart

PROFIEL

Wetgeving, beleid en trend

Bescherming FF-wet:	Tabel 3 (strikt beschermd)
Bescherming HRL:	Bijlage IV, HRL
Dichtheid:	0,3 ex. per km² tot 12 ex. per km² (foeragerende dieren)
Habitat:	Verblijfplaatsen (gebouwen), foerageert in open tot half open gebied
Landelijke trend:	Matige afname
Rode lijst:	Kwetsbaar (2006)
Functie plangebied:	Foerageergebied, leefgebied

Leefwijze, eigenschappen

- Gebouwbewonende soort, maakt jaarrond gebruik van verblijfplaatsen in gebouwen.
- Soort is zeer plaatstrouw, maakt gebruik van een vast netwerk van verblijfplaatsen.
- In verblijfplaatsen achter gevelbetimmering, dakbeschot, 's winters ook in spouwmuren.
- Foerageert in open tot half open gebied, minder in grootschalige open gebieden.
- Standsoort waarbij de afstand tussen zomer- en winterverblijven doorgaans maximaal 50 km bedraagt.

Soort

Leefgebied

Begeleidende soorten

- Andere gebouwbewonende vleermuizen.

Seizoensritme

Maand	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
Seizoensritme	winterslaap	winterslaap	actief	actief	kraam	kraam	actief	balts	balts	winterslaap	winterslaap	winterslaap

SITUATIE PLANGEBIED

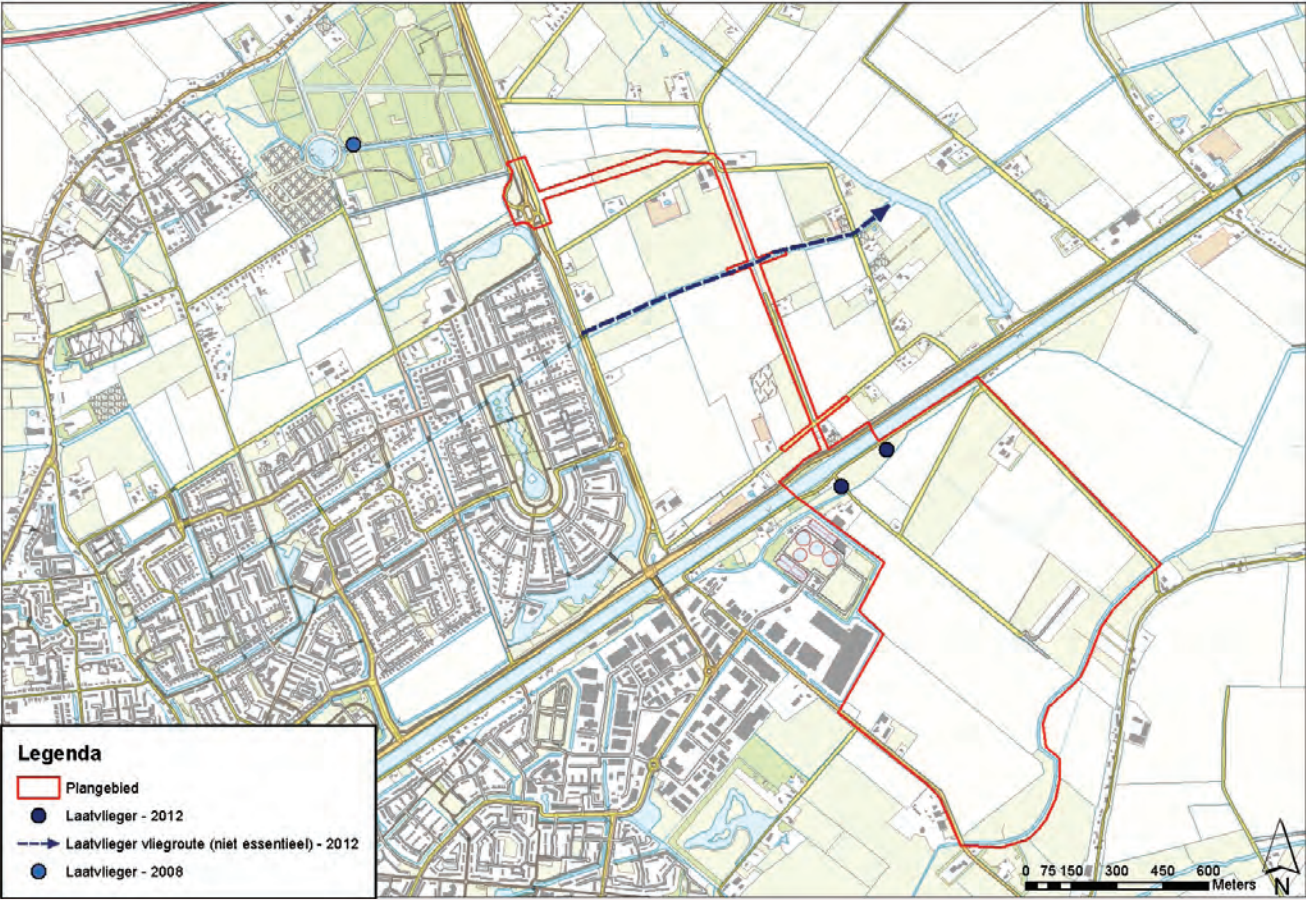
Situatie plangebied

- Geen verblijfplaatsen binnen het plangebied aangetroffen.
- Er is één vliegrouwe over de sloot tussen de Kreekweg en de Dijkweg. Deze wordt door lage aantallen gebruikt.
- Foeragerend aangetroffen in Kickersbloem 3, met name langs Kanaal door Voorne.

Beoordeling GSVI: Lokaal niveau.
Uitsterfrisico: Laag.

Populatiegrootte plangebied:
Huidig: 2 foeragerende dieren aangetroffen in 2012.
Norm: Kolonies in de regel circa 40-50 exemplaren.
Doel: Behoud huidige populatie.

Verspreiding en (potentieel) leefgebied

GUNSTIGE STAAT VAN INSTANDHOUDING (GSVI)

Inrichtingsvoorwaarden

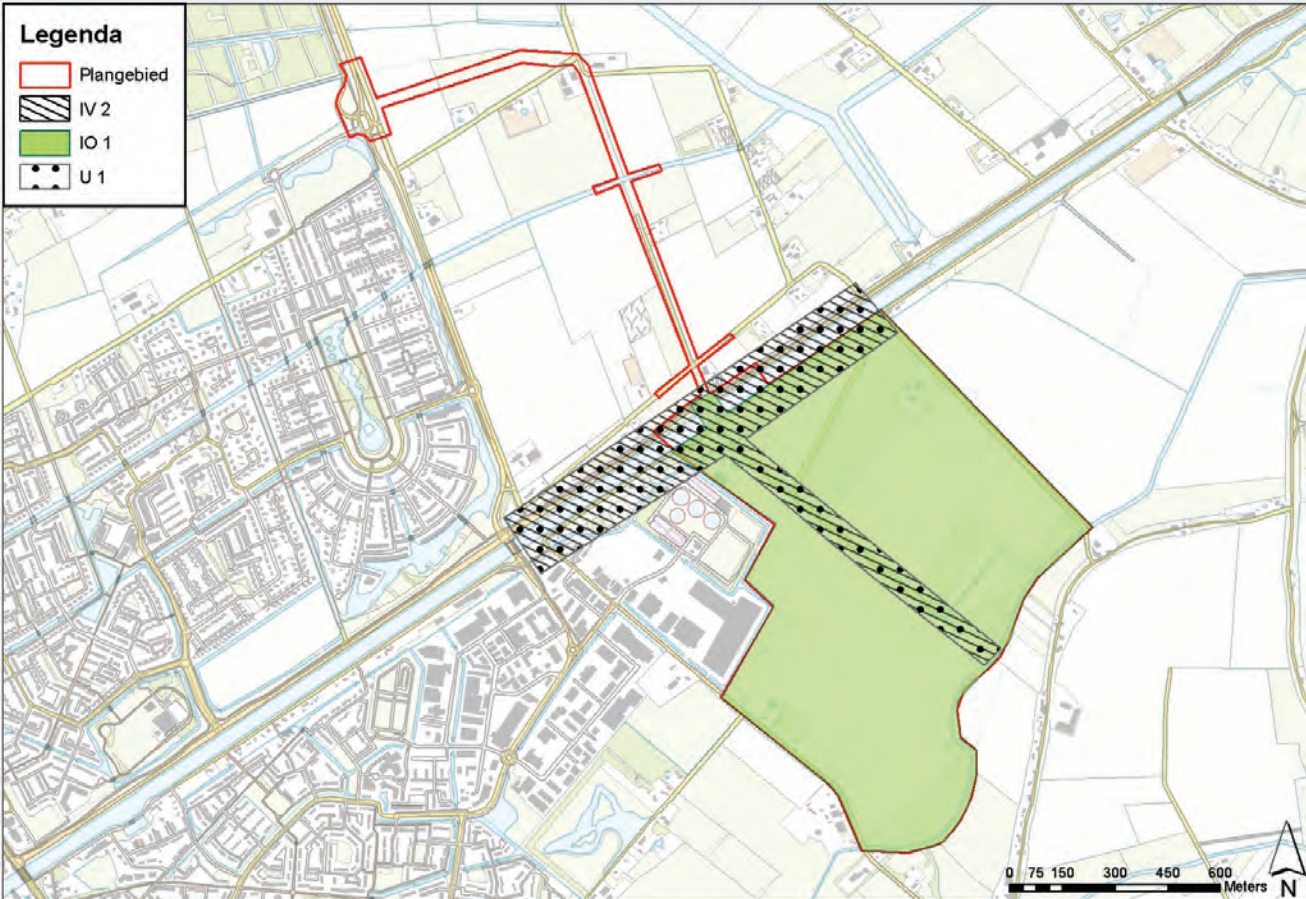
Verplicht
IV 2. Handhaven lijnvormige structuren Braberseweg en Kanaalweg Oostzijde (vliegrouwe en foerageergebied).

Optioneel
IO 1. Inclusief bouwen in gebouwen en kunstwerken (bouwwerk op meerdere plaatsen toegankelijk maken voor vleermuizen).

Uitvoeringsvoorwaarden

U1. Werkzaamheden uitvoeren in periode winterslaap vleermuizen.

Maatregelenkaart

PROFIEL

Wetgeving, beleid en trend

Bescherming FF-wet:	Tabel 3 (strikt beschermd)
Bescherming HRL:	Bijlage III en bijlage IV, HRL
Dichtheid:	Variërend
Habitat:	Oude bossen, verblijfplaatsen in bomen, open water, moeras, eilanden
Landelijke trend:	Matige afname
Rode lijst:	Kwetsbaar (2006)
Functie plangebied:	Foerageergebied en leefgebied

Leefwijze, eigenschappen

- **Leefgebied** bestaat uit oude bossen, als jachtgebied open water, moeras en (half)open gebied.
- **Verblijfplaatsen** vormen samen een netwerk.
- Overwegend boombewonende soort (jaarrond).
- **Migreert**, Nederlandse dieren zijn waarschijnlijk voornamelijk standsoort.
- De rosse vleermuis **jaagt** bij voorkeur boven water en in moerassige, insectenrijke gebieden.

Soort

Leefgebied

Begeleidende soorten

- Boombewonende vleermuissoorten.
- Holenbroeders.

Seizoensritme

Maand	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
Seizoensritme	winterslaap	winterslaap	actief	actief	kraam	kraam	actief	balts	balts	winterslaap	winterslaap	winterslaap

SITUATIE PLANGEBIED

Situatie plangebied

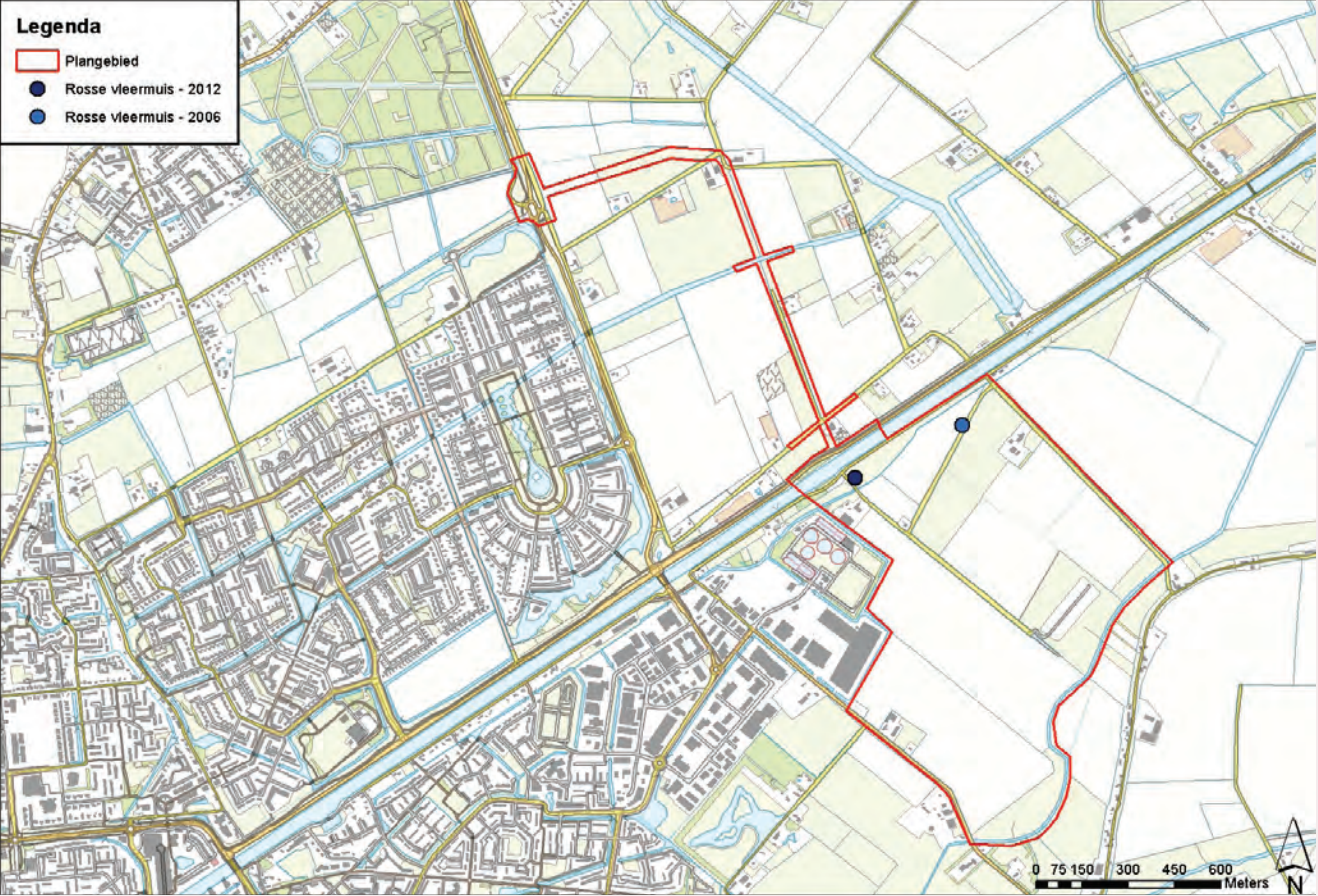
- Geen verblijfplaatsen binnen het plangebied aangetroffen
- Foeragerende dieren zijn aangetroffen ten hoogte van het kruispunt Kanaal door Voorne en Braberseweg en de Hallinxweg.

Beoordeling GSVI: Lokaal niveau.
Uitsterfrisico: Laag.

Populatiegrootte plangebied:

Huidig: 1 foeragerend dier aangetroffen in 2012.
Norm: Populatiegrootte in de regel circa 15-100 vrouwtjes verspreid over verschillende koloniebomen.
Doel: Behoud huidige populatie.

Verspreiding en (potentieel) leefgebied

GUNSTIGE STAAT VAN INSTANDHOUDING (GSVI)

Inrichtingsvoorwaarden

Verplicht

IV 2. Handhaven lijnvormige structuren Braberseweg en Kanaalweg Oostzijde (vliegroute en foerageergebied).

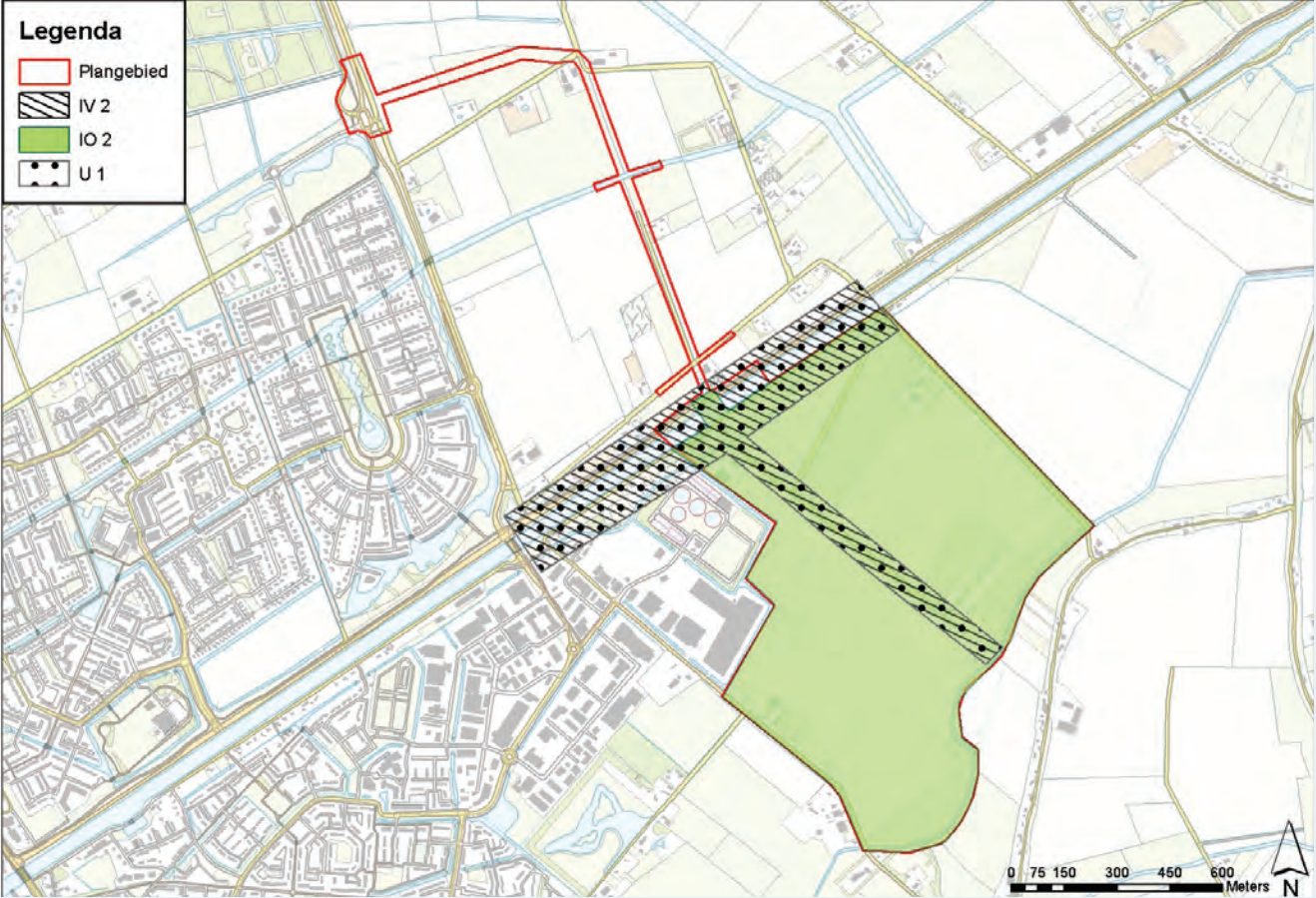
Optioneel

IO 2. Vleermuiskasten ophangen.

Uitvoeringsvoorwaarden

U1. Werkzaamheden uitvoeren in periode winterslaap vleermuizen.

Maatregelenkaart

PROFIEL

Wetgeving, beleid en trend

Bescherming FF-wet: Zwaar
Bescherming HRL: Bijlage IV, HRL
Dichtheid: 10.000 - 12.000 dieren
Habitat: verblijfplaatsen (gebouwen) en fourageert boven grote open wateren
Landelijke trend: Matige toename
Rode lijst: Kwetsbaar (2006)
Functie plangebied: Foerageergebied en leefgebied.

Leefwijze, eigenschappen

- Leefgebied: jaagt boven waterrijke gebieden, incidenteel boven weilanden.
- Verblijfplaatsen kraamkolonies bevinden zich in diverse type gebouwen in een straal van 10 km van het jachtgebied af. Winterverblijfplaatsen in ondergrondse groeven, grotten, kelders, forten, vestingwerken en steenfabrieken.
- Verblijfplaatsen vormen samen een netwerk
- Standsoort waarbij de afstand tussen zomer- en winterverblijven doorgaans maximaal 300 km bedraagt.

Soort

Leefgebied

Begeleidende soorten

- Gebouwbewonende vleermuissoorten.

Seizoensritme

Maand	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
Seizoensritme	winterslaap	winterslaap	actief	actief	kraam	kraam	actief	balts	balts	winterslaap	winterslaap	winterslaap

SITUATIE PLANGEBIED

Situatie plangebied

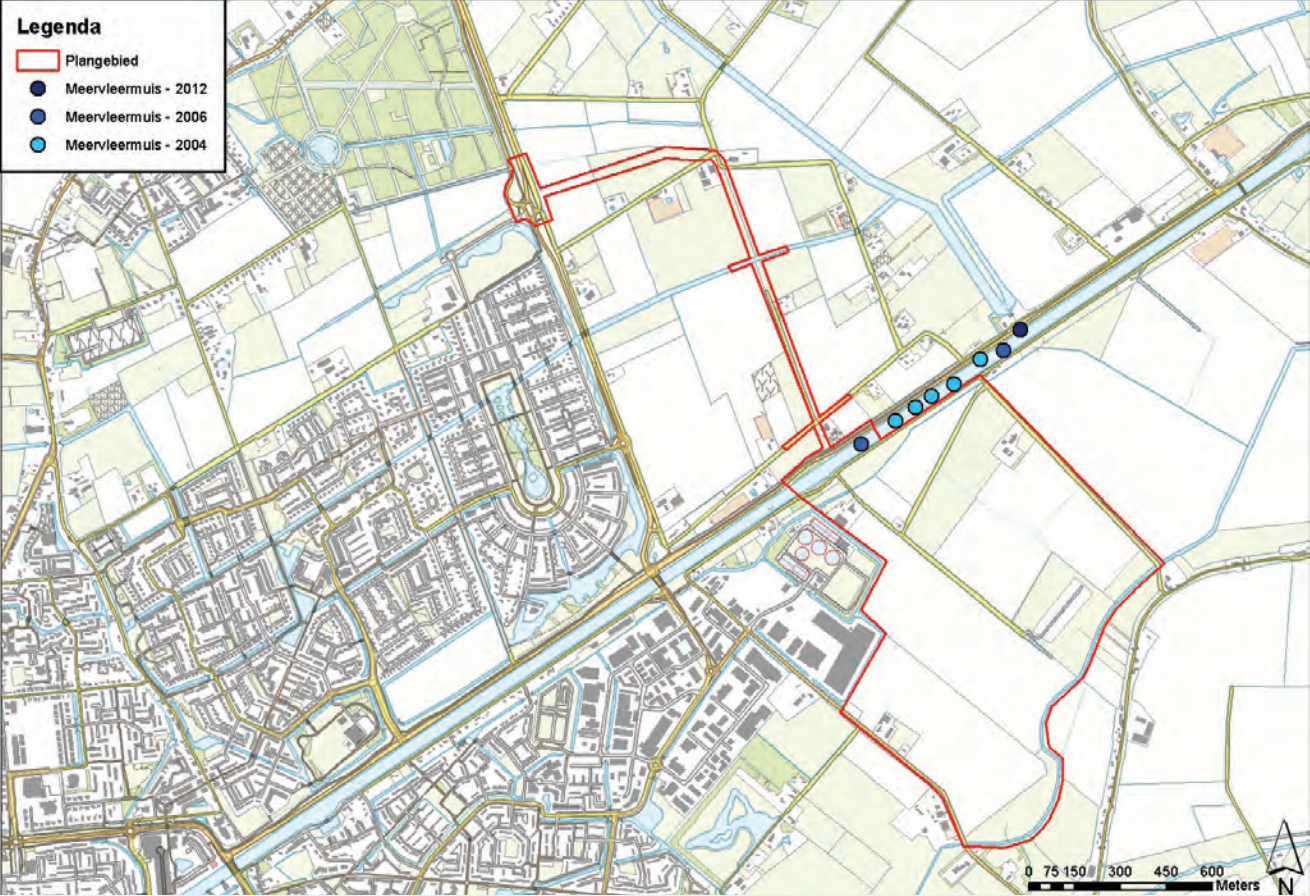
- Geen verblijfplaatsen binnen het plangebied aangetroffen.
- Klein aantal foeragerende dieren zijn aangetroffen boven het Kanaal door Voorne.

Beoordeling GSVI: Lokaal niveau.
Uitsterfrisico: Laag.

Populatiegrootte plangebied:

Huidig: maximaal 5 foeragerende dieren aangetroffen.
Norm: Populatiegrootte in de regel circa 60-400 vrouwtjes.
Doel: Behoud huidige populatie.

Verspreiding en (potentieel) leefgebied

GUNSTIGE STAAT VAN INSTANDHOUDING (GSVI)

Inrichtingsvoorwaarden

Verplicht

IV 3. Behouden fourageergebied over Kanaal door Voorne.

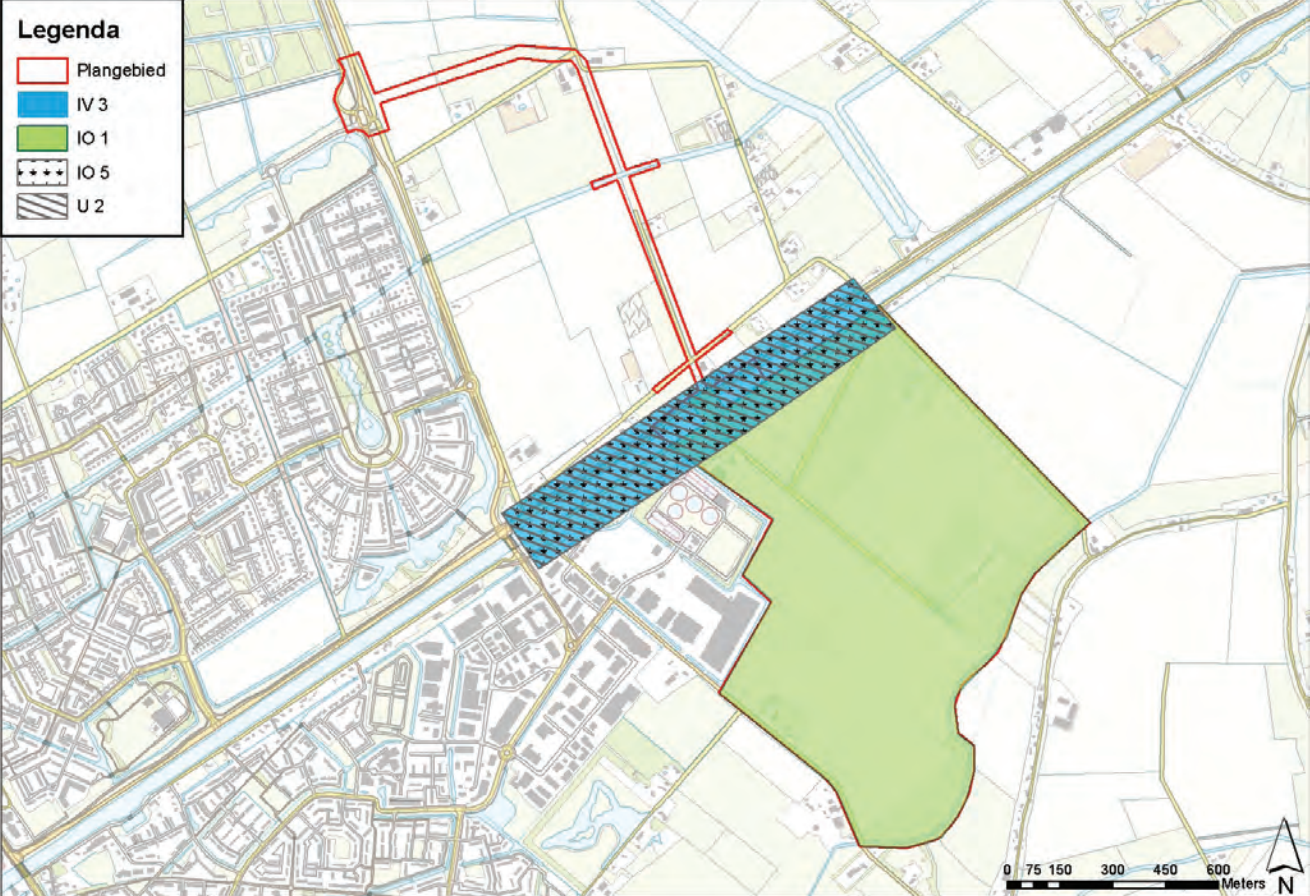
Optioneel

IO 1. Inclusief bouwen in gebouwen en kunstwerken (bouwwerk op meerdere plaatsen toegankelijk maken voor vleermuizen).
IO 5. De nieuwe brug passeerbaar maken voor vleermuizen.

Uitvoeringsvoorwaarden

U2. Vleermuisvriendelijke verlichting plaatsen op de brug en langs het kanaal (niet uitschijnend op het water).

Maatregelenkaart

PROFIEL

Wetgeving, beleid en trend

Bescherming FF-wet:

Zwaar - vogels jaarrond beschermd nesten

Bescherming HRL:

VRL

Dichtheid:

50 - 80 exemplaren per 100 ha

Habitat:

Stedelijk gebied en landelijk gebied, maar altijd in nabijheid van bebouwing.

Landelijke trend:

Stabiel in de laatste 10 jaar

Rode lijst:

Gevoelig (2004)

Functie plangebied:

Leefgebied

Leefwijze, eigenschappen

- Soort van stedelijk gebied & landelijk gebied.
- **Broedt** in of in nabijheid van gebouwen.
- Gemiddelde dispersie in landelijk gebied circa 4 - 5 km.
- Dichte beplanting in nabijheid broedlocatie essentieel.
- **Voedsel** bestaat uit onkruiden, insecten (met name bladluizen) zijn essentieel voor jonge vogels.
- **Nestelt** (semi)koloniaal en produceert 2 - 3 legsels per jaar.

Soort

Leefgebied

Begeleidende soorten

- Gewone dwergvleermuis.
- Laatzvlieger.

Seizoensritme

Maand	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
Seizoensritme	actief			voortplantingsperiode					actief			

SITUATIE PLANGEBIED

Situatie plangebied

- Binnen het plangebied zijn er 45 broedparen aangetroffen op 6 verschillende erven.
- Daarnaast zijn er ook in de directe omgeving van het plangebied nog eens 46 territoria aangetroffen.
- In de omgeving van de wijk Ravensehoek zijn bijzonder weinig huismussen in vergelijking met wijken in de omgeving, waar in een vergelijkbaar oppervlak 3 tot 4 keer zoveel huismussparen zijn aangetroffen.

Beoordeling GSVI:

Lokaal niveau.

Uitsterfrisico:

Laag.

Populatiegrootte plangebied:

Huidig: 45 territoria / broedparen in 2013.

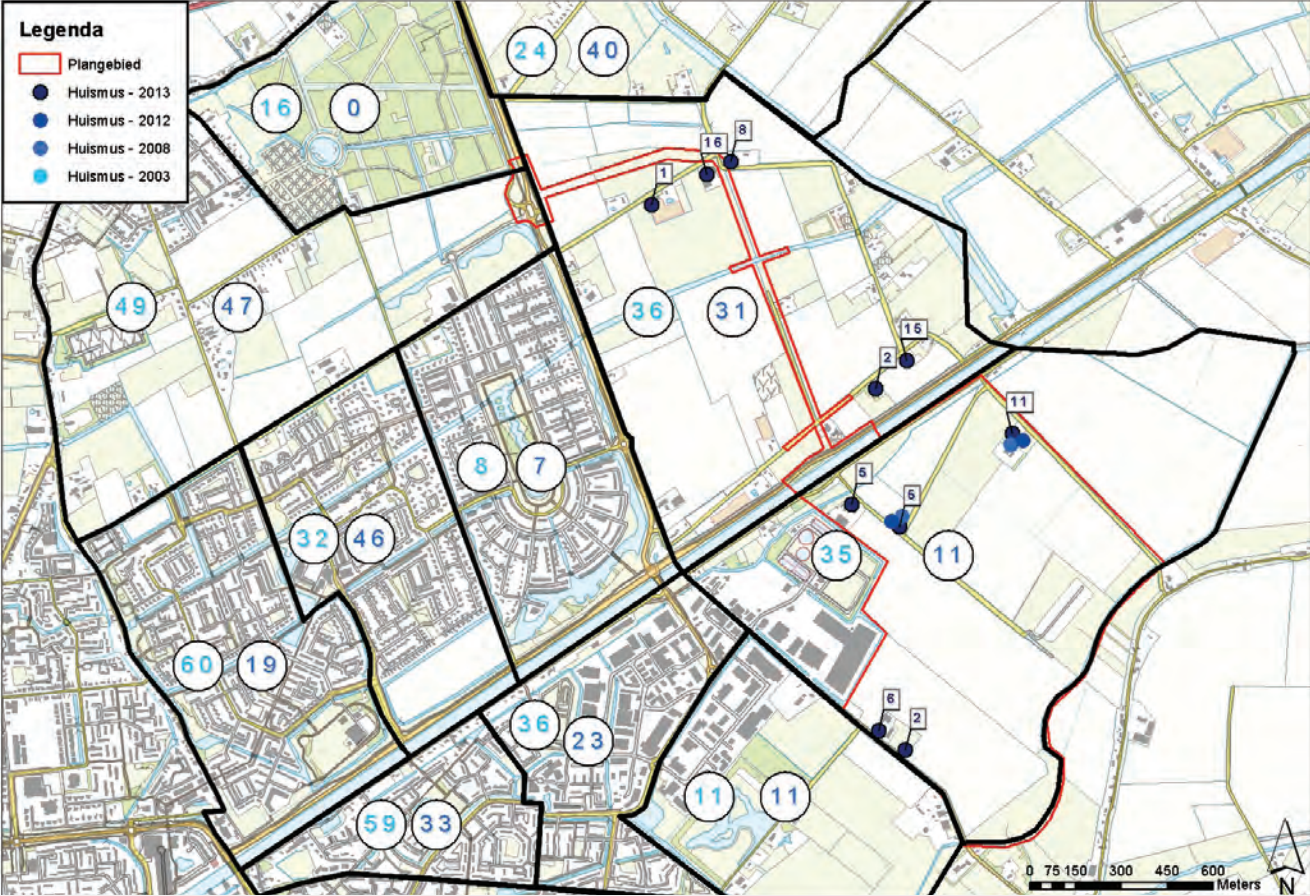
Norm:

25 territoria/ broedparen (min. aantal totale lokale populatie).

Doel:

Behoud huidige populatie.

Verspreiding en (potentieel) leefgebied

GUNSTIGE STAAT VAN INSTANDHOUDING (GSVI)

Inrichtingsvoorwaarden

Verplicht

- IV. 4. Voor iedere nestgelegenheid van huismus die verwijderd wordt, dienen 2 nieuwe nestgelegenheden gecreëerd te worden.
- IV 4a. Realisatie van minimaal 100 nestgelegenheden in de woonwijk Ravense hoek. Door ophangen van huismuskasten en het eventueel vervangen van vogelschroten door vogelvides.
- IV 4b. Realisatie van minimaal 100 nestgelegenheden en aanplanten van nieuwe landschapselementen met (half)wintergroen en inheemse planten binnen een straal van 100 meter van de nestgelegenheid.
- IV 4c. Realisatie optimaal huismussen leefgebied bij waterzuiveringsinstallatie.

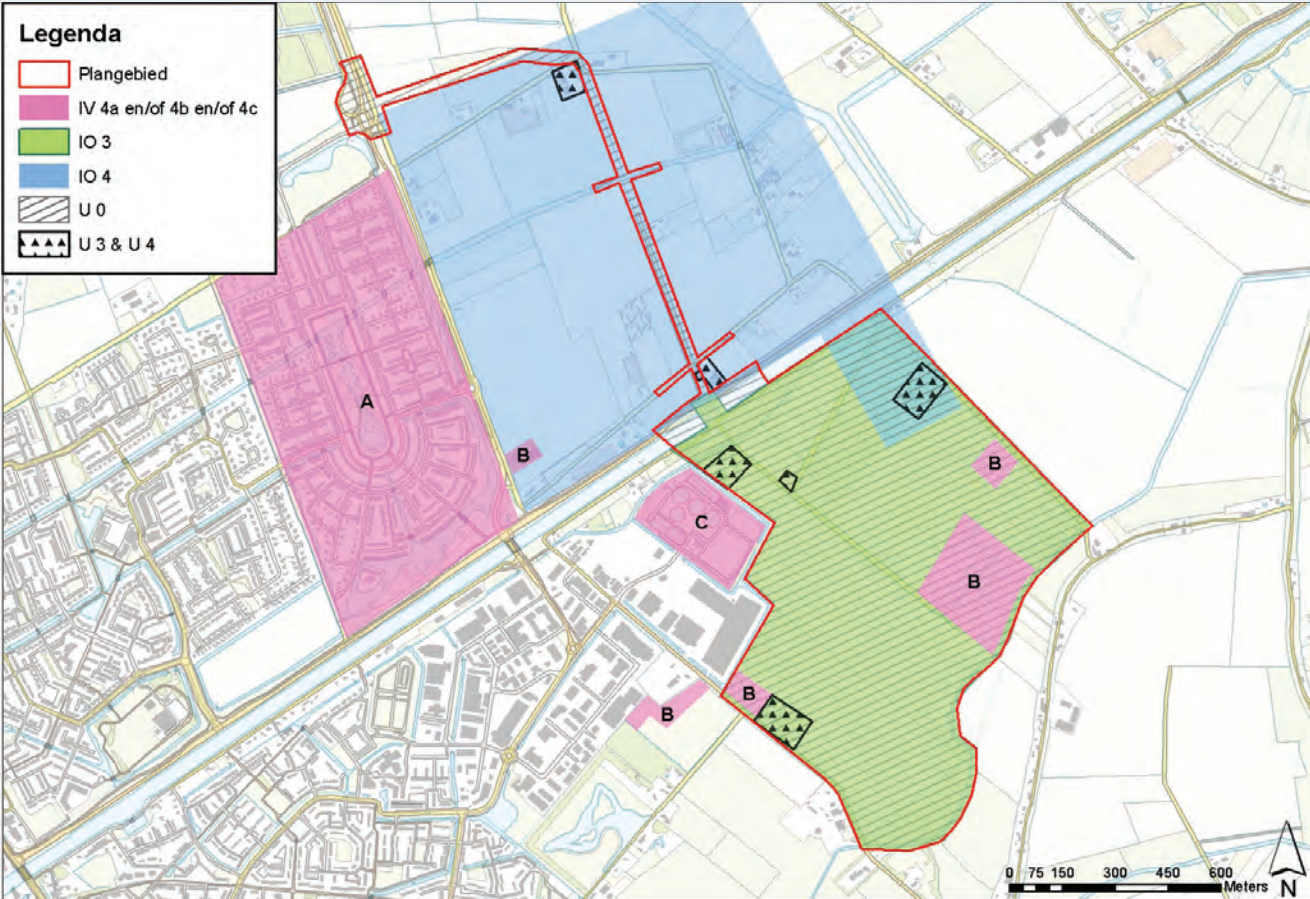
Optioneel

- IO 3. Realisatie van nestgelegenheden voor huismussen in nieuwbouw.
- IO 4. Realisatie van nestgelegenheden voor huismussen en kerkuil in

Uitvoeringsvoorwaarden

- U0 Rekening houden met broedseizoen
- U3. Nestlocatie verwijderen nadat nieuwe nestgelegenheden zijn gerealiseerd, zie voorwaarde IV 4.
- U4. Bij sloopwerkzaamheden rekening houden met huismussen in planning en uitvoeringswijze.

Maatregelenkaart

PROFIEL

Wetgeving, beleid en trend

Bescherming FF-wet:

Bescherming HRL / VRL:

Dichtheid:

Habitat:

Landelijke trend:

Rode lijst:

Functie plangebied:

Zwaar - vogels jaarrond beschermdenesten

VRL

2.000 - 3.000 broedparen (2012)

Akkers, park en tuin, ruigte en rietland,weiden (kleinschalig)

Matige toename in de laatste 10 jaar

Kwetsbaar

Leefgebied

Leefwijze

• Leefgebied is voornamelijk in cultuurland met gras- en bouwlanden die begrensd worden door kruidenrijke akkerranden, houtwallen heggen of bosjes.

• De soort foerageert in kleinschalige landschappen met ruigte, akkers en weilanden

• Voedsel bestaat voornamelijk uit muizen maar ook wel eens mussen of spreeuwen.

• De kerkuil broedt bij voorkeur op donkere plaatsen in bijvoorbeeld boerenschuren, kerktorens en andere gebouwen.

• Gebruikt een aantal vaste plekken in zijn territorium als voortplantingsplaats en/of vaste rust- en verblijfplaats.

• Produceert 2 legfels per jaar.

• Territoriumgrootte: 800 tot 1500 meter rond de broedplaats.

Soort

Leefgebied

Begeleidende soorten

• Huismus

• Spreeuw

• Steenuil

Maand	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
Seizoensritme	actief	voortplantingsperiode					mogelijk tweede legfel		actief aanwezig binnen gebied			

SITUATIE PLANGEBIED

Situatie plangebied

• Op meerdere locaties zijn meerdere sporen (braakballen) aangetroffen.

• Geen nestlocatie binnen het plangebied aangetroffen

• Tijdelijke rust- en verblijfplaatsen worden gesloopt bij aanleg van nieuwe bebouwing.

• Verkleining van jachtgebied verwacht door aanleg van bebouwing.

Beoordeling GSVI:

Uitsterfrisico:

Landelijk.

Kwetsbaar.

Populatiegrootte plangebied:

Huidig:

Norm:

Doel:

1 territorium.

1 territorium per 20 – 30 ha

Behoud huidige populatie.

Verspreiding en (potentieel) leefgebied

Legenda

Plangebied

Kerkuil sporen - 2013

Kerkuil sporen - 2012

Kerkuil nest - 2011

Kerkuil foeragerend - 2009

Kerkuil foeragerend - 2008

GUNSTIGE STAAT VAN INSTANDHOUDING (GSVI)

Inrichtingsvoorwaarden

Verplicht

IV6. Kreekzone aanleggen aan zuidzijde van het plangebied.

IV7. Flauwe oevers aanleggen langs de watergang aan de Kanaalweg Oostzijde en Watermanseweg.

IV8. Realiseren ecologische zone langs rondweg.

Kerkuil profiteert ook van de maatregelen IV5b.

Optioneel

IO4. Realisatie van nestgelegenheden voor huismussen en kerkuil in bestaande bebouwing.

Uitvoeringsvoorwaarden

Geen uitvoeringsvoorwaarden, in de omgeving van het plangebied is voldoende foerageergebied aanwezig. Tevens wordt nieuw foerageergebied ontwikkeld bij inrichting van het plangebied, zie IV5 t/m IV9.

in zijn algemeenheid moet bij vogels wel rekening gehouden worden met het broedseizoen U0.

Maatregelenkaart

Legenda

IV 5b

IV 7 & 8

IV 9

IO 4

U 0

Opdrachtgever:

Opdrachtnemer:

Factsheet Soortmanagementplan

Projectnummer: 6738

Datum: Mei 2014

Projectleider: R. Heins

www.eelerwoude.nl

PROFIEL

Wetgeving, beleid en trend

Bescherming FF-wet:

Bescherming HRL / VRL:

Dichtheid:

Habitat:

Landelijke trend:

Rode lijst:

Functie plangebied:

Tabel 3

Bijlage II, HRL

Variërend (afhankelijk van lokale omstandigheden).

Watergangen met goed ontwikkelde oever- en waterplantenvegetatie

-

Kwetsbaar

Leefgebied met voortplanting.

Leefwijze, eigenschappen

• Leefgebied van de bittervoorn is in stilstaande tot langzaam stromende wateren met een goed ontwikkelde oever- en waterplantenvegetatie.

• Dispersieafstand 1-3km.

• De soort is afhankelijk van zoetwatermosselen voor voortplanting.

• Overwintering vindt plaats in de diepere delen van de watergangen.

Soort

Leefgebied

Begeleidende soorten

• Zoetwatermosselen

• Snoek

• Rietvoorn

• Zeelt

Seizoensritme

Maand	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
Seizoensritme	overwintering			voortplantingsperiode					actief		overwintering	

SITUATIE PLANGEBIED

Situatie plangebied

• De bittervoorn is op twee plaatsen in het plangebied aangetroffen, eerste locatie in de watergang op de kruising tussen kanaalweg Oostzijde en de Watermanseweg, tweede locatie is de kruising van de watergang in het verlengde van de Braberseweg en de brede watergang.

• Verschillende leeftijdsklassen zijn aangetroffen wat een indicatie is voor voortplanting.

Beoordeling GSVI:

Uitsterfrisico:

Populatiegrootte plangebied:

Huidig:

Norm:

Doel:

Verspreiding en (potentieel) leefgebied

Legenda

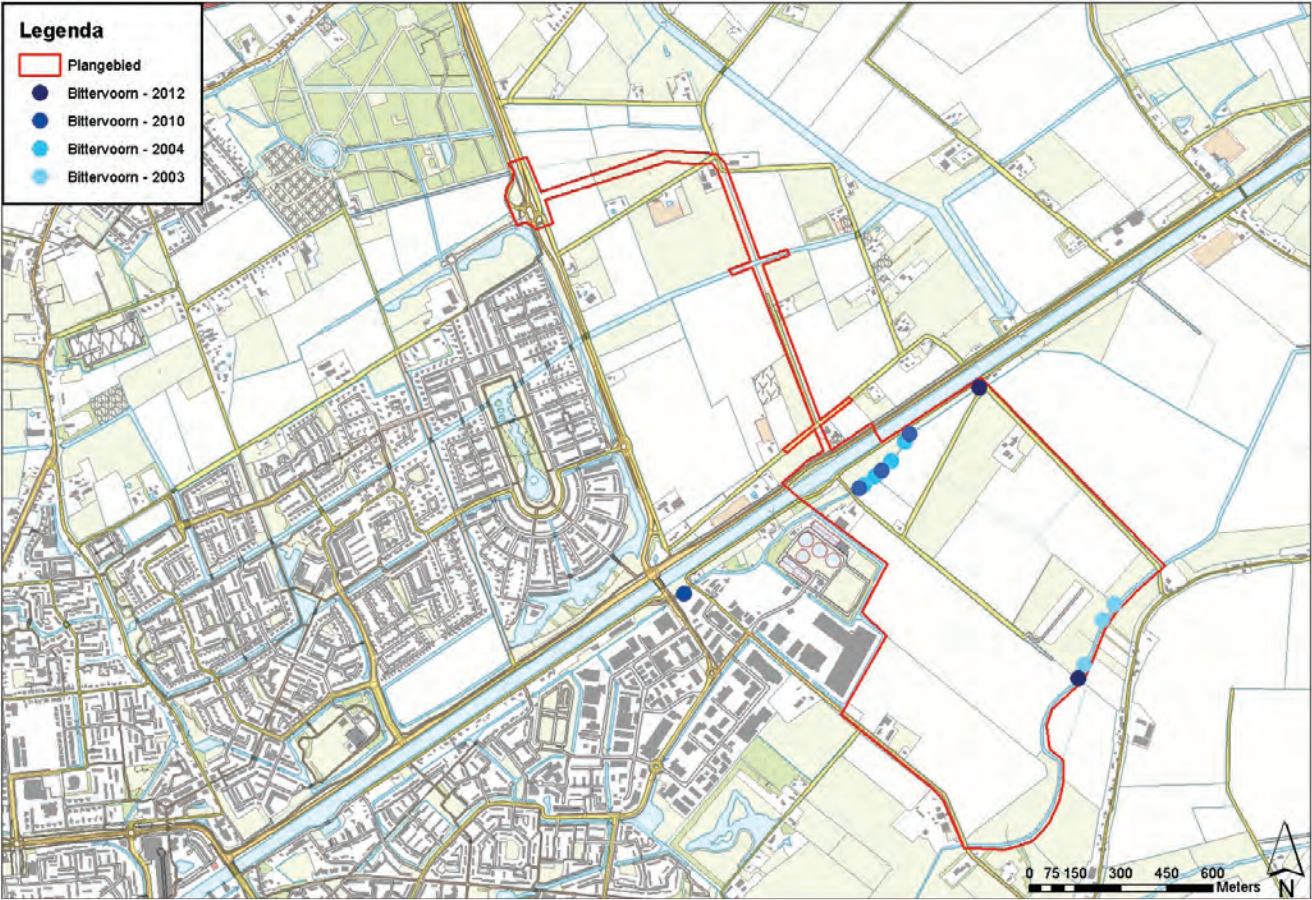
Plangebied

Bittervoorn - 2012

Bittervoorn - 2010

Bittervoorn - 2004

Bittervoorn - 2003

GUNSTIGE STAAT VAN INSTANDHOUDING (GSVI)

Inrichtingsvoorwaarden

Verplicht

IV5. Aanleggen natuurlijke oevers.

IV6. Kreekzone aanleggen aan zuidzijde van het plangebied.

IV7. Flauwe oevers aanleggen langs de watergang aan de Kanaalweg Oostzijde en Watermanseweg.

Kansenkaart

Legenda

Plangebied

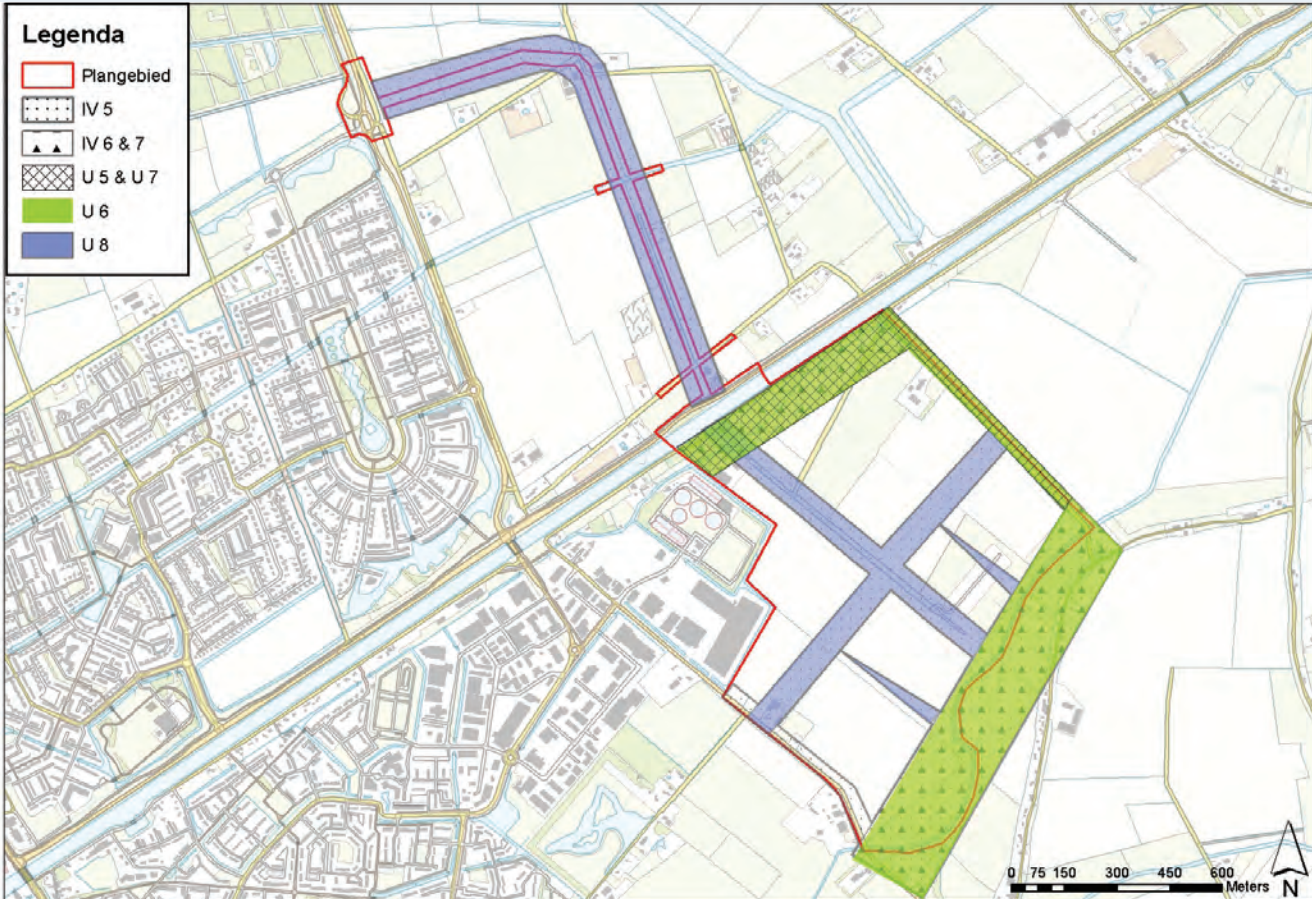
IV 5

IV 6 & 7

U 5 & U 7

U 6

U 8

Opdrachtgever:

Opdrachtnemer:

Factsheet Soortmanagementplan

Projectnummer: 6738

Datum: Mei 2014

Projectleider: R. Heins

www.eelerwoude.nl

5

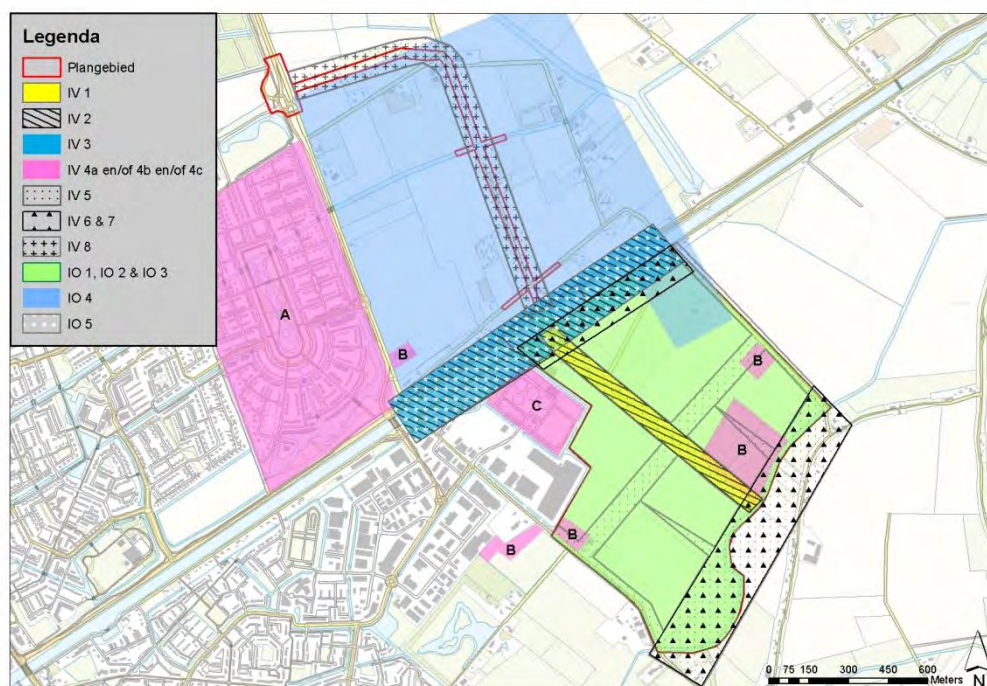
INRICHTINGS- EN UITVOERINGSVOORWAARDEN

5.1 SMP kaart

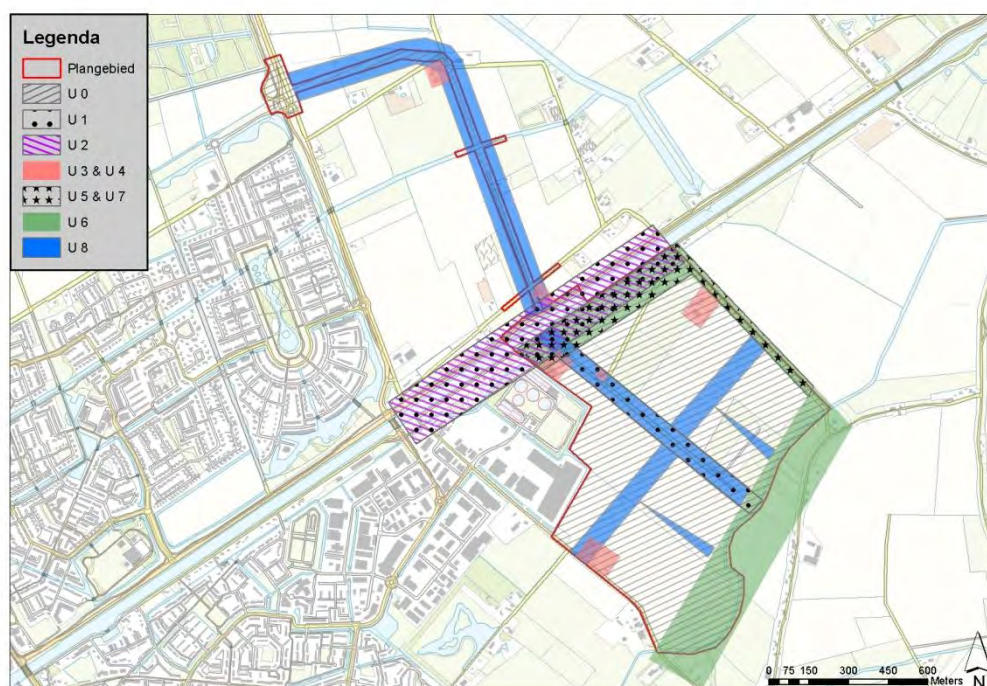
Voor het gebruik van dit SMP is de kaart met inrichtings- en uitvoeringsvoorwaarden het belangrijkste hulpmiddel. Middels diverse voorwaarden rondom de inrichting van het gebied en de uitvoering de diverse ontwikkeling wordt geborgd dat de gunstige staat van instandhouding van de beschermde soorten in het gebied behouden blijft. De kaart maakt duidelijk welke voorwaarden waar van toepassing zijn. De voorwaarden zijn reeds aangehaald in de factsheets in het vorige hoofdstuk. In dit hoofdstuk worden de diverse voorwaarden nader toegelicht en uitgewerkt. In de bijlage is een tabel met nogmaals een totaaloverzicht opgenomen.

De kaart bestaat uit 2 delen; een kaart met de locaties voor de inrichtingsvoorwaarden en een kaart met de locaties voor de uitvoeringsvoorwaarden.

Zie Figuur 5-1 en Figuur 5-2 voor een weergave van de kaart. In de bijlage zit een groot formaat kaart.

Figuur 5-1 Inrichtingsvoorwaarden in het gebied

Figuur 5-2 uitvoeringsvoorwaarden in het gebied

5.2 Inrichtingsvoorwaarden

Inrichtingsvoorwaarden zijn voorwaarden die zorgen voor het behouden en/of realiseren van (nieuw) leefgebied voor de diverse soorten. Daarbij kan dat leefgebied bestaan uit verblijfplaatsen, maar ook vliegroutes, foerageergebied en rust- en roestplekken, enz. Deze maatregelen worden ook wel compenserende maatregelen genoemd.

De inrichtingsvoorwaarden zijn onderverdeeld in verplichte en optionele inrichtingsvoorwaarden. De verplichte voorwaarden *moeten* op de betreffende locaties worden uitgevoerd. De optionele voorwaarden kunnen worden uitgevoerd om bijvoorbeeld eerder, sneller of meer nieuw leefgebied en/of verblijfplaatsen te kunnen aanbieden. Dit biedt meer ruimte voor andere ontwikkelingen in het gebied.

Verplichte voorwaarden

- IV 1. Vleermuisvriendelijke verlichting plaatsen langs vliegroutes
- IV 2. Handhaven lijnvormige structuren Braberseweg en Kanaalweg Oostzijde (vliegroute en foerageergebied)
- IV 3. Behouden foerageergebied over Kanaal door Voorne
- IV. 4. Voor iedere nestlocatie van huismus die verwijderd wordt, dienen 2 nieuwe nestgelegenheden gecreëerd te worden.
- IV 4a Realisatie van minimaal 100 nestgelegenheden voor huismus in de woonwijk Ravense hoek. Door ophangen van huismuskasten en het eventueel vervangen van vogelschroten door vogelvides.
- IV 4b Realisatie van minimaal 100 nestgelegenheden en aanplanting van nieuwe landschapselementen met (half)wintergroen en inheemse planten binnen een straal van 100 meter van de nestgelegenheid.
- IV 4c Realisatie optimaal huismussen leefgebied bij waterzuiveringsinstallatie.
- IV 5. Aanleggen natuurlijke oevers
- IV 6. Kreekzone aanleggen aan zuidzijde van het plangebied
- IV 7 Flauwe oevers aanleggen langs de watergang aan de Kanaalweg Oostzijde en Watermanseweg
- IV 8 Realiseren ecologische zone langs Oostelijke Randweg

Optionele uitvoeringsvoorwaarden

- IO 1 Inclusief bouwen in gebouwen en kunstwerken (bouwwerk op meerdere plaatsen toegankelijk maken voor vleermuizen)
- IO 2 Vleermuiskasten ophangen
- IO 3 Realisatie van nestgelegenheden voor huismussen in nieuwbouw.
- IO4 Realisatie van nestgelegenheden voor huismussen en kerkuilen in bestaande bebouwing

5.2.1 Verplichte uitvoeringsvoorwaarden

IV 1. Vleermuisvriendelijke verlichting plaatsen langs vliegroutes

Voorwaarden om het gebied tijdens en na de inrichting te laten functioneren als vliegroute voor vleermuizen zijn:

- Gerichte verlichting plaatsen, waardoor alleen de weg verlicht wordt. De watergang blijft onverlicht.
- Boomkronen niet aanlichten.

Figuur 5-4 geeft een weergave van de diverse vormen van aangepaste verlichting waarbij vleermuizen worden ontzien. Eventueel kan ook gekozen worden voor het plaatsen van vleermuisvriendelijke verlichting (amberkleuring).

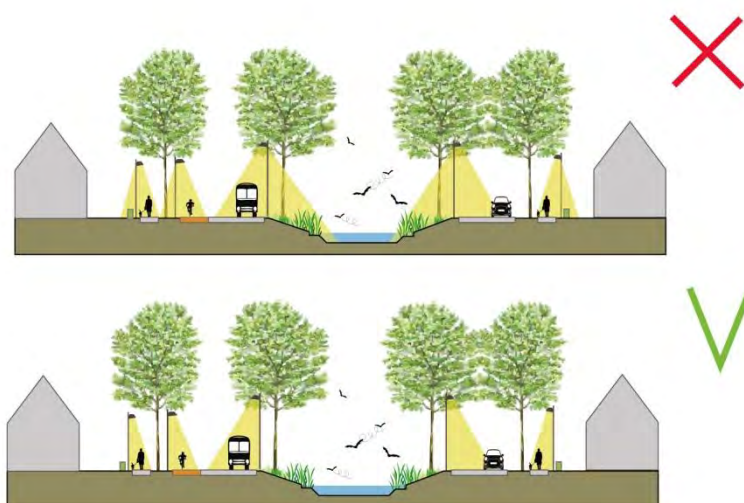
Maatregelen worden uitgevoerd onder begeleiding van een ecologisch deskundige.

Kader - Verlichting

Een aantal nachtactieve dieren, zoals vleermuizen, uilen en marters, zijn gevoelig voor verlichting. Er zijn soorten die kunstlicht zoveel mogelijk vermijden, zoals watervleermuis, en er zijn soorten die rond lantaarnpalen jagen, zoals rosse vleermuis. Bij het plaatsen van verlichting bij in- en/of uitvliegopeningen, vliegroutes en foerageergebieden kunnen barrières ontstaan waardoor de vleermuizen van de verblijfplaatsen, vliegroute en/of foeragegebied afzien.

Om lichthinder te voorkomen en het gebied aantrekkelijker te maken voor vleermuizen kunnen verschillende maatregelen getroffen worden:

- verlichting alleen plaatsen waar het echt nodig is;
- verlichting alleen aan op momenten wanneer het nodig is (dynamische verlichting);
- verlaag de hoogte van de lichtmasten;
- beperk verstrooiing het licht tot een minimum door gebruik van aangepaste armatuur (zie figuur 4);
- toepassen van vleermuisvriendelijke verlichting (amberkleurige UV-vrije ledlampen)
- geen verlichting plaatsen bij in- en/of uitvliegopeningen en vliegroutes.

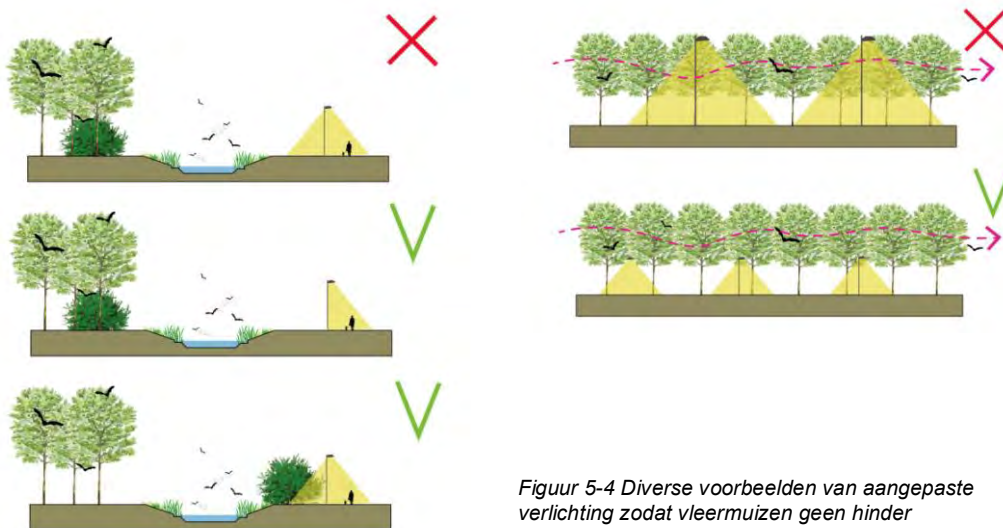

Figuur 5-3 Voorbeeld van aangepaste verlichting zodat vleermuizen geen hinder ondervinden van de verlichting.

IV 2. Handhaven lijnvormige structuren Braberseweg en Kanaalweg Oostzijde (vliegrouete en foerageergebied)

De vliegrouete en foerageergebied voor gewone dwergvleermuizen en het foerageergebied van ruige dwergvleermuis, laatvlieger en rosse vleermuis het langs de Braberseweg en de Kanaalweg Oostzijde moeten behouden blijven in de nieuwe situatie. Dit kan door het realiseren van lijnvormige structuren in het landschap. Bijvoorbeeld middels bomenlanen en watergangen, de laatste het liefste met natuurvriendelijke oevers. Daarnaast mogen de vliegrouetes niet verlicht worden, door het plaatsen van aangepaste verlichting of geen verlichting. Zie ook IV1 en Figuur 5-3 en Figuur 5-4.

In het ontwerp van het bedrijventerrein Kickersbloem 3 is reeds rekening gehouden met het foerageergebied en de vliegrouete.

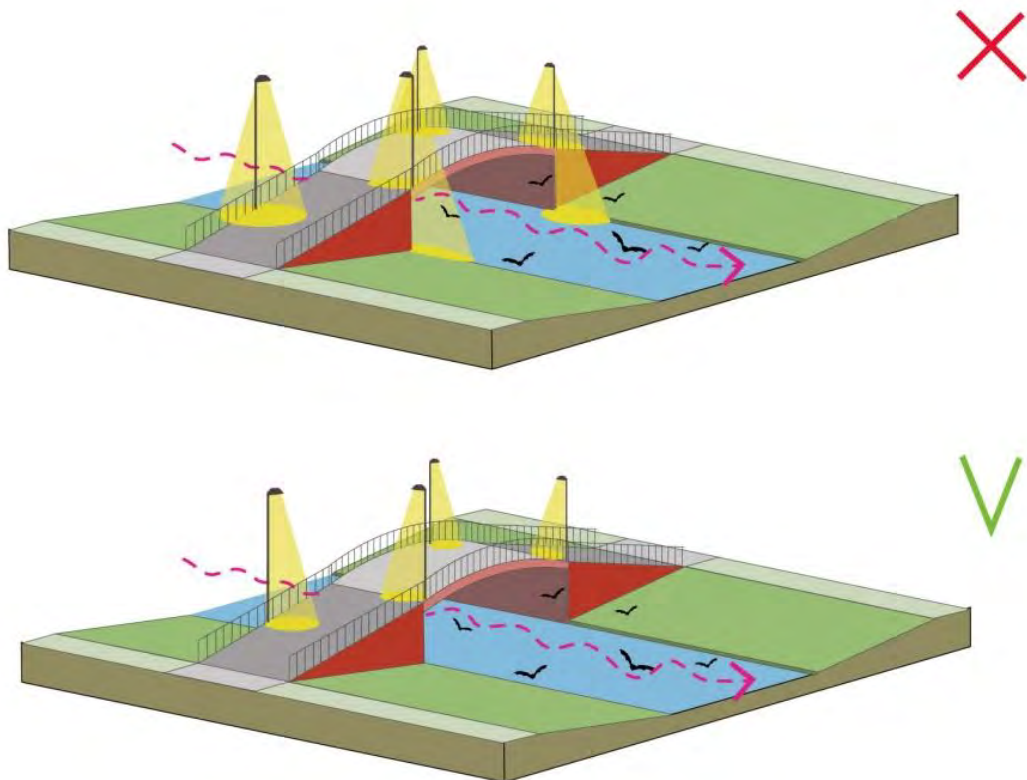
Figuur 5-4 Diverse voorbeelden van aangepaste verlichting zodat vleermuizen geen hinder ondervinden van de verlichting.

IV 3. Behouden foerageergebied over Kanaal door Voorne

De vliegroute en het foerageergebied over het Kanaal door Voorne moet geschikt blijven voor vleermuizen. Het Kanaal door Voorne wordt door meervleermuizen gebruikt als foerageergebied. Meervleermuizen zijn erg gevoelig voor verlichting van de foerageergebieden en vliegroutes. Zodra een gebied verlicht wordt, maken de meervleermuizen er minder tot geen gebruik meer van. Om het foerageergebied te behouden is het essentieel dat de watergang onverlicht blijft. Dit geldt zowel tijdens als na de uitvoering van de werkzaamheden.

Concreet betekent dat:

- (tijdelijke) bouwlampen, bijvoorbeeld voor verlichting van bouwplaatsen, mag niet uitstralen over of gericht zijn op de watergang.
- De verlichting van de brug moet aangepast worden, zodat deze niet uitstraalt op de watergang. Zie Figuur 5-4 voor een voorbeeld van geschikte en ongeschikte verlichting.

Figuur 5-5 Diverse voorbeelden van aangepaste verlichting zodat vleermuizen geen hinder ondervinden van de verlichting.

IV. 4. Voor iedere nestlocatie van huismus die verwijderd wordt, dienen 2 nieuwe nestgelegenheden gecreëerd te worden.

- A. Voor elke aan te tasten of te verwijderen verblijfplaats van huismussen moeten minimaal twee nieuwe permanente verblijfplaatsen worden gecreëerd.
- B. In totaal worden in het gebied minimaal 100 nieuwe nestgelegenheden voor huismus gerealiseerd.
- C. De nieuwe nestgelegenheden worden gerealiseerd op locatie IV4a en/of IV4b en/of IV4c, eventueel aangevuld met IO3.
- D. Indien bij een ontwikkeling in één van deze gebieden aangetoond kan worden dat de noodzakelijke nestgelegenheid reeds in een ander gebied zijn getroffen vervalt de *verplichting* voor realisatie in deze gebieden.
- E. Let op! De nestgelegenheden van IV4b worden op termijn waarschijnlijk weer verwijderd. Ter vervanging van deze nestgelegenheden moeten dan nieuwe nestlocaties ter beschikking zijn.
- F. De nestgelegenheden van IV4b mogen vervangen worden voor 1 nieuwe nestgelegenheid per te verwijderen nestgelegenheid.
- G. Maatregelen worden uitgevoerd onder begeleiding van een ecologisch deskundige.

IV 4a Realisatie van minimaal 100 nestgelegenheden voor huismus in de woonwijk Ravense hoek. Door ophangen van huismuskasten en het eventueel vervangen van vogelschroten door vogelvides.

De woonwijk Ravense Hoek is gelegen op 750-1000 meter van het plangebied. Bij een vlakdekkende inventarisatie van de gemeente op huismussen in 2003 en 2008 blijkt de wijk relatief weinig huismussen te herbergen (8 en 7 territoria respectievelijk). Ter vergelijking herbergen de omliggende wijken/buurt 46, 23, 19 en 33 territoria. De eerste resultaten van het vlakdekkende veldonderzoek in de hele gemeente naar huismussen in 2014 bevestigen dit beeld.

De wijk Ravense Hoek biedt veel mogelijkheden voor huismussen qua foerageergebied en schuilmogelijkheden (zie Figuur 5-8). De wijk heeft veel groene tuinen met hagen en bermen en een groen park in het midden van de wijk. Het ontbreken van huismussen in de wijk wordt daarom zeer waarschijnlijk veroorzaakt door het ontbreken van geschikte nestlocaties. De wijk is gebouwd in de periode 1997-2007. Kenmerkend bij wijken uit deze periode is de aanwezigheid van vogelschroten. Deze voorkomen nestelen van vogels onder daken. Daarnaast heeft een deel van de woningen in de wijk platte daken. Welke in de regel ook ongeschikt zijn voor huismussen.

Met het toevoegen van verblijfplaatsen voor huismussen wordt de wijk Ravense Hoek geschikt voor deze soort. Dit komt ten bate van de GSVI van de huismus. Immers een groot geschikt leefgebied wordt ontsloten voor de dieren.

Dispersie vindt over kleine afstanden plaats: (her)kolonisatie van geschikt habitat vindt alleen plaats direct aangrenzend aan gebieden waar hij al aanwezig is. In het stedelijk gebied blijven de meeste jonge dieren binnen 1,5 à 2 kilometer van de nestplaats waar

ze opgegroeid zijn. In het landelijk gebied vestigen ze zich tot 4 à 5 kilometer van de nestplaats waar ze opgegroeid zijn. Ravense Hoek is daarmee goed bereikbaar voor de huismussen uit Kickersbloem.

Er zijn in diverse gemeenten reeds goede ervaringen opgedaan met het gratis beschikbaar stellen van vogelkasten. Een goede voorlichting inzake de correcte plaatsing van de kasten is daarbij noodzakelijk.

A. Geschikte verblijfplaatsen:

- a. Voor het aanbieden van nieuwe verblijfplaatsen voor huismus kunnen de volgende “kunstmatige” verblijfplaatsen worden aangeboden, bijvoorbeeld nestkasten, neststenen of vogelvides (Figuur 5-6 en Figuur 5-7). Een combinatie van verschillende typen verblijfplaatsen is mogelijk.

B. Eisen aan plaatsingslocaties

- a. Biedt meerdere nestgelegenheden bij elkaar aan. Zorg dat de openingen minimaal 50 centimeter uit elkaar liggen; dit kan dichterbij elkaar, maar zorg er dan voor dat de nestingang niet zichtbaar is voor de huismus die in de andere nestingang zit.
- b. De verblijfplaatsen moeten niet te heet worden in de middagzon: voorkeur heeft een noord of oost expositie of een ligging in de schaduw van een dakgoot of iets desgelijks.
- c. In de omgeving van de nieuwe nestplaats moet voldoende dekking aanwezig zijn en er moet voldoende voedsel (continu) beschikbaar zijn.

Figuur 5-6. Voorbeeld van een vogelvide voor de huismus (Bron: Vogelbescherming, Nederland).

Figuur 5-7. Voorbeeld van een nestkast voor huismussen (bron: Vivara.nl, 2014)

Figuur 5-8 Voorbeelden van voor huismussen geschikte plekken in de wijk RavenseHoek (bron: Google Maps, 2014)

Kader -Wat hebben huismussen nodig?

- Ruim voldoende nestgelegenheid, want mussen leven in groepen.
- Continu beschikbaar voedsel in de directe omgeving van dekking
- Voldoende inheems groen als leverancier van insecten voor jongen.
- Groene hagen en gevelbegroeiing voor dekking.
- Fijn zand voor een zandbad.
- Water.

Alle voorzieningen liggen dicht bij elkaar. Bij voorkeur in een straal van honderd meter.

Figuur 5-9 voorbeeld van een elektriciteitshuisje.

Figuur 5-10 Impressie van een huismussenhuis. De combinatie van nestgelegenheid, ruigtegrassen, struiken, open zand en water maken het gebied ideaal voor huismussen.

IV 4b Realisatie van minimaal 100 nestgelegenheden en aanplanting van nieuwe landschapselementen met (half)wintergroen en inheemse planten binnen een straal van 100 meter van de nestgelegenheden.

Op een aantal locaties in het gebied worden (al dan niet tijdelijke) voorzieningen voor huismussen getroffen. Daarbij wordt per gebied een huismussenhuis gebouwd. Op basis van ervaringen uit het veld is gebleken dat huismussen ook regelmatig gebruik maken van elektriciteitshuisjes als verblijfplaats. Door een bouwwerk van gelijk formaat te realiseren in optimaal huismussen habitat is de verwachting dat deze een geschikte verblijfplaats wordt voor huismussen. Het is daarbij van essentieel belang dat er voldoende voedsel en dekking beschikbaar is voor de huismussen in de omgeving van het huisje. Figuur 5-10 geeft een impressie van een huismussenhuis met de omgeving. Eventueel kan ook een elektriciteitshuisje geschikt gemaakt kunnen worden voor huismussen.

Huismussen nestelen bij elkaar in de buurt maar meestal niet binnen 50 cm van elkaar. Een huisje zou daarmee bij een afmeting van 4x5m ongeveer tussen de 10 en 35 huismussen kunnen herbergen. Uiteraard is het daarbij sterk afhankelijk van de hoeveelheid beschikbare voedsel in de omgeving.

De exacte inrichting van het gebied en constructie van het huismussenhuis *moet* in nauw overleg met een ecologisch deskundige worden opgesteld. De ecologisch deskundige bepaald het potentieel aantal nestlocaties dat het huismussenhuis biedt.

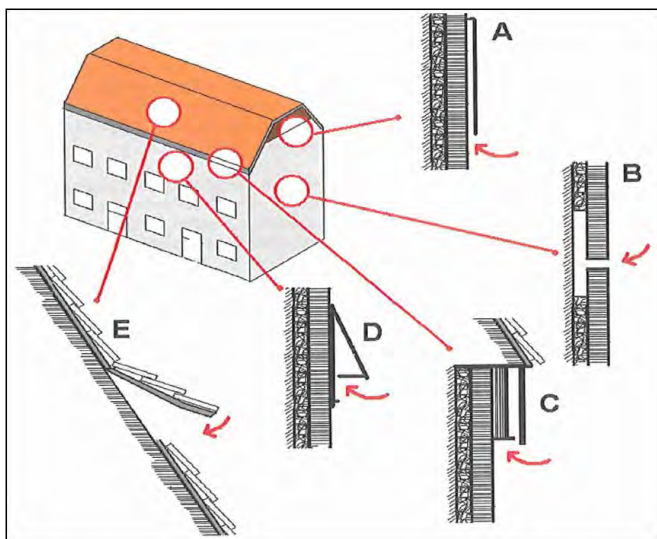
- A. Het huismussenhuis en het omliggende leefgebied moet minimaal 3 jaar aanwezig.
- B. Verwijdering van het huismussenhuis moet geschieden conform uitvoeringsvoorwaarde U4 en U5.
- C. Aan de huisjes worden de volgende eisen gesteld:
 - a. Puntdak met dakpannen
 - b. Ruimte onder dakpannen toegankelijk voor huismussen (dus geen vogelschroot)
 - c. Dakgoot op minimaal 2 meter hoogte.
 - d. Minimaal 15 m² grondoppervlak
 - e. Bakstenen constructie
 - f. Enkele nestkasten voor huismussen en/of inmetselfbare huismussenstenen rond het gebouw.
- D. Eisen aan de omgeving van het huisje (< 100m):
 - a. Op 2 meter ten zuiden van het huisje moet een grote struik staan zodat deze voor schaduw en windvang zorgt.
 - b. Rondom het huisje moeten diverse dichte struiken aanwezig zijn.
 - c. Voor de struiken gebruik maken van dichte, inheemse soorten zoals veldesdoorn, beuk, vlier, gewone liguster, eenstijlige en tweestijlige meidoorn, wegedoorn, hondsroos, wintergroene struiken.

- d. Afgewisseld met ruigtes. Volwassen huismussen voeden zich met allerlei lokaal aanwezig voedsel. Meer natuurlijke voedselbronnen zijn de zaden van inheemse planten zoals: straatgras, herderstasje, weegbree, varkensgras, melganzevoet, straatgras, vogelmuur. Er dient gekozen te worden voor een zaden mengsel met inheems zadenmengsel passend bij het bodemtype.
- e. Het beheer van de ruigtes is daarbij van meer belang dan de specifieke soorten. Een extensief beheer is essentieel.
- f. Een enkele open plek met fijn zand voor een zandbad.
- g. Water.
- h. Enkele takkenrillen

Optioneel ook geschikt voor vleermuizen

Met enkele simpele maatregelen zijn de huisjes ook geschikt te maken voor vleermuizen. Dit is een optionele maatregel.

- Spouwmuur realiseren met:
 - o Stootvoegen voor toegang tot de spouwmuur op minimaal 2 meter hoogte
 - o Stootvoeg 2 cm - 4cm
 - o Om de spouw voor vleermuizen geschikt te maken moet er tussen de buitenmuur en het isolatiemateriaal (de luchtspouw) minimaal 3 cm ruimte zijn. De vleermuizen moeten zowel aan de buitenmuur als de isolatielaag kunnen hangen.
- Zie ook Figuur 5-11

Figuur 5-11 Locaties in en aan bebouwing waar verblijfplaatsen voor vleermuizen gerealiseerd kunnen worden. A: plaatmateriaal tegen gevel, B: spouwmuur, C: Boeiboord, D: Vleermuiskast, E: ruimte onder dakpannen. (Bron: Zoogdiervereniging.nl)

IV 4c Realisatie optimaal huismussen leefgebied bij waterzuiveringsinstallatie.

- A. In en rondom de waterzuiveringsinstallatie wordt leefgebied en nestgelegenheid gecreëerd voor huismussen.
- B. Nestgelegenheden
 - a. Voor nestgelegenheden kunnen nestkasten worden opgehangen aan de aanwezige gebouwen. Zie IV4c voorwaarde A en B voor een toelichting op de eisen inzake de nestgelegenheden en de locatie. En/of
 - b. Er kan ook gebruik gemaakt worden van een huismussenhuis. Zie IV4b voor meer informatie inzake de eisen aan de constructie van een huismussenhuis.
- C. Leefgebied moet voldoen aan de voorwaarden zoals beschreven in IV4b, voorwaarde D. In overleg met een ecologisch deskundige moet bepaald worden of het leefgebied momenteel al voldoende volstaat voor de huismus of dat aanvullingen/aanpassingen noodzakelijk zijn.
- D. Maatregel moet in overleg met en na overeenstemming van de eigenaar waterschap Hollandse Delta worden uitgevoerd.

IV 5. Aanleggen natuurlijke oevers

Op diverse plekken in het gebied worden natuurvriendelijke oevers gerealiseerd.

Eisen aan natuurvriendelijke oevers:

- Een flauwe oever komt overeen met het natuurlijk streefbeeld. Een flauwe oever heeft een minimaal talud van 1:5.
- De flauwe oever wordt minimaal eens per 2 jaar en maximaal eens per jaar gemaaid waarna het maaisel wordt afgevoerd. Het maaien en afvoeren mag hierbij niet in één werkgang gebeuren.
- Voor een snelle ontwikkeling van een gevarieerde natuurvriendelijke oever kan gekozen worden voor het aanplanten of inzaaien van inheemse (het liefst gebiedseigen) oeverplanten
- Voorkom bij voorkeur beschaduwen van de zuidelijke oever, door bijvoorbeeld hoge bomen en struiken

IV 6. Kreekzone aanleggen aan zuidzijde van het plangebied

Aan de zuidzijde van het plangebied wordt een kreekzone met hoge ecologische waarden gerealiseerd. De zone heeft natuurvriendelijke oevers en een extensief beheer. Zie IV6 voor de eisen aan natuurvriendelijke oevers.

IV 7 Flauwe oevers aanleggen langs de watergang aan de Kanaalweg Oostzijde en Watermanseweg

Langs de watergang aan de Kanaalweg Oostzijde en Watermanseweg worden flauwe oevers gerealiseerd. De oevers voldoen aan de eisen zoals beschreven bij IV6.

IV 8 Realiseren ecologische zone langs Oostelijke Randweg

Langs de Oostelijke randweg worden watergangen met natuurvriendelijke oevers gerealiseerd. De bermen krijgen tevens een ecologisch beheer.

5.2.2 Optionele uitvoeringsvoorwaarden

IO 1 *Inclusief bouwen in gebouwen en kunstwerken (bouwwerk op meerdere plaatsen toegankelijk maken voor vleermuizen)*

De nieuwbouw op het bedrijventerrein kan op diverse plekken geschikt gemaakt worden voor vleermuizen. Dit betreft met name locaties nabij de kreekzone. Maar ook elders in het terrein. Inclusief bouwen is maatwerk. De beschrijving hieronder geeft een eerste aanzet maar moet per locatie nader uitgewerkt worden.

Inclusief bouwen.

Vanaf het moment dat mensen zijn gaan bouwen, hebben vleermuizen en andere dieren een plek gevonden in die gebouwen. In muren en daken was altijd wel een ruimte waarin zij, vaak onopgemerkt, konden verblijven. Door de veranderende bouwtechnieken en isolatievoorschriften wordt dit voor de vleermuizen steeds moeilijker. We kunnen vleermuizen helpen door spouwmuren en daklagen als geheel voor hen geschikt te maken. Dat is helemaal niet zo ingewikkeld.

Spouw geschikt en toegankelijk maken

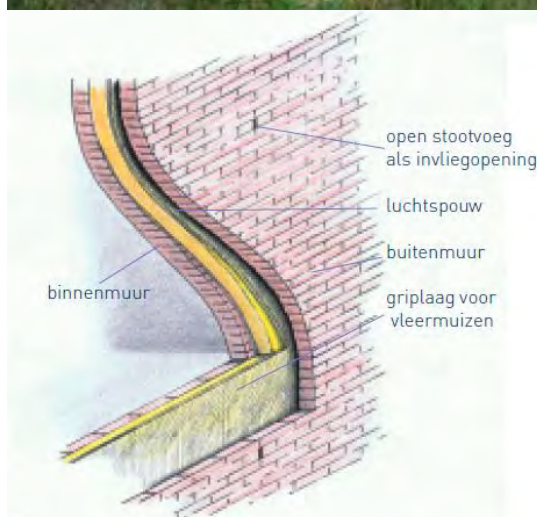
De gangbare dikte van de spouw is bij nieuwbouw 10 tot 12 cm. Dat is in principe genoeg ruimte om én een goede isolatielaag aan te brengen én in een verblijfplaats voor vleermuizen te voorzien. Om de spouw voor vleermuizen geschikt te maken moet er tussen de buitenmuur en het isolatiemateriaal (de luchtspouw) minimaal 3 cm ruimte zijn. De vleermuizen moeten zowel aan de buitenmuur als de isolatielaag kunnen hangen. Steenwol- of glaswoldekens moeten worden voorzien van een harde ruwe buitenlaag. Vleermuizenkeutels moeten helemaal naar beneden kunnen vallen. Voorkom dat vleermuismest zich in een kleine ruimte kan gaan ophopen. Als de spouw voldoende ventileert droogt vleermuismest geurloos uit. De toegang voor de vleermuizen tot de spouw kan bestaan uit open stootvoegen, open voegen tussen gevelplaten, open voegen tussen muur- en dakdelen of uit speciale vleermuisstenen.

Dak geschikt en toegankelijk maken

Vleermuizen verblijven ook regelmatig in spleetvormige ruimten in het dak: onder de dakpannen of tussen houtlagen in het dak. Sommige soorten, zoals laatvliegers zitten zelfs voornamelijk in dergelijke daklagen. Bij moderne gebouwen met een hellend dak bevinden zich in het dak nog maar weinig ruimten die kunnen dienen als verblijfplaats. Het geschikt maken van een dak betekent dan het aanbrengen van een extra spleetvormige ruimte waarin vleermuizen kunnen wegkruipen. Deze kan zich boven of onder het dakbeschoot bevinden. Creëer mogelijkheden aan meerdere zijden van het dak en zorg voor goed bereikbare invliegopeningen. De toegang tot deze daklagen kan aan de zijkant van het dak lopen via de gevelpannen of de windveer, en aan de onderkant via de daklijst of de muurplaat. Alleen bij daken met een hellingshoek van meer dan 60% kunnen ook vleermuispannen of gierzwaluwpannen als toegang dienen. Zorg ervoor dat het niet te warm of te koud kan worden: betonnen dakpannen warmen makkelijk op tot te hoge temperaturen en koelen 's nachts ook weer te veel af.

Aparte of extra gebouwdelen voor vleermuizen

Het kan voorkomen dat het niet mogelijk of niet wenselijk is om van een gebouw de hele spouw of het hele dak vleermuisvriendelijk te bouwen. Bijvoorbeeld wanneer het niet binnen de bouw- of isolatievoorschriften te realiseren is, of het niet mogelijk blijkt de acceptatie van de bewoners te organiseren. In dat geval kan er gekeken worden naar het vleermuisvriendelijk bouwen van gebouwdelen die minder intensief worden gebruikt

Figuur 6. Spouw met ruimte voor vleermuizen

Figuur 7. Vleermuis hangt aan griplaag op isolatiemateriaal

Figuur 5-12 voorbeelden vleermuisinclusief bouwen

IO 2 Vleermuiskasten ophangen

Verspreid in het gebied kunnen vleermuiskasten worden opgehangen. De kasten dragen bij aan de gunstige staat van instandhouding van de vleermuizen. Door meer verblijfplaatsen in het gebied op te hangen hoeven de vleermuizen minder ver te vliegen. Waardoor wijzigingen in het leefgebied beter opgevangen kunnen worden.

Vleermuiskasten

- Model A: kleine kast (70 centimeter hoog, 50 centimeter breed)
- Model B: middelgrote kast (70 centimeter hoog, 50 centimeter breed, 2 - 3 lagen)
- Model C: Grote kraamkamerkasten met hoge bufferwaarde (80 centimeter hoog, 70 centimeter breed, 3-4 lagen)

Eisen aan locatie kasten

1. De invliegopening is minimaal 3 meter hoog en in verschillende windrichtingen (in de luvte), waarbij de meeste de meeste openingen op het zuiden/zuidwesten zijn gericht. Gedurende de middag dient voldoende zonlicht op de verblijfplaats te vallen.
2. In en rond de kast vindt geen verstoring plaats (o.a. verlichting, betreding door mensen).
3. De ingang van de kast is niet toegankelijk voor predatoren (o.a. katten, marterachtigen en muizen).
4. Buitenkant van de kast dient donker te zijn, zodat de kasten snel opwarmen door de zon.
5. De kasten zijn vrij van irriterende stoffen (o.a. gif, houtbehandelingsmiddelen en kleverige harsen).
6. De ruimtes zijn droog, niet tochtig en mogelijkheden voor vleermuizen om aan te hangen (ruw materiaal als onbehandeld hout, niet gepolijst steenwerk) en/of tussen weg te kruipen (spleten en kieren).
7. 70 centimeter breed, 3-4 lagen).

Figuur 5-13 Model Armenië (Vivara.nl)

Figuur 5-14 Model Vleermuiskraamkast zwart (Vivara.nl)

Figuur 5-15 Universeel vleermuiszomerverblijf 1FTH (zwart) (waveka.nl)

Figuur 5-16 Fledermausfassaden-flachkasten FFAK(<http://www.hasselfeldt-naturschutz.de/>)

IO 3 Realisatie van nestgelegenheden voor huismussen in nieuwbouw.

In de nieuwbouw van het bedrijventerrein kunnen relatief simpel permanente voorzieningen voor vogels en vleermuizen gecreëerd worden. Indien in de nieuwbouw maatregelen genomen worden kunnen deze ter vervanging van andere voorzieningen worden aangedragen (zoals een huismussenhuis).

Eisen voor huismussenverblijfplaatsen zijn te vinden in IV 5. Let daarbij wel op dat de omgeving geschikt is voor de huismussen. In de nabijheid moeten voorzieningen zoals omschreven op blz. 54 aanwezig zijn.

Conform de eisen zoals gesteld in IV 5

IO4 Realisatie van nestgelegenheden voor huismussen en kerkuilen in bestaande bebouwing

Op de diverse erven en woningen in de omgeving van het plangebied kunnen nieuwe voorzieningen voor huismussen en kerkuilen realiseert worden.

Eisen voor huismussenverblijfplaatsen zijn te vinden in IV 5. Let daarbij wel op dat de omgeving geschikt is voor de huismussen. In de nabijheid moeten voorzieningen zoals omschreven op blz. 54 aanwezig zijn.

Voor kerkuilen kan gezocht worden naar een geschikte locatie voor het plaatsen van een nestkast. Kerkuilkasten kunnen aangeschaft worden via bijvoorbeeld Vivara (www.vivara.nl), Waveka (www.waveka.nl) of een vogelwerkgroep in de omgeving. De kasten dienen opgehangen te worden in bijvoorbeeld een (kap)schuur, stal, of op een zolder. Dit dient te gebeuren op een donkere en rustige plek op minimaal 5 meter hoogte.

IO5 De nieuwe brug passeerbaar maken voor vleermuizen.

Het heeft de voorkeur om de nieuwe brug over het Kanaal door Voorne geschikt te maken voor het passeren van meervleermuizen. Dat betekent dat boven het wateroppervlak een doorvliegroute van minstens 4m breed en 1 m hoog aanwezig moet zijn. Op die wijze kunnen meervleermuizen onder de brug door vliegen.

OF

Eventueel kan ook een bypass langs de brug gerealiseerd worden. Zodat de dieren langs of over de brug heen kunnen vliegen. De dieren moeten hierbij langs de brug en hoog over de weg geleid worden. Concreet gebeurt dat door het realiseren van geleidende beplanting. Waarbij de vleermuizen via de beplanting omhoog en om de weg heen worden geleid.

Eisen:

- De boomkronen moeten elkaar over de weg bijna raken, en
- De zijkanalen van de weg moeten worden afgeschermd met beplanting (dichte struikvegetatie) om te voorkomen dat de dieren alsnog langs de bomen laag over de weg vliegen, en
- De beplanting moet aansluiten op het Kanaal door Voorne. en
- De bomen moeten minstens 6 meter hoog zijn om te voorkomen dat de dieren geschept worden door (vracht) auto's.

Figuur 5-17 De bypass langs de brug kan gerealiseerd worden middels een hop-over waarbij de vliegroute van vleermuizen op veilige hoogte over de weg heen wordt geleidt. (Bron: Limpens et al 2004)

5.3 Uitvoeringsvoorwaarden

De uitvoeringsvoorwaarden zijn gericht op het vóórkomen of beperken van effecten op beschermde soorten. Bij de uitvoering moet rekening gehouden worden met de aanwezige beschermde soorten, waarbij de soorten de mogelijkheid en ruimte krijgen om zich te verplaatsen alvorens het gebied ongeschikt gemaakt wordt voor ze. Daarbij is het dus van belang dat de dieren fysiek in staat zijn om zich te kunnen verplaatsen (bv. niet in winterslaap zijn), de dieren op correcte wijze worden gestimuleerd de locatie te verlaten (bv. het ongeschikt maken van een verblijfplaats) en ten slotte er alternatieve locaties beschikbaar, geschikt en bereikbaar zijn voor de dieren. Dit worden ook wel mitigerende maatregelen genoemd.

Alle uitvoeringsvoorwaarden zijn verplicht. Zie de SMP kaart voor de locaties waar de Uitvoeringsvoorwaarden gelden.

De volgende uitvoeringsvoorwaarden zijn van toepassing in het gebied:

- U0 Rekening houden met broedseizoen
- U1 Werkzaamheden uitvoeren in periode winterslaap vleermuizen.
- U2. Vleermuisvriendelijke verlichting plaatsen op de brug en langs het kanaal (niet uitschijnend op het water)
- U3 Nestlocaties verwijderen nadat nieuwe nestgelegenheden zijn gerealiseerd, zie voorwaarde IV 5.
- U4. Bij sloopwerkzaamheden rekening houden met huismussen in planning en uitvoeringswijze.
- U5 Voorafgaand aan werkzaamheden moet het alternatief leefgebied met natuurlijke oevers gerealiseerd zijn
- U6. Werken buiten de kwetsbare periode april – augustus en een luchttemperatuur boven het vriespunt, en water temperatuur beneden de 25 °C.
- U7 Bittervoorns en zoetwatermosselen dienen alvorens het dempen van de watergangen bij een lage watertemperatuur weggevangen te worden en overgeplaatst te worden naar de nieuwe gerealiseerde watergangen.
- U8 Aanleg nieuwe watergangen in het droge.
- U9 Vleermuisvriendelijk slopen (niet op de kaart)

U0 Rekening houden met broedseizoen

Alle vogelsoorten in Nederland zijn strikt beschermd onder de Flora- en faunawet. Voor alle beschermde inheemse (ook algemeen voorkomende) vogelsoorten geldt een verbod op handelingen die nesten beschadigen of verstoren. Verstoring kan in veel situaties worden voorkomen door verstorende werkzaamheden buiten het broedseizoen uit te voeren. De periode van ca. 15 maart tot 15 juli wordt over het algemeen beschouwd als broedseizoen. Voor huismus ligt deze periode net iets anders, namelijk van ca. april tot en met augustus. Werkzaamheden binnen het broedseizoen zijn mogelijk indien is vastgesteld dat er met deze werkzaamheden geen nesten van broedvogels worden verstoord. Voor de Flora- en faunawet zijn echter alle bewoonde vogelnesten beschermd, ongeacht het tijdstip van het jaar. De genoemde termijn moet daarom niet al te strikt worden toegepast.

Let op! In bepaalde gebieden gelden aanvullende uitvoeringsvoorwaarden en planningsrestricties. Deze zijn hieronder beschreven. Controleer de SMP kaart voor de locaties waar deze voorwaarden van toepassing zijn.

Figuur 5-18 Nesten die in gebruik zijn, zijn altijd beschermd dus ook in de winter.

U1 Werkzaamheden uitvoeren in periode winterslaap vleermuizen.

De Braberseweg geldt als een belangrijke vliegroute in het gebied. De functionaliteit van deze vliegroute moet onverminderd in stand te blijven, dus ook tijdens de uitvoering.

Hiertoe moeten de volgende maatregelen genomen worden:

- Werkzaamheden aan de Braberseweg moeten worden uitgevoerd tijdens de winterslaap van vleermuizen, en
- De werkzaamheden moeten voltooid zijn voordat de dieren wakker worden in het voorjaar.
- De winterslaap loopt van half oktober tot en met februari.

Indien dit niet mogelijk blijkt moet voor de werkzaamheden buiten deze periode een tijdelijk geleidend scherm geplaatst worden.

Aan de schermen gelden de volgende eisen:

- Donkere kleuren
- Materiaal is irrelevant
- 2-3 meter hoogte
- Aansluiten op bestaande vliegroute
- Route blijft onverlicht.
- Plaatsing onder begeleiding van een ecologisch deskundige

Figuur 5-19 voorbeelden van tijdelijke vliegroutes (Foto Copyright R. Koelman, Zoogdiervereniging):

U2. Vleermuisvriendelijke verlichting plaatsen op de brug en langs het kanaal (niet uitschijnend op het water)

Het Kanaal door Voorne wordt door meervleermuizen gebruikt als foerageergebied. Meervleermuizen zijn erg gevoelig voor verlichting van de foerageergebieden. Zodra een gebied verlicht wordt, maken de meervleermuizen er minder tot geen gebruik meer van. Om het foerageergebied te behouden is het essentieel dat de watergang onverlicht blijft. Dit geldt zowel tijdens als na de uitvoering van de werkzaamheden.

Concreet betekent dat:

- (tijdelijke) bouwlampen, bijvoorbeeld voor verlichting van bouwplaatsen, mag niet uitstralen over of gericht zijn op de watergang.

Uitzondering: in de periode 1 november tot 1 maart zijn meervleermuizen met winterslaap. Tijdens de winterslaap hoeft geen rekening gehouden te worden met deze voorwaarde.

U3 Nestlocaties verwijderen nadat nieuwe nestgelegenheden zijn gerealiseerd, zie voorwaarde IV 5.

Voordat gestart mag worden met het verwijderen en/of ongeschikt maken van verblijfplaatsen van huismussen moeten eerst nieuwe verblijfplaatsen (incl. evt. geschikt leefgebied eromheen) gerealiseerd zijn. Tevens moet een gewenningsperiode conform Tabel 19 zijn aangehouden.

LET OP! Een nestlocatie mag alleen verwijderd worden als deze niet in gebruik wordt voor de voortplanting. Zie ook U4.

Tabel 19 Gewenningsperiode per type verblijfplaats

Inrichtings- voorwaarde	Type vaste rust- en verblijfplaats	Gewenningsperiode
IV4a	Huismussenverblijfplaatsen (zonder nieuw leefgebied)	3 maanden
IV4b	Huismussenhuis met nieuw foerageergebied	1 groeiseizoen (maart t/m oktober)
IV4c en IO3	Huismussenverblijfplaatsen met evt. nieuw leefgebied	1 groeiseizoen voor leefgebied OF 3 maanden voor verblijfplaatsen (indien leefgebied al aanwezig was).
IV5, IV6, IV7, IV8	Watergangen met natuurvriendelijke oevers	2 á 3 groeiseizoenen OF 1 groeiseizoen bij inzaaien
IO1, IO2, U9	Vleermuisverblijfplaats	1 volledig kraamseizoen van vleermuizen (begin mei tot en met eind juli)

U4. Bij sloopwerkzaamheden rekening houden met huismussen in planning en uitvoeringswijze.

- A. Er moet gewerkt worden buiten de kwetsbare periode van de voortplanting van huismus. Deze kwetsbare periode loopt van april tot en met augustus. Echter, deze periode kan zowel eerder als later beginnen of eindigen afhankelijk van de lokale klimatologische omstandigheden en van de meteorologische omstandigheden voorafgaand en tijdens de werkzaamheden. Een ecologisch deskundige moet de exacte periode van voortplanting aangeven.
- B. Voorafgaand aan de werkzaamheden moeten verblijfplaatsen ongeschikt worden gemaakt door ze tijdig voor het broedseizoen dicht te maken.
- C. De werkzaamheden moeten worden uitgevoerd onder begeleiding van een deskundige op het gebied van de huismus.

U5 Voorafgaand aan werkzaamheden moet het alternatief leefgebied met natuurlijke oevers gerealiseerd zijn.

Voorafgaand aan het dempen of werkzaamheden aan de watergang moeten tijdig nieuwe watergangen, aangrenzend aan het leefgebied van bestaande populaties, gemaakt te worden of aan bestaande watergangen moeten maatregelen te worden uitgevoerd zodat ze geschikt blijven.

Tevens moet een gewenningsperiode conform Tabel 19 zijn aangehouden.

U6. Werken buiten de kwetsbare periode april – augustus en een luchttemperatuur boven het vriespunt, en water temperatuur beneden de 25 °C.

Er moet gewerkt worden in de periode september tot en met maart, dat wil zeggen buiten de kwetsbare periode van de voortplanting. Echter, deze periode kan zowel korter als langer duren en is afhankelijk van klimatologische en meteorologische omstandigheden. Een deskundige op het gebied van bittervoorns moet de exacte periode van voortplanting aangeven. De luchttemperatuur moet boven het vriespunt liggen en er mag geen ijs aanwezig zijn in de watergang. De watertemperatuur moet beneden de 25 graden Celsius te zijn. Met name in de winterperiode zijn grote delen van de watergang “bittervoorn vrij”.

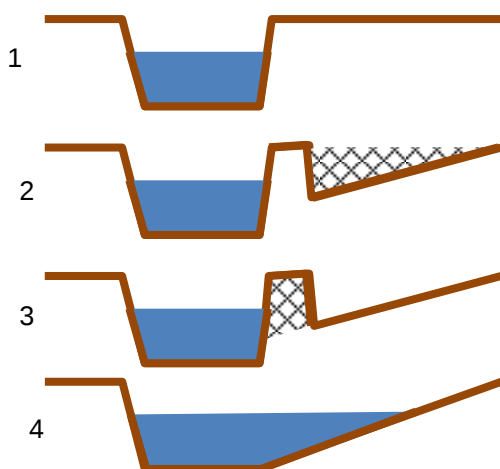
U7 Bittervoorns en zoetwatermosselen dienen alvorens het dempen van de watergangen bij een lage watertemperatuur weggevangen te worden en overgeplaatst te worden naar de nieuwe gerealiseerde watergangen.

- A. De aanwezige bittervoorns en zoetwatermossels in de te dempen watergang moeten worden weggevangen door het achtereenvolgens nemen van de volgende maatregelen, allen onder begeleiding van een deskundige op het gebied van bittervoorns:
- B. Afhankelijk van de lengte van de te dempen watergang is het nodig om deze op te delen in compartimenten van 100 à 200 meter. Bij brede watergangen en grote waterpartijen moeten deze eerst vanuit het midden verondiept en tenslotte gedempt te worden, waarbij een vier meter brede oeverzone gespaard wordt. Deze vier meter brede oeverzone wordt vervolgens behandeld als een normale watergang.
- C. De waterdiepte moet tot 30 à 40 centimeter verlaagd te worden.

- D. De aanwezige bittervoorns en zoetwatermossels moeten afgevangen te worden.
- E. De afgevangen exemplaren moeten zo snel mogelijk in de nieuw gerealiseerde watergangen met geschikt leefgebied geplaatst worden.
- F. Monitoring van de effectiviteit van de genomen maatregelen.
- G. Wegvangen in de periode dat de watertemperatuur erg laag is, maar boven nul, is mogelijk wanneer goed in beeld gebracht is waar de bittervoorns zich op dat moment in groepen bevinden. Daarbij kunnen op deze plekken de bittervoorns effectief weggevangen worden.
- H. Het dempen moet in de richting van het open water plaats te vinden.

U8 Aanleg nieuwe watergangen in het droge.

- A. Nieuwe watergangen en natuurvriendelijke oevers worden aangelegd “in het droge”. Dat betekent dat de graafwerkzaamheden niet worden uitgevoerd in het water. Maar dat eerst gegraven wordt en daarna worden de nieuw gegraven elementen verbonden met bestaande wateren. Zie Figuur 5-20 voor een voorbeeld voor het graven van een natuurvriendelijke oever “in het droge”. Zodra het water in de nieuwe watergang wordt gelaten worden geen werkzaamheden meer uitgevoerd in het water.
- B. In dit geval mogen nieuwe watergangen het hele jaar door aangelegd worden.

Figuur 5-20 Voorbeeld van de aanleg van een natuurvriendelijke oever in het droge. Door een dammetje te laten staan wordt tot het laatste moment voorkomen dat de graafwerkzaamheden plaats vinden in het leefgebied van de bittervoorn.

1 oorspronkelijk profiel

2 graaf eerst het gearceerde deel weg, laat een dammetje tussen de watergang en het weg te graven deel staan

3 graaf/schuif het dammetje in de richting van het nieuw gegraven deel weg

4 nieuw profiel

U9 Vleermuisvriendelijk slopen (niet op de kaart)

Vooralsnog is deze maatregel niet opgenomen op de kaart. In het gebied zijn geen verblijfplaatsen van vleermuizen aanwezig. Het is niet uit te sluiten dat in de loop van de tijd zich vleermuizen vestigen in het gebied. Om wel met deze mogelijkheid rekening te houden in het SMP zijn navolgende voorwaarden opgenomen. Deze voorwaarden zijn van toepassing bij de verblijfplaatsen van vleermuizen. De SMP beheerder moet de SMP kaarten aanpassen indien vleermuizen zich in het vestigen het gebied.

- A. Maak de verblijfplaats ongeschikt voor vleermuizen buiten de periode dat het verblijf wordt gebruikt als kraamverblijf, paar- of winterverblijf. Als een locatie jaarrond wordt gebruikt is de paarperiode de minst kwetsbare periode om te werken, omdat de dieren dan het actiefst zijn.
- B. Voorafgaand aan de eigenlijke werkzaamheden moeten de verblijfplaatsen ongeschikt gemaakt worden. In geval van wanneer kolonies aanwezig zijn, moeten minimaal 5 dagen (met avondtemperaturen van meer dan 10 graden Celsius) voorafgaand aan de sloopwerkzaamheden van het gebouw de oorspronkelijke verblijfplaatsen ongeschikt gemaakt worden, in andere gevallen minimaal 3 dagen van te voren. De basis van het ongeschikt maken is het verstoren van het microklimaat door het creëren van tocht; dit kan op verschillende manieren plaatsvinden. De beste manier om een spouw ongeschikt te maken is het eerst over de volledige hoogte van de muur of verdieping verwijderen van de hoeken van een gebouw waardoor er in de spouw een flinke tocht ontstaat en licht diep in de spouw kan doordringen. Ook kunnen de invliegopeningen, nadat de dieren zijn uitgevlogen, overdadig verlicht worden met bijvoorbeeld bouwlampen of er kan gewerkt worden met zogenaamde “exclusion flaps” waarbij wel uitgevlogen kan worden maar niet opnieuw ingevlogen. Een vleermuisdeskundige moet worden ingeschakeld om de best passende methode te bepalen, uit te voeren en te controleren.
- C. Voor elke aan te tasten of te verwijderen verblijfplaats moeten vier nieuwe verblijfplaatsen gecreëerd zijn. Zie IO1 en IO2 voor de diverse vormen van nieuwe verblijfplaatsen. Nieuwe verblijfplaatsen moeten een gewenningsperiode hebben gehad van minimaal
 - één volledig kraamseizoen (begin mei tot en met eind juli).

5.4 Afwijken van de voorwaarden

Het kan voorkomen dat inrichtings- en uitvoeringsvoorwaarden onuitvoerbaar zijn. Afwijking van de voorwaarden is in principe niet toegestaan. In overleg met en na goedkeuring van de SMP beheerder kan in uitzonderlijke gevallen afgeweken worden van de inrichtings- en uitvoeringsvoorwaarden. Afwijkingen worden duidelijk vastgelegd en onderbouwd door een ecologisch deskundige en opgenomen in de Habitatbank.

De beschikbaarheid van tijd en geld mag echter niet bepalend zijn voor het volgen van het SMP, de motivatie kan alleen ecologisch inhoudelijk, bijvoorbeeld dat de (goed te omschrijven) weersomstandigheden hebben geleid tot andere uitvoeringsperioden.

Wijzigingen in de kaarten

Het SMP wordt gemaakt voor een periode van 10 jaar. In de loop van de tijd zal het gebied wijzigen en daarmee de verspreiding van de beschermde soorten. Het SMP moet de flexibiliteit hebben om met deze wijzigingen om te gaan. Concreet kan het betekenen dat inrichtings- en uitvoeringsvoorwaarden van locatie wijzigen. De kaarten kunnen hierop aangepast worden. Dit kan en mag alleen in overleg met en na toestemming van de SMP beheerder.

Zo is uitvoeringsvoorwaarde U9 Vleermuisvriendelijk slopen wel al beschreven in dit SMP maar nog niet opgenomen op de kaart.

6

GEBRUIKERSHANDLEIDING

6.1 Verantwoordelijkheden

Een belangrijk aspect binnen het SMP is de borging en garantie dat de maatregelen uit dit SMP en eventueel aanvullende voorwaarden uit de generieke ontheffing ook daadwerkelijk worden nageleefd en uitgevoerd. De 'generieke' ontheffing wordt verleend voor een periode van 10 jaar. Daarmee spreekt de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) een grote mate van vertrouwen uit richting de ontheffinghouder, in dit geval de gemeente Hellevoetsluis. De RVO legt daarmee de verantwoordelijkheid voor de uitvoering van de noodzakelijke maatregelen overeenkomstig het soortmanagementplan en de op basis daarvan verleende ontheffing volledig bij de ontheffinghouder. Die verantwoordelijkheid brengt met zich mee dat de ontheffinghouder alle noodzakelijke stappen onderneemt om een juiste uitvoering van werkzaamheden te garanderen en deze zo nodig langs juridische weg af te dwingen. De ontheffinghouder moet ervoor zorgen dat in de aanbesteding en in uitvoeringscontracten en -bestekken dit alles voldoende geborgd is. Het betekent ook dat de ontheffinghouder organisatorisch dient te borgen dat er door deskundige personen wordt toegezien op de uitvoering, en dat deze toezichthouders een mandaat moeten hebben om in voorkomend geval werkzaamheden stil te kunnen leggen en het bevoegd gezag te informeren.

De ontheffinghouder is dus aansprakelijk voor de uitvoering van de werkzaamheden overeenkomstig het SMP en de op basis daarvan verleende 'generieke' ontheffing. Zowel het niet naleven van een ontheffingsvoorschrift als het overtreden van een verbodsbepaling uit de Flora- en faunawet is een economisch delict. Dat betekent dat de ontheffinghouder als organisatie, maar ook de persoon of personen die binnen de organisatie (eind)verantwoordelijk is of zijn, voor de uitvoering dan wel de opdrachtverlening tot uitvoering strafrechtelijk kan, dan wel kunnen worden vervolgd indien een ontheffingsvoorschrift niet wordt nageleefd en daarmee een of meer verbodsbepalingen uit de Flora- en faunawet worden overtreden.

Het Soortmanagementplan en de generieke ontheffing gelden niet als vrijstelling voor werkzaamheden die benutting of economisch gewin tot doel hebben. De gemeente Hellevoetsluis als ontheffinghouder is overigens ook niet voornemens dit soort werkzaamheden uit te gaan voeren.

6.1 Gebruik SMP

Bij de toepassing van het SMP zijn vier gebruikers van belang. Iedere gebruiker heeft een aantal taken en verantwoordelijkheden.

Ontheffinghouder:	Rechtspersoon aan wie de ontheffing verleend is.
Initiatiefnemer:	Initiatiefnemer van een ontwikkeling in het gebied
Uitvoerder:	Persoon of bedrijf die activiteiten uitvoeren in het gebied.
SMP-beheerder:	Beheerder voor het bijhouden van het SMP

6.1.1 Ontheffinghouder

De ontheffinghouder voor dit SMP is:

Gemeente Hellevoetsluis

Naam:

Taken

De ontheffinghouder is hoofdverantwoordelijk voor de naleving van dit SMP. Dit betreft de persoon aan wie de ontheffing verleend is. In overeenstemming met de wet wordt de verantwoordelijkheid voor het toepassen van de wet binnen de gemeente bij afdelingshoofd neergelegd. Een afdelingshoofd opereert namens het college als gedelegeerd opdrachtgever.

Verantwoordelijkheden

Ontheffinghouder is hoofdverantwoordelijk voor de naleving van dit SMP en de generieke ontheffing. Ontheffinghouder is de aansprakelijke partij voor het bevoegd gezag.

6.1.2 SMP beheerder

De SMP beheerder voor dit SMP is:

Naam: Mevr. M. van Santen

Functie: beleidsmedewerker ecologie bij gemeente Hellevoetsluis

Taken

Voor het bijhouden en beheer van het Soortmanagementplan wordt één SMP beheerder aangewezen. De SMP beheerder moet voldoen aan de eisen van een ecologisch deskundige (zie begrippenlijst).

De SMP beheerder toetst of de voorstellen van de initiatiefnemer voldoen aan de inrichtings- en uitvoeringsvoorwaarden van het SMP.

De SMP beheerder draagt zorg voor het bijhouden van de Habitatbank. In hoofdstuk 7 wordt nader ingegaan op de registratie van de Habitatbank.

Verantwoordelijkheid

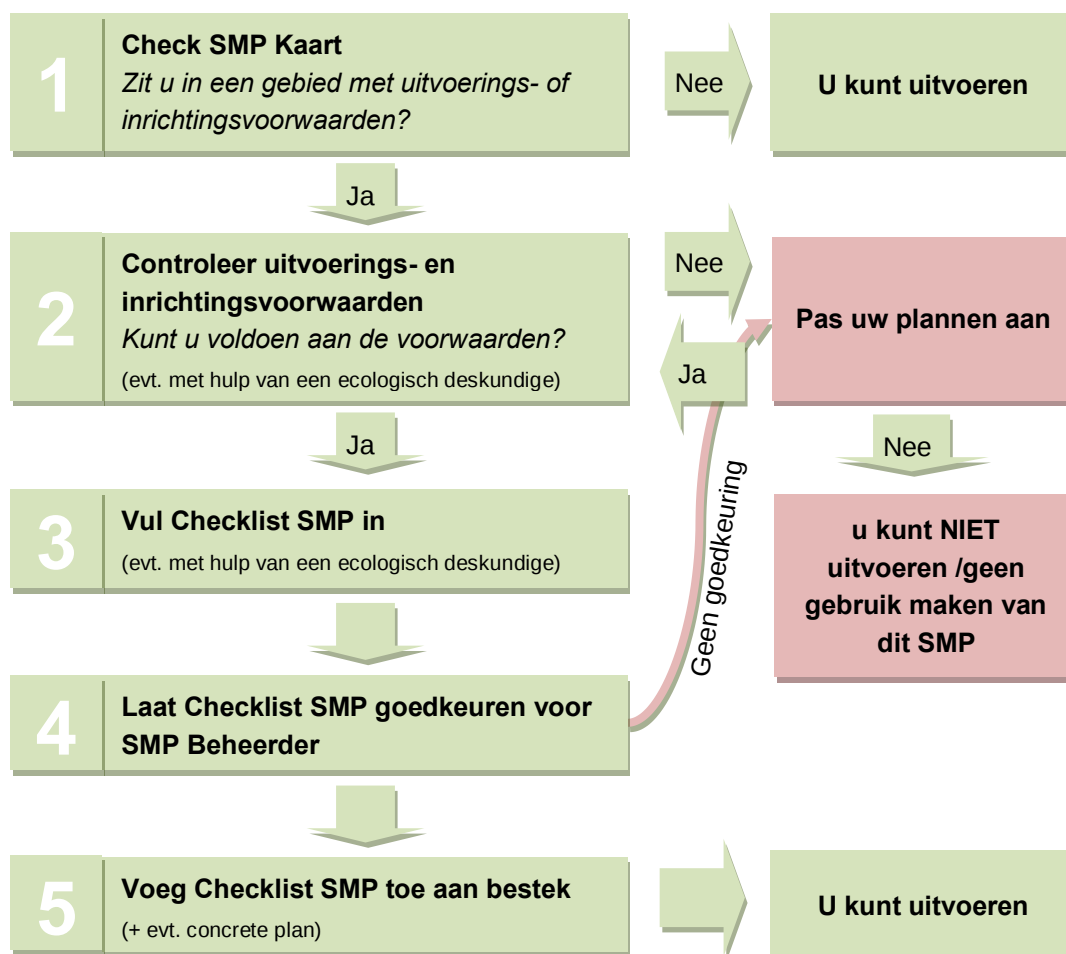
SMP beheerder is verantwoordelijk voor het bijhouden van de habitatbank.

6.1.3 Initiatiefnemer

De initiatiefnemer kan voor iedere ontwikkeling in het SMP gebied wisselen en wordt per ontwikkeling bepaald.

Taken

Bij ieder initiatief in het plangebied wordt onderstaand stappenplan doorlopen door de initiatiefnemer.

Verantwoordelijkheid

Initiatiefnemer maakt dit SMP onderdeel van alle opdrachten in het SMP-gebied die in het kader van de hieronder beschreven werkzaamheden worden verstrekt. In bestekken, opdrachtbrieven en contracten wordt expliciet verwezen naar het SMP. De Checklist SMP wordt bij opdrachtbrieven wordt opgenomen.

Initiatiefnemer levert de benodigde informatie ten behoeve van het bijhouden van de habitatbank aan bij de SMP beheerder. Dit conform hoofdstuk 7.

Initiatiefnemer is verantwoordelijk voor het naleven van de voorwaarden en maatregelen zoals benoemd in de Checklist SMP.

6.1.4 Uitvoerder

De uitvoerder kan voor iedere ontwikkeling in het SMP gebied wisselen en wordt per ontwikkeling bepaald.

Taken

Persoon of bedrijf die in opdracht van de initiatiefnemer activiteiten uitvoeren in het gebied.

Verantwoordelijkheid

Uitvoerder is verantwoordelijk voor het adequaat uitvoeren van de in de checklist beschreven maatregelen, ook als deze in onderaanneming worden uitgevoerd.

7

DE HABITATBANK – REGISTRATIE EN MONITORING

Een belangrijk onderdeel van het SMP is de habitatbank. Het principe van de habitatbank is reeds toegelicht in hoofdstuk 2.3. In dit hoofdstuk wordt nader ingegaan op hoe de habitatbank wordt bijgehouden.

7.1 Registratie

De registratie van de Habitatbank gebeurt middels het invoeren van checklist SMP. Per project wordt op basis van dit SMP een Checklist SMP ingevuld. De checklist wordt gecontroleerd door de SMP beheerder. Waarna een kopie wordt toegevoegd aan dit SMP en een kopie wordt toegevoegd aan het uitvoeringsbestek.

De SMP beheerder toetst of:

- voldaan wordt aan de inrichtings- en uitvoeringsvoorwaarden van dit SMP.
- voorgestelde maatregelen voldoen aan de ecologische eisen die de relevante soorten aan het habitat stellen.

Daarnaast houdt de SMP beheerder het ‘saldo’ van de habitatbank bij. Verblijfplaatsen en leefgebied die verdwijnen worden gekoppeld aan nieuw aangelegde verblijfplaatsen en leefgebied. Zo wordt voorkomen dat nieuwe verblijfplaatsen en leefgebied dubbel worden gebruikt als compensatieopgave.

7.1.1 Checklist

In de checklist wordt voor iedere ontwikkeling in het SMP-gebied opgenomen hoe met de beschermde soorten in het gebied wordt omgegaan. Dit betreft dus ontwikkelingen ten koste van een soort maar ook ontwikkelingen ten bate van een soort.

Het is mogelijk om maatregelen ten koste van soorten in een ander project (en dus een andere checklist) te realiseren dan maatregelen ten bate van een soort. Het is daarbij wel belangrijk dat de maatregelen ten koste van een soort worden gekoppeld aan *eerder* uitgevoerde maatregelen ten bate van een soort. Om dit te faciliteren wordt aan iedere maatregelen door de SMP-beheerder een unieke code gegeven. Met die code kunnen de diverse positieve en negatieve maatregelen aan elkaar gekoppeld worden. De SMP beheerder houdt het overzicht van de diverse maatregelen in het gebied, en daarmee het ‘saldo’ van de habitatbank.

Checklist SMP

Soortmanagementplan Kickersbloem 3, Hellevoetsluis

Wie geeft opdracht (initiatiefnemer):

Wie voert uit (uitvoerder):

Locatie:

Voeg een kaart van de locatie van de ontwikkeling

Relevante inrichtings- en uitvoeringsvoorwaarden (conform kaart SMP):

Maatregelen

Voeg een beschrijving van de te nemen maatregelen toe en vul onderstaande tabel in met een korte samenvatting van de maatregelen.

Ten *behoef*e van soorten:

Compensatie Code*	maatregel	soort	Functie (incl. kwantiteit aantal/oppervlak)

Ten *koste* van soorten:

Code*	soort	functie (incl. kwantiteit aantal/oppervlak)	wanneer verdwijnt functie	gekoppeld aan compensatiecode*

*Codering wordt toegekend door Beheerder SMP

Ten voorkomen van aantasting:

Is een ecologisch werkprotocol opgesteld? Ja (bijvoegen) /Nee (waarom niet?)

Voor akkoord:

Initiatiefnemer

Beheerder SMP

Naam: Datum: Handtekening:	Naam: Datum: Handtekening:
----------------------------------	----------------------------------

7.2 Monitoring

Monitoring vormt het middel om te toetsen of de ingezette middelen en maatregelen voldoende effectief zijn om de gunstige staat van instandhouding (GSVI) van de soort(en) te garanderen. In deze paragraaf worden de onderzoeksmethodieken besproken die op dit moment gebruikt worden om per soort of soortgroep een goed beeld te krijgen van aantallen en verspreiding. Uiteraard volgen we daarbij de geldende onderzoeksnormen en -richtlijnen, zoals het Vleermuisprotocol (versie 2013).

7.2.1 Houdbaarheid onderzoeksgegevens

Het soortmanagementplan is gebaseerd op de onderzoeksresultaten van het uitgebreide veldonderzoek uit 2013, aangevuld met waarnemingen (uit omliggende gebieden) uit 2003 - 2010. Op dit moment geldt voor de groep van zwaar beschermde tabel 3-soorten een maximale houdbaarheid van 3 jaar. Bij veldgegevens ouder dan 3 jaar is een actualisatie noodzakelijk. Voor de groep van licht en middelmatig beschermde tabel 1, resp. tabel 2-soorten geldt een maximale houdbaarheidsperiode van 5 jaar. Dit betekent dat in 2018 een actualisatie van het veldonderzoek noodzakelijk is. Dit is noodzakelijk in het kader van de procedure Flora- en faunawet en de monitoringsverplichtingen vanuit dit SMP. Op basis van de uitkomsten van het actualiserend onderzoek wordt gestuurd op de GSVI, maar dit leidt niet tot een nieuwe 'nul-situatie'. Het onderzoeksjaar uit 2013 blijft leidend tot in ieder geval het verstrijken van de geldigheidstermijn van de generieke ontheffing (dus na 10 jaar).

7.2.2 Onderzoeksmethodieken

Met name in de afgelopen 10 jaar heeft de toepassing van nieuwe technologieën geleid tot steeds nauwkeuriger en professionelere onderzoeksmethodieken bij de inventarisatie van flora en fauna. Naast Particuliere Gegevensleverende Organisaties (PGO's) als Sovon, Ravon, Zoogdiervereniging en Vlinderstichting ontwikkelen ook de groene adviesbureaus nieuwe technieken en methodes om flora en fauna steeds gedetailleerder en efficiënter in kaart te brengen. Het gebruik van cameravallen heeft geleid tot een veelvoud van waarnemingen van lastig waar te nemen soorten zoals boommarter en heeft het recent de aanwezigheid van de wilde kat in Nederland aangetoond. In opkomst is de methode van eDNA (omgevings-DNA) waarbij door middel van de analyse van (water)monsters de aanwezigheid van moeilijk te vangen soorten als grote modderkruiper en rivierprik kan worden aangetoond. Maar ook het gebruik en de toepassing van batdetectoren en de analyse van geluidsopnames wordt nog niet zo lang toegepast. Bijlage 1 geeft een overzicht van de beschikbare en gangbare technieken bij monitoring en inventarisatie van flora en fauna die ook worden ingezet bij de monitoring in het plangebied. Tevens worden de periodes vermeld waarin de methodieken in het veld kunnen worden toegepast.

Onderzoeksintensiteit en onderzoeksfrequentie

Rijksdienst voor Ondernemend Nederland geeft aan dat in het kader van het SMP een monitoringsfrequentie van 5 jaar wordt gehanteerd. Hiermee wordt bedoeld een vlakdekkende inventarisatie van alle relevante en zwaar(der) beschermde soorten in het totale plangebied. Deze termijn ligt, zoals omschreven in 7.2.1, buiten het SMP op respectievelijk 3 en 5 jaar. Voor een overzicht van de onderzoeksintensiteit en methodieken per soort(groep) wordt verwezen naar bijlage 1. Alle monitoringsresultaten worden toegevoegd aan het SMP.

7.2.3 Inventarisatie van (nieuw) habitat en leefgebied

Met de uitvoering van de voorgenomen werkzaamheden wijzigt ook de situatie ten aanzien van potentieel geschikt leefgebied van de soorten. Om de GSVI te kunnen monitoren en sturen is het noodzakelijk om structurele wijzigingen in het leefgebied, zowel positief als negatief, in kaart te brengen en door te voeren in het kaartmateriaal in de factsheets. Voorgesteld wordt om deze wijzigingen in kaart te brengen evaluatie na 5 jaar. Alle resultaten worden toegevoegd aan het SMP.

BEGRIPPENLIJST

Biotoop	Een biotoop is een gebied met een uniform landschapstype waarin bepaalde organismen kunnen gedijen. Een biotoop beschrijft een geografisch gebied waar een organisme leeft. Binnen een biotoop kunnen habitats worden onderscheiden.
Broedseizoen	In het kader van de Flora- en faunawet wordt voor het broedseizoen geen standaardperiode gehanteerd. Van belang is of een broedgeval verstoord wordt, ongeacht de datum. Globaal gaat het echter om de periode van 15 maart tot 15 juli. Afhankelijk van de soort kan deze periode wijzigen. Huismussen broeden bijvoorbeeld later, waardoor daarbij een broedseizoen van april tot met augustus moet worden gehanteerd. Ten slotte kan het broedseizoen langer of korter duren door lokale klimatologische en meteorologische omstandigheden.
Compensatie	Compensatie is gericht op het wegnemen/goed maken van de effecten op een beschermde soort die niet kunnen worden gemitigeerd.
Ecologisch deskundige	Met een ecologisch deskundige wordt bedoeld een persoon die voor de situatie en soorten ten aanzien waarvan hij of zij gevraagd is te adviseren en/of te begeleiden, aantoonbare ervaring en kennis heeft op het gebied van soortspecifieke ecologie. De ervaring en kennis dienen te zijn opgedaan doordat de deskundige: • op HBO- dan wel universitair niveau een opleiding heeft genoten met als zwaartepunt (Nederlandse) ecologie; en/of • op MBO-niveau een opleiding heeft afgerond met als zwaartepunt de Flora- en faunawet, soortenherkenning en zorgvuldig handelen ten opzichte van die soorten; en/of • als ecooloog werkzaam is voor een ecologisch adviesbureau, zoals een bureau welke is aangesloten bij het Netwerk Groene Bureaus; en/of • zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van de soortenbescherming en is aangesloten bij en werkzaam voor de daarvoor in Nederland bestaande organisaties (zoals Zoogdierverseniging, RAVON, Stichting Das en Boom, Vogelbescherming Nederland, Vlinderstichting, Natuurhistorisch Genootschap, KNNV, NJN, IVN EIS Nederland, FLORON, SOVON, STONE, Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, De Landschappen en Stichting Beheer Natuur en Landelijk Gebied; en/of • zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van de soortenmonitoring en/of – bescherming.
Foerageergebied	gebied dat organismen regelmatig gebruiken om zich te voeden
Functioneel leefgebied	zie functioneel leefgebied

Functionele leefomgeving	onderdelen van de omgeving van een vaste rust- en verblijfplaats die onlosmakelijk verbonden zijn met het functioneren van de verblijfplaats. Zonder deze onderdelen kan de vaste rust- en verblijfplaats niet blijven functioneren
Groeiseizoen	maart t/m oktober
GSVI	Gunstige staat van instandhouding
Gunstige staat van instandhouding	de Gunstige staat van instandhouding van een soort wordt aangetoond als: • uit gegevens blijkt de soort zich op de locatie kan handhaven. Dit geldt ook voor de langere termijn, en • het natuurlijk verspreidingsgebied van die soort niet kleiner wordt of binnen afzienbare tijd gaat worden, en • er een voldoende grote habitat bestaat en waarschijnlijk zal blijven bestaan om de populaties van die soort op lange termijn in stand te houden.
Habitat	Een habitat is de specifieke plaats binnen een biotoop waar een organisme zich ophoudt. Doordat de abiotische factoren en biotische factoren van die plaatsen voldoen aan de eisen en toleranties die het organisme stelt om te kunnen overleven, groeien en zich voortplanten. Een synoniem is leefgebied of leefomgeving. Een habitat kan bestaan uit meerdere elementen, zoals foerageergebied, verblijfplaatsen en vliegroutes.
Huismussennest:	een vaste rust- en verblijfplaats van huismussen. Wordt jaarlijks gebruikt voor de voortplanting.
Kwetsbare periode	periode waarin soorten kwetsbaarder zijn voor verstoring. Bijvoorbeeld omdat ze jongen hebben of in winterslaap zijn. Deze periode is sterk afhankelijk van de soort wanneer deze valt.
Leefgebied	zie habitat
Mitigatie	Mitigatie is gericht op het vóórkomen, beperken of verzachten van effecten op een beschermde soort
Nestgelegenheid:	een locatie die in potentie geschikt is als nestlocatie voor een vogel.
Nestlocatie:	een in gebruik zijnde nestgelegenheid, bijvoorbeeld een huismussennest.
Overwinteringshabitat	een onderdeel van de habitat dat het organisme gebruikt om te overwinteren. Bijvoorbeeld een takkenril.
Rode lijst	De Rode Lijst bevat een overzicht van soorten die uit Nederland zijn verdwenen of dreigen te verdwijnen. Dit wordt bepaald op basis van zeldzaamheid en/of negatieve trend. Een vermelding op een Rode Lijst geeft dus een indicatie over hoe het een soort vergaat, het is geen indicatie over de zeldzaamheid. De lijsten worden periodiek vastgesteld door de staatssecretaris van het Ministerie van Economische Zaken. In totaal zijn 18 Rode Lijsten aanwezig waarop 3363 soorten zijn vermeld. Rode lijsten hebben geen juridische status. Als een soort op de lijst komt, is deze niet automatisch beschermd.
SMP	Soortmanagementplan

Tabel # van de Flora- en faunawet	De beschermde soorten van de Flora- en faunawet zijn onderverdeeld in vijf beschermingsniveaus: • licht beschermde soorten (tabel 1 van de Flora- en faunawet); • middelmatig beschermde soorten (tabel 2 van de Flora- en faunawet); • zwaar beschermde soorten (tabel 3 van de Flora- en faunawet); • vogels; • vogels waarvan de nesten het hele jaar zijn beschermd.
Ter zake kundige op het gebied van...	ecologisch deskundige op het gebied van een specifieke soort of soortgroep.
Vaste rust- en verblijfplaats	De plek of het gebied wordt met een zekere mate van bestendigheid gebruikt. Er is geen sprake van incidenteel gebruik. De plek of het gebied blijft voorzien in alles wat nodig is voor een specifiek individueel dier in dat gebied en voor alle exemplaren van de populatie ter plekke, om succesvol te rusten of voort te planten
Vogels met jaarrond beschermde nesten	Van een aantal vogelsoorten zijn de nestlocaties het hele jaar door beschermd. Ook de functionele leefomgeving is daarbij beschermd. Bij aantasting van de nestlocatie en/of de functionele leefomgeving is een ontheffing Flora- en faunawet noodzakelijk. ,
Voortplantingshabitat	een onderdeel van de habitat dat het organisme gebruikt om zich voort te planten. Bijvoorbeeld een poel.
Zorgplicht	De zorgplicht houdt in dat iedereen 'voldoende zorg' in acht moet nemen voor alle in het wild voorkomende dieren en planten en hun leefomgeving. Dat betekent dat iedereen naar redelijkheid nadelige effecten: • moet voorkomen; • moet beperken; • ongedaan moet maken.

LITERATUURLIJST

- Adviesbureau Mertens BV (2009) Beschermde diersoorten in het zoekgebied van golfbaan Bernisse en de ontsluitingsweg, Wageningen
- Boer, den, W.A., D. Gaasenbeek & M. van Straaten (2003) Beschermde flora en fauna baggerdepot Braberseweg Hellevoetsluis, G&G-rapport 2003-36. Van der Goes en Groot, Alkmaar
- Boer, den, W.A., E.H.P. Leusink, J.C.P.M. van de Sande & M. van Straaten (2004) *Natuurwaarden in de gemeente Hellevoetsluis*, G&G-rapport 2004-33, Van der Goes en Groot, Alkmaar
- Boon, L., (2012) *Ecologische quickscan beschermde planten, dieren en gebieden. Plangebied Kickersbloem 3, gemeente Hellevoetsluis*. Rapportnummer, 20120727. Ecoresult, Dordrecht
- Dienst Regelingen (2009). *Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten ontheffing Flora- en faunawet ruimtelijk ingrepen*.
- Dienst Regelingen (2009). *Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten ontheffing Flora- en faunawet ruimtelijk ingrepen*.
- Dienst regelingen, Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie, (2011). *Soortenstandaard – Gewone Dwergvleermuis (Pipistrellus pipistrellus)*.
- Dienst regelingen, Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie, (2011). *Soortenstandaard – Ruige Dwergvleermuis (Pipistrellus nathusii)*.
- Dienst regelingen, Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie, (2013). *Soortenstandaard – Rosse vleermuis (Nyctalus noctua)*.
- Dienst regelingen, Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie, (2011). *Soortenstandaard – Huismus (Passer domesticus)*.
- Dienst regelingen, Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie, (2013). *Soortenstandaard – Kerkuil (Tyto alba)*.
- Felix, R. (2013) *Natuuronderzoek Kickersbloem 3 Hellevoetsluis. Onderzoek broedvogels met vaste verblijfplaats*, Natuurbalans - Limes Divergens BV, Nijmegen.
- Felix, R., D. Heijkers & K. Lotterman (2008). *Flora- en faunaonderzoek Hellevoetsluis*, SOVON-inventarisatierapport 2008/28. Natuurbalans-Limes Divergens BV., Nijmegen.
- Grutters, M.A.J. (2010) *Inventarisatie Bittervoorn Hellevoetsluis 2010*, bSR-rapport 152. Bureau Stadsnatuur Rotterdam, Rotterdam.
- Haarsma, A-J. (2011). *De meervleermuis in Nederland*. Rapport nr. 2011.40. Zoogdierverseniging, Nijmegen.
- Kadaster (2011). *Topografische Kaart Nederland - 1:25.000*. Emmen, Kadaster.
- Klemann M. (2004) *Broedvogels van de Gemeente Hellevoetsluis in 2003*. SOVON-inventarisatierapport 2004/01. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.
- Klemann M. (2008) *Broedvogels van de Gemeente Hellevoetsluis in 2008*. SOVON-inventarisatierapport 2008/29. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.
- Koenders & Partners adviseurs en procesmanagers bv (2009), *Nader onderzoek vleermuizen*, Jaarsveld

- Koninklijke Vermande (1999-2009). *Planten en dieren, Flora- en faunawet, band 1, 2, 3, 4 en 5*. SDU Uitgeverij, Den Haag
- Korsten, E. (2012). *Vleermuiskasten – Overzicht van toepassing, gebruik en succesfactoren*. Bureau Waardenburg BV adviseurs voor ecologie & milieu, Culemborg. Zoogdierverseniging, Nijmegen.
- Landschapsbeheer Flevoland (2011). *Vleermuisvriendelijk bouwen. Een handreiking voor huiseigenaar, architect en beleidsmedewerker*. Een samenwerking tussen Landschapsbeheer Flevoland, Zoogdierverseniging en Tauw bv. Landschapsbeheer Flevoland, Lelystad.
- Lensink, R. & Straalen, van, D. (2013) *Vogelsoorten met beschermde nestplaatsen in het plangebied van Kickersbloem 3 en de Oostelijke Randweg (gemeente Hellevoetsluis) en mitigatie van eventuele effecten*, Bureau Waardenburg bv, Culemborg
- Limpens, H., P. Twisk & G. Veenbaas (2004). *Met vleermuizen overweg. Brochure over vleermuizen en de wijze waarop bij planning, aanleg, reconstructie en beheer van wegen praktische invullingen kan worden gegeven aan de wettelijke zorgplicht voor vleermuizen*. Dienst Weg- en Waterbouwkunde, Delft / Zoogdierverseniging, Arnhem.
- Meurs, van, F.A., (2012). *Vleermuisonderzoek Plangebied Kickersbloem III, Gemeente Hellevoetsluis. In het kader van de Flora- en faunawet*. Rapport 20121022, Ecoresult, Dordrecht.
- Meurs, van, F.A., (2013). Mitigatieplan bittervoorn. In het kader van de Flora- en faunawet. Plangebied Kickersbloem 3, gemeente Hellevoetsluis.. Rapport 20121117, Ecoresult, Dordrecht.
- Meurs, van, F.A., (2013). Mitigatieplan gewone dwergvleermuis. In het kader van de Flora- en faunawet. Plangebied Kickersbloem 3, gemeente Hellevoetsluis.. Rapport 20130109, Ecoresult, Dordrecht.
- Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (2004). *501 Algemene Maatregel van Bestuur in verband met wijziging van artikel 75 van de Flora- en faunawet en enkele andere wijzigingen*. Staatsblad van het Koninkrijk der Nederlanden.
- Peereboom, D. & R.J. van den Enden (2008) *Quickscan Flora en faunawet Kickersbloem 3 Hellevoetsluis*, Adviesbureau E.C.O. Logisch, Nieuwekerk aan den IJssel
- Peereboom, D. (2009) *Vleermuisonderzoek Kickersbloem 3 te Hellevoetsluis*, Adviesbureau E.C.O. Logisch, Nieuwekerk aan den IJssel
- Stichting zoogdierwerkgroep Zuid-Holland (2006) *Vleermuisinventarisatie Hallinxweg, Hellevoetsluis*, Rijswijk
- Veen, van, K., (2012) *Visonderzoek beschermde vissoorten plangebied Kickersbloem 3, gemeente Hellevoetsluis*. In het kader van de Flora- en faunawet. Rapportnummer 20120913. Ecoresult, Dordrecht
- Vogelbescherming Nederland (2008). *De huismus anno 2008 – update van het actieplan huismus*. Vogelbescherming Nederland.
- Vogel R.L., Bouwma I., Koese B., Kranenbarg J., La Haye M., Odé B., Sierdsema H., Sparrius L., Verburg P. & Zollinger R. 2013. *Het belang van Nederland buiten de Ecologische Hoofdstructuur voor soorten van de Vogelrichtlijn en van bijlage V van de Habitatrichtlijn*. Sovon-rapport 2013.015. Sovon, Nijmegen
- Zoogdierverseniging VZZ (2007). *Basisrapport voor de Nederlandse Rode Lijst Zoogdieren volgens Nederlandse en IUCN-criteria*. VZZ rapport 2006.027, tweede, herziene druk. Zoogdierverseniging VZZ, Arnhem.

Website:

Weer: http://www.knmi.nl/klimatologie/maand_en_seizoensoverzichten/jaar/jaar04.html

Soortinformatie: - www.zoogdierverseniging.nl

- www.ravon.nl
- www.libellennet.nl

Waarnemingen: - www.waarneming.nl

- www.telmee.nl
- ndff-ecogrid.nl

BIJLAGE 1 - ONDERZOEKSEISEN

Inventarisatie onderzoek

Inventarisatieonderzoek moet conform de geldende richtlijnen en eisen worden uitgevoerd. In de regel kunnen hiervoor de volgende documenten als basis worden gebruikt:

- Vigerend vleermuisprotocol <http://www.netwerkgroenebureaus.nl/werken-aan-kwaliteit/vleermuisprotocol>
- Soortenstandaard zoals opgesteld door het ministerie, <https://www.hetlnvloket.nl/onderwerpen/vergunning-en-ontheffing/dossiers/dossier/flora-en-faunawet-ruimtelijke-ingrepen/soortenstandaards>
- Inventarisatierichtlijnen van RAVON, FLORON, SOVON, Vlinderstichting, EIS Nederland, enz.

Afwijken van de richtlijnen kan nodig zijn en dient in de rapportage of offerte verantwoord te worden. De beschikbaarheid van tijd en geld mag echter niet bepalend zijn voor het volgen van het protocol, de motivatie kan alleen ecologisch inhoudelijk, bijvoorbeeld dat de (goed te omschrijven) weersomstandigheden hebben geleid tot andere waarneemperiodes.

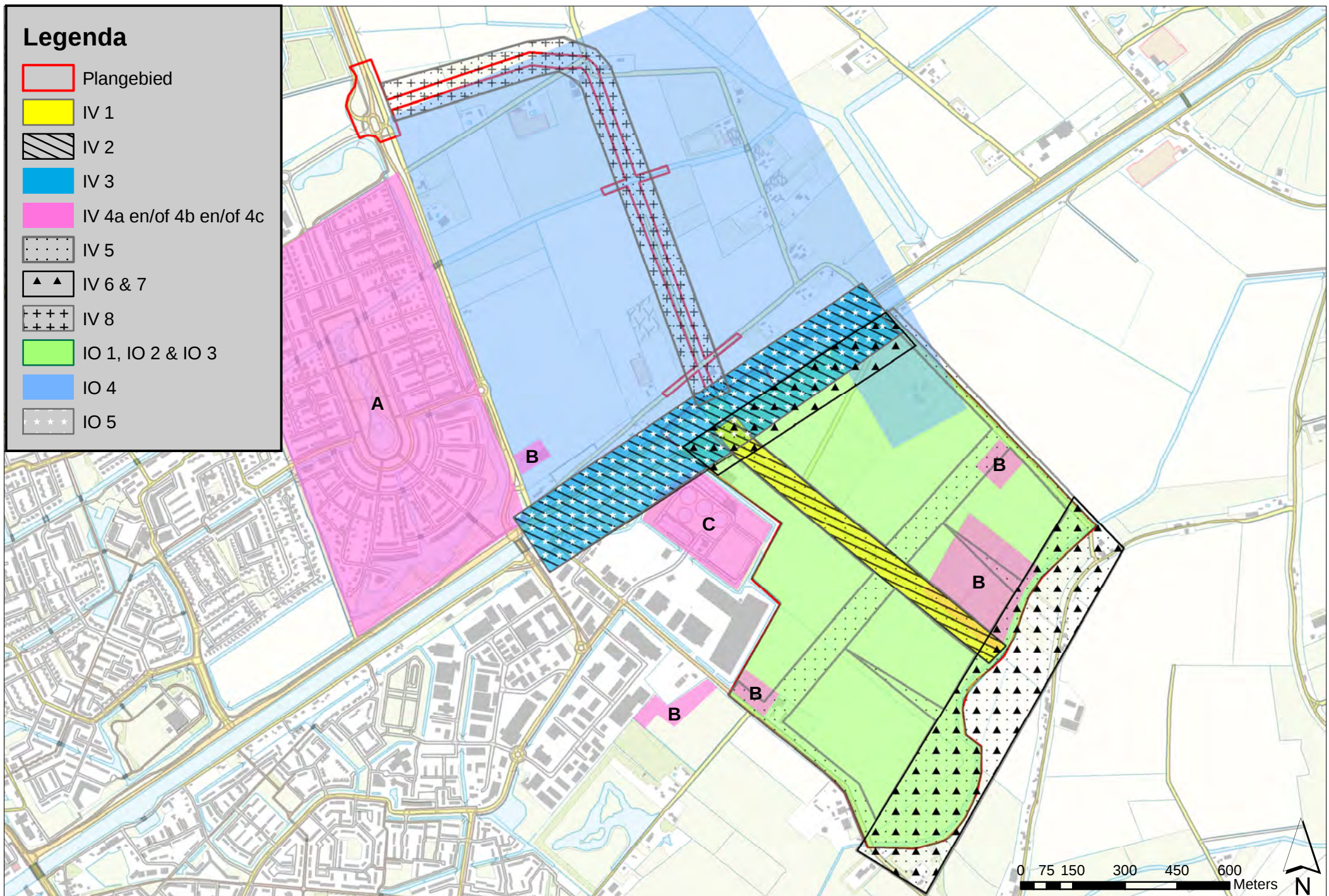
Tabel 20. Overzicht van de alle beschikbare onderzoeksmethode en -intensiteit per soort(groep). LET OP! Dit overzicht geeft een indicatie van onderzoeksintensiteit. Hou er rekening mee dat meestal de volledige periode nodig is om het onderzoek uit te voeren. Daarnaast zijn vaak combinaties te maken met veldbezoeken voor de verschillende soortgroepen. De concreet noodzakelijke onderzoeksintensiteit en te onderzoeken soortgroepen worden bepaald door/in samenspraak met de beheerder SMP.

Soortgroep	Onderzoeks-methode	Toelichting	Onderzoeks-intensiteit	Periode
Broedvogels	Territoriumkartering schaarse en jaarrond soorten	Evt. extra veldrondes voor vroeg-, resp. laatbroedende soorten, nachtactieve soorten tijdens vleermuisrondes	4 veldrondes	Feb - jul
Vleermuizen	Batdetectoronderzoek	Volgens geldende Vleermuisprotocol 2013	4 veldrondes	Mei - juli & aug - sept
	Mistnetonderzoek	-	Nader te bepalen	Mei - sept
	Luisterkistjes	-	Gedurende min. 1 week	Mei - sept
Grondgebonden zoogdieren	Cameraval	-	Tenminste 1 val gedurende min. 1 week	Gehele jaar, in periode waarin soort actief(st) is
	Visuele waarnemingen, sporen	-	1 veldronde	
	Lifetraps (muizen)	-	Min. 1 raai van 20 lifetraps, min. 5	

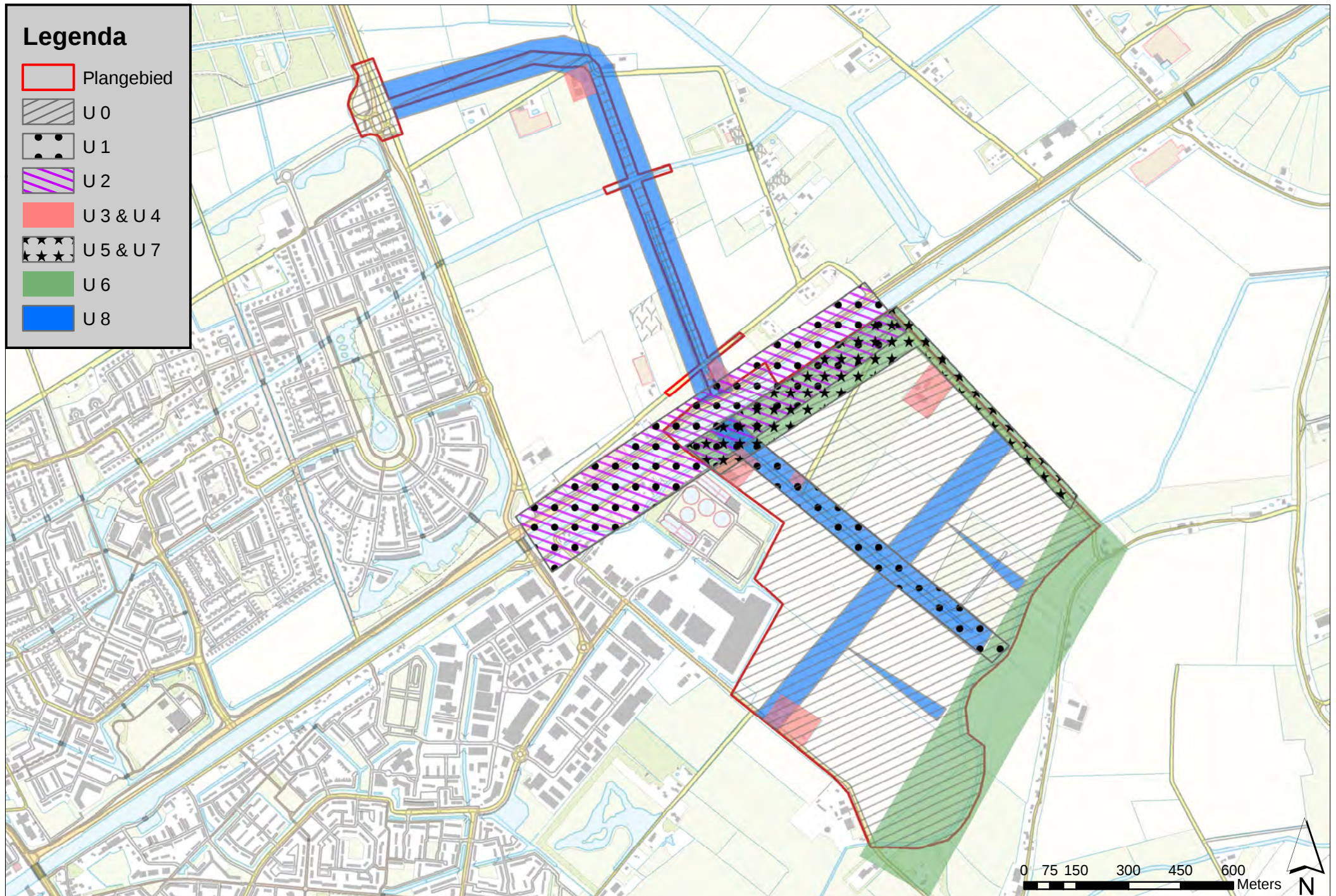
			vangmomenten	
Amfibieën	Watelementen bemonsteren met schepnet	-	2 veldrondes	Mrt - jun
	Watermonsters nemen voor analyse eDNA	-	Nader te bepalen	Mei - sept
	Visuele waarnemingen	Aanvullend op andere methoden	Nader te bepalen	Apr - aug
Reptielen	Plaatjesmethode	-	Min. 1 raai van 10 plaatjes, min. 5 controlemomenten	Apr - sept
Flora,	Visuele waarnemingen, sporen	Waarnemingen van planten, dieren	Nader te bepalen	Mrt - sept
Vissen	Watelementen bemonsteren met schepnet	-	2 veldrondes	Mrt - jun
	Watermonsters nemen voor analyse eDNA	-	Nader te bepalen	Mei - sept

BIJLAGE 2 – SMP-KAARTEN

Inrichtingsvoorwaarden

Uitvoeringsvoorwaarden

BIJLAGE 3 – TABEL INRICHTINGS- EN UITVOERINGSVOORWAARDEN

Navolgende tabel geeft een overzicht van de diverse inrichtings- en uitvoeringsvoorwaarden. Middels de tabel wordt duidelijk wat de samenhang tussen de voorwaarden is en voor welke soorten ze bedoeld zijn. De toelichting op de maatregelen is opgenomen in hoofdstuk 5. Deze tabel moet altijd in combinatie met hoofdstuk 5 gelezen en gebruikt worden.

Maatregel. Verplicht	Wat	Waar	Ter behoeve van	Tbv de soort	Planning	Voorwaarde
IV 1	Vleermuis vriendelijke verlichting langs vliegroutes	Braberseweg	Vliegroute	Gewone dwergvleermuis	Opnemen in ontwerp	
IV 2	Handhaven lijnvormige structuren	Braberseweg en Kanaalweg Oostzijde	Vliegroute en foerageergebied	Gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis, laatvlieger	Opnemen in ontwerp	
IV 3	Behouden foerageergebied	Kanaal door Voorne	Vliegroute en foerageergebied	Meervleermuis	Opnemen in ontwerp	
IV 4	Voor iedere nestlocatie die verwijderd wordt, dienen 2 nieuwe nestgelegenheden gecreëerd te worden.	Zie IV 4a, IV 4b en IV 4C	Verblijfplaatsen	Huismus	Zo snel mogelijk	
IV 4a	Realisatie van nieuwe nestgelegenheden	In de woonwijk Ravense hoek	Verblijfplaatsen	Huismus	Zo snel mogelijk	
IV 4b	Realisatie van nieuwe nestgelegenheden en aanplanting van nieuwe landschapselementen	In en rond het plangebied	Verblijfplaatsen en leefgebied	Huismus	Zo snel mogelijk	
IV 4b	Realisatie van nestgelegenheden en aanplanting van nieuwe landschapselementen	In en rond het plangebied	Leefgebied	Kerkuil	Zo snel mogelijk	
IV 4c	Realisatie optimaal huismussen leefgebied	Waterzuiveringsinstallatie	Leefgebied	Huismus	Zo snel mogelijk	
IV 5	Aanleggen natuurlijke oevers	Diverse locaties binnen het plangebied	Leefgebied	Bittervoorn	Opnemen in ontwerp	uitvoering conform U8
IV 6	Kreekzone aanleggen	Zuidzijde van het plangebied	Leefgebied	Bittervoorn, (kerkuil)	Opnemen in ontwerp	uitvoering conform U8
IV 7	Flauwe oevers aanleggen	Langs Kanaalweg Oostzijde en Watermanseweg	Leefgebied	Bittervoorn, (kerkuil)	Opnemen in ontwerp	uitvoering conform U8
IV 8	Realiseren ecologische zone	Oostelijke Randweg	Leefgebied	Kerkuil	Opnemen in ontwerp	uitvoering conform U8

Maatregel. Optioneel	Wat	Waar	Ter behoeve van	Tbv de soort	Planning	Voorwaarde
IO 1	Inclusief bouwen in gebouwen en kunstwerken	In het plangebied	Verblijfplaatsen	Gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis, laatvlieger, meervleermuis	In de nieuwbouw op het bedrijventerrein	
IO 2	Vleermuiskasten ophangen	In en rond het plangebied	Verblijfplaatsen	Gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis, rosse vleermuis	Kan jaarrond	
IO 3	Realisatie van nestgelegenheden in de nieuwbouw	In het plangebied	Verblijfplaatsen	Huismus	In de nieuwbouw op het bedrijventerrein	
IO 4	Realisatie van nestgelegenheden in bestaande bebouwing	Gebied om de Oostelijke Randweg	Verblijfplaatsen	Huismus, kerkuil	Kan jaarrond	
IO 5	De nieuwe brug passeerbaar maken voor vleermuizen.	Kanaal door Voorne	Vliegroute	Meervleermuis	Opnemen in ontwerp	

Maatregel.	Wat	Waar	Ter behoeve van	Tbv de soort	Planning (wanneer wel uitvoeren)	Voorwaarde
U 0	Rekening houden met het broedseizoen	Gehele plangebied	Verblijfplaatsen	ALLE Vogels	15 juli - 15 maart Voor huismus: 1 september – 1 april	
U 1	Werkzaamheden uitvoeren in de periode winterslaap vleermuizen	Braberseweg	Vliegroute en foerageergebied	Gewone dwergvleermuis	15 oktober - 1 februari	Vliegroute dient onverminderd in stand te blijven
U 2	Vleermuisvriendelijke verlichting plaatsen	Op de brug en langs het kanaal	Vliegroute en foerageergebied	Meervleermuis	1 maart - 1 november	
U 3	Nestlocaties verwijderen nadat nieuwe nestgelegenheden zijn gerealiseerd	In het plangebied	Verblijfplaatsen	Huisbus	Realiseren na uitvoering IV4	* nieuwe nestgelegenheden moeten conform IV4 zijn gerealiseerd, en * gewenningsperiode moet conform tabel 19 zijn voltooid
U 4	Bij sloopwerkzaamheden rekening houden met huismussen in planning en uitvoeringswijze	In het plangebied	Verblijfplaatsen	Huisbus	1 september – 1 april	
U 5	Voorafgaand aan werkzaamheden moet het alternatief leefgebied met natuurlijke oevers gerealiseerd zijn	In het plangebied	Leefgebied	Bittervoorn	Realiseren voor start werkzaamheden	Tijdig nieuwe watergangen, aangrenzend aan het leefgebied van bestaande populaties uitvoeren conform IV5, IV6 en IV7en * gewenningsperiode moet conform tabel 19 zijn voltooid
U 6	Werken buiten de kwetsbare periode	In het plangebied	Leefgebied	Bittervoorn	1 september – 1 april	* Luchttemperatuur boven het vriespunt * Water temperatuur beneden de 25 graden
U 7	Wegvangen en overplaatsen alvorens het dempen	Diverse locaties binnen het plangebied	Leefgebied	Bittervoorn	November - maart	* Water moet ijsvrij zijn * Luchttemperatuur boven het vriespunt
U 8	Aanleg nieuwe watergangen in het droge	Diverse locaties in en rond het plangebied	Leefgebied	Bittervoorn	Jaarrond	
U9	Vleermuisvriendelijk slopen	In het plangebied	Verblijfplaatsen	Gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis, laatvlieger, meervleermuis	Buiten de periode dat het verblijf in gebruik is	* Voor elk te verwijderen verblijfplaats moeten vier nieuwe verblijfplaatsen gecreëerd worden conform IO1 en IO2

BIJLAGE 4 – GENERIEKE ONTHEFFING

Soorten

Dit SMP is opgesteld voor een aantal beschermde soorten die in het gebied voorkomen. Daarbij is een onderscheidt gemaakt in 2 groepen soorten:

- **Groep 1** betreft de soorten die onderdeel uitmaken van de generieke ontheffingsaanvraag. De voorgenomen ontwikkelingen leiden tot verlies van leefgebied en/of verstoring en vernieling van vaste rust- en verblijfplaatsen. Compenserende en/of mitigerende maatregelen zijn noodzakelijk om de gunstige staat van instandhouding voldoende te kunnen waarborgen. Het gaat om soorten waarbij op basis van de nu bekende en beschreven ruimtelijke ontwikkelingen leefgebied verloren gaat.
- **Groep 2** betreft soorten waarbij op basis van de voorgenomen plannen de GSVI mogelijk in gevaar komt. Maatregelen zijn wenselijk om knelpunten vroegtijdig te voorkomen. Hoewel er op basis van de nu bekende plannen en ontwikkelingen geen negatieve effecten op deze soorten verwacht worden, kan dit zich in de nabije toekomst zeker wel voordoen. Aanwezigheid van deze soorten is vastgesteld en de kans op overtreding van de verbodsbepalingen uit de Flora- en faunawet is dermate groot, dat het realistisch is om voor deze soorten op voorhand een generieke ontheffing aan te vragen. Overtreding van de Flora- en faunawet door bijvoorbeeld verstoring, kan eenvoudig worden voorkomen door de werkzaamheden buiten het broedseizoen uit te voeren. Van een negatief effect op de gunstige staat van instandhouding is bij deze soorten zeker geen sprake. Alternatief en geschikt leefgebied blijven namelijk voldoende voorhanden.

Groep 1 betreft: gewone dwergvleermuis, huismus en bittervoorn

Groep 2 betreft: ruige dwergvleermuis, rosse vleermuis, laatvlieger, meervleermuis en kerkuil.

Ontheffingsaanvraag

De ontheffing wordt aangevraagd middels het formulier 'Aanvraag Ontheffing artikel 75 Flora- en faunawet' van de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (versie DR-000-12). In dit formulier wordt informatie gevraagd over ondermeer de voorgenomen ontwikkelingen, mitigerende maatregelen en de projectplanning. Veel van deze vragen zijn reeds beantwoord in dit SMP. Op die onderdelen die mogelijk nog een toelichting behoeven, wordt in de volgende paragrafen ingegaan.

Duur, activiteit en belang

De generieke ontheffing wordt aangevraagd voor de maximale duur van 10 jaar voor de periode van 1 januari 2015 tot 1 januari 2025. De ontheffing wordt aangevraagd voor de activiteit 'Ruimtelijke ingrepen' met belang b 'Bescherming van flora en fauna' evenals belang e 'Dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van

sociale of economische aard, en voor het milieu wezenlijke gunstige effecten'. Voor een weergave van de soorten waarvoor ontheffing wordt aangevraagd wordt verwezen naar hoofdstuk 4. Er wordt ontheffing aangevraagd voor het overtreden van de verbodsbepalingen uit artikel 9 (dieren), artikel 11 (voortplantings-, rust of verblijfplaatsen van dieren), artikel 12 (eieren) en artikel 13 (alleen met het oog op verplaatsen).

Onderdeel M Positie andere natuurgebieden

Kickersbloem 3 is niet gelegen in de Nederlands Natuurnetwerk (Ecologische Hoofdstructuur). De kreekzone ten zuiden van het plangebied is aangewezen als Ecologische verbindingszone. De realisatie van deze EVZ is meegenomen in de plannen. Het Natura 2000-gebied Haringvliet ligt op 3 kilometer van het plangebied.

Onderdeel S Alternatieven

Zie navolgende notitie.

Project: Kickersbloem 3
Doel: Onderbouwing ontheffing Flora- & Faunawet: aanvraag ontheffing op grond van een wettelijk belang, te weten dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard, en voor het milieu wezenlijke gunstige effecten.

Lokale en regionale behoefte, belang en betekenis

De nut, noodzaak en (sociaal-)economische betekenis van de uitbreiding van bedrijventerrein Kickersbloem is door de initiatiefnemers in 2012 onderzocht¹. In deze paragraaf worden de belangrijkste bevindingen op een rij gezet.

Provinciale en regionale afstemming

De ontwikkeling van het bedrijventerrein Kickersbloem 3 kent een lange voorgeschiedenis. Provincie Zuid-Holland en de Stadsregio Rotterdam hebben hierin een positieve rol gespeeld, welke leidde tot opname van Kickersbloem 3 in RR202 en – na het vervallen van RR2020 – in de provinciale structuurvisie. Tevens is door de Stadsregio Rotterdam besloten subsidie te verlenen ten behoeve van de aanleg van infrastructuur, te weten een nieuwe weg en brug. In juli 2012 hebben de provincie en de stadsregio in een ambtelijk overleg de positieve benadering herbevestigd op basis waarvan de gemeente aan de slag kon gaan met het opstellen van een bestemmingsplan. Tijdens dat ambtelijk overleg heeft een presentatie plaatsgevonden van het concept stedenbouwkundig plan en het marktonderzoek (inclusief resultaten van de serladder).

De gemeenteraden op Voorne-Putten hebben eveneens een positieve rol gespeeld in onderhavige ontwikkeling door opname van Kickersbloem 3 in het vastgestelde toekomstbeeld van Voorne-Putten (Gebiedsvisie Voorne-Putten herondekt!). In haar vergadering van 9 februari 2011 heeft de Stuurgroep Voorne-Putten ingestemd met de notitie Regionale Bedrijventerreinen. Vervolgens is dit stuk in alle colleges en gemeenteraden behandeld en vastgesteld. Hierbij wordt Kickersbloem 3 als eerste te ontwikkelen regionale bedrijventerrein op Voorne-Putten aangemerkt.

Er heeft derhalve afstemming plaatsgevonden met provincie, stadsregio en gemeenten op Voorne-Putten, met positieve resultaten. In stadsregionaal verband is Kickersbloem 3 opgenomen in de vastgestelde programmering bedrijventerreinen (bedrijventerreinprogramma en strategie stadsregio Rotterdam). Deze programmering past ook binnen de afspraken (bedrijventerreinenstrategie) die in DelTri-verband zijn gemaakt.

Zorgvuldige onderbouwing via de Ladder voor Duurzame Verstedelijking

Voor het bepalen van de behoefte aan Kickersbloem 3 is de ladder voor Duurzame Verstedelijking afgelopen. Deze ladder bestaat uit drie treden en is bedoeld als hulpmiddel bij een zorgvuldige afweging van ruimtelijke en infrastructurele besluiten,

Figuur 1. Schematisch overzicht Ladder voor Duurzame Verstedelijking (Bron: Ministerie van Infrastructuur en Milieu, 2012)

zoals de voorgenomen aanleg van een nieuw bedrijventerrein. De ladder telt drie treden, zie figuur 1:

Trede 1: lokale en (boven)regionale behoefte aan Kickersbloem 3

De lokale en regionale ruimtebehoefte bestaat uit:

- * de vraag naar extra ruimte voor bedrijventerreinen door de groei van gevestigde bedrijven en door (door)starters in Hellevoetsluis en regio. Dit is de zogenaamde *uitbreidingsvraag*.
- * de vraag door onttrekking van bedrijfsruimte/-terrein door transformatie naar bijvoorbeeld woningbouw en de vraag door kwalitatieve mismatch tussen het bestaande bedrijfstvastgoed en de (veranderende) locatiewensen- en eisen van bedrijven. Ook wel bekend als de *vervangingsvraag*.

Op het schaalniveau van de regio Voorne-Putten blijkt een uitbreidingsvraag aan de orde van 65 tot 85 ha netto t/m 2030. De vervangingsvraag bedraagt in dezelfde periode 45 tot 55 ha netto.

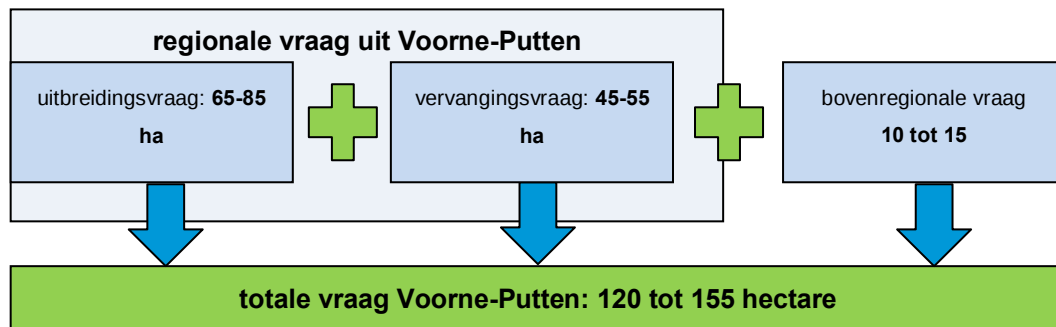
Uit de markttoets blijkt bovendien dat Kickersbloem 3 kan rekenen op een beperkte bovenregionale vraag van zo'n 10 tot 15 hectare netto tot en met 2030. Het gaat hierbij om bedrijven die nu niet op Voorne-Putten zijn gevestigd, maar van buitenaf, bijvoorbeeld vanuit het Rotterdamse havengebied, de regio instromen. Met name de ontwikkeling van de Tweede Maasvlakte leidt tot extra ruimtebehoefte van bedrijven die in de nabijheid hiervan naar vestigingslocaties zoeken. De inschatting is dat het realistisch is om uit te gaan van één (grote²) bovenregionale vestiger per 5 jaar.

Groei van Rotterdamse haven belangrijkste 'aanjager' achter bovenregionale vraag
Afhankelijk van het groeiscenario neemt de goederenoverslag in de Rotterdamse Haven toe met 10% tot 75% tot 2030, zo is de verwachting. Vooral de ontwikkeling van Maasvlakte 2 geeft een flinke boost. Deze uitbreiding is vooral bestemd om ruimte te bieden aan de groei van primaire havenactiviteiten zoals (petro)chemische industrie en op- en overslag van goederen (containers). In het kielzog daarvan ontstaat echter een logistieke en dienstverlenende (maintenance) ruimtevraag. Een deel hiervan kan prima gevestigd worden op goed gelegen locaties buiten het Havenindustriële Complex (HIC), waaronder Kickersbloem 3.

Trede 2: opvangmogelijkheden bestaande voorraad

Bekeken is of de vraag naar bedrijventerreinen op Voorne-Putten opgevangen kan worden in de bestaande voorraad. Daarbij gaat het enerzijds om mogelijke ruimte in bestaand vastgoed, zoals leegstaande panden en intensiveringsmogelijkheden op het bestaande kavel; anderzijds gaat het daarbij om nog beschikbare kavels op terreinen die nu al in uitgifte zijn op Voorne-Putten.

² 50 arbeidsplaatsen of meer.

Uit deze analyse blijkt dat de vestigingsmogelijkheden in de bestaande voorraad niet toereikend zijn:

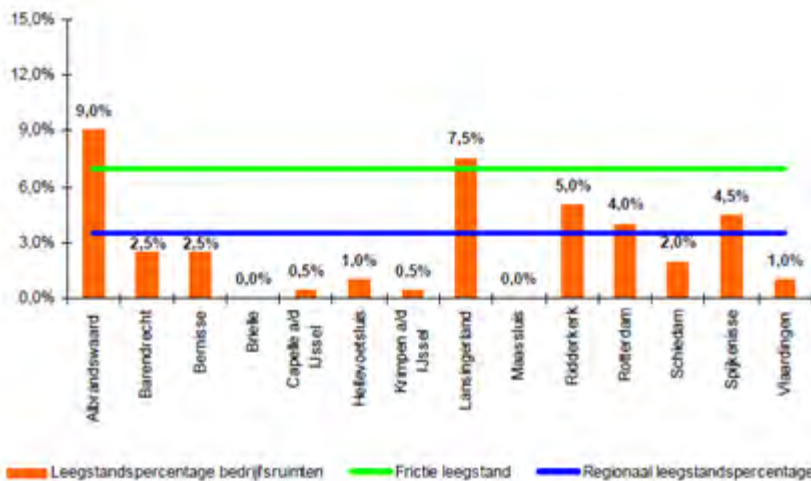
- * Het aanbod aan leegstaand vastgoed bedraagt op Voorne-Putten slechts zo'n 2%. Dit is zeer laag en onder een gezonde frictieleegstand van 5 à 6%. Met andere woorden: er is eigenlijk te weinig (leegstaand) aanbod aan bestaande panden op Voorne-Putten om de nodige schuifruimte aan bedrijven te kunnen bieden en bedrijven te kunnen faciliteren in hun verhuisdynamiek. De vestigingsmogelijkheden voor bedrijven in bestaand vastgoed op Voorne-Putten is dus te verwaarlozen.
- * Er kan zo'n 2 tot 3% ruimte aan nieuw terrein worden bespaard door het inwinnen van ruimte op bestaande terreinen op Voorne-Putten. Bij een totaal bestaand areaal van 204 ha op Voorne-Putten betekent dit een potentieel aanbod van bedrijventerrein van circa 5 ha netto. Let wel: dit aanbod is niet van het ene op het andere moment gerealiseerd. Er is flinke inspanning en tijd nodig om deze winst ook daadwerkelijk te realiseren.
- * Het aanbod aan uitgeefbare kavels bedrijventerrein op Voorne-Putten bedraagt 8 ha netto. De meeste ruimte is beschikbaar op Seggelant (particulier eigendom). Verder betreft het snipperruimte.

Kortom, er is onvoldoende ruimte in het bestaand stedelijk gebied van Voorne-Putten om de vraag naar bedrijventerreinen tot 2030 te faciliteren.

Trede 3: nieuwe (multimodaal ontsloten) locatie voor resterende behoefte

Naast Kickersbloem 3 is nog een aantal locaties gepland op Voorne-Putten. Het gaat om:

- * Bernissester (Geervliet-Oost): gezamenlijke bedrijventerreinontwikkeling van de gemeenten Bernisse en Spijkenisse met een omvang van in totaal circa 50 ha (circa 34 ha netto). Fase 1 omvat circa 22 ha netto.

De meest recente bedrijfsruimtemonitor van de Stadsregio Rotterdam (september 2012) laat een zeer lichte stijging zien van de leegstand op niveau van de regio Rotterdam. Van 3,5% in 2011 naar 4% in 2012.

Figuur 3. Leegstand bedrijfsruimten regio Rotterdam (Bron: Monitor bedrijventerreinen, Stadsregio Rotterdam, 2011)

- * Seggelant 2: op de rol staat een uitbreiding van het bedrijventerrein Seggelant in Brielle met 7 hectare netto (opgenomen in Streekplan en Collegeprogramma 2010-2014 Brielle) voor de lokale markt.
- * Briellester: aansluitend op Seggelant is nog de ontwikkeling van een regionaal terrein voorzien van circa 20 ha (circa 13 ha netto).

Regionaal is afgesproken Kickersbloem 3 als eerste terrein te ontwikkelen. De redenen hiervoor zijn:

- * De planontwikkeling voor deze locatie is het verst gevorderd en met Kickersbloem 3 kan de regio de komende 10 tot 15 jaar vooruit.
- * Het is onzeker of de locaties Bernissester en Briellester nog als 'regulier' bedrijventerrein ontwikkeld zullen worden, mede gelet op een teruglopende economische noodzaak. De (bestuurlijke) gedachten gaan nu uit naar de ontwikkeling van een groene buffer tussen havengebied en Voorne-Putten ten noorden van de Groene Kruisweg. In deze buffer komt vestigingsruimte voor enkele verspreid gelegen hoogwaardige bedrijven, die nadrukkelijk complementair moeten zijn aan de doelgroep voor Kickersbloem 3. Hoeveel hectare netto bedrijventerrein uiteindelijk in deze buffer beschikbaar komt is onduidelijk, maar het is – gezien de ruimtelijke opzet – aannemelijk dat dit aanbod lager zal zijn dan het eerdere aantal beoogde hectares.
- * Locatie Kickersbloem 3 is goed ontsloten. De provinciale weg, de Kanaalweg Westzijde (N494) heeft een directe afslag naar Kickersbloem 1 & 2. Met het oog op de uitbreiding van Kickersbloem 3 is een extra ontsluiting over het Kanaal door Voorne gepland. Via de Nieuweweg kunnen de verkeersbewegingen vervolgens goed worden verwerkt via de N57.

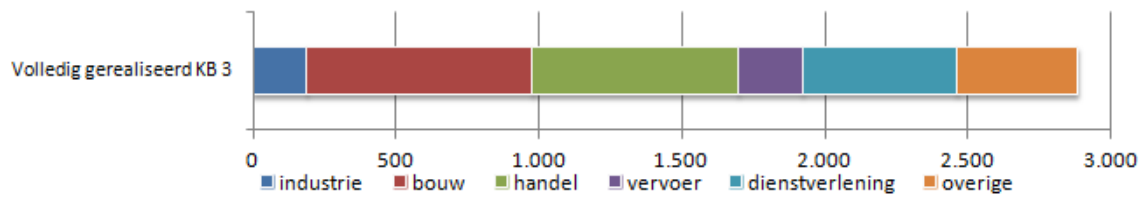
Sociaal-economisch belang en betekenis

Kickersbloem 3 levert een belangrijke 'boost' aan de lokale en regionale economie³

De realisatie van Kickersbloem 3 levert omgerekend circa 470.000 m² bvo aan nieuwe bedrijfsruimte op in sectoren als (groot)handel, logistiek, bouw en dienstverlening. Dit

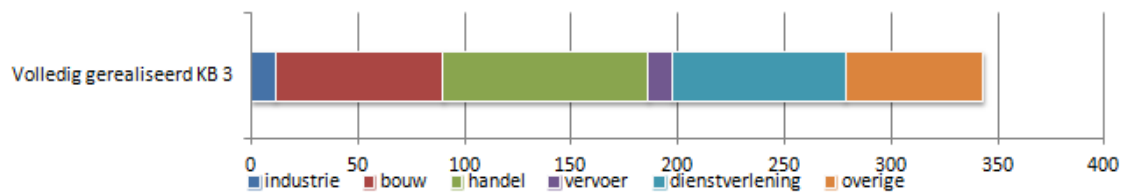
³ Gegevens gebaseerd op analyse van de economische betekenis van bedrijventerrein Kickersbloem 3 met het model Economische Effect Rapportage Bedrijventerreinen van de Stec Groep.

staat voor circa 350 nieuwe bedrijfsvestigingen die samen zorgen voor een werkgelegenheidsimpuls van bijna 2.900 arbeidsplaatsen. Veel van deze arbeidsplaatsen komen ten goede aan de ‘zwakkere’ groepen op de arbeidsmarkt: jongeren (19%), ouderen (12%) en lager opgeleiden (36%).

Bron: Stec Groep, 2012

Figuur 3. Aantal arbeidsplaatsen op Kickersbloem 3 bij volledige uitgifte.

Bron: Stec Groep, 2012

Figuur 4. Aantal vestigingen op Kickersbloem 3 bij volledige uitgifte

Daarnaast zorgt Kickersbloem 3 voor een toename van het bruto regionaal product in de regio. Zo levert het bedrijventerrein, na volledige realisatie, naar verwachting jaarlijks ruim € 208 miljoen aan toegevoegde waarde⁴ op. Op dit moment creëren alle bedrijventerreinen samen op Voorne-Putten jaarlijks € 530 miljoen. Kortom een plus ‘in de dop’ van 40% door Kickersbloem 3.

Tot slot heeft de uitbreiding van KB3 ook een gunstig effect op het besteedbaar inkomen in de regio. De huidige bedrijventerreinen op Voorne-Putten genereren thans een totaal besteedbaar inkomen van circa € 135 miljoen. De komst van Kickersbloem 3 betekent een jaarlijkse toevoeging (na volledige realisatie) van nog eens € 40 miljoen, ofwel een groei van ruim 30%.

Kortom, ook vanuit sociaal-economisch perspectief heeft de ontwikkeling van Kickersbloem 3 veel meerwaarde en positieve effecten voor de economie van Hellevoetsluis en regio.

Zoals uit de vorige paragrafen blijkt is er veel vraag naar en behoefte aan bedrijventerreinen in de regio Voorne-Putten en Hellevoetsluis. Deze constatering is een belangrijke reden om te komen tot een spoedige realisatie van Kickersbloem 3. Hierbij dient opgemerkt dat binnen de gemeente Hellevoetsluis de afgelopen 10 jaar geen gronden zijn uitgegeven ten behoeve van bedrijven. Daarnaast kent Hellevoetsluis een grote uitstroom van forenzen, zo'n 60% van de werkenden in de gemeente Hellevoetsluis is forens. Met Kickersbloem 3 kan deze uit-pendel worden verminderd, hetgeen een gunstig effect op het milieu zal hebben.

⁴ CBS (2012) omschrijft de toegevoegde waarde als “gelijk aan het verschil tussen de productie (basisprijzen) en het intermediair verbruik (aankooprijzen) van een bedrijfseenheid. De som van de toegevoegde waarde van alle bedrijfseenheden is een belangrijke component van het bruto binnenlands product (bbp).”

In principe vindt alleen uitgifte plaats van gronden in het kwadrant dat op dat moment aan snee is. Enerzijds vanuit het belang om versnippering en inderdaad één grote bouwput te voorkomen en anderzijds ook vanuit kostenoverwegingen. Immers alle uitgegeven kavels dienen door middel van een openbare weg ontsloten te worden, hetgeen de nodige kosten (voorinvesteringen) met zich meebrengt. Verder zal ervoor gezorgd worden dat eventuele braakliggende bouwrijpe kavels er goed en verzorgd onderhouden bij liggen. Dit is immers ook van belang voor de uitstraling/imago en daarmee de verkoopbaarheid van de locatie. De kwadranten die nog niet in uitgifte zijn, kunnen tot die tijd mogelijk agrarisch in gebruik blijven.

Ecologische quickscan beschermde planten, dieren en gebieden

Plangebied Kickersbloem 3, gemeente Hellevoetsluis

Opdrachtgever:	Gemeente Hellevoetsluis
Contactpersoon:	mevr. M. van Santen
Opdrachtnemer:	Ecoresult
Opsteller(s):	dhr. L. Boon
Versienummer:	0,2 definitief
Datum:	5 oktober 2012
Rapportnummer:	20120727
Collegiale toets:	dhr. S. Terlouw
Aantal pagina's:	37
Wijze van citeren:	Boon, L., 2012. Ecologische quickscan beschermde planten, dieren en gebieden. Plangebied Kickersbloem 3, gemeente Hellevoetsluis. Rapportnummer, 20120727. Ecoresult, Dordrecht

Inhoud

1 Inleiding.....	3
1.1 Aanleiding	3
1.2 Doel.....	3
1.3 Werkwijze	4
1.3 Weersomstandigheden	5
1.4 Situatiebeschrijving	5
1.5 Leeswijzer	6
2 Resultaten bronnen- en verkennend veldonderzoek	8
2.1 Beschermde soorten.....	8
2.3 Beschermde gebieden	12
3 Effectbeoordeling	15
3.1 Beschermde soorten.....	15
3.2 Beschermde gebieden	18
4 Toetsing	19
4.1 Beschermde soorten.....	19
4.2 Beschermde gebieden	20
5 Conclusies en aanbevelingen.....	22
5.1 Conclusies	22
5.2 Aanbevelingen	24
6 Bronnen	25
6.1 Literatuur	25
6.2 Internet.....	25
Bijlage 1 Samenvatting Flora- en faunawet.....	26
Bijlage 2 Samenvatting Natuurbeschermingswet 1998.....	29
Bijlage 3 Waarnemingen Nationale Databank Flora en Fauna.....	30
Bijlage 4 Foto impressie plangebied	32

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

In opdracht van de Gemeente Hellevoetsluis heeft Ecoresult een ecologische quickscan uitgevoerd. Het onderzoek is uitgevoerd in het plangebied Kickersbloem 3, gelegen in de gemeente Hellevoetsluis. De globale ligging van het plangebied is weergegeven in afbeelding 1.

Afbeelding 1 Globale ligging plangebied Kickersbloem 3. Kaartbron: <https://maps.google.nl>

Aanleiding van de quickscan is dat op de betreffende locatie een bedrijventerrein en een ontsluitingsweg met een brug over het Kanaal door Voorne is gepland. Deze herontwikkeling kan schadelijke effecten hebben op beschermde planten, dieren en gebieden. Wet- en regelgeving voor planten, dieren en gebieden kan hierdoor worden overtreden. Deze quickscan zoomt in op de eventuele (significant) schadelijke effecten door de voorgenumen werkzaamheden en op welke wijze gehandeld kan worden.

Voorliggende rapportage geeft de onderzoeksresultaten weer.

1.2 Doel

Doel van de ecologische quickscan is:

- Onderzoeken of schadelijke effecten op onder de Flora- en faunawet (zie bijlage 1) beschermde planten en dieren zijn te verwachten;
- Onderzoeken of (significant) negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen die gesteld zijn voor Beschermde Natuurmonumenten en Natura 2000-gebieden, in het kader van de Natuurbeschermingswet (zie bijlage 2), te verwachten zijn;
- Onderzoeken of (significant) negatieve effecten op de natuurbeheertypen die gesteld zijn voor Ecologische Hoofdstructuur (EHS), in het kader van de Nota Ruimte te verwachten zijn.

1.3 Werkwijze

Het onderzoek naar het voorkomen van beschermde soorten en gebieden is gebaseerd op twee onderdelen:

1. Bronnenonderzoek naar waarnemingen van beschermde soorten uit het (recente) verleden en ligging van beschermde gebieden in de invloedsfeer van het project;
2. Verkennend veldonderzoek om de potentiële geschiktheid van het plangebied voor beschermde soorten te bepalen.

1.3.1 Bronnenonderzoek

Er zijn diverse bronnen geraadpleegd om een beeld te krijgen van de verspreiding en mogelijk voorkomen van beschermde soorten in en rond het plangebied. Aan de hand van deze informatie is een inschatting gemaakt of de betreffende soorten in het plangebied voor zouden kunnen komen, gezien de habitatvoorkeur van de betreffende soorten. Deze bronnen (indien relevant) zijn:

- Nationale Databank Flora en Fauna via Quickscanhulp.nl;
- Waarneming.nl, <http://waarneming.nl/index.php>;
- Diverse soortverspreidingsatlassen.

Met behulp van landelijke verspreidingsatlassen is nagegaan of in het verleden strikt beschermde soorten zijn aangetroffen in of nabij het plangebied. Deze atlassen maken veelal gebruik van atlasblokken (5 x 5 kilometer). De soortgegevens hebben daarom betrekking op de regio en niet specifiek op het onderzoeksgebied. Exacte locaties of datering van de waarnemingen zijn niet bekend.

Voor het bepalen van de ligging van beschermde gebieden is gebruik gemaakt van de gebiedendatabase op de website van het Ministerie van EL&I of (indien aanwezig) een database op de website van de provincie. Gekeken is naar de ligging van beschermde gebieden (Natura 2000 gebieden, EHS) ten opzichte van het plangebied en naar de (instandhoudings)doelstellingen van deze gebieden. Afhankelijk van de (instandhoudings)doelstellingen kan het effect worden bepaald.

1.3.2 Verkennend veldbezoek

Naar aanleiding van de uitkomsten van voorgenoemd bronnenonderzoek is bepaald in hoeverre de aanwezigheid van beschermde soorten in het plangebied aannemelijk is op basis van het aanwezige habitat. Op 22 juni 2012 is door ecologisch adviseur L. Boon en K. van Veen van Ecoresult een verkennend veldbezoek aan het plangebied afgelegd, om te bepalen in hoeverre aan de hand van de soorten uit het bronnenonderzoek en aan de hand van het voorkomen van geschikt habitat, beschermde soorten kunnen voorkomen. Het veldonderzoek is gedaan met behulp van een verrekijker (Swarovski EL 10x42 WB Swarovision). Het gaat hier om een deskundigenoordeel op basis van de fysieke gesteldheid van het terrein (habitatonderzoek).

Op basis van de kenmerken van het plangebied is bepaald of er nog andere soorten te verwachten zijn die niet in de bestaande bronnen zijn genoemd.

Aan de hand van de resultaten van het verkennend veldbezoek kan worden bepaald of een vervolgonderzoek nodig is om beschermde soorten uit te sluiten en om te bepalen wat de effecten zijn. Tevens kan worden geadviseerd over de te volgen procedure inzake de natuurwetgeving.

1.3 Weersomstandigheden

Gedurende het veldbezoek was het gemiddeld 13,8 °C, half tot zwaar bewolkt. De wind kwam uit W, 3 Bft. De onderzoeksomstandigheden waren voor het veldbezoek goed (bron voor gemiddelde weersomstandigheden: <http://www.knmi.nl/>).

1.4 Situatiebeschrijving

1.4.1 Huidige situatie

Het plangebied is globaal gelegen halverwege de oostzijde van de gemeente Hellevoetsluis. Aan de noordoostzijde wordt het plangebied grofweg begrensd door de Watermanseweg en de Welleweg, aan de oostkant door de watergang (en tevens de ecologische verbinding Molendijkse Zoom) ten westen van de Molendijk, aan de zuidzijde door Ravensweg en aan de noordkant door de Dijkweg (zie ook afbeelding 2).

In het plangebied staan 4 wooncomplexen. Een complex (boerderij met bijbehorende schuren) staat langs de Watermanseweg, twee complexen (een woning en een boerderij met bijbehorende gebouwen) staan langs de Braberseweg. De 4de locatie waar enkele schuren in het plangebied staan is gelegen op de hoek Welleweg/Dijkweg.

Langs de wegen en watergangen zijn voedselrijke bermen en oevers variërend in breedte aanwezig.

In het plangebied liggen meerdere watergangen. Het betreft hier een boezemwater (Kanaal door Voorne), meerdere hoofdwatergangen (waaronder een voormalige kreek), meerdere wegsloten en meerdere perceelsloten. Op meerdere plekken in de watergangen is een redelijke drijvende- en onderwatervegetatie aanwezig. De hoofdwatergangen hebben een goed ontwikkelende éénjarige rietoevers. Het talud van de oever is vrijwel overal (zeer) steil. Het zicht in de sloten varieerde tijdens het veldbezoek van nauwelijks tot redelijk.

Het overgrote deel bestaat uit agrarische percelen (akkers en graslanden) en een baggerdepot. De percelen worden voor agrarische doeleinden intensief gebruikt. Het baggerdepot in het plangebied is (zeer) voedselrijk met veel ruigte(kruiden).

In het plangebied staan meerdere kunstwerken waaronder een gemaal (windmolen), twee bruggen en enkele vaste dammen.

Als opvallende hoofdinfrastructuur is de N494 of Kanaalweg Westzijde nog het vermelden waard. Deze tweebaansweg grenst aan het Kanaal door Voorne en verbindt de gemeente Hellevoetsluis richting het noordoosten met de N218.

1.4.2 Voorgenomen activiteiten

De ecologisch relevante hoofdactiviteiten voor realisatie van de nieuwe situatie zijn hieronder weergegeven. De effectbeoordeling (hoofdstuk 3) alsmede de beschrijving van de nieuwe situatie (hoofdstuk 1.4.3) is hier op gebaseerd.

- De sloop of ingrijpende renovatie van al de (woon)complexen in het plangebied;
- Demping van al de watergangen (met uitzondering van het Kanaal door Voorne);
- Het kappen van het aanwezige groen;

- De agrarische percelen en het baggerdepot alsmede het overblijvende deel bouwrijp opleveren.

Afbeelding 2 Begrenzing plangebied (zwarte stippellijn). Bron: Gemeente Hellevoetsluis

1.4.3 Nieuwe situatie

In het plangebied is een nieuw bedrijventerrein gepland. Dit nieuwe terrein is gepland ten noordoosten van het bestaande bedrijventerrein Kickersbloem, langs de Ravenseweg richting Oudendoorn. Het terrein krijgt een bruto vloeroppervlak van 96 hectare, waarvan circa 60 hectare netto kan worden uitgegeven. Het wordt ontsloten via de N57 met enerzijds het Europoort/Botlekgebied en anderzijds met Goeree-Overflakkee en Zeeland. Het terrein is vooral bestemd voor nijverheid, groothandel en dienstverlening. Detailhandel is niet toegestaan (bron: http://www.propertynl.com/pnl_storage_blocks/2007-GEMEENTENBOEK-HELLEVOETSLUIS-LR.pdf). Zie voor het schetsontwerp afbeelding 3.

Het bedrijventerrein is ten zuiden van het Kanaal door Voorne gepland. Ten noorden van het kanaal door de polder is de nieuwe ontsluitingsweg gepland die aantakt aan de rotonde Ravenseweg/Nieuweweg. Deze ontsluitingsweg gaat via een nog te realiseren brug over het Kanaal door Voorne.

1.5 Leeswijzer

In deze notitie worden achtereenvolgens de resultaten van het bronnen- en veldonderzoek beschreven, het effect door de voorgenomen activiteiten beoordeeld en vervolgens getoetst aan de wet.

Afbeelding 3 Schetsontwerp bedrijventerrein Kickersbloem 3

2 Resultaten bronnen- en verkennend veldonderzoek

2.1 Beschermde soorten

Op basis van de aanwezige habitats is een inschatting gemaakt van de beschermde tabel 2 en 3 soorten welke (potentieel) in het plangebied voor kunnen komen. Omdat het een éénmalig veldbezoek betreft, is geen compleet beeld van alle aanwezige soorten ontstaan. Op basis van het bronnenonderzoek en de aanwezige habitats was echter een goede inschatting van de potenties te maken. Aangezien de voorgenomen activiteiten in de categorie ruimtelijke ingrepen valt, wordt in dit hoofdstuk van soorten uit tabel 2, 3 en vogels de resultaten beschreven. Voor ruimtelijke ingrepen zijn de soorten ingedeeld in 3 tabellen en vogels. Als alleen soorten in het plangebied leven uit de vrijstellingslijst tabel 1, dan is het aanvragen van een ontheffing niet nodig. Artikel 2 (Algemene zorgplicht) van de Flora- en faunawet blijft altijd van toepassing.

2.1.1 Bronnenonderzoek

2.1.1.1 Nationale Databank Flora en Fauna (via Quickscanhulp.nl)

De waarnemingen van de NDFF geven aan dat in de afgelopen 5 jaar tussen de 0 en 1 kilometer ten opzichte van het plangebied 0 tabel 2 en 22 tabel 3 soorten zijn waargenomen. Tussen de 1 en 5 kilometer afstand ten opzicht van het plangebied zijn 10 tabel 2 en 10 tabel 3 soorten aangetroffen (zie ook bijlage 3).

Tussen 0 en 1 kilometer gaat het om:

- Vissen (1 soort);
- Vogels (12 soorten);
- Zoogdieren (9 soorten).

Tussen 1 en 5 kilometer gaat het om:

- Amfibieën (1 soort);
- Dagvlinders (1 soort);
- Reptielen (2 soorten);
- Vaatplanten (9 soorten);
- Vogels (3 soorten);
- Zoogdieren (4 soorten).

2.1.1.2 Waarneming.nl

Waarneming.nl geeft aan dat in het gebied 'Hellevoetsluis - Polder Nieuwenhoorn' in de periode 2002-08-05 – 2012-08-05 geen relevante tabel 2 en 3 soorten zijn waargenomen die anders zijn de waarnemingen van de NDFF.

2.1.1.3 Stichting Toegepast Onderzoek Waterbeheer (STOWA)

Uit de gegevens van Stichting Toegepast Onderzoek Waterbeheer en Sportvisserij Nederland blijkt dat in een zuidelijke wegsloot langs het kanaal door Voorne de platte schijfhoren is aangetroffen. In de Nationale Databank Flora en Fauna staan eveneens 2 waarnemingen (1984 en 2001). Deze waarnemingen zijn gedaan op ca. 1 tot 2 km. afstand ten zuidoosten en noordoosten van het plangebied.

De platte schijfhoren is vooralsnog niet opgenomen in de gepubliceerde lijsten met beschermde soorten. Maar omdat deze soort wel is opgenomen in Bijlage IV van de habitatrichtlijn, wordt deze soort in Nederland automatisch beschermd door de Flora- en faunawet.

2.1.1.4 Overige bronnen

In 2008 is door Adviesbureau E.C.O. Logisch in het plangebied Bittervoorn aangetroffen. Ook in 2003 en 2004 is deze soort door Van der Goes en Groot op meerdere plekken in het plangebied vastgesteld.

In 2006 zijn door de Zoogdierenwerkgroep Zuid-Holland boven het Kanaal door Voorne meerdere meervleermuizen aangetroffen. Deze waarnemingen zijn gedaan tijdens de Vleermuisinventarisatie Hallinxweg. Ook in 2004 is deze soort boven het kanaal door Van der Goes en Groot waargenomen.

2.1.2 Verkennend veldbezoek

2.1.2.1 Vaatplanten

Tijdens het veldbezoek zijn geen beschermde tabel 2 en 3 vaatplanten aangetroffen en deze worden tevens niet verwacht vanwege het ontbreken van geschikt habitat. In het plangebied staan veel en gebiedsdekkend algemene soorten zoals smeerwortel, Engels raaigras, kweek en kruipende boterbloem. Deze indiceren een voedselrijke situatie. Zeldzamere plantensoorten, zoals benoemd in tabel 3 van de Flora- en faunawet, worden daardoor niet verwacht.

2.1.2.2 Zoogdieren – vleermuizen

Potentiële vaste rust- en verblijfplaatsen in gebouwen

Het plangebied heeft potenties voor vaste rust- en verblijfplaatsen in gebouwen. Op de zolder van een graanschuur van het complex langs de Watermanseweg zijn meerdere dagvlindervleugels (kleine vos en dagpauwoog) gevonden (voor foto zie bijlage 4). Dit is een indicatie voor de aanwezigheid van gewone grootoorvleermuis. De bewoner gaf aan dat hij regelmatig vleermuizen in de betreffende schuur ziet. Dit woonhuis maar ook beide complexen langs de Braberseweg zijn potentieel geschikt als verblijf voor de gebouwbewonende soorten gewone dwergvleermuis en laatvlieger. Zo zijn er geschikte ruimtes aanwezig tussen boeiboorden, via dakoverstekken en in de grotere (oude) boerderijschuren.

Potentiële vaste rust- en verblijfplaatsen in bomen

In het plangebied zijn (hoog) opgaande bomen met stamdiameter vanaf ca. 30 cm. op borsthoogte aanwezig op de erven van de wooncomplexen, langs de Kanaalweg Oostzijde en langs de Welleweg. Tijdens het veldbezoek is geen goed beeld gekregen van de aanwezigheid van sleuven, nissen, (spechten)gaten en/of hollen in de bomen door de grote hoeveelheid blad. In theorie zouden de bomen als verblijf kunnen worden gebruikt door de boombewonende soorten ruige dwergvleermuis en watervleermuis.

Potentieel foerageergebied

In het plangebied is potentieel foerageergebied aanwezig. Maar naar verwachting niet essentieel. In de directe omgeving is veel vergelijkbaar habitat aanwezig. Zoals de watergangen en de met bomen begroeide erven rondom de wooncomplexen. Het plangebied vormt geen onderdeel van een aangrenzend potentieel essentieel foerageergebied.

Potentiële vliegroutes

Binnen het plangebied zijn potentiële essentiële vliegroutes aanwezig te weten het boezemwater Kanaal door Voorne. Het bronnenonderzoek heeft uitgewezen dat hier in verschillende jaren meervleermuisen zijn waargenomen. Ook is dit een geschikte potentiële vliegroute voor watervleermuis. Ook andere watergangen met een opgaande lijnvormige rietoever of de dijk langs het Kanaal door Voorne komen in aanmerking als potentiële essentiële vliegroute. Gewone dwergvleermuis en ruige dwergvleermuis kunnen hier gebruik van maken.

2.1.2.3 Zoogdieren – grondgebonden

Tijdens het veldbezoek zijn geen beschermde tabel 2 en 3 grondgebonden zoogdieren aangetroffen en deze worden tevens niet verwacht vanwege het ontbreken van geschikt habitat. Tijdens het veldbezoek is extra aandacht uitgegaan naar de potenties van het plangebied voor noordse woelmuis en waterspitsmuis. Vanwege de (vrijwel) afwezigheid van natte terreinen zoals rietland, drassige hooilanden en zeer extensief gebruikte weilanden of veel goed ontwikkelde watervegetatie en ruig begroeide oevers worden beide soorten niet verwacht. In het plangebied zijn meerdere braakballen van kerkuil aangetroffen (zie paragraaf 2.1.2.12). Daarvan is één braakbal uitgelopen. Hierin zaten een bosmuis, huisspitsmuis en 3 veldmuizen. De aanwezigheid van veldmuis suggereert eveneens sterk de afwezigheid van noordse woelmuis.

2.1.2.4 Reptielen

Tijdens het veldbezoek zijn geen beschermde tabel 2 en 3 reptielen aangetroffen en deze worden tevens niet verwacht vanwege het ontbreken van geschikt habitat.

2.1.2.5 Amfibieën

Tijdens het veldbezoek zijn geen beschermde tabel 2 en 3 amfibieën aangetroffen en deze worden tevens niet verwacht vanwege het ontbreken van geschikt habitat. Tijdens het veldbezoek is extra aandacht uitgegaan naar potenties voor Rugstreeppad. Vanwege de afwezigheid van zanderige terreinen wordt deze soort niet verwacht.

2.1.2.6 Dagvlinders

Tijdens het veldbezoek zijn geen beschermde tabel 2 en 3 dagvlinders aangetroffen en deze worden tevens niet verwacht vanwege het ontbreken van geschikt habitat.

2.1.2.7 Libellen

Tijdens het veldbezoek zijn geen beschermde tabel 2 en 3 libellen aangetroffen en deze worden tevens niet verwacht vanwege het ontbreken van geschikt habitat.

2.1.2.8 Vissen

Tijdens het veldbezoek zijn watergangen aangetroffen die potentieel zeer geschikt zijn voor bittervoorn als zomer- en winterverblijfplaats en geschikt als voortplantingslocatie. Voornamelijk de bredere watergangen (veelal de hoofdwatertgangen) zijn potentieel geschikt. Deze watergangen hebben op enkele plekken een redelijke watervegetatie. Uit het bronnenonderzoek blijkt dat in het plangebied bittervoorn is aangetroffen tijdens soortgericht onderzoek. Andere beschermde tabel 2 en 3 vissen, zoals kleine modderkruiper, zijn niet aangetroffen en deze worden tevens niet verwacht vanwege het ontbreken van geschikt habitat.

2.1.2.9 Kevers

Tijdens het veldbezoek zijn geen beschermde tabel 2 en 3 kevers aangetroffen en deze worden tevens niet verwacht vanwege het ontbreken van geschikt habitat.

2.1.2.10 Kreeftachtigen

Tijdens het veldbezoek zijn geen beschermde tabel 2 en 3 kreeftachtigen aangetroffen en deze worden tevens niet verwacht vanwege het ontbreken van geschikt habitat.

2.1.2.11 Weekdieren

Tijdens het veldbezoek zijn geen beschermde tabel 2 en 3 weekdieren aangetroffen en deze worden tevens niet verwacht vanwege het ontbreken van geschikt habitat. Tijdens het veldbezoek is extra aandacht uitgegaan naar de potenties van het plangebied voor platte schijfhoorn. Op meerdere plekken in de watergangen is een redelijke drijvende- en onderwatervegetatie aangetroffen. De soort komt voor op allerlei onder water levende en drijvende plantensoorten.

2.1.2.12 Vogels

Categorie 1-4 vaste rust- en verblijfplaatsen in gebouwen

Tijdens het veldbezoek zijn op 3 verschillende plekken huismus gevonden. Er zijn meer potentieel geschikte plekken in het plangebied aanwezig.

Tijdens het veldbezoek zijn op 2 locaties sporen van kerkuil aangetroffen. Op de woonlocatie langs de Watermanseweg zijn braakballen gevonden. Net buiten het plangebied tegen een kopse gevel van een boerderijschuur zijn mestsporen gevonden.

Andere vogelsoorten van categorie 1-4 vogels in gebouwen worden niet verwacht vanwege het ontbreken van geschikt habitat.

Categorie 1-4 vaste rust- en verblijfplaatsen in bomen

Tijdens het veldbezoek zijn geen categorie 1-4 vogels aangetroffen die hun nesten in bomen hebben. Tijdens het veldbezoek is geen goed beeld gekregen van de aanwezigheid van nesten van kraaiachtigen, roofvogels, sleuven en/of hollen in de bomen door de grote hoeveelheid blad. In theorie zouden de bomen langs de Kanaalweg Oostzijde of de beplanting op de erven rondom de wooncomplexen als verblijf kunnen worden gebruikt door sperwer en ransuil. Tijdens het veld- en bronnenonderzoek is extra aandacht uitgegaan naar de potenties voor steenuil. In het plangebied ter hoogte van de hoek Welleweg/Dijkweg staan meerdere grotere knotwilgen. Omdat steenuil niet eerder in de directe omgeving is vastgesteld, wordt steenuil hier niet verwacht.

Vaste rust- en verblijfplaatsen van de categorie 5

Tijdens het veldbezoek zijn categorie 5 vogelsoorten aangetroffen. 10 nesten van huiszwaluw bevonden zich tegen de boerderij langs de Watermanseweg. Ook waren hier meerdere nesten van boerenzwaluw aanwezig. Ook op andere plekken in het plangebied zijn boerenzwaluwen aangetroffen. Het plangebied is tevens potentieel geschikt voor andere categorie 5 soorten, zoals boomkruiper, spreeuw en koolmees.

Algemene broedvogels

Er is kans op aanwezigheid van broedgevallen van algemene vogelsoorten, waaronder bruine kiekendief (territorium aangetroffen op het baggerdepot), scholekster, kievit, kleine karekiet, rietzanger en rietgors.

2.3 Beschermde gebieden

2.3.1 Natura 2000 en Beschermde Natuurmonument

Op ca. 2,1 kilometer afstand ligt het Natura 2000-gebied Haringvliet met gebiedsnummer 109 (zie afbeelding 4). Het Haringvliet is zowel habitatrichtlijn- als vogelrichtlijngebied en heeft een oppervlakte van 11.633 ha.

Binnen een straal van ca. 3,0 kilometer zijn Beschermde Natuurmonumenten afwezig (bron: http://www.zuid-holland.nl/c_kaarten.htm).

Het Haringvliet is een afgesloten zeearm die via een open verbinding met het Hollands Diep deel uitmaakt van de delta van Rijn en Maas. Na de voltooiing van de Haringvlietsluizen in 1970 viel het getij in het voormalige brakke getijdengebied grotendeels weg. Het Haringvliet vormt nu een groot zoetwaterbekken, dat alleen via Spui, Oude Maas en Nieuwe Waterweg nog in verbinding staat met de Noordzee. Aan de oevers van Voorne-Putten, de Hoeksche Waard en Goeree-Overflakkee bestaat het landschap uit grasgorzen, riet- en biezenvelden, begroeide en onbegroeide zand- en slikplaten grenzend aan het open water. Een aantal voormalige platen zijn door vooroeververdediging en aanvulling met grond uitgegroeid tot uitgestrekte gebieden (Ventjagersplaten en Slijkplaat). In het Haringvliet ligt het eiland Tiengemeten. Een deel van de rietlanden en zilte gorzen is door begrazing omgevormd in grasland van brakke bodem (zilverschoonverbond), terwijl onbegaasde delen zich ontwikkeld hebben tot riet, brakke ruigte en struweel (bron:

<http://www.synbiosys.alterra.nl/natura2000/gebiedendatabase.aspx?subj=n2k&groep=9&id=n2k109&topic=introductie>).

Op ca. 5,8 kilometer afstand ligt ook het Natura 2000-gebied Voornes Duin met gebiedsnummer 100 (zie afbeelding 5). Het Voornes Duin is zowel habitatrichtlijn- als vogelrichtlijngebied en heeft een oppervlakte van 1.404 ha.

Het Voornes Duin bestaat uit jonge duin- en strandafzettingen met een hoog kalkgehalte. Het duingebied met duinvalleien is grotendeels in de 19e en begin 20e eeuw ontstaan door afsnoering van strandvlakte als gevolg van het ontstaan van nieuwe zeerepen. Het zuidoostelijke deel van het gebied stamt uit de late Middeleeuwen. Het duingebied van Voorne heeft een grote variatie in landschapstypen en heeft daardoor een grote soortenrijkdom, zowel wat betreft flora als fauna. Het bestaat uit een afwisselend duingebied met twee grote duinmeren (Breede water en Quackjeswater) en meerdere kleine poelen, moerassen, grote oppervlaktes bos en struweel, duingraslanden en natte duinvalleien. Aan de binnenduintrand liggen een aantal landgoedbossen met stinzefflora (bron:

<http://www.synbiosys.alterra.nl/natura2000/gebiedendatabase.aspx?subj=n2k&groep=9&id=n2k100>).

2.3.2 Ecologische Hoofdstructuur

Het plangebied grenst aan Ecologische Hoofdstructuur alsmede aan de provinciale ecologische noord-zuidverbinding Molendijkse Zoom (zie afbeelding 5) (bron: http://www.zuid-holland.nl/c_kaarten.htm). De verbindingzone Molendijkse Zoom is onderdeel van het Kreekenplan Voorne-Putten. De Ecologische Hoofdstructuur direct ten zuiden van het plangebied (bekend als Grasweggebied) bestaat uit meerdere natuurbeheertypes: N00.01 Nog om te vormen landbouwgrond naar natuur (inrichting), N14.03 Haagbeuken- en essenbos, N12.02 Kruiden- en faunarijk grasland, N05.01 Moeras, N04.02 Zoete Plas en de landschapsbeheertypen L01.02 Houtwal en houtsingel en L01.08 Knotboom.

In het plangebied is ten noorden van het Kanaal door Voorne het agrarisch natuurbeheertype A01.01 Weidevogelgebied aanwezig.

Afbeelding 4 Ligging Natura 2000 gebied Haringvliet ten opzichte van het plangebied

Afbeelding 5 Ligging Natura 2000 gebied Voornes Duin ten opzichte van het plangebied

Afbeelding 6 Ligging Ecologische Hoofdstructuur (groen) en provinciale ecologische verbindingszone (roze) in de directe nabijheid van het plangebied. De ecologische verbinding Molendijkse Zoom is de (roze) noord-zuidlijn.

Afbeelding 7 Algemeen beeld van de aanwezige natuurbeheertype (2012) ter hoogte van het plangebied.

3 Effectbeoordeling

In dit hoofdstuk worden de effecten van de voorgenomen werkzaamheden en nieuwe situatie getoetst aan de resultaten van het bronnen- en veldonderzoek.

3.1 Beschermden soorten

Vanwege het ontbreken van geschikt habitat is het plangebied potentieel ongeschikt voor de volgende beschermde soortgroepen:

- Vaatplanten;
- Zoogdieren – grondgebonden;
- Reptielen;
- Amfibieën;
- Dagvlinders;
- Libellen;
- Kevers;
- Kreeftachtigen;

Vanwege de aanwezigheid of door de aanwezigheid van geschikt habitat is het plangebied potentieel geschikt voor de volgende soortgroepen:

- Zoogdieren – vleermuizen;
- Vissen;
- Weekdieren;
- Vogels.

Zoogdieren – vleermuizen

Door de sloop of grondige renovatie van de wooncomplexen kunnen vaste rust- en verblijfplaatsen van de gebouwbewonende vleermuissoorten gewone grootvleermuis, gewone dwergvleermuis en laatvlieger worden verwijderd. Andere gebouwbewonende soorten worden op basis van verspreiding en voorkomen niet verwacht. Zo zijn er geschikte ruimtes aanwezig tussen boeiboorden, via dakoverstekken en in de grotere (oude) boerderijschuren.

Door kap van de bomen kunnen vaste rust- en verblijfplaatsen van de boombewonende vleermuissoorten ruige dwergvleermuis en watervleermuis worden verwijderd. Andere boombewonende soorten worden op basis van verspreiding en voorkomen niet verwacht. Geschikte ruimtes zijn potentieel aanwezige sleuven, nissen, (spechten)gaten en/of hopen in (hoog) opgaande bomen met stamdiameter vanaf ca. 30 cm. op borsthoogte.

Door demping van de watergangen en de aanleg van een brug over het Kanaal door Voorne kan een negatief effect optreden op vliegroutes. Meervleermuis, watervleermuis, gewone dwergvleermuis en ruige dwergvleermuis kunnen van deze vliegroutes gebruik maken. Binnen het plangebied zijn potentiële essentiële vliegroutes aanwezig te weten het boezemwater Kanaal door Voorne. Ook andere watergangen met een opgaande lijnvormige rietoevers of de dijk langs het Kanaal door Voorne komen in aanmerking als potentiële vliegroute.

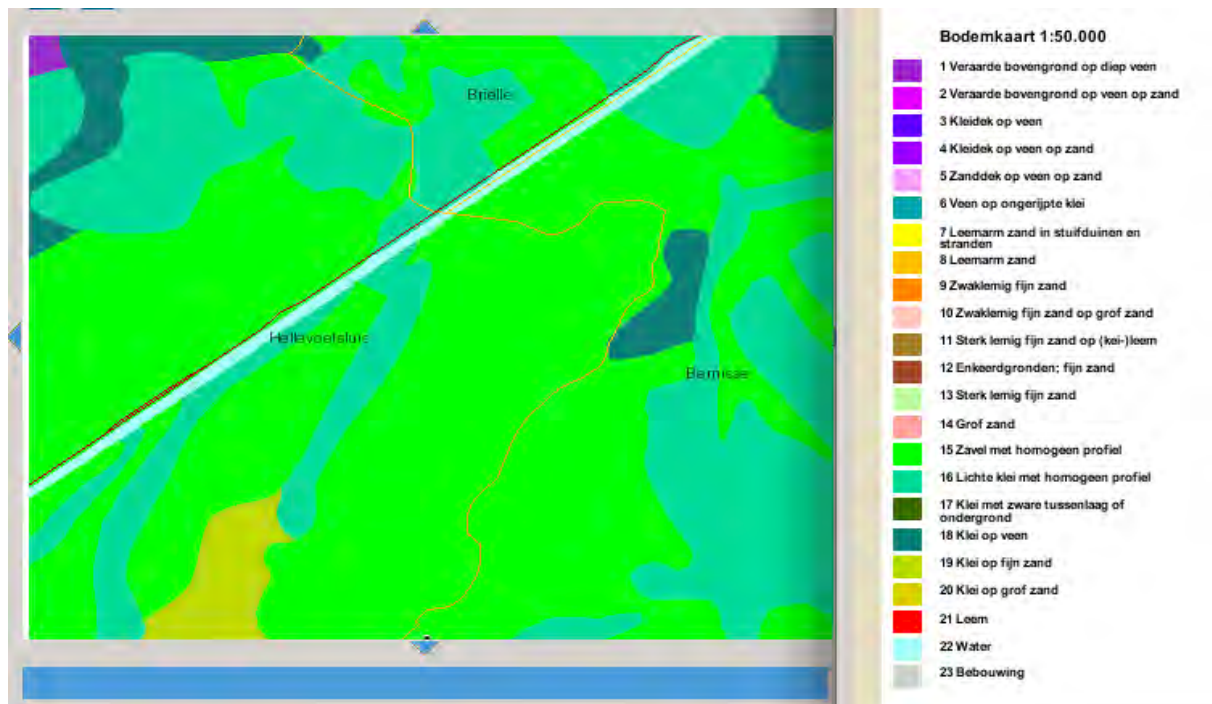
Vissen

Door demping van de watergangen kan een negatief effect optreden op de verblijfplaatsen van bittervoorn. Tijdens het veldbezoek zijn watergangen aangetroffen die potentieel zeer geschikt zijn voor bittervoorn als zomer- en winterverblijfplaats en geschikt als voortplantingslocatie.

Voornamelijk de bredere watergangen (veelal de hoofdwatergangen) zijn potentieel geschikt.

Weekdieren

De platte schijfhoren leeft in helder stilstaand water van veengebieden met een rijke plantengroei. De dieren schuwen vervuild en/of brakwater en leven niet in periodiek droogvallende wateren. De soort komt vooral voor in de laagveengebieden, op allerlei onder water levende en drijvende plantensoorten, maar ook in wateren met weelderig groeiende draadalg (bron: Stichting Anemoon). De bodem in het plangebied bestaat uit zavel en lichte klei met een homogeen profiel en klei op grofzand (zie afbeelding 4). Langs de westkant van het plangebied is kans op klei op veen. De invloed van de bodemsoort komt duidelijk naar voren in verschillende bronnen. Er is een duidelijke voorkeur voor veenbodems. In wateren met kleibodems is de platte schijfhoren slechts zeer incidenteel waargenomen. In wateren met zandbodems is de soort weinig waargenomen (bron: Stichting Anemoon). Door deze abiotische situatie is het plangebied potentieel ongeschikt.

Afbeelding 8 Bodemkaart 1:50.000 plangebied. Bron: Bodemdata.nl

Vogels

Door de sloop van de gebouwen worden jaarrond beschermde nesten van huismus en mogelijk van kerkuil verwijderd. Tijdens het veldbezoek zijn op 3 verschillende plekken huismus gevonden. *Er zijn meer potentieel geschikte plekken in het plangebied aanwezig.* Tijdens het veldbezoek zijn op 2 locaties sporen van kerkuil aangetroffen. Zie afbeelding 8 voor de locaties waar tijdens het veldbezoek vogels zijn aangetroffen of sporen zijn gevonden.

Door kap van de bomen kunnen vaste rust- en verblijfplaatsen van boombewonende vogelsoorten worden verwijderd. Tijdens het veldbezoek zijn geen categorie 1-4 vogels aangetroffen die hun

nesten in bomen hebben. Tijdens het veldbezoek is ook geen goed beeld gekregen van de aanwezigheid van nesten van kraaiachtigen, roofvogels, sleuven en/of hollen in de bomen door de grote hoeveelheid blad. In theorie zouden de bomen langs de Kanaalweg Oostzijde of de beplanting op de erven rondom de wooncomplexen als verblijf kunnen worden gebruikt door sperwer en ransuil.

Afbeelding 9 Weergave (potentieel) geschikt locaties van huismus (rood) en kerkuil (oranje). Kaartbron: <https://maps.google.nl>

Tijdens het veldbezoek zijn categorie 5 vogelsoorten aangetroffen. 10 nesten van huiszwaluw bevonden zich tegen de boerderij langs de Watermanseweg. Ook waren hier meerdere nesten van boerenzwaluw aanwezig. Ook op andere plekken in het plangebied zijn boerenzwaluwen aangetroffen. Het plangebied is tevens potentieel geschikt voor andere categorie 5 soorten, zoals boomkruiper, spreeuw en koolmees. Er zijn mogelijk zwaarwegende ecologische redenen om

eventuele nestplaatsen van huiszwaluw jaarrond te beschermen. Het is onbekend hoeveel nesten van deze soort in de omgeving van het plangebied aanwezig zijn. Voor de overige vogelsoorten geldt dat er geen reden is om deze nesten jaarrond te beschermen. In de directe omgeving zijn voldoende alternatieven en de gunstige staat van instandhouding van de soorten komt niet in het geding.

Er is kans op aanwezigheid van broedgevallen van algemene vogelsoorten, waaronder bruine kiekendief (territorium aangetroffen op het baggerdepot), scholekster, kievit, kleine karekiet, rietzanger en rietgors. Door de kap kunnen de nesten worden verwijderd, door de sloop kunnen broedende vogels worden verstoord.

3.2 Beschermde gebieden

3.2.1 Natura 2000 en Beschermde Natuurmonument

Op ca. 2,1 kilometer afstand ligt het Natura 2000-gebied Haringvliet. Binnen een straal van ca. 3,0 kilometer zijn Beschermde Natuurmonumenten afwezig. De planontwikkeling voor Kickersbloem 3 bevindt zich in de schetsontwerpfase. Mogelijk (significante) negatieve effecten van het bedrijventerrein door bijvoorbeeld verstoring door licht, trilling of optische verstoring is uitgesloten. Het Natura 2000 gebied bevindt zich hiervoor op te grote afstand.

Mogelijk (significante) negatieve effecten door een toename van stikstofdepositie is echter niet uit te sluiten. Hiervoor dient meer bekend te zijn over de omvang en aard van de bedrijven van Kickersbloem 3. Op basis hiervan kan berekend worden wat de toename van het wegverkeer zal zijn en de eventuele uitstoot van de bedrijven zelf. Op basis hiervan kan worden bepaald of (significante) negatieve effecten door een toename van stikstofdepositie te verwachten zijn.

Het Natura 2000 gebied Haringvliet heeft een habitatype welke bovengemiddeld gevoelig is voor een toename van stikstof: Vochtige alluviale bossen (essen-iepenbossen). Voor dit habitatype is van toepassing dat de Kritische depositiewaarde in kg N ha⁻¹ jr⁻¹ is 28,0 en de Kritische depositiewaarde in mol N ha⁻¹ jr⁻¹ is 2000 (bron:

<http://www2.alterra.wur.nl/Webdocs/PDFFiles/Alterrapporten/AlterraRapport1654.pdf>).

Ook het Natura 2000 gebied Voornes Duin heeft een habitatype welke bovengemiddeld gevoelig is voor een toename van stikstof: Grijze duinen (heischraal). Voor dit habitatype is van toepassing dat de Kritische depositiewaarde in kg N ha⁻¹ jr⁻¹ is 10,8 en de Kritische depositiewaarde in mol N ha⁻¹ jr⁻¹ is 770 (bron:

<http://www2.alterra.wur.nl/Webdocs/PDFFiles/Alterrapporten/AlterraRapport1654.pdf>)

3.2.2 Ecologische Hoofdstructuur

De ruimtelijke ingrepen vinden niet plaats in de EHS. Een (significant) negatief effecten op de wezenlijke kenmerken en waarden van dit EHS gebied worden niet verwacht. Bij het ontwerp van Kickersbloem 3 is reeds rekening gehouden met de eisen en wensen ten opzichte van de Ecologische Hoofdstructuur en ecologische verbindingzone Molendijkse Zoom.

4 Toetsing

4.1 Beschermde soorten

In dit hoofdstuk wordt het effect van de voorgenomen activiteiten op het (potentieel) voorkomen van beschermde flora en fauna (tabel 2, 3 en vogels) in het plangebied getoetst aan de wet.

De toetsing gebeurt op basis van het 'stoplichtenmodel'.

Groen	Uitvoering van de voorgenomen activiteiten op de benoemde locatie heeft geen effect op beschermde flora en fauna (tabel 2, 3 en vogels). Aanvullend (soortgericht) vervolgonderzoek en/of ontheffingsaanvraag is niet nodig. Mitigerende maatregelen dienen indien van toepassing voorafgaand en/of tijdens de uitvoering wel getroffen te worden.
Oranje	Uitvoering van de voorgenomen activiteiten heeft mogelijk effect op beschermde flora en fauna (tabel 2, 3 en vogels). Aanvullend soortgericht vervolgonderzoek en/of maatregelen zijn nodig. Op basis van de uitkomsten van aanvullend onderzoek dient bepaald te worden of ontheffingsaanvraag van de Flora- en faunawet mogelijk/nodig is of mitigerende maatregelen getroffen kunnen worden.
Rood	Uitvoering van de voorgenomen activiteiten heeft zeker effect op beschermde flora en fauna (tabel 2, 3 en vogels). Uitvoeren van mitigerende maatregelen is nodig en/of er dient indien mogelijk een ontheffing van de Flora- en faunawet aangevraagd te worden.

4.1.1 Zoogdieren – vleermuizen

De sloop van de gebouwen, kap van bomen en struiken en demping van de watergangen zijn 'oranje'.

Het effect door de ruimtelijke ingreep voor vleermuizen is dat vaste rust- en verblijfplaatsen in gebouwen en bomen en essentiële vliegroutes kunnen worden verwijderd. Dit betekent een mogelijke overtreding van artikel 11 van de Flora- en faunawet. Te weten het beschadigen, vernielen, wegnemen en/of verstoren van voortplantings-, rust of verblijfplaatsen van dieren. De ruimtelijke ingreep valt onder het wettelijke belang Ruimtelijke inrichting of ontwikkeling (belang j). Dit belang is in dezen geen grond voor het verlenen van een ontheffing van de Flora- en faunawet.

Vervolgonderzoek conform het vleermuisprotocol 2012 dient te worden uitgevoerd. Indien het plangebied een functie voor vleermuizen vervuld, dienen effecten door mitigatie te worden voorkomen. Indien mitigatie niet mogelijk is, zal een (plan)alternatief moeten worden uitgewerkt. Het is mogelijk het mitigatieplan voor te leggen aan het ministerie van EL&I, met als doel het aanvragen van een ontheffing in de vorm van een 'positieve afwijzing'.

4.1.2 Vissen

De demping van de watergangen is 'oranje'.

Het effect door de ruimtelijke ingreep voor bittersvoorn is dat vaste rust- en verblijfplaatsen kunnen worden verwijderd. Dit betekent een mogelijke overtreding van artikel 11 van de Flora- en faunawet. Te weten het beschadigen, vernielen, wegnemen en/of verstoren van voortplantings-, rust of verblijfplaatsen van dieren. Ook kan artikel 9 en 12 van de Flora- en faunawet worden overtreden. Het is verboden bittersvoorns te doden, te verwonden, te vangen, te bemachtigen of met het oog daarop op te sporen (artikel 9) en het is verboden eieren van bittersvoorns te zoeken, te rapen, te beschadigen of te vernielen (artikel 12). De ruimtelijke ingreep valt onder het wettelijke belang Ruimtelijke inrichting of ontwikkeling (belang j). Dit belang is in dezen een grond voor het verlenen van een ontheffing van de Flora- en faunawet. Vervolgonderzoek conform de soortenstandaard voor

bittervoorn dient te worden uitgevoerd. Indien het plangebied een functie voor bittervoorn vervuld, dienen effecten door mitigatie te worden voorkomen. Indien mitigatie niet mogelijk is, zal een (plan)alternatief moeten worden uitgewerkt. Het is mogelijk het mitigatieplan voor te leggen aan het ministerie van EL&I, met als doel het aanvragen van een ontheffing in de vorm van een 'positieve afwijzing'.

4.1.3 Vogels

De sloop van de gebouwen en kap van bomen en struiken in het plangebied zijn 'oranje en rood'.

Het effect door de ruimtelijke ingreep is dat jaarrond beschermde nesten (huismus, kerkuil, sperwer en ransuil), nesten van onder voorwaarden jaarrond beschermde soorten (waaronder huiszwaluw en boerenzwaluw) en nesten van algemene vogelsoorten (onder andere kleine karekiet en scholekster) kunnen worden verwijderd. Dit betekent een overtreding van artikel 11 en 12 van de Flora- en faunawet. Te weten respectievelijk het vernielen van voortplantings-, rust- of verblijfplaatsen van dieren en eieren. De ruimtelijke ingreep valt onder het wettelijke belang Ruimtelijke inrichting of ontwikkeling (belang j). Dit belang is in dezen geen grond voor het verlenen van een ontheffing van de Flora- en faunawet.

Er zijn mogelijk zwaarwegende ecologische redenen om eventuele nestplaatsen van huiszwaluw jaarrond te beschermen. Het is onbekend hoeveel nesten van deze soort in de omgeving van het plangebied aanwezig zijn. Voor de overige vogelsoorten geldt dat er geen reden is om deze nesten jaarrond te beschermen. In de directe omgeving zijn voldoende alternatieven en de gunstige staat van instandhouding van de soorten komt niet in het geding.

Omdat het veldonderzoek voor deze quickscan voor al de vogelsoorten op een ongunstig tijdstip is uitgevoerd, dient een vervolgonderzoek te worden uitgevoerd. Op basis van dit aanvullende veldonderzoek dienen de effecten door mitigatie te worden voorkomen. Indien mitigatie niet mogelijk is, zal een (plan)alternatief moeten worden uitgewerkt. Het is mogelijk het mitigatieplan voor te leggen aan het ministerie van EL&I, met als doel het aanvragen van een ontheffing in de vorm van een 'positieve afwijzing'.

Voor de nesten van algemene broedvogels is de zorgplicht (artikel 2 van de Flora- en faunawet) van kracht. Dit houdt hier in dat bezette nesten niet mogen worden verstoord. Zodra de nesten verlaten zijn kunnen de voorgenomen werkzaamheden in relatie tot deze nesten worden uitgevoerd. De periode waarin broedgevallen voor kunnen komen is grofweg van 15 maart tot en met 15 juli. Echter, regelmatig zijn hier uitzonderingen op.

Uitvoering van de voorgenomen activiteiten hebben geen effect op andere beschermde flora en fauna (tabel 2, 3 en vogels).

4.2 Beschermde gebieden

4.2.1 Natuurbeschermingswet 1998

Er is kans op een (significant) negatief effect op Natura 2000 gebied Haringvliet. De werkzaamheden hebben mogelijk een verstorend effect op Natura 2000-instandhoudingsdoelen en kernopgaven als gevolg van een mogelijk toename van stikstofdepositie. Er dient meer bekend te zijn over de omvang en aard van de bedrijven van Kickersbloem 3. Op basis hiervan kan berekend worden wat de toename van het wegverkeer zal zijn en de eventuele uitstoot van de bedrijven zelf. Daarnaast zal

moeten worden gekeken waar de gevoelige habitattypen liggen en wat de huidige stikstofdepositie daar is. Op basis hiervan kan worden bepaald of (significante) negatieve effecten door een toename van stikstofdepositie te verwachten zijn. Het Natura 2000 gebied heeft een habitatype welke bovengemiddeld gevoelig is voor een toename van stikstof: Vochtige alluviale bossen (essen-iepenbossen). Mogelijk (significante) negatieve effecten van het bedrijventerrein door bijvoorbeeld verstoring door licht, trilling of optische verstoring is uitgesloten. Het Natura 200 gebied bevindt zich hiervoor op te grote afstand.

5 Conclusies en aanbevelingen

5.1 Conclusies

5.1.1 Beschermde soorten

5.1.1.1 Zoogdieren – vleermuizen

Op basis van de quickscan is vastgesteld dat het effect door de ruimtelijke ingreep is dat jaarrond beschermde vaste rust- en verblijfplaatsen in gebouwen en bomen en essentiële vliegroutes kunnen worden verwijderd. Dit betekent een mogelijke overtreding van artikel 11 van de Flora- en faunawet. Te weten het beschadigen, vernielen, wegnemen en/of verstoren van voortplantings-, rust of verblijfplaatsen van dieren. De ruimtelijke ingreep valt onder het wettelijke belang Ruimtelijke inrichting of ontwikkeling (belang j). Dit belang is in dezen geen grond voor het verlenen van een ontheffing van de Flora- en faunawet. Vervolgonderzoek conform het vleermuisprotocol 2012 dient te uitgevoerd. Indien het plangebied een functie voor vleermuizen vervult, dienen effecten door mitigatie te worden voorkomen. Indien mitigatie niet mogelijk is, zal een (plan)alternatief moeten worden uitgewerkt. Het is mogelijk het mitigatieplan voor te leggen aan het ministerie van EL&I, met als doel het aanvragen van een ontheffing in de vorm van een 'positieve afwijzing'.

Nb: het vleermuisonderzoek is in opdracht van de Gemeente Hellevoetsluis door Ecoresult inmiddels gestart en wordt oktober 2012 opgeleverd.

5.1.1.2 Vissen

Op basis van de quickscan is vastgesteld dat het effect door de ruimtelijke ingreep is dat jaarrond beschermde vaste rust- en verblijfplaatsen voor bittervoorn kunnen worden verwijderd. Dit betekent een mogelijke overtreding van artikel 11 van de Flora- en faunawet. Te weten het beschadigen, vernielen, wegnemen en/of verstoren van voortplantings-, rust of verblijfplaatsen van dieren. Ook kan artikel 9 en 12 van de Flora- en faunawet worden overtreden. Het is verboden bittervoorns te doden, te verwonden, te vangen, te bemachtigen of met het oog daarop op te sporen (artikel 9) en het is verboden eieren van bittervoorns te zoeken, te rapen, te beschadigen of te vernielen (artikel 12). De ruimtelijke ingreep valt onder het wettelijke belang Ruimtelijke inrichting of ontwikkeling (belang j). Dit belang is in dezen geen grond voor het verlenen van een ontheffing van de Flora- en faunawet. Vervolgonderzoek conform de soortenstandaard voor bittervoorn dient te worden uitgevoerd. Indien het plangebied een functie voor bittervoorn vervult, dienen effecten door mitigatie te worden voorkomen. Indien mitigatie niet mogelijk is, zal een (plan)alternatief moeten worden uitgewerkt. Het is mogelijk het mitigatieplan voor te leggen aan het ministerie van EL&I, met als doel het aanvragen van een ontheffing in de vorm van een 'positieve afwijzing'.

Nb: het visonderzoek is in opdracht van de Gemeente Hellevoetsluis door Ecoresult inmiddels gestart en wordt oktober 2012 opgeleverd.

5.1.1.3 Vogels

Op basis van de quickscan is vastgesteld dat het effect door de ruimtelijke ingreep is dat jaarrond beschermde nesten (huismus, kerkuil, sperwer en ransuil), nesten van onder voorwaarden jaarrond beschermde soorten (waaronder huiszwaluw en boerenzwaluw) en nesten van algemene vogelsoorten (onder andere kleine karekiet en scholekster, huismus en gierzwaluw) (kunnen) worden verwijderd. Dit betekent een overtreding van artikel 11 en 12 van de Flora- en faunawet. Te weten

respectievelijk het vernielen van voortplantings-, rust- of verblijfplaatsen van dieren en eieren. De ruimtelijke ingreep valt onder het wettelijke belang Ruimtelijke inrichting of ontwikkeling (belang j). Dit belang is in dezen geen grond voor het verlenen van een ontheffing van de Flora- en faunawet.

Voor de nesten van algemene broedvogels is de zorgplicht (artikel 2 van de Flora- en faunawet) van kracht. Dit houdt hier in dat bezette nesten niet mogen worden verstoord. Zodra de nesten verlaten zijn kunnen de voorgenomen werkzaamheden in relatie tot deze nesten worden uitgevoerd. De periode waarin broedgevallen voor kunnen komen is grofweg van 15 maart tot en met 15 juli. Echter, regelmatig zijn hier uitzonderingen op.

Omdat het veldonderzoek voor deze quickscan voor de eerder genoemde vogelsoorten op een ongunstig tijdstip is uitgevoerd, dient een vervolgonderzoek te worden uitgevoerd. Dit onderzoek dient plaats te vinden in de periode februari – augustus. Op basis van dit aanvullende veldonderzoek dienen de effecten door mitigatie te worden voorkomen. Indien mitigatie niet mogelijk is, zal een (plan)alternatief moeten worden uitgewerkt. Het is mogelijk het mitigatieplan voor te leggen aan het ministerie van EL&I, met als doel het aanvragen van een ontheffing in de vorm van een ‘positieve afwijzing’.

5.1.1.4 Overige soorten

Uitvoering van de voorgenomen activiteiten hebben geen effect op andere beschermde flora en fauna (tabel 2, 3 en vogels).

5.1.2 Beschermde gebieden

5.1.2.1 Natuurbeschermingswet 1998

Er is kans op een (significant) negatief effect op Natura 2000 gebied Haringvliet. De werkzaamheden hebben mogelijk een verstrend effect op Natura 2000-instandhoudingsdoelen en kernopgaven als gevolg van een mogelijk toename van stikstofdepositie. Het Natura 2000 gebied heeft een habitatype welke bovengemiddeld gevoelig is voor een toename van stikstof: Vochtige alluviale bossen (essen-iepenbossen). Mogelijk (significante) negatieve effecten van het bedrijventerrein door bijvoorbeeld verstoring door licht, trilling of optische verstoring is uitgesloten. Het Natura 2000 gebied bevindt zich hiervoor op te grote afstand.

5.1.2.2 Ecologische Hoofdstructuur

De ruimtelijke ingreep vindt niet plaats in de EHS. Een (significant) negatief effect op de wezenlijke kenmerken en waarden van dit EHS gebied wordt niet verwacht.

5.2 Aanbevelingen

5.2.1 Beschermde soorten

5.2.2.1 Vogels

Omdat het veldonderzoek voor deze quickscan voor de vogels op een ongunstig tijdstip is uitgevoerd, dient een vervolgonderzoek te worden uitgevoerd. Dit vervolgonderzoek is nodig om te bepalen wat de exacte functie van het plangebied voor huismus en gierzwaluw is. Op basis hiervan worden de effecten bepaald en kan het mitigatieplan (cf. de Flora- en faunawet) worden opgesteld.

Afgestemd op de omvang van het plangebied geldt dat het plangebied 5 keer in de periode februari – augustus onderzocht moet worden. De onderzoeksmomenten dienen op de (verwachte) soorten te worden afgestemd. De onderzoeken kunnen door 1 persoon uitgevoerd worden. De onderzoeksperiode dient strikt te worden gehanteerd, daar onderzoek in andere periodes geen volledig uitsluitsel geeft.

In het plangebied zijn broedgevallen te verwachten van kleine karekiet en scholekster. Hierdoor dient, indien werkzaamheden in de broedperiode worden uitgevoerd, voorafgaand het plangebied onderzocht te worden op bezette nesten/broedgevallen zodat broedgevallen niet worden verstoord en verontrust. Het is mogelijk om broedgevallen van algemene vogels te voorkomen, door bijvoorbeeld in de winterperiode (tot en met februari) het aanwezige groen te rooien.

5.2.2.2 Overige soorten

Er is een zeer grote kans op de aanwezigheid van tabel 1 soorten van soortgroepen grondgebonden zoogdieren, verschillende vissoorten, amfibieën, vaatplanten (onder andere zwanenbloem). Voor activiteiten met effect op deze soorten geldt vrijstelling indien het werk zorgvuldig (conform artikel 2 van de Flora- en faunawet) uitgevoerd wordt. Door de zeer hoge trefkans zijn extra ecologische maatregelen nodig. Er dient een ecologisch werkprotocol te worden opgesteld waarbij artikel 2 'Zorgplicht' van de Flora- en faunawet van toepassing is:

- Een ieder neemt voldoende zorg in acht voor de in het wild levende dieren en planten, alsmede voor hun directe leefomgeving.
- De zorg, bedoeld in het eerste lid, houdt in ieder geval in dat een ieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten nadelige gevolgen voor flora of fauna kunnen worden veroorzaakt, verplicht is dergelijk handelen achterwege te laten voor zover zulks in redelijkheid kan worden gevergd, dan wel alle maatregelen te nemen die redelijkerwijs van hem kunnen worden gevergd teneinde die gevolgen te voorkomen of, voor zover die gevolgen niet kunnen worden voorkomen, deze zoveel mogelijk te beperken of ongedaan te maken.

5.2.2 Beschermde gebieden

5.2.2.1 Natuurbeschermingswet 1998

Zodra het voorlopige stedenbouwkundig ontwerp definitief is, dient een habitattoets in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998 te worden uitgevoerd, omdat er kans is op een (significant) negatief effect op Natura 2000 gebied Haringvliet en Voornes Duin. De reden is dat de werkzaamheden mogelijk een verstorend effect hebben op Natura 2000-instandhoudingsdoelen en kernopgaven als gevolg van een mogelijk toename van stikstofdepositie.

6 Bronnen

6.1 Literatuur

Dietz C., Nill D., 2009, Vleermuizen, alle soorten van Europa en Noordwest-Afrika, Zoogdiervereniging, Tirion Natuur

Peerenboom D., 2008. Quick scan Flora- en faunawet Kickersbloem 3, Hellevoetsluis. Adviesbureau E.C.O. Logisch.

6.2 Internet

Alterra, kaartmachine beschermde natuurgebieden

<http://www.synbiosys.alterra.nl/natura2000/googlemapszoek.aspx>

Kaartbladindeling Leggerkaarten WSHD

http://www2.whd.asp4all.nl/home/Internet/legger_waterbeheersing_2009/overzichtskaart_interactief/web/index.html

Kaarten Zuid-Holland

http://www.zuid-holland.nl/c_kaarten.htm

KNMI, Daggegevens van het weer in Nederland

[http://knmi.nl/klimatologie/daggegevens/index.cgi?day=document.forms\[Invoer\].day.value&month=document.forms\[Invoer\].month.value&year=document.forms\[Invoer\].year.value](http://knmi.nl/klimatologie/daggegevens/index.cgi?day=document.forms[Invoer].day.value&month=document.forms[Invoer].month.value&year=document.forms[Invoer].year.value)

Quickscanhulp.nl

<http://www.quickscanhulp.nl/>

Stichting Anemoon

<http://www.anemoon.org/natura-2000/soorten/platte-schijfhoren/>

Waarneming.nl, waarnemingen van soorten in Nederland

www.waarneming.nl

Bijlage 1 Samenvatting Flora- en faunawet

In dit hoofdstuk worden de meest relevante onderdelen van de Flora- en faunawet besproken ten behoeve van de toetsing van de effecten van de maatregelen welke reeds eerder benoemd zijn. Voor meer informatie over toepassing van de Flora- en faunawet in de praktijk zij verwezen naar “Buiten aan het werk? Houd tijdig rekening met beschermde dieren en planten!”¹

De Flora- en faunawet beoogt de bescherming van in het wild levende planten- en diersoorten. Dit gebeurt met name door middel van:

- de Algemene zorgplicht en
- Verbodsbepalingen.

Voor de verbodsbepalingen kent de Flora- en faunawet zowel vrijstellingsmogelijkheden als een ontheffingsplicht. Ontheffingen en vrijstellingen worden alleen verleend indien werkzaamheden geen afbreuk doen aan de duurzame instandhouding van planten- of dierpopulatie(s). Voor soorten die in bijlage IV (tabel 3) van de Habitatrichtlijn worden genoemd en voor de per Algemene Maatregel van Bestuur (Vrijstellingenbesluit) aangewezen zeldzame en bedreigde soorten (tabel 3) gelden daarnaast verzwaarde eisen.

Algemene zorgplicht

Artikel 2 van de Flora- en faunawet formuleert de algemene zorgplicht aldus:

- Een ieder neemt voldoende zorg in acht voor de in het wild levende dieren en planten, alsmede voor hun directe leefomgeving.
- De zorg, bedoeld in het eerste lid, houdt in ieder geval in dat een ieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten nadelige gevolgen voor flora of fauna kunnen worden veroorzaakt, verplicht is dergelijk handelen achterwege te laten voor zover zulks in redelijkheid kan worden gevergd, dan wel alle maatregelen te nemen die redelijkerwijs van hem kunnen worden gevergd teneinde die gevolgen te voorkomen of, voor zover die gevolgen niet kunnen worden voorkomen, deze zoveel mogelijk te beperken of ongedaan te maken.

Verbodsbepalingen

De volgende artikelen zijn in dit kader relevant:

Artikel	Verbodsbepaling
8	het is verboden planten, behorende tot een beschermde inheemse plantensoort, te plukken, te verzamelen, af te snijden, uit te steken, te vernielen, te beschadigen, te onwortelen of op enigerlei andere wijze van hun groeiplaats te verwijderen.
9	het is verboden dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te doden, te verwonden, te vangen, te bemachtigen of met het oog daarop op te sporen.
10	het is verboden dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, opzettelijk te verontrusten.

¹www.minlnv.nl/cdipub/servlet/CDLServlet?p_file_id=14765

11	het is verboden nesten, hollen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren.
12	het is verboden eieren van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te zoeken, te rapen, uit het nest te nemen, te beschadigen of te vernielen.

Welke voorwaarden verbonden zijn aan de vrijstelling of ontheffing, hangt af van de diersoorten die voorkomen in het gebied waar de maatregelen getroffen worden. Deze soorten zijn ingedeeld in drie tabellen. In tabel 1 vindt u de lichtst beschermde soorten, in tabel 3 de zwaarst beschermde en in tabel 2 vindt u de overige soorten.

Tabel 1 - Algemene soorten: algemene vrijstelling of ontheffing/lichte toets. Licht beschermd.

Voor deze soorten geldt de lichtste vorm van bescherming. Als deze soorten op de locatie voorkomen, en uw werk valt onder de werkzaamheden:

- bestendig beheer en onderhoud, ook in landbouw en bosbouw;
- bestendig gebruik;
- ruimtelijke ontwikkeling en inrichting.

dan geldt daarvoor een vrijstelling van de verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet. Als geen sprake is van dit type werkzaamheden, moet u ontheffing aanvragen.

Tabel 2 – Overige soorten: vrijstelling met gedragscode of ontheffing/lichte toets. Matig beschermd.

Deze soorten krijgen een zwaardere bescherming. Er geldt alleen een vrijstelling als sprake is van werkzaamheden zoals beschreven onder tabel 1 en indien u handelt volgens een gedragscode die is goedgekeurd door de Minister van LNV. Valt uw werk niet onder de werkzaamheden zoals benoemd bij tabel 1, dan moet u een ontheffing aanvragen.

Tabel 3 – Soorten, genoemd in bijlage IV van de Habitatrichtlijn en in bijlage 1 van de Algemene Maatregel van Bestuur: vrijstelling met gedragscode of ontheffing/uitgebreide toets. Zwaar beschermd.

Deze soorten genieten de zwaarste bescherming. Ook al is sprake van werkzaamheden zoals benoemd onder tabel 1, dan hangt het nog van de precieze aard van de werkzaamheden af of een vrijstelling met gedragscode geldt, of dat een ontheffing nodig is waarvoor de uitgebreide toets geldt. Voor ruimtelijke ontwikkeling en inrichting geldt altijd dat u voor deze soorten ontheffing moet aanvragen en er geldt geen vrijstelling met gedragscode.

Vogels

Vogelsoorten zijn niet in de tabellen opgenomen. Alle vogels in Nederland zijn gelijk beschermd. Werkzaamheden of gebruik van ruimte waarbij vogels worden gedood of verontrust, of waardoor hun nesten of vaste rust- of verblijfplaatsen worden verstoord, zijn verboden. Voor activiteiten die genoemd zijn onder tabel 1 geldt een vrijstelling als u handelt volgens een goedgekeurde gedragscode. Voor alle andere activiteiten moet u een ontheffing aanvragen. Voor vogels geldt

overigens dat vooral in het broedseizoen sprake zal zijn van verontrusting, doden of verstoren van nesten of vaste rust- of verblijfplaatsen. Als uw werkzaamheden buiten het broedseizoen plaatsvinden zal in het algemeen niet snel een ontheffing nodig zijn. Per brief van 25 augustus 2009 heeft bevoegd gezag laten weten nieuw beleid te hebben met betrekking tot vogels. Hierin staat een aangepaste lijst met jaarrond beschermde vaste rust- en verblijfplaatsen van vogels².

In geval van overtredingen van de Flora- en faunawet kan de handhaver het werk stilleggen, activiteiten verbieden of beëindigen en/of proces-verbaal opmaken. Overtredingen van de Flora- en faunawet zijn een economisch delict. Hierop zijn relatief hoge boetes mogelijk, die door de rechter worden opgelegd. In alle gevallen worden geconstateerde overtredingen behandeld door het Openbaar Ministerie (Justitie).

² Het betreft hier de jaarrond beschermde vaste rust- en verblijfplaatsen van de vogelsoorten Boomvalk, Buizerd, Gierzwaluw, Grote gele kwikstaart, Havik, Huismus, Kerkuil, Oehoe, Ooievaar, Ransuil, Roek, Slechtvalk, Sperwer, Steenuil, Wespendif en Zwarte Wouw.

Bijlage 2 Samenvatting Natuurbeschermingswet 1998

De Natuurbeschermingswet 1998 biedt de juridische basis voor onder andere de aanwijzing van te beschermen gebieden en de vergunningverlening. Ook de internationale verplichtingen uit de Vogel- en Habitatrichtlijn worden door middel van deze wet juridisch verankerd. Natura 2000 gebieden zijn de belangrijkste beschermingsgebieden die zijn aangewezen. Natura 2000 is een netwerk van de meest waardevolle natuurgebieden van Europa en vormt de hoeksteen van het beleid van de Europese Unie voor behoud en herstel van biodiversiteit. Iedere lidstaat meldt hiervoor natuurgebieden aan via een Aanwijzingsbesluit waarin de begrenzing en de instandhoudingsdoelen van het gebied vastgelegd worden. De natuurbeschermingswet geeft invulling aan de gebiedsbescherming van waardevolle natuurgebieden.

De Natuurbeschermingswet kent verschillende soorten beschermde gebieden waarvan de Natura 2000 gebieden de belangrijkste zijn. Per gebied worden voor de soorten en habitattypen instandhoudingsdoelen bepaald. Dit kunnen behoud- of uitbreiding/verbeterdoelen zijn. Voor Natura 2000 gebieden dient een beheerplan opgesteld te worden waarin onder andere de maatregelen die nodig zijn om de doelen te halen genoemd staan.

Projecten of handelingen die een negatief effect op de Natura 2000 gebieden hebben is een vergunning nodig (mits vrijgesteld via het beheerplan). Van negatieve effecten is sprake als het leefgebied of het habitatype van de genoemde instandhoudingsdoelen verslechtert of wordt verstoord. Ook activiteiten buiten het Natura 2000 gebied kunnen vergunningplichtig zijn indien de activiteiten negatieve effecten op de instandhoudingsdoelen van het gebied kunnen veroorzaken ('externe werking').

Een eventuele vergunning kan pas worden afgegeven nadat er duidelijk is gemaakt aan het bevoegd gezag dat de natuurlijke kenmerken van het gebied niet worden aangetast. In de oriëntatiefase (ook wel voortoets) wordt onderzocht of een activiteit, gelet op de instandhoudingsdoelen, mogelijk schadelijke gevolgen heeft voor een Natura 2000 gebied en of deze gevolgen significant zijn (voor wat significant is volgen wij de 'Leidraad significantie van het Steunpunt/Regiebureau Natura 2000: <http://www.natura2000.nl/files/leidraad-bepaling-significantie-update-versie-27052010.pdf> . Deze eventuele gevolgen moeten ook in samenhang worden beoordeeld met die van andere plannen en projecten (cumulatieve effecten). Indien de oriëntatiefase uitwijst dat er geen effecten zijn, zijn er vanuit de Natuurbeschermingswet geen verdere verplichtingen of beperkingen voor de uitvoering van de activiteit. Het is echter aan te bevelen om de resultaten van de oriëntatiefase te overleggen met het bevoegd gezag, om te bezien of zij zich in de conclusies van het onderzoek kunnen vinden.

Indien er wel effecten zijn, maar niet significant, dan kan het bevoegd gezag vragen om een nadere toetsing waar de effecten worden gespecificeerd. Naar aanleiding daarvan kan het bevoegd gezag nogmaals beoordelen of de effecten aanvaardbaar zijn of niet. Eventueel kunnen beperkende voorwaarden aan de vergunning worden meegegeven.

Zie voor een verdere uitleg van de bepalingen in de Natuurbeschermingswet de 'Algemene Handreiking Natuurbeschermingswet' van het voormalige Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit

(http://www.minInv.nl/portal/page?_pageid=116%2C1640321&_dad=portal&_schema=PORTAL&_file_id=14853

Bijlage 3 Waarnemingen Nationale Databank Flora en Fauna

In onderstaande tabel staat per soort aangegeven op welke afstand de soort van het projectgebied de afgelopen vijf jaar is waargenomen. Hierin zijn alleen de soorten weergegeven van tabel II en III van de Flora- en faunawet en de vogels waarvan LNV op een indicatieve lijst aangeeft dat deze jaarrond beschermde nesten hebben.

NB: er wordt niet geselecteerd op type waarnemingen zoals, bijvoorbeeld enkel broedvogeltellingen voor de vogels. Het resultaat in de tabel geeft een overzicht van alle op het moment van opvragen goedgekeurde actuele waarnemingen, dus ook losse waarnemingen, in de NDFF voor bovengenoemde soorten.

Voor onderstaande waarnemingen is van toepassing "© NDFF - quickscanhulp.nl 05-08-2012 11:46:37".

Soort	Soortgroep	Bescherming	Afstand
Bittervoorn	Vissen	tabel III	0 - 1 km
Boomvalk	Vogels	tabel III	0 - 1 km
Buizerd	Vogels	tabel III	0 - 1 km
Gierzwaluw	Vogels	tabel III	0 - 1 km
Grote Gele Kwikstaart	Vogels	tabel III	0 - 1 km
Havik	Vogels	tabel III	0 - 1 km
Huismus	Vogels	tabel III	0 - 1 km
Kerkuil	Vogels	tabel III	0 - 1 km
Ooievaar	Vogels	tabel III	0 - 1 km
Ransuil	Vogels	tabel III	0 - 1 km
Roek	Vogels	tabel III	0 - 1 km
Slechtvalk	Vogels	tabel III	0 - 1 km
Sperwer	Vogels	tabel III	0 - 1 km
Gewone dwergvleermuis	Zoogdieren	tabel III	0 - 1 km
Gewone grootoorvleermuis	Zoogdieren	tabel III	0 - 1 km
Gewone-, Kleine- of Ruige dwergvleermuis	Zoogdieren	tabel III	0 - 1 km
Laatvlieger	Zoogdieren	tabel III	0 - 1 km
Meervleermuis	Zoogdieren	tabel III	0 - 1 km
Noordse woelmuis (arenicola)	Zoogdieren	tabel III	0 - 1 km
Ruige dwergvleermuis	Zoogdieren	tabel III	0 - 1 km
Tweekleurige vleermuis	Zoogdieren	tabel III	0 - 1 km
Watervleermuis	Zoogdieren	tabel III	0 - 1 km
Bijenorchis	Vaatplanten	tabel II	1 - 5 km
Blauwe zeedistel	Vaatplanten	tabel II	1 - 5 km
Daslook	Vaatplanten	tabel II	1 - 5 km
Hondskruid	Vaatplanten	tabel II	1 - 5 km
Klein glaskruid	Vaatplanten	tabel II	1 - 5 km
Parnassia	Vaatplanten	tabel II	1 - 5 km
Rietorchis	Vaatplanten	tabel II	1 - 5 km
Tongvaren	Vaatplanten	tabel II	1 - 5 km

Wilde marjolein	Vaatplanten	tabel II	1 - 5 km
Eekhoorn	Zoogdieren	tabel II	1 - 5 km
Rugstreeppad	Amfibieën	tabel III	1 - 5 km
dwergblauwtje	Insecten - Dagvlinders	tabel III	1 - 5 km
Muurhagedis	Reptielen	tabel III	1 - 5 km
Zandhagedis	Reptielen	tabel III	1 - 5 km
Steenuil	Vogels	tabel III	1 - 5 km
Wespendief	Vogels	tabel III	1 - 5 km
Zwarte Wouw	Vogels	tabel III	1 - 5 km
Myoot onbekend	Zoogdieren	tabel III	1 - 5 km
Rosse vleermuis	Zoogdieren	tabel III	1 - 5 km
Waterspitsmuis	Zoogdieren	tabel III	1 - 5 km

Bijlage 4 Foto impressie plangebied

Toegang naar baggerdepot.

Sferbeeld kijkend richting Kickersbloem 2

Sfeerbeeld agrarisch gebied.

Voorzijde boerderij gelegen langs de Watermanseweg. Onder dit dakoverstek zitten 10 nesten huiszwaluw.

Sfeerbeeld van watergang welke potentieel geschikt is voor bittervoorn.

Sfeerbeeld van watergang welke potentieel geschikt is voor bittervoorn.

Sfeerbeeld wooncomplex langs Braberseweg.

Braakballen van kerkuil in wooncomplex langs de Watermanseweg.

Vlindervleugels van kleine vos in wooncomplex langs de Watermanseweg.

Nest van boerenzwaluw in wooncomplex langs de Watermanseweg.

Sfeerbeeld van deelgebied Welleweg/Dijkweg.

Sfeerbeeld.

Visonderzoek beschermde vissoorten plangebied Kickersbloem 3, gemeente Hellevoetsluis

In het kader van de Flora- en faunawet

Opdrachtgever: Gemeente Hellevoetsluis

Contactpersoon: mevr. M. van Santen

Opdrachtnemer: Ecoresult

Opsteller(s): dhr. K. van Veen

Versienummer: 0.2, definitief

Datum: 12 november 2012

Rapportnummer: 20120913

Collegiale toets: dhr. L. Boon

Aantal pagina's: 15

Wijze van Citeren: van Veen, K., 2012. Visonderzoek beschermde vissoorten plangebied Kickersbloem 3, gemeente Hellevoetsluis. In het kader van de Flora- en faunawet. Rapportnummer 20120913. Ecoresult, Dordrecht

Inhoudsopgave

1	Inleiding	3
1.1	Aanleiding.....	3
1.2	Doel.....	3
1.3	Werkwijze	3
1.4	Beschrijving plangebied.....	4
2.	Resultaten.....	5
2.1	Bronnenonderzoek	5
2.2	Veldonderzoek	7
3	Effectenbeoordeling	10
3.1	Noordzijde Kanaal door Voorne	10
3.2	Zuidzijde Kanaal door Voorne.....	10
4	Toetsing aan de Flora- en faunawet	11
5	Conclusies en aanbevelingen	13
5.1	Conclusie	13
5.2	Aanbevelingen	13
6	Bronnen	14
6.1	Literatuur	14
6.2	Internet.....	14
Bijlage 1	Plangebied	15

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

Voor u ligt de rapportage van het uitgevoerde visonderzoek in het plangebied Kickersbloem 3 in de gemeente Hellevoetsluis. Ecoresult heeft dit onderzoek in opdracht van de gemeente Hellevoetsluis uitgevoerd. Het plangebied is weergegeven in bijlage 1.

De aanleiding voor het uitvoeren van voorliggend visonderzoek zijn geplande activiteiten die een negatief effect kunnen hebben op essentieel leefgebied van beschermde vissoorten.

Het plangebied is tijdens het onderzoek verdeeld in twee gebieden. De watergangen ten noorden van het Kanaal door Voorne en de watergangen ten zuiden van het Kanaal door Voorne.

1.2 Doel

Met behulp van dit visonderzoek worden de volgende vragen beantwoord:

- Welke beschermde vissoorten komen voor binnen het onderzoeksgebied?
- Welke migratiemogelijkheden zijn in het plangebied aanwezig?
- Wordt bij uitvoer van de geplande maatregelen de Flora- en faunawet overtreden?
- Hoe dient in het kader van de Flora- en faunawet gehandeld te worden?

1.3 Werkwijze

1.3.1 Algemeen

Het plangebied Kickersbloem 3 te Hellevoetsluis is gedurende één veldbezoek geïnventariseerd op het voorkomen van beschermde vissoorten. Het veldbezoek, uitgevoerd op vrijdag 22 juni 2012, is uitgevoerd door één persoon (dhr. K. van Veen) en was specifiek gericht op het voorkomen van beschermde vissoorten, met name bittervoorn (*Rhodeus amarus*) en kleine modderkruiper (*Cobitis taenia*).

1.3.2 Onderzoeksmethode

Tijdens het veldonderzoek is gebruik gemaakt van een waadpak en een RAVON schepnet. Dit schepnet heeft een 140 centimeter lange steel en een netgrootte van 50cm x 40cm met een maaswijdte van 3mm. De meeste watergangen zijn bemonsterd vanaf de oever. Hierbij is bemonsterd door het schepnet vanuit het midden of de overkant van de watergang met kracht over de bodem richting de oever te halen (*Spikmans & Kranenborg et. al., 2011*).

Watergangen breder dan 1,5 tot 2 meter zijn wadend bemonsterd waarbij dezelfde methode is gehanteerd. Elke watergang is circa voor de helft van de totale lengte bemonsterd waarbij kansrijke plekken zoals duikers, T-splitsingen en afwijkende watervegetatie extra zijn onderzocht.

De optimale periode van inventariseren is van april tot en met oktober. Het visonderzoek vond eind juni plaats. In deze periode van het jaar zijn bittervoorns aanwezig in hun paaihabitat, voornamelijk in ondiep plantenrijk water. De paaiperiode loopt van april tot eind juni. Jonge bittervoorns zijn in deze periode niet aanwezig. Van november tot en met maart clustert de bittervoorn samen in dieper water waar deze minder goed te inventariseren zijn.

1.3.3 Volledigheid onderzoek

Het onderzoek is verricht volgens de “handleiding beek- en poldervissen” dat is geschreven door stichting RAVON in opdracht van Gegevens Autoriteit Natuur. Het uitgevoerde onderzoek is een steekproef waarbij het mogelijk is dat soorten niet zijn waargenomen die op een ander moment wel aanwezig zouden kunnen zijn. Dit is echter acceptabel, de Flora- en Faunawet vraagt een initiatiefnemer om alles te doen wat redelijkerwijs van hem verwacht kan worden. Met de gekozen methode en inspanning is dan ook voldoende invulling gegeven aan de onderzoeksplicht van de Flora- en Faunawet. Wat betreft dit onderzoek heeft de initiatiefnemer dan ook gedaan wat redelijkerwijs van hem verwacht kan worden.

1.4 Beschrijving plangebied

Het plangebied Kickersbloem strekt zich van het noordoosten van Hellevoetsluis tot het zuidoosten. De noordgrens van het plangebied ligt tussen de Bijlweg en de Dijkweg waarna de grens in zuidelijke richting over de Kanaalweg West- en Oostzijde loopt. De grens van het tweede deel van het plangebied loopt langs de Watermanseweg, de watergang ten westen van de Molendijk, de Ravensweg en terug richting de Watermanseweg over de Kanaalweg Oostzijde (met uitzondering van het industriegebied) (bijlage 1).

Het plangebied bestaat voornamelijk uit akkers en weilanden afgewisseld met enkele woonhuizen en boerderijen. De akkers en weilanden worden omringd door sloten die de percelen van elkaar en verschillende wegen afscheiden. Vrijwel alle watergangen hebben zeer steile kanten met een dichte begroeiing van riet en enkele grassen en kruiden. De steile oever loopt door tot in de sloten waardoor het riet gemiddeld tot 20 centimeter in het water door groeit. In sloten met een waterpeil lager dan 40 centimeter loopt het riet verder door.

2. Resultaten

Voor de resultaten beschreven in dit hoofdstuk is zowel bronnenonderzoek als veldonderzoek uitgevoerd.

2.1 Bronnenonderzoek

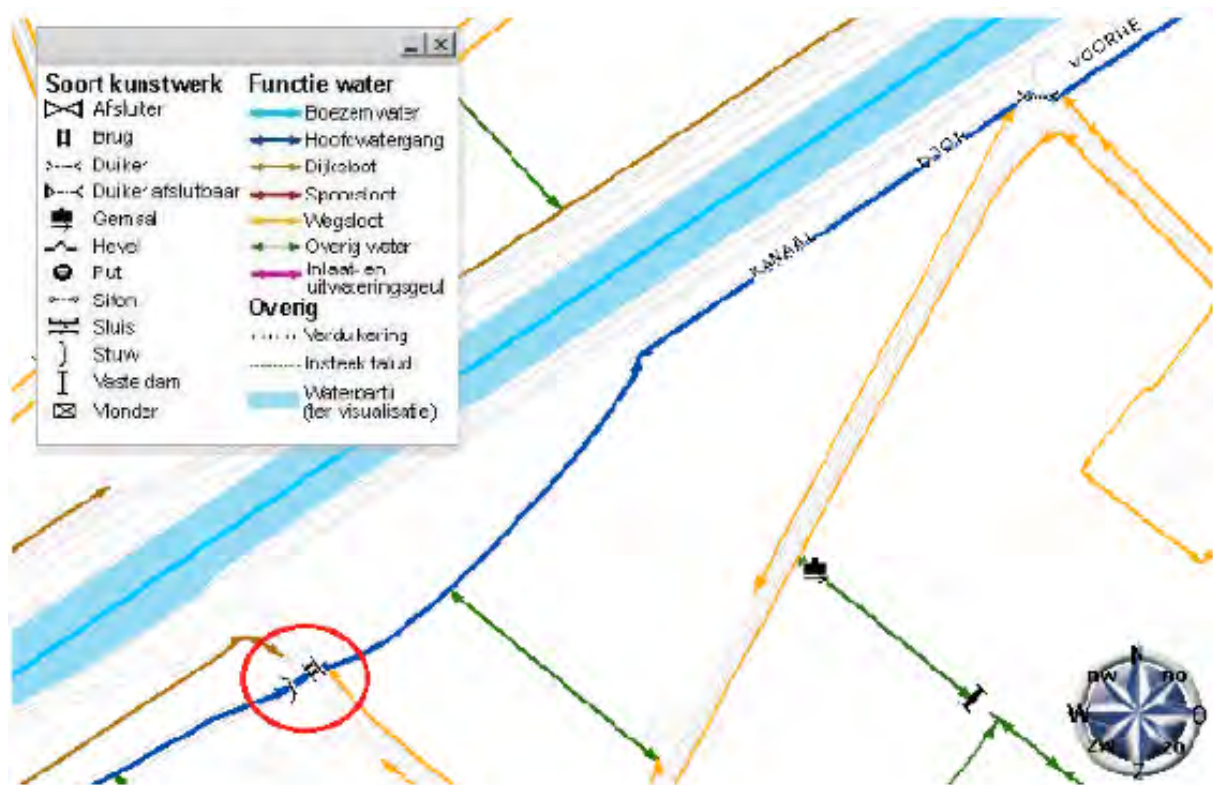
2.1.1 Watersystemen en migratiemogelijkheden

De noordzijde van het Kanaal door Voorne bestaat uit één watersysteem dat via een gemaal afwatert. Het watersysteem bestaat uit weg- en afwateringssloten die door middel van duikers in directe verbinding staan met een hoofdwatgang (afbeelding 1). De weg- en afwateringssloten hebben een waterdiepte variërend tussen de 40 en 70 centimeter. De hoofdwatgang heeft een variërende waterdiepte van meer dan 1,5 meter. Binnen het plangebied bevinden zich geen belemmeringen voor migratie van kleine vissoorten tussen zomer-, winter-, of paaigebied. Grotere vissoorten kunnen migreren door de hoofdwatgangen.

De watgangen aan de zuidzijde van het Kanaal door Voorne zijn onderdeel van één watersysteem. Het watersysteem bestaat uit meerdere kleine weg- en afwateringssloten die uitmonden op hoofdwatgangen. De weg- en afwateringssloten hebben een waterdiepte variërend tussen de 40 en 70 centimeter. De watgang gelegen aan de Kanaaldijk-oost is aan de Braberseweg afgesloten door een mechanische stuw die niet passeerbaar is voor vissen. De watgang verlaat door middel van een brede duiker onder de Watermanseweg het projectgebied en staat langs de noordzijde van de Watermanseweg in directe verbinding met de hoofdwatgang aan de westzijde van de Molendijk (afbeelding 1). De weg- en ontwateringssloten die door het gebied lopen staan door middel van duikers in verbinding met de hoofdwatgangen.

Binnen het plangebied bevindt zich een belemmering voor migratie van vissen in de vorm van een stuw. Deze stuw is gelegen aan de Braberseweg. De andere zijde van deze watgang is vrij passeerbaar en staat in directe verbinding met een andere hoofdwatgang. Met uitzondering van deze stuw bevinden zich binnen het plangebied geen andere belemmeringen voor migratie van kleine vissoorten.

De hoofdwatgang parallel aan de Molendijk staat in verbinding met alle sloten binnen het plangebied en is essentieel voor de verspreiding van vissen binnen het plangebied en verspreiding naar de omringende gebieden.

Afbeelding 1 Ligging stuw aan de Braberseweg. Kaartbron: Kaartbladindeling Leggerkaarten WSHD

2.1.2 (Potentieel) voorkomen beschermde vissoorten

Verschillende bronnen maken melding van de aanwezigheid van bittervoorn in het (omringende) gebied. In 2003 en 2004 heeft een uitgebreide inventarisatie plaatsgevonden naar de natuurwaarden in Hellevoetsluis. Tijdens dit onderzoek is aan de Kreekweg aanwezigheid van bittervoorn vastgesteld (Adviesbureau Van der Goes en Groot, 2005). De Kreekweg kruist het plangebied op de kruising met de Welleweg. Een exacte vindplaats langs de Kreekweg staat niet vernoemd.

In het “Flora- en faunaonderzoek gemeente Hellevoetsluis” uit 2008 staan waarnemingen van bittervoorns in het noorden van het kooisteebos, langs het Trambaanpad.

In het “Groenstructuurplan Hellevoetsluis 2010-2020” uit 2009 wordt gesproken over aanwezigheid van de bittervoorn bij de waterzuiveringsinstallatie in het zuidwesten van het plangebied en bij het Kooisteebos.

In 2010 heeft een onderzoek plaatsgevonden specifiek naar het voorkomen van bittervoorn in het peilgebied Kooistee (Grutters, 2010). In dit onderzoek wordt verwezen naar oude waarnemingen van bittervoorns in de watergang aan het begin van de Baberseweg, aan de noordzijde. Tevens worden waarnemingen vermeld in het noorden van het Kooisteebos.

Tijdens een inventarisatie in 2010 zijn bittervoorns aangetroffen in het peilvak Kooistee, aan het begin van de Nijverheidsweg en in het noorden van het Kooisteebos.

Naast deze verwijzingen wordt er in talloze documenten verwezen naar het voorkomen van de bittervoorn in Hellevoetsluis. Bij deze verwijzingen zijn geen locatiegegevens aanwezig. Van het voorkomen van andere beschermde vissoorten naast de bittervoorn zijn geen gegevens bekend in de literatuur.

2.2 Veldonderzoek

De resultaten van het veldbezoek worden hieronder zowel per soort als per functie beschreven.

2.2.1 Algemeen

De aangetroffen soorten met aantallen tijdens het veldonderzoek zijn weergegeven in tabel 1.

Tabel 1 Resultaten veldonderzoek. Soorten en aantallen.

Soort	Aantal
Tienddoornige stekelbaars	Ca. 450
Driedoornige stekelbaars	Ca. 200
Ruisvoorn	7
Blankvoorn	4
Bittervoorn	23
Karper	4

Van de waargenomen vissoorten staat enkel de bittervoorn als (streng) beschermde soort aangemerkt in de Flora- en faunawet. In dit hoofdstuk wordt enkel de bittervoorn besproken.

2.2.1 Per soort

2.2.2.1 Bittervoorn

Gedurende het onderzoek zijn op twee verschillende locaties bittervoorns aangetroffen (afbeelding 3). Dit betreffen:

- De watergang op de kruising tussen de Kanaalweg Oostzijde en de Watermanseweg.

Op deze locatie zijn gedurende het onderzoek 22 individuen aangetroffen in verschillende leeftijdsklassen. De watergang heeft een aflopende oever met een diepte van ongeveer 1 tot 1,5 meter. Ongeveer de helft van de watergang binnen het plangebied is gekanaliseerd, het andere deel meandert. De rietbegroeiing op de oever loopt tot maximaal 30 centimeter door in het water. Andere begroeiing bestaat voornamelijk uit draadalgen en wieren. In het midden van de watergang ligt een laag van circa 30 centimeter detritus.

- De kruising van de watergang in het verlengde van de Braberseweg en de brede watergang parallel aan de Molendijk. Op deze locatie is 1 individu aangetroffen. De bittervoorn leeft doorgaans in scholen. Het is aannemelijk dat er meer individuen aanwezig waren. Op deze locatie kruist een smalle ondiepe sloot met een bredere, diepere, watergang. De rietbegroeiing op de oever loopt circa 30-40 centimeter door in het water. In de smalle sloot bestaat de overige vegetatie uit waterpest. In de bredere vaart groeit geen andere watervegetatie. Op de overgang tussen de twee watergangen ligt een laag van circa 20 centimeter detritus.

Beide locaties waar bittervoorn is aangetroffen behoren tot hoofdwatgangen binnen het plangebied. Beide watgangen behoren tot hetzelfde watersysteem en staan in directe verbinding met elkaar.

Afbeelding 2 Locaties aangetroffen bittervoorns. Kaartbron: Google maps

2.2.2.2 Zoetwatermosselen

De bittervoorn is voor zijn voortplanting afhankelijk van zoetwatermosselen waar de soort zijn eieren in legt. Levende exemplaren van zoetwatermosselen zijn niet aangetroffen, wel zijn op beide locaties meerdere delen van schelpen waargenomen waardoor de aanwezigheid is aangetoond.

2.2.3 Per functie

2.2.3.1 Zomerhabitat

Beide watergangen zijn geschikt als zomerhabitat. De watergang aan de Kanaalweg Oostzijde is breed en diep genoeg en bevat voldoende watervegetatie. Onder de Watermanseweg ligt een brede duiker die in een hoek onder de weg door gaat, tevens drijft er een kabel op het water. Hierdoor blijft in deze hoek drijfvuil hangen dat de bittervoorn gebruikt als dekking en als foerageergebied.

De tweede locatie is breed en diep genoeg en bevat voldoende vegetatie in de vorm van riet en onderwatervegetatie.

2.2.3.2 Winterhabitat

Beide watergangen zijn geschikt als winterhabitat voor de bittervoorn. Bittervoorns zijn redelijk standvast en migreren slechts over kleine afstanden. In de winter zoeken ze, indien aanwezig, sneller stromende delen van het water op (*de Lange & Emmerik, 2006*). Beide watergangen bieden genoeg diepte en oevervegetatie in de vorm van riet waarin geschild kan worden. Op de locatie bij de Watermanseweg kan bijvoorbeeld de duiker onder de weg gebruikt worden als overwinteringslocatie.

2.2.3.2 Voortplantingshabitat

Beide watergangen zijn geschikt, of zijn verbonden met watergangen die geschikt zijn als voortplantingshabitat. In tegenstelling tot een groot deel van het plangebied is de watergang aan de kanaaldijk Oostzijde zeer geschikt leefgebied voor de bittervoorn. De geschiktheid van het water en het aantreffen van bittervoorns in verschillende leeftijdsklassen duidt op de aanwezigheid van een populatie. Voor de voortplanting is de bittervoorn afhankelijk van zoetwatermosselen. Hoewel er geen levende exemplaren van zoetwatermosselen zijn waargenomen, zijn op beide locaties wel meerdere resten van schelpen waargenomen. Tevens is op beide locaties geschikte watervegetatie aanwezig.

3 Effectenbeoordeling

3.1 Noordzijde Kanaal door Voorne

Er zijn geen beschermde vissoorten in dit gedeelte van het plangebied aangetroffen. Er treden geen schadelijke effecten op door de geplande activiteiten aan (stikt) beschermde vissoorten van de Flora- en faunawet.

3.2 Zuidzijde Kanaal door Voorne

3.2.1 Zomerhabitat

Op totaal twee locaties is de bittervoorn aangetroffen. Beide locaties zijn geschikt als zomerhabitat. Met de geplande activiteiten treden schadelijke effecten op zomerhabitat van de bittervoorn op.

3.2.2 Winterhabitat

Op totaal twee locaties is de bittervoorn aangetroffen. Beide locaties zijn geschikt als overwinteringslocatie. Met de geplande activiteiten treden schadelijke effecten op winterhabitat van de bittervoorn op.

3.3.3 Voortplantingshabitat

Op totaal twee locaties is de bittervoorn aangetroffen. Met de geplande activiteiten treden schadelijke effecten op paaigebied van de bittervoorn op. Hoewel er geen levende exemplaren van zoetwatermosselen zijn waargenomen, zijn op beide locaties wel meerdere resten van zoetwatermosselen waargenomen die essentieel zijn voor de voortplanting van de bittervoorn. Tevens is op beide locaties geschikte watervegetatie aanwezig.

4 Toetsing aan de Flora- en faunawet

Gedurende het veldbezoek zijn ter plaatse in het plangebied Kickersbloem 3 bittervoorns aangetroffen. Het betreft twee locaties in direct verbonden watergangen die geschikt zijn als zomer-, winter- en voortplantingshabitat. De geplande activiteiten resulteren in een negatief effect op essentieel habitat van de bittervoorn op beide locaties, waardoor de Flora- en faunawet wordt overtreden.

De bittervoorn is een beschermde inheemse diersoort. Dit is geregeld in artikel 4, lid 1, onder d. van de Flora- en faunawet. De soort is opgenomen in bijlage 1, behorende bij het Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten. In de dagelijkse praktijk betekent dit dat hij vermeld staat in tabel 3, wat betekent dat bij de beoordeling van ontheffingsaanvragen voor deze soort de uitgebreide toets geldt. Hij staat ook vermeld op bijlage II van de Habitatrichtlijn en is benoemd in de Conventie van Bern. De bittervoorn staat als kwetsbaar vermeld op de Rode lijst van Vissen (2004).

In de Flora- en faunawet staan verbodsbepalingen. Het is verboden:

- bittervoorns te doden, te verwonden, te vangen, te bemachtigen of met het oog daarop op te sporen (artikel 9);
- bittervoorns opzettelijk te verontrusten (artikel 10);
- voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van de bittervoorn te beschadigen, te vernielen, weg te nemen of te verstoren (artikel 11);
- eieren van bittervoorns te zoeken, te rapen, te beschadigen of te vernielen (artikel 12);
- bittervoorns dan wel eieren van bittervoorns te vervoeren of onder zich te hebben (artikel 13).

De landelijke staat van instandhouding is matig ongunstig. De instandhoudingdoelstelling voor de bittervoorn luidt: behoud van de verspreiding, de omvang en de kwaliteit van het leefgebied ten behoeve van behoud van de populatie.

Als een ontheffing voor de bittervoorn nodig is, geldt bij de beoordeling de uitgebreide toets. De aanvraag wordt beoordeeld op de onderstaande onderdelen:

In welke mate wordt de functionaliteit van de vaste voortplantings-, rust- en / of verblijfplaats aangetast door de voorgenomen activiteiten?

Welk wettelijk belang is er? Er moet één van de volgende belangen gelden:

- bescherming van flora en fauna (b);
- volksgezondheid of openbare veiligheid(d);
- dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard, en voor het milieu wezenlijke gunstige effecten (e);
- uitvoering van werkzaamheden in het kader van bestendig beheer en onderhoud in de landbouw en de bosbouw (h);
- uitvoering van werkzaamheden in het kader van bestendig gebruik (i);
- uitvoering van werkzaamheden in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling (j);
- Is er een andere bevredigende oplossing (alternatievenafweging) ten aanzien van:
 - o de locatie?
 - o de inrichting op de locatie?
 - o de wijze van uitvoering van de werkzaamheden?
- Komt de gunstige staat van instandhouding van de landelijke populatie niet in gevaar?

De geplande activiteiten in het gebied Kickersbloem 3 kunnen vallen onder belang e en j.

In veel situaties kan door het vooraf treffen van aanvullende (mitigerende) maatregelen een overtreding worden voorkomen en is een ontheffing niet nodig. De maatregelen moeten van dien aard te zijn dat de functionaliteit van voortplantingsplaatsen en vaste rust- en verblijfplaatsen behouden blijft. Hierbij moet, naast bijvoorbeeld de plek waar de eieren zijn afgezet of waar de ongunstige periode wordt doorgebracht, ook gedacht worden aan geschikt gebied om te foerageren en voldoende bedekking voor schuilmogelijkheden. Essentieel is dat de getroffen aanvullende maatregelen moeten functioneren of met een aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid zullen functioneren, voordat het oorspronkelijke onderdeel van het leefgebied wordt aangetast. Ook moet er voldoende invulling aan de zorgplicht worden gegeven.

Indien het treffen van de (mitigerende) maatregelen niet mogelijk is, dienen planalternatieven te worden gezocht.

5 Conclusies en aanbevelingen

5.1 Conclusie

Ecoresult heeft in opdracht van de gemeente Hellevoetsluis een visonderzoek in het plangebied Kickersbloem 3 gelegen in de Gemeente Hellevoetsluis uitgevoerd. Door voorliggend onderzoek is het voorkomen van zomer-, winter- en voortplantingshabitat van beschermde vissoorten onderzocht.

Tijdens het veldbezoek zijn in totaal 6 verschillende vissoorten aangetroffen (zie hoofdstuk 2) waarvan één soort beschermd is in de Flora- en faunawet (bittervoorn, tabel 3-soort). Zomer-, winter-, en voortplantingshabitat zijn op 2 locaties in het plangebied aanwezig. Beide locaties bevinden zich aan de zuidkant van het Kanaal door Voorne. Door de geplande activiteiten treden schadelijke effecten op deze functies op, waardoor de Flora- en faunawet wordt overtreden.

5.2 Aanbevelingen

Het is mogelijk om een ontheffing in het kader van de Flora- en faunawet aan te vragen. De geplande activiteiten in het gebied Kickersbloem 3 kunnen vallen onder zowel de wettelijke belangen e en j (zie hoofdstuk 4).

De geplande activiteiten kunnen daarentegen ook worden uitgevoerd op basis van een mitigatieplan/activiteitenplan. Het mitigatieplan wordt opgesteld met als resultaat dat zomer-, winter-, en voortplantingshabitat voor bittervoorn altijd beschikbaar zijn. Maatregelen die de effecten slechts verzachten zijn onvoldoende. Leidraad voor het activiteitenplan is de Soortenstandaard Bittervoorn (Ministerie van EL&I, 2011). Het is mogelijk het mitigatieplan te laten toetsen door bevoegd gezag. Met een zogenaamde positieve afwijzing wordt aangegeven dat er geen ontheffing in het kader van de Flora- en faunawet noodzakelijk is en dat conform Flora- en faunawet gehandeld wordt.

Indien het treffen van de (mitigerende) maatregelen niet mogelijk is, dienen planalternatieven te worden gezocht (zie hoofdstuk 4).

6 Bronnen

6.1 Literatuur

M.C. de Lange & W.A.M. van Emmerik, 2006. Kennisdocument bittervoorn *Rhodeus amarus* (Bloch, 1782). Kennisdocument 15. 50 pag. Sportvisserij Nederland, Bilthoven.

Ministerie van EL&I, 2011. Bescherm de soort: Bittervoorn (*Rhodeus amarus*). Ministerie van ELI

Spikmans. F., J. Kranenborg, L. Soldaat, M. de Zeeuw, A. van Strien., 2011. Netwerk ecologische monitoring; Handleiding NEM-Meetnet Beek- en Poldervissen. Stichting RAVON, Nijmegen.

Zwart. C.M., H.R. Zweers., W. Guliker., 2009. Groenstructuurplan Hellevoetsluis 2010-2020; Visiedocument. Royal haskoning, 's Hertogenbosch.

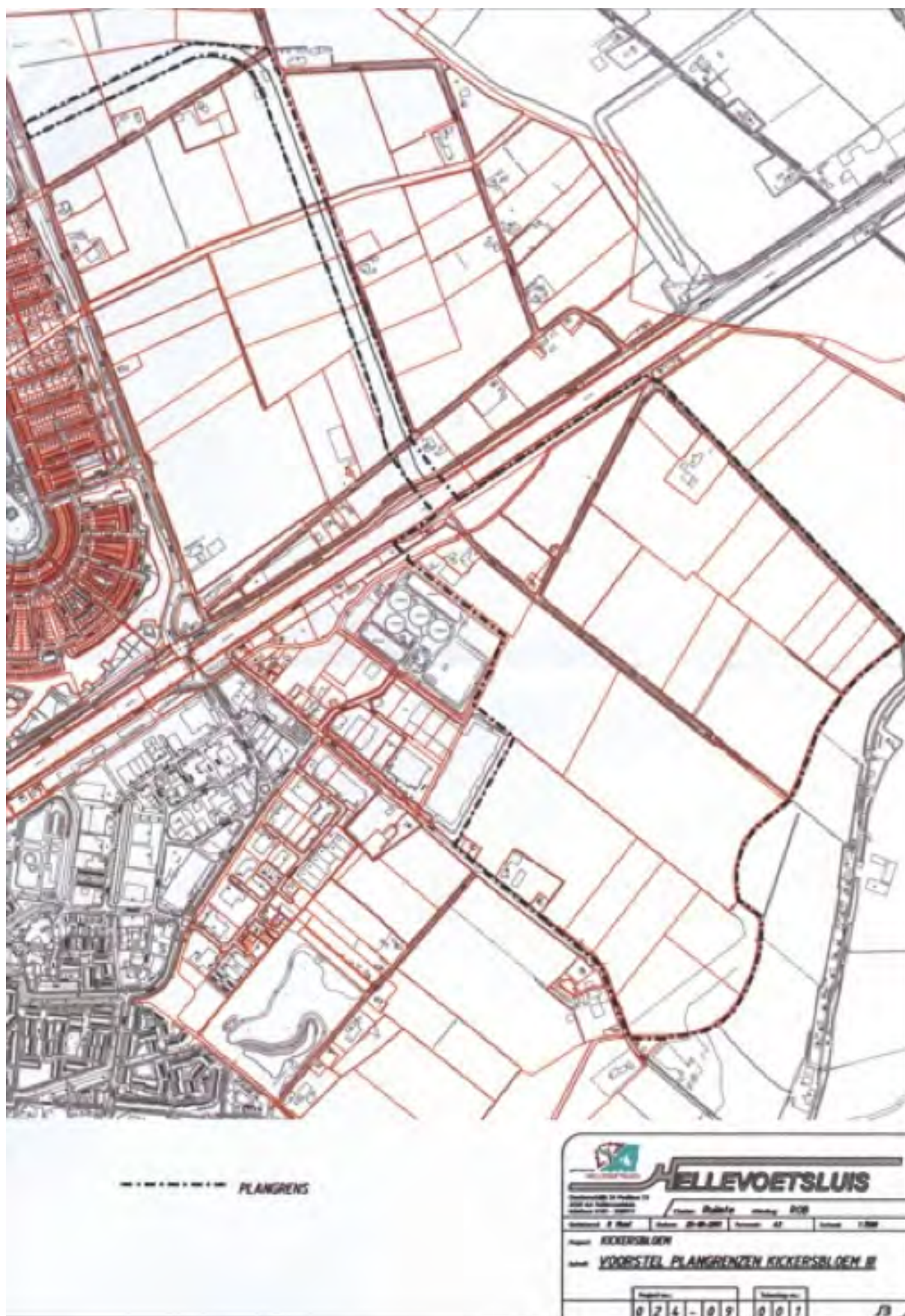
Adviesbureau Van der Goes en Groot , 2005, “Natuurwaarden in de gemeente Hellevoetsluis”

6.2 Internet

Kaartbladindeling Leggerkaarten WSHD. Topografische ondergrond, Topografische Dienst Kadaster, Emmen Vervaardigd door: Waterschap Hollandse Delta
http://www2.whd.asp4all.nl/home/Internet/legger_waterbeheersing_2009/overzichtskaart_interactief/web/index.html

Google Maps
<https://www.google.nl/maps>

Bijlage 1 Plangebied

Vleermuisonderzoek Plangebied Kickersbloem III, Gemeente Hellevoetsluis

In het kader van de Flora- en faunawet

Opdrachtgever: Gemeente Hellevoetsluis

Contactpersoon: mevr. M. van Santen

Opdrachtnemer: Ecoresult

Opsteller(s): dhr. F.A. van Meurs

Versienummer: 0.2, definitief

Datum: 14 november 2012

Rapportnummer: 20121022

Collegiale toets: dhr. L. Boon

Aantal pagina's: 19

Wijze van citeren: Meurs, F.A. van, 2012. Vleermuisonderzoek Plangebied Kickersbloem III, Gemeente Hellevoetsluis. In het kader van de Flora- en faunawet. Rapport 20121022, Ecoresult, Dordrecht.

Inhoud

1 Inleiding.....	3
1.1 Aanleiding.....	3
1.2 Doel	3
1.3 Werkwijze.....	5
1.4 Beschrijving plangebied	6
1.5 Geplande activiteiten	7
2 Resultaten.....	9
2.1 Per soort.....	9
2.2 Per functie	12
3 Effectbeoordeling.....	15
3.1 Vaste rust- en verblijfplaatsen	15
3.2 Vliegroute en migratieroute.....	15
3.3 Foerageergebied	15
4 Toetsing aan de Flora- en faunawet.....	16
5 Conclusies	18
5.1 Conclusie	18
5.2 Aanbevelingen.....	18
6 Bronnen.....	20

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

Voor u ligt de rapportage van het uitgevoerde vleermuisonderzoek binnen plangebied Kickersbloem III, gelegen ten noordoosten van Hellevoetsluis (Gemeente Hellevoetsluis). Ecoresult heeft dit onderzoek in opdracht van de Gemeente Hellevoetsluis uitgevoerd. Het plangebied is weergegeven in afbeelding 1. Het onderzoeksgebied is groter dan het daadwerkelijke plangebied waar de geplande activiteiten (zie paragraaf 1.5) worden uitgevoerd. Hiervoor is gekozen om ook een effectinschatting op de directe omgeving te kunnen maken als gevolg van de geplande activiteiten.

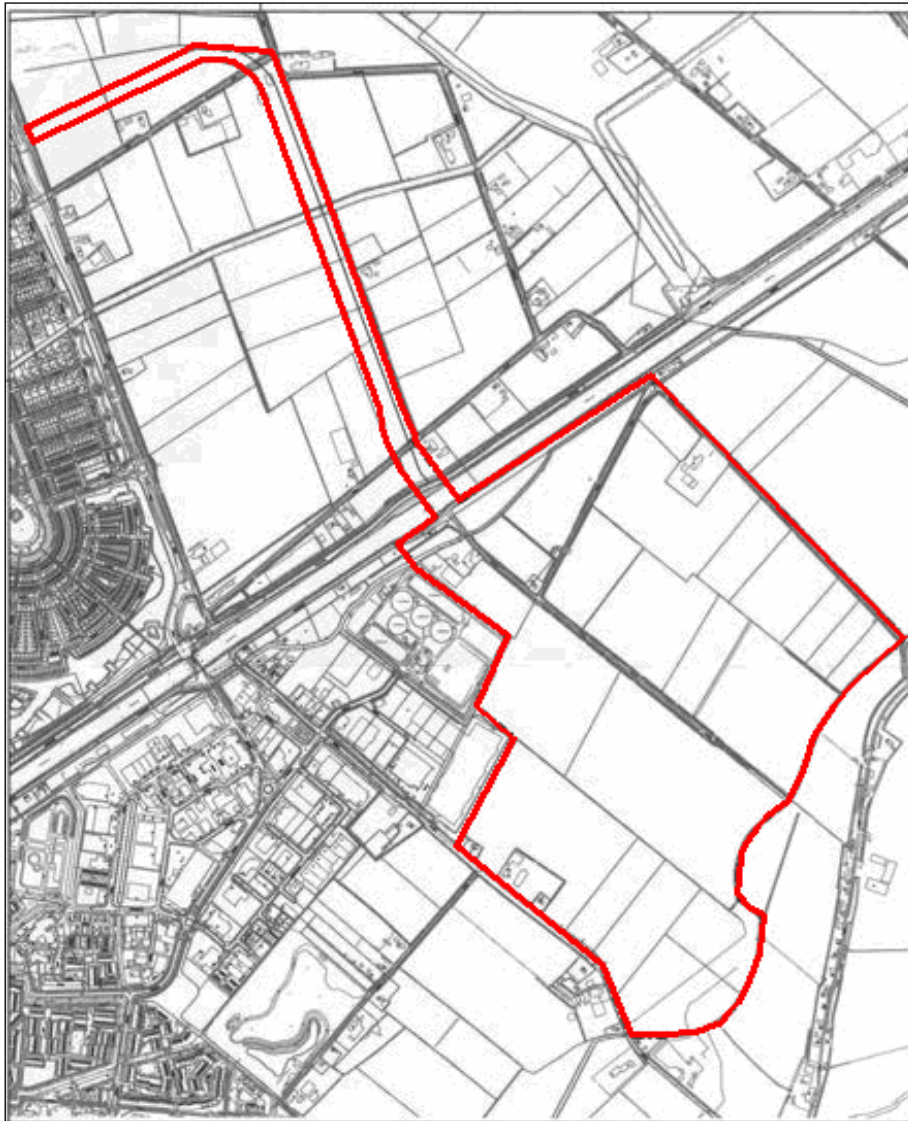
De aanleiding voor het uitvoeren van voorliggend vleermuisonderzoek zijn geplande activiteiten die een negatief effect kunnen hebben op vaste rust- en verblijfplaatsen, foerageergebied en vliegroutes van vleermuizen. In een eerder uitgevoerde ecologische quickscan zijn potenties voor deze soortgroep in het plangebied aangetroffen (Boon, 2012). De initiatiefnemer, Gemeente Hellevoetsluis, is voornemens om binnen het plangebied een bedrijventerrein aan te leggen.

1.2 Doel

Met behulp van dit vleermuisonderzoek worden de volgende vragen beantwoord:

- Welke soorten vleermuizen en functies¹ komen voor binnen het onderzochte gebied?
- Wordt bij uitvoer van de ingreep de Flora- en faunawet overtreden?
- Hoe dient in het kader van de Flora- en faunawet verder gehandeld te worden?

¹ Met functie wordt hier bedoeld vaste rust- en verblijfplaats (zomer-, kraam-, paar- en winterverblijf), foerageergebied en vliegroute.

Afbeelding 1 Plangebied Kickersbloem III (rood omlijnd), weergegeven op een door de opdrachtgever aangeleverde kaart.

1.3 Werkwijze

1.3.1 Algemeen

Door voorliggend onderzoek is het voorkomen van zomer,- kraam-, paar- en winterverblijfplaatsen, foerageergebieden en vliegroute(s) onderzocht. Het plangebied was enkel toegankelijk via de openbare wegen. Akkers, erven en het slibdepot waren niet bereikbaar voor onderzoek. Om een zo volledig mogelijk beeld te krijgen is ook de omgeving van het plangebied meegenomen in het onderzoek. Hierdoor kunnen de effecten op de directe omgeving (gelegen binnen de invloedssfeer van de geplande activiteiten) worden bepaald. Het plangebied is gedurende 4 veldbezoeken geïnventariseerd op het voorkomen en gebruik van vleermuizen. Vier veldbezoeken waren voor dit onderzoeken voldoende. Het plangebied is qua oppervlak weliswaar relatief groot, maar opgaande voor vleermuizen waardevolle structuren zijn in verhouding zeer beperkt aanwezig. Zie tabel 1 voor de onderzoeksdata, het moment van de dag en de naam van de onderzoeker.

Tabel 1 Onderzoeksdata, moment en onderzoeker

Datum	Veldbezoek	Moment	Onderzoeker
26-06-2012	1	Avond	A. van Meurs
15-07-2012	2	Avond	A. van Meurs
19-08-2012	3	Avond	A. van Meurs
13/14-09-2012	4	Middernacht	A. van Meurs

Tijdens alle bezoeken waren de weersomstandigheden geschikt voor het inventariseren van de betreffende soortgroep (zie tabel 2).

Tabel 2 Gemiddelde weersomstandigheden op dag van veldbezoeken. Bron: <http://knmi.nl/> en veldwaarnemingen

Veldbezoek	Temperatuur	Neerslag	Windrichting	Windkracht
1	Gem. 15 °C	0 mm	W	2 Bft
2	Gem. 15 °C	0 mm	W	2 Bft
3	Gem. 18 °C	0 mm	ZZW	2 Bft
4	Gem. 15°C	0 mm	N	4 Bft

1.3.2 Vleermuizen

Tijdens de veldbezoeken is op basis van geluid en visueel geïnventariseerd. Met behulp van een heterodyne batdetector met opname- en vertragingfunctie (type: Petterson D 240x) en met een heterodyne batdetector (type: Petterson D 100) is de echolocatie die vleermuizen uitzenden hoorbaar gemaakt. Wanneer op basis van frequentie, klank en ritme niet met 100% zekerheid de soort bepaald kon worden, en ter illustratie van waargenomen soorten is een opname gemaakt op een extern opname apparatuur (type: Roland EDIROL R-09HR). Door de dieren ook zoveel mogelijk visueel waar te nemen is de determinatie geverifieerd en is het gedrag (en daarmee vaak de functie van het gebied) vastgesteld.

Gedurende het voorjaar zijn de onderzoeksmomenten vanaf zonsondergang tot 2,5 uur na zonsondergang en tussen 2,5 uur voor zonsopkomst en opkomst van de zon. Tijdens de najaarsrondes werden de rondes uitgevoerd vanaf 2 uur na zonsondergang tot zonsopkomst.

1.3.3 Volledigheid inventarisatie

Het vleermuisonderzoek is volgens het vleermuisprotocol 2012, welke in opdracht van de Gegevens Autoriteit Natuur is opgesteld, uitgevoerd. De inventarisatie is een steekproef. Het is dan ook mogelijk dat soorten en functies niet waargenomen zijn, terwijl dat ze op een ander tijdstip wel aanwezig zijn. Dit is echter acceptabel, de Flora- en faunawet vraagt een initiatiefnemer om alles te doen wat redelijkerwijs van hem verwacht kan worden. Met de gekozen methode en inspanning is dan ook voldoende invulling gegeven aan artikel 2 (Zorgplicht) van de Flora- en faunawet. Wat betreft dit onderzoek heeft de initiatiefnemer dan ook gedaan wat redelijkerwijs van hem verwacht kan worden voor zomer-, kraam-, paar- en winterverblijfplaatsen, foerageergebied en vliegroute(s).

1.4 Beschrijving plangebied

Het plangebied genaamd Kickersbloem III, met een oppervlakte van circa 1 km², is gelegen ten noordoosten van Hellevoetsluis (Gemeente Hellevoetsluis), Provincie Zuid-Holland. Het plangebied bestaat uit twee delen (zie ook Afbeelding 1):

1. Eén deel bestaat uit een strook ten noordwesten van het Kanaal door Voorne. Hier wordt een nieuwe ontsluitingsweg aangelegd, deze zal parallel aan de Welleweg komen te liggen, tussen het Kanaal door Voorne en de Bijlweg en zal enerzijds aansluiten op de Nieuweweg en anderzijds aansluiten op het aan te leggen bedrijventerrein;
2. Het tweede deel bestaat uit het agrarisch gebied tussen het Kanaal door Voorne, de Watermanseweg, watergang ten westen van de Molendijk (tevens ecologische verbindingszone Molendijkse Zoom) en de Ravenseweg. De bestaande bedrijventerreinen hier liggen buiten het plangebied.

In het plangebied staan vier wooncomplexen. Een complex (boerderij met bijbehorende schuren) staat langs de Watermanseweg, twee complexen (een woning en een boerderij met bijbehorende gebouwen) staan langs de Braberseweg. De vierde locatie waar enkele schuren in het plangebied staan is gelegen op de hoek Welleweg/Dijkweg. Langs de wegen en watergangen zijn voedselrijke bermen en oevers variërend in breedte aanwezig.

In het plangebied liggen meerdere watergangen. Het betreft hier een boezemwater (Kanaal door Voorne), meerdere hoofdwatergangen (waaronder een voormalige kreek), meerdere wegsloten en meerdere perceelsloten. Op meerdere plekken in de watergangen is een redelijke drijvende en onderwatervegetatie aanwezig. De hoofdwatergangen hebben een goed ontwikkelende eenjarige rietoever. Het talud van de oever is vrijwel overal (zeer) steil.

Het overgrote deel van het plangebied bestaat uit agrarische percelen (akkers en graslanden) en een baggerdepot. De percelen worden voor agrarische doeleinden intensief gebruikt. Het baggerdepot in het plangebied is (zeer) voedselrijk met veel ruigte(kruiden).

In het plangebied staan meerdere kunstwerken waaronder een gemaal (windmolen), twee bruggen en enkele vaste dammen.

Als opvallende hoofdinfrastructuur is de N494 of Kanaalweg Westzijde nog het vermelden waard. Deze tweebaansweg grenst aan het Kanaal door Voorne en verbindt de gemeente Hellevoetsluis richting het noordoosten met de N218.

De grenzen van het plangebied voor voorliggend onderzoek zijn te vinden in afbeelding 1.

1.5 Geplande activiteiten

In het plangebied is een nieuw bedrijventerrein gepland. Dit nieuwe terrein is gepland ten noordoosten van het bestaande bedrijventerrein Kickersbloem, langs de Ravenseweg richting Oudenhorn. Het terrein krijgt een bruto vloeroppervlak van 96 hectare, waarvan circa 60 hectare netto kan worden uitgegeven. Het wordt ontsloten via de N57 met enerzijds het Europoort/Botlekgebied en anderzijds met Goeree-Overflakkee en Zeeland. Het terrein is vooral bestemd voor nijverheid, groothandel en dienstverlening. Detailhandel is niet toegestaan (bron:

http://www.propertynl.com/pnl_storage_blocks/2007-GEMEENTENBOEK-HELLEVOETSLUIS-LR.pdf). Zie voor het schetsontwerp afbeelding 2. Het bedrijventerrein is ten zuiden van het Kanaal door Voorne gepland. Ten noorden van het kanaal door de polder is de nieuwe ontsluitingsweg gepland die aantakt aan de rotonde Ravenseweg/Nieuweweg. Deze ontsluitingsweg gaat via een nog te realiseren brug over het Kanaal door Voorne.

De ecologisch relevante hoofdactiviteiten voor realisatie van de nieuwe situatie zijn hieronder weergegeven:

- De sloop of ingrijpende renovatie van al de (woon)complexen in het plangebied;
- Damping van al de watergangen (met uitzondering van het Kanaal door Voorne, de kreek ten westen van de Molendijk en de hoofdwatergang die wordt doorkruist door de toekomstige ontsluitingsweg);
- Het kappen van het aanwezige groen;
- De agrarische percelen en het baggerdepot alsmede het overblijvende deel bouwrijp opleveren.

De effectbeoordeling (hoofdstuk 3) is hier op gebaseerd.

Afbeelding 2 Schetsontwerp Bedrijventerrein Kickersbloem III

2 Resultaten

In dit hoofdstuk worden de resultaten eerst per soort en vervolgens per functie besproken. Zie voor een kaart van alle waarnemingen Afbeelding 3.

2.1 Per soort

2.1.1 Gewone dwergvleermuis

Gedurende de onderzoeken zijn 36 waarnemingen gedaan:

- 26 waarnemingen van één foeragerend exemplaar;
- 2 waarnemingen van twee foeragerende exemplaren;
- 8 waarnemingen van één overvliegend exemplaar.

Naar verwachting gaat het om 10 – 20 dieren.

2.1.2 Laatvlieger

Gedurende de onderzoeken zijn 3 waarneming gedaan:

- 2 waarnemingen van één foeragerend exemplaar;
- 1 waarneming van één overvliegend exemplaar;

Naar verwachting gaat het om maximaal 2 dieren.

2.1.3 Ruige dwergvleermuis

Gedurende de onderzoeken zijn 5 waarnemingen gedaan:

- Viermaal 1 waarneming van een foeragerend exemplaar;
- Eénmaal 1 waarneming van een overvliegend exemplaar.

Naar verwachting gaat het totaal om maximaal 2 dieren.

2.1.4 Rosse vleermuis

Gedurende de onderzoeken is één waarneming gedaan van een foeragerende rosse vleermuis. Het betreft naar alle waarschijnlijkheid een dier afkomstig uit de populatie in één van de landgoederen in Oostvoorne.

2.1.5 Meervleermuis

Gedurende de onderzoeken is één waarneming gedaan van een foeragerende meervleermuis boven het Kanaal door Voorne.

2.1.6 Overige vleermuissoorten

Gedurende de onderzoeken is ten zuiden van het plangebied, richting het centrum van Hellevoetsluis nabij het Kanaal door Voorne, een waarneming gedaan van een watervleermuis. Binnen het plangebied is een waarneming gedaan van een overvliegende niet nader gedetermineerde dwergvleermuis. De tijdsduur van deze waarneming was te kort om het dier beter op naam te brengen. Het maken van een opname was door de korte waarneming onmogelijk.

2.1.7 Overige zoogdieren

Daarnaast werden waarnemingen gedaan van haas, bruine rat, bosmuis, veldmuis en huisspitsmuis. Van de haas werden 10 waarnemingen van één exemplaar gedaan. Van de bruine rat werden op de zolder van een boerderij aan de Watermanseweg uitwerpselen gevonden. Resten van drie muizensoorten (bosmuis, veldmuis en huisspitsmuis) werden aangetroffen in een braakbal van een kerkuil in één van de schuren van de boerderij aan de Watermanseweg.

Waargenomen Vleermuizen
Plangebied Kickersbloem III
Gemeente Hellevoetsluis
2012

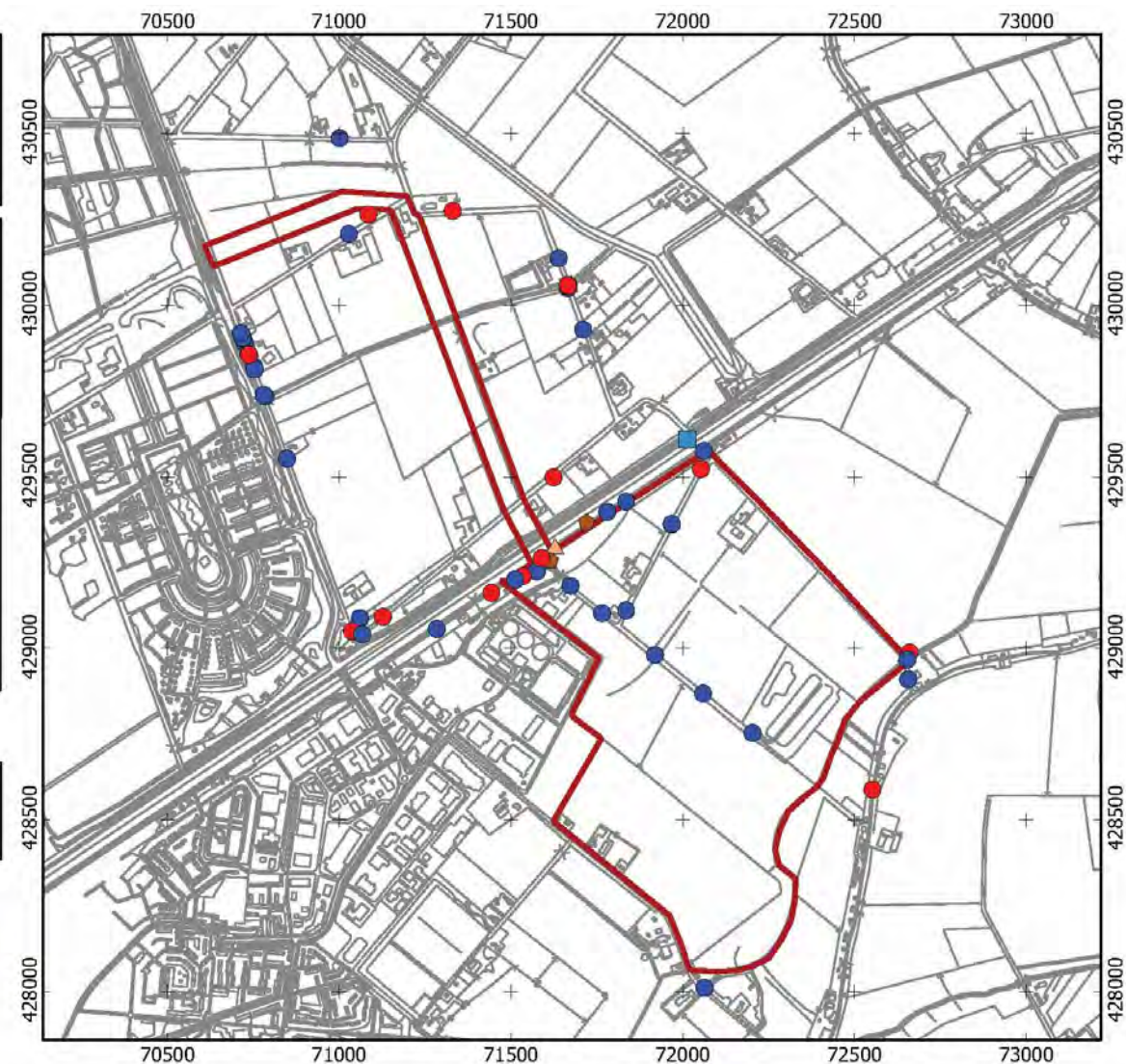
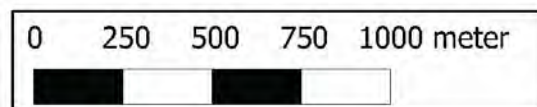
Legenda

Waarnemingen Kickersbloem III

- Gewone Dwergvleermuis
- Ruige Dwergvleermuis
- Meervleermuis
- Laatvlieger
- ▲ Rosse Vleermuis

Plangebied

□

Afbeelding 3 Weergave alle waarnemingen. Kaartbron: Kadaster

2.2 Per functie

2.2.1 Vaste rust- en verblijfplaatsen

Gedurende de onderzoeksperiode zijn in het plangebied geen (aanwijzingen voor) vaste rust- en verblijfplaatsen in de aanwezige gebouwen of bomen binnen of direct grenzend aan het onderzochte gebied aangetroffen.

2.2.2 Vliegroute en migratieroute

Gedurende het onderzoek zijn meerdere waarnemingen gedaan van overvliegende vleermuizen. Er zijn drie vliegroutes te onderscheiden (genummerd van 1 tot en met 3 op afbeelding 4):

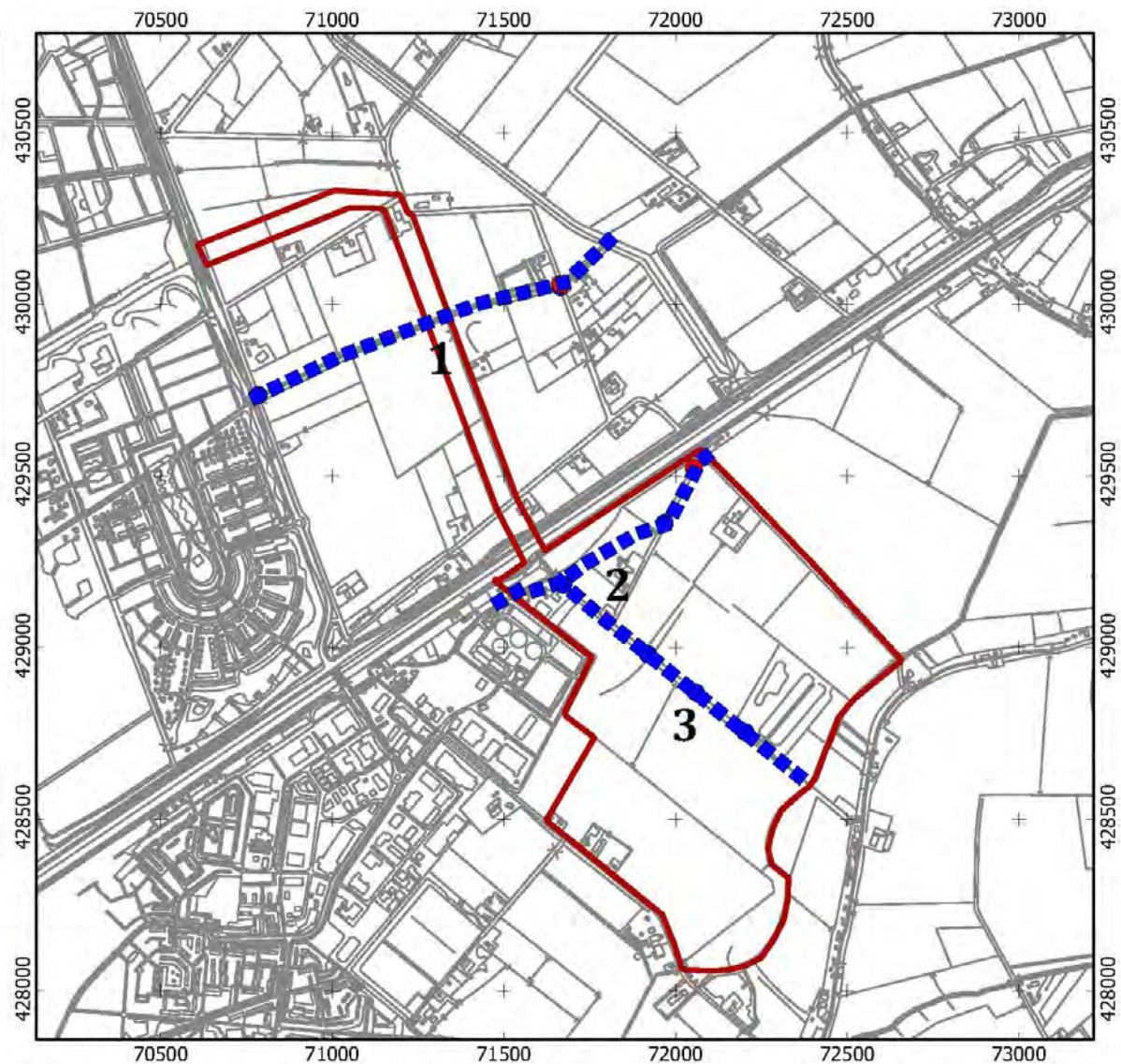
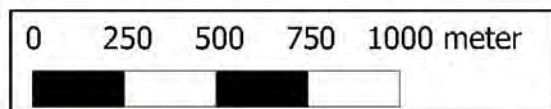
1. Een vliegroute (nr. 1) gelinkt aan de watergang ten noorden van het Kanaal door Voorne. Gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis en laatvlieger maken hier in lage aantallen gebruik van. Trekbeweging is waargenomen vanuit de bebouwde kom richting het oosten. Vanwege de lage aantallen en de aanwezigheid van andere lijnvormige elementen, zoals wegen, die goed gebruikt (kunnen) worden door deze vleermuizen wordt deze vliegroute niet als essentieel beschouwd.
2. Een vliegroute (nr. 2) gelinkt aan het kreekje direct ten zuiden van het Kanaal door Voorne. Deze route wordt gebruikt door een (deel)populatie gewone dwergvleermuizen die naar alle waarschijnlijkheid ten westen van het plangebied een verblijfplaats heeft. Waargenomen is dat de vleermuizen over de kreek (ten zuiden van de Braberseweg) vliegen om vervolgens de weg over te steken en vervolgens via de akker naar de Hallinxweg te vliegen. Bij de kruising van de Hallinxweg met de Watermanseweg verspreiden de dieren zich over meerdere foerageergebieden en vliegroutes buiten het plangebied. Tijdens onderzoek door de auteur van voorliggende rapportage namens de Zoogdierenwerkgroep Zuid-Holland in 2006 werd dit ook al waargenomen. Omdat het hier over zeer lage aantallen gaat, en een aantal dieren bij de kruising van de kreek met de Braberseweg ook naar het direct ernaast gelegen Kanaal door Voorne afbuigt, kan deze route als niet-essentieel worden beschouwd.
3. Een vliegroute (nr. 3) gelinkt aan de Braberseweg. Deze route is van belang voor een gedeelte van de populatie gewone dwergvleermuizen die naar alle waarschijnlijkheid ten westen van het plangebied een verblijfplaats heeft. De vleermuizen vliegen over de kreek (ten zuiden van de Braberseweg) om vervolgens ter hoogte van de boerderij af te buigen naar de Braberseweg. Over de Braberseweg vliegen de vleermuizen naar het oosten. Tijdens alle bezoeken werd waargenomen dat de vleermuizen langs het slibdepot vliegen. Waar de dieren verder heen gaan is niet vastgesteld. Op basis van expert judgement kan worden aangenomen dat de kreek tussen het slibdepot en de Molendijk de bestemming is. Omdat de vleermuizen hier tijdens elke ronde overvliegend werden waargenomen, en omdat het de enige huidige route is naar het oosten in de nabije omgeving, wordt deze vliegroute beschouwd als essentieel. Verdwijnen van deze vliegroute heeft naar alle waarschijnlijkheid als effect dat de betreffende dieren de foerageergebieden ten oosten van het plangebied niet meer kunnen bereiken en alternatieve gebieden op gaan zoeken.

In de door Ecoresult ten behoeve van dit plangebied opgestelde quickscan wordt de verwachting geuit dat het Kanaal door Voorne fungeert als essentiële vliegroute voor onder meer meervleermuizen. Deze verwachting was onder meer gebaseerd op eerder uitgevoerd onderzoek. Deze verwachting is niet gestaafd door waarnemingen. Er werd geen trek waargenomen. Wel werd het Kanaal door Voorne gebruikt als foerageergebied door alle waargenomen vleermuissoorten. Mogelijk zal het incidenteel fungeren als vliegroute, waardoor er van essentie geen sprake is.

2.2.3 Foerageergebied

Het Kanaal door Voorne wordt door alle waargenomen vleermuissoorten gebruikt als foerageergebied. Ter plaatse van de vliegroutes (zie paragraaf 2.2.2) werden ook veel waarnemingen gedaan van foeragerende gewone en ruige dwergvleermuizen. Exemplaren van de beide dwergvleermuissoorten gebruiken de beschutting van de boerderij-erven om hier veelvuldig en langdurig te foerageren. De bomen en beschutting hier bieden windluwte, duisternis en voedsel. Het plangebied is daarentegen geen (onderdeel van) essentieel foerageergebied. In de directe omgeving zijn voldoende alternatieve foerageergebieden aanwezig, waar de aangetroffen aantallen vleermuizen in het plangebied theoretisch kunnen foerageren.

Vleermuizen op vliegroute
Plangebied Kickersbloem III
Gemeente Hellevoetsluis
2012

Afbeelding 4 Vastgestelde vliegroutes. Kaartbron: Kadaster

3 Effectbeoordeling

3.1 Vaste rust- en verblijfplaatsen

Gedurende de veldbezoeken zijn in het plangebied geen vaste rust- en verblijfplaatsen aangetroffen. Schadelijke effecten door de geplande activiteiten treden dan ook niet op.

3.2 Vliegroute en migratieroute

Gedurende de veldbezoeken zijn drie vliegroutes aangetroffen, waarvan één essentieel (zie Afbeelding 4, nr. 3). Het betreffen een vliegroute (nr. 1) langs een watergang ten noorden van het Kanaal door Voorne en een vliegroute ten zuiden van hetzelfde kanaal die zich ter hoogte van de boerderij aan de Braberseweg afsplitst enerzijds via de kreek naar de Hallinxweg (nr. 2) en anderzijds naar het oosten afbuigt over de Braberseweg (nr. 3) in de richting van de Molendijk. De eerste twee vliegroutes worden, vanwege de lage aantallen vleermuizen die er gebruik van maken, echter niet essentieel geacht (zie ook Afbeelding 1). De vliegroute langs de Braberseweg wordt wel essentieel geacht. Door het verdwijnen van deze vliegroute zal er een schakel verdwijnen tussen de verblijfplaats en foerageergebieden ten oosten van de Braberseweg. Op basis van de aan Ecoresult aangeleverde informatie blijven overigens alle vliegroutes gehandhaafd, weliswaar met een andere inrichting:

Vliegroute 1: Hier zal een brug worden geplaatst over de watergang. Dit zal leiden tot een beperkte onderbreking van deze niet essentiële vliegroute voor dwergvleermuizen. Gewone dwergvleermuizen en ruige dwergvleermuizen kunnen onder deze brug door vliegen, of er overheen. Laatvliegers vliegen over het algemeen op grotere hoogte waardoor er geen onderbreking ontstaat.

Vliegroute 2: De kreek zal ten noorden van de Braberseweg worden verlegd in de richting van het Kanaal door Voorne. De vliegroute zal daardoor gehandhaafd blijven. De functie zal niet verloren gaan door het verdwijnen van de vliegroute. De afstand naar het Kanaal is erg kort, waardoor vleermuizen met groot gemak kunnen overschakelen naar een nieuwe vliegroute, die ze overigens al kennen als foerageergebied.

Vliegroute 3: De Braberseweg zal als zodanig worden opgeheven. In de plaats daarvan wordt op vrijwel dezelfde plek een brede watergang aangelegd, aan weerszijden beschermt door bomenrijen. De route zal hierdoor gehandhaafd blijven, mits er maatregelen getroffen worden.

3.3 Foerageergebied

Gedurende de veldbezoeken is in het plangebied foerageergebied aangetroffen (zie paragraaf 2.2.3). Op basis van de aan Ecoresult aangeleverde informatie blijft dit foerageergebied gehandhaafd, waardoor de functie ook gehandhaafd blijft. Schadelijke effecten door de geplande activiteiten treden dan ook niet op.

4 Toetsing aan de Flora- en faunawet

Gedurende de veldbezoeken is één essentiële vliegroute aangetroffen. Het betreft een vliegroute gelinkt aan de Braberseweg (voor gewone en ruige dwergvleermuis). De vliegroute wordt essentieel geacht doordat tijdens elk veldbezoek vleermuizen werden waargenomen die vanuit de kreek bij het Kanaal door Voorne in de richting van de Molendijk vlogen. Deze weg fungeert derhalve als vliegroute tussen verblijfplaats en foerageergebied. De dieren zijn afhankelijk van deze vliegroute. Een barrière in deze vliegroute heeft een negatief effect op deze vaste rust- en verblijfplaats.

De gewone dwergvleermuis en de ruige dwergvleermuis zijn beschermde inheemse diersoorten als bedoeld in artikel 4, lid 1, onder c, van de Flora- en faunawet en is tevens opgenomen in bijlage IV van de EU-Habitatrichtlijn, diersoorten van communautair belang die strikt moeten worden beschermd. In de dagelijkse praktijk betekent dit dat hij vermeld staat op de zogenaamde Tabel 3. Bij de beoordeling van ontheffingsaanvragen voor deze soort geldt de uitgebreide toets. Hij wordt ook benoemd in Bijlage II van de conventie van Bonn. Het is verboden:

- gewone en ruige dwergvleermuizen te doden, te verwonden, te vangen, te bemachtigen of met het oog daarop op te sporen (artikel 9)
- gewone en ruige dwergvleermuizen opzettelijk te verontrusten (artikel 10)
- voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van gewone en ruige dwergvleermuizen te beschadigen, te vernielen, weg te nemen of te verstoren (artikel 11)
- gewone en ruige dwergvleermuizen te vervoeren of onder zich te hebben (artikel 13).

Als een ontheffing voor de gewone dwergvleermuis nodig is geldt bij de beoordeling de uitgebreide toets. De aanvraag wordt beoordeeld op de onderstaande onderdelen:

- In welke mate wordt de functionaliteit van de vaste voortplantings-, rust- en / of verblijfplaats aangetast door de voorgenomen activiteiten?
- Welk wettelijk belang is er? Er moet één van de volgende belangen gelden:
 - o bescherming van flora en fauna (b)
 - o volksgezondheid of openbare veiligheid(d)
 - o dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard, en voor het milieu wezenlijke gunstige effecten (e)
- Is er een andere bevredigende oplossing (alternatievenafweging) ten aanzien van:
 - o de locatie
 - o de inrichting op de locatie
 - o de wijze van uitvoering van de werkzaamheden.

- Komt de gunstige staat van instandhouding van de lokale populatie niet in gevaar?

Let er op dat veel werkzaamheden niet uitgevoerd worden omwille van één van de belangen zoals hierboven genoemd. Hierdoor is ontheffing voor het overtreden van een verbodsbepaling bij die werkzaamheden niet mogelijk. Het voorkomen dat er een overtreding plaats gaat vinden is dan de enige mogelijkheid om de werkzaamheden toch door gang te laten vinden. Dit kan door het vooraf treffen van aanvullende (mitigerende) maatregelen.

De vooraf te treffen maatregelen moeten van dien aard zijn dat de functionaliteit van de essentiële vliegroute behouden blijft. Dit houdt in dat de essentiële vliegroute behouden dient te blijven. Essentieel is dat de getroffen mitigerende maatregelen de negatieve effecten te niet doen en zeker of met een hoge mate van zekerheid voldoende zal functioneren vóórdat het oorspronkelijke onderdeel van het leefgebied wordt aangetast. Dit kan vrij eenvoudig door bijvoorbeeld de weg op te breken en de watergang aan te leggen in de periode dat de vleermuizen in winterslaap zijn. Ook moet er voldoende invulling aan de zorgplicht worden gegeven. Indien mitigerende maatregelen niet mogelijk zijn, dienen planalternatieven te worden gezocht.

Los van de onderzoeksresultaten maar als duurzame inrichtingsmaatregel “inclusief bouwen voor vleermuizen” heeft het de ecologische voorkeur om rekening te houden met de wensen van vleermuizen in het nieuwe ontwerp. Anders gezegd: door inclusief te bouwen voor vleermuizen wordt bijvoorbeeld een (nieuw) gebouw of kunstwerk toegankelijk voor vleermuizen of blijft een potentiële vliegroute intact. Ecoresult kan u hierover adviseren en dit opnemen in het mitigatieplan en/of ontwerp voor de nieuwbouw.

5 Conclusies

5.1 Conclusie

Ecoresult heeft in opdracht van de Gemeente Hellevoetsluis een vleermuisonderzoek in het plangebied Kickersbloem III, te Hellevoetsluis (Gemeente Hellevoetsluis) uitgevoerd. Door voorliggend onderzoek is het voorkomen van zomer,- kraam- en winterverblijfplaatsen, foerageergebied en vliegroute(s) onderzocht.

Tijdens de veldbezoeken zijn totaal vijf verschillende soorten vleermuizen aangetroffen (zie hoofdstuk 2).

Gedurende de veldbezoeken is één essentiële vliegroute aangetroffen. Het betreft een vliegroute gelinkt aan de Braberseweg (voor gewone en ruige dwergvleermuis; zie hoofdstuk 2). Door de geplande activiteiten treden schadelijke effecten op (zie hoofdstuk 3), waardoor de Flora- en faunawet wordt overtreden. Effecten op vaste rust- en verblijfplaatsen en essentieel foerageergebied treden niet op.

5.2 Aanbevelingen

Indien de geplande activiteiten niet kunnen worden geplaatst onder 1 van de wettelijke belangen kan op basis van een mitigatieplan de geplande activiteiten alsnog worden uitgevoerd. Indien mitigerende maatregelen niet mogelijk zijn, dienen planalternatieven te worden gezocht (zie hoofdstuk 4).

Voorafgaand, tijdens en na de werkzaamheden dienen (mitigerende) maatregelen te worden getroffen. Dit zijn:

- maatregelen om functionaliteit te waarborgen;
- maatregelen om gunstige staat van instandhouding te waarborgen;
- maatregelen om invulling te geven aan zorgplicht.

De vooraf te treffen maatregelen – beschreven in een activiteitenplan/mitigatieplan – moeten van dien aard zijn dat de essentiële vliegroute inclusief de functionele omgeving behouden wordt. Door middel van het opstellen van een activiteitenplan/mitigatieplan – door een deskundig ecooloog – dient dit concreet invulling te krijgen. Essentieel is dat de getroffen (mitigerende) maatregelen de negatieve effecten te niet doen en zeker of met een hoge mate van zekerheid voldoende zal functioneren vóórdat het oorspronkelijke onderdeel van het leefgebied wordt aangetast. Ook moet er voldoende invulling aan de zorgplicht worden gegeven.

Het is mogelijk het mitigatieplan te laten toetsen door bevoegd gezag. Met een zogenaamde positieve afwijzing wordt aangegeven dat er geen ontheffing in het kader van de Flora- en faunawet noodzakelijk is en dat conform Flora- en faunawet gehandeld wordt. *Het mitigatieplan wordt opgesteld met als*

resultaat dat de vliegroute inclusief de functionele omgeving altijd beschikbaar zijn. Maatregelen die de effecten slechts verzachten zijn onvoldoende. Indien mitigerende maatregelen niet mogelijk zijn, dienen planalternatieven te worden gezocht.

6 Bronnen

Boon, L., 2012. Ecologische quickscan beschermde planten, dieren en gebieden. Plangebied Kickersbloem 3, gemeente Hellevoetsluis. Rapportnummer 20120727. Ecoresult, Dordrecht

Broekhuizen, S. (et al.). 1992. Atlas van de Nederlandse zoogdieren. K.N.N.V. Uitgeverij, Utrecht.

Heusden, W.R.M., S.J. Vreugdenhil. 2006. Handreiking Flora- en faunawet. Voor werkzaamheden en activiteiten in het kader van bestendig gebruik, bestendig beheer en onderhoud en ruimtelijke inrichting en ontwikkeling. Dienst Landelijk Gebied, Utrecht.

Meurs, F.A. van, 2006. Vleermuisinventarisatie Hallinxweg, Hellevoetsluis. Zoogdierenwerkgroep Zuid-Holland, Den Haag/Rotterdam

Ministerie van LNV., 2005 (herzien 2009). Buiten aan het Werk. Houd tijdig rekening met beschermde planten en dieren! Brochure.
[http://www.minInv.nl/portal/page?_pageid=116,1640321&_dad=portal&_schema=PORTAL&p_file_id=14765 (31-10-2010)].

http://www.propertynl.com/pnl_storage_blocks/2007-GEMEENTENBOEK-HELLEVOETSLUIS-LR.pdf

NATUURONDERZOEK KICKERSBLOEM 3

HELLEVOETSLUIS

Onderzoek broedvogels met vaste verblijfplaats

concept

Rob Felix

In opdracht van:
gemeente Hellevoetsluis

10 juli 2013

Colofon

© 2013 Natuurbalans - Limes Divergens BV / gemeente Hellevoetsluis

Tekst en samenstelling: Rob Felix
Projectleiding: Rob Felix
Eindverantwoordelijk: René Krekels
Projectnummer: 13-005

In opdracht van: gemeente Hellevoetsluis

Foto's omslag: studiegebied (Rob Felix);

Wijze van citeren: Felix, R.P.W.H. 2013. Natuuronderzoek Kickersbloem 3 Hellevoetsluis. Onderzoek broedvogels met vaste verblijfplaats. Natuurbalans - Limes Divergens BV, Nijmegen.

Niets uit dit rapport mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van scanning, internet, druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever hierboven aangegeven en Natuurbalans-Limes Divergens BV noch mag het zonder een dergelijke toestemming worden gebruikt voor enig ander werk dan waarvoor het is vervaardigd.

Natuurbalans-Limes Divergens BV is niet aansprakelijk voor gevolgschade, alsmede voor schade welke voortvloeit uit toepassingen van de resultaten van werkzaamheden of andere gegevens verkregen van Natuurbalans-Limes Divergens BV. De opdrachtgever vrijwaart Natuurbalans-Limes Divergens BV voor aanspraken van derden in verband met deze toepassing.

Natuurbalans-Limes Divergens BV is lid van het Netwerk Groene Bureaus, brancheorganisatie voor kwaliteitsbevordering en belangenbehartiging.

INHOUD

1	INLEIDING.....	5
2	METHODEN	6
2.1	Onderzoeksgebied	6
2.2	Veldonderzoek 2013	7
3	RESULTATEN.....	8
4	CONCLUSIES	9

1 INLEIDING

Achtergrond

De gemeente Hellevoetsluis is voornemens een nieuw bestemmingsplan op te stellen voor de realisatie van het nieuwe bedrijventerrein Kickersbloem 3 en de nieuwe weg Oostelijke randweg.

Aanleiding

Realisatie van de voorgenomen plannen kan leiden tot schade aan natuurwaarden die bescherming genieten in het kader van de Nederlandse natuurwetgeving, te weten de Flora- en faunawet en de Natuurbeschermingswet 1998.

1. De *Flora- en faunawet* (in het vervolg Ffwet) regelt de bescherming van plant- en diersoorten. Overtreding van verbodsbepalingen uit de Ffwet ten aanzien van streng beschermde soorten vereist mogelijk een ontheffing ad artikel 75.
2. De *Natuurbeschermingswet 1998* (in het vervolg Nbwet) regelt de bescherming van natuurgebieden. Indien het voorgenomen project in strijd is met de instandhoudingdoelstellingen van een Natura 2000-gebied, is mogelijk een vergunning Nbwet noodzakelijk.

Ten behoeve van de uitvoerbaarheid en vergunbaarheid van de voorgenomen ingrepen dient een actueel en volledig beeld te bestaan van het voorkomen van beschermde soorten op, of binnen de invloedsfeer van de voorgenomen activiteit. De voorgenomen activiteit dient aan de hand daarvan getoetst te worden aan de bepalingen in de Ffwet en Nbwet.

Probleemstelling

In het kader van de bestemmingsplanwijziging is door Ecoresult in 2012 een ecologische quickscan naar beschermde planten, dieren en gebieden uitgevoerd. Daarin is geconcludeerd dat de voorgenomen plannen kunnen leiden tot schade aan natuurwaarden die bescherming genieten in het kader van de Flora- en faunawet en de Natuurbeschermingswet.

Uit de ecologische quickscan bleek dat voor enkele onderdelen aanvullend onderzoek nodig was. Voor vleermuizen en vissen is dit reeds uitgevoerd. Er resteerde nog onduidelijkheid over onder meer de effecten van de voorgenomen plannen ten aanzien van vaste verblijfplaatsen van vogels.

Opdrachtformulering

In opdracht van gemeente Hellevoetsluis heeft Bureau Natuurbalans – Limes Divergens BV een aanvullend veldonderzoek uitgevoerd naar het voorkomen van broedvogels met jaarrond beschermde nestplaatsen. Resultaten van dit veldonderzoek zijn in voorliggende rapportage gepresenteerd. Analyse van de resultaten en onderzoek naar wettelijke consequenties vormde geen onderdeel van de opdracht.

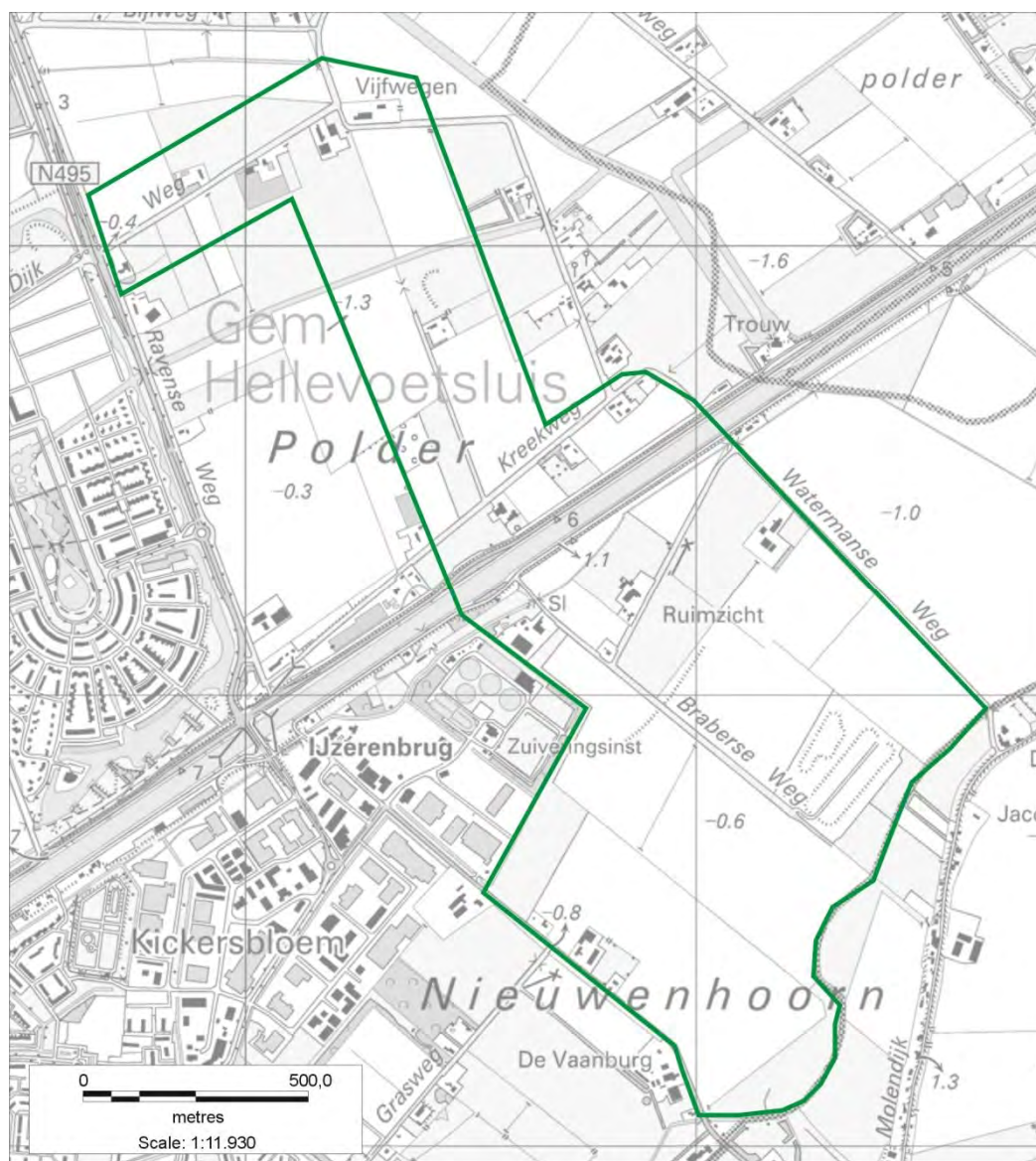
Doelstelling

Doel van het onderzoek is het verkrijgen van een verspreidingsbeeld van vogels met vaste verblijfplaatsen.

2 METHODEN

2.1 ONDERZOEKSGBIED

De ligging van het onderzoeksgebied is weergegeven in **Fout! Verwijzingsbron niet gevonden..**

Figuur 1: Begrenzing onderzoeksgebied.

2.2 VELDONDERZOEK 2013

Van een aantal vogels is het nest jaarrond beschermd. De nesten van roofvogels, uilen (uitgezonderd bosuil), gierzwaluw, grote gele kwikstaart, huismus, ooievaar en roek vallen ook buiten het broedseizoen onder de definitie van 'vaste rust- of verblijfplaats' in artikel 11 van de Ffwet. Deze nesten zijn, voor zover niet permanent verlaten, in principe jaarrond beschermd en zijn opgenomen in categorie 1 t/m 4 van de Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten (Dienst Regelingen 2009).

De resultaten uit de ecologische quickscan van Ecoresult en de broedvogelinventarisatie uit 2008 van Sovon geven een goede indicatie van aanwezige vogels met een vaste verblijfplaats. Voor toetsing aan de Flora- en faunawet zijn deze gegevens echter niet voldoende, en wel om de volgende redenen:

- De gegevens uit het broedvogelonderzoek uit 2008 zijn ruim vier jaar oud. Voor toetsing aan de Flora- en faunawet zijn actuele gegevens nodig. Gegevens mogen maximaal 3 jaar oud zijn binnen gebieden waar weinig of geen kwalitatieve of ruimtelijke veranderingen hebben plaatsgevonden¹. In gebieden waar dit niet voor geldt moeten gegevens recenter zijn.
- Het broedvogelonderzoek uit 2008 is voor een soort als huismus niet gedetailleerd genoeg; zo is het aantal territoria op potentiële locaties (zoals boerenerven) onbekend.
- De gegevens van de ecologische quickscan van Ecoresult zijn gebaseerd op een eenmalig bezoek buiten de gunstige tijd. Voor de meeste soorten zijn meerdere onderzoeksronden nodig in een andere periode.

Om een ontheffing op de Flora- en faunawet te kunnen aanvragen dienen de gegevens van vogels met een vaste verblijfplaats te worden geactualiseerd door middel van veldinventarisaties in 2013.

In 2013 is door Natuurbalans een onderzoek uitgevoerd naar aanwezigheid van broedvogels met een jaarrond beschermde nestplaats uit categorie 1 t/m 4 van de Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten: huismus, roofvogels, uilen en gierzwaluw. Daarnaast zijn enkele soorten uit categorie 5 meegenomen: huiszwaluw en boerenzwaluw.

Voor het onderzoeken van de aan- of afwezigheid van vogels met vaste verblijfplaatsen zijn de volgende methodes toegepast:

- Voor roofvogels en ransuil zijn in april bomen en bosjes gecontroleerd op aanwezigheid van bestaande nesten. Potentiële nesten die worden aangetroffen, zijn gecontroleerd op bewoning tijdens latere bezoeken.
- Inventarisatie van huismus, zwaluwen en kerkuil is uitgevoerd tijdens drie bezoeken eind april, begin mei en half juni. Daarbij zijn alle gebouwen gecontroleerd op aanwezigheid van territoria en/of nesten van soorten met vaste verblijfplaatsen.
- Huismussen zijn gekarteerd door het tellen van zingende mannetjes. Boeren- en huiszwaluwen door het tellen van bezette nesten.

¹ Bron: Soortenstandaard Huismus, december 2011. Dienst Regelingen. Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie.

3 RESULTATEN

Tijdens het veldonderzoek in 2013 zijn de in Tabel 1 weergegeven vogelsoorten met een jaarrond beschermde nestplaats (cat. 1-4) vastgesteld. Verspreidingskaarten van de waargenomen soorten zijn opgenomen in de bijlagen.

Tabel 1: Vastgestelde vogelsoorten met een jaarrond beschermd nest. Verspreidingskaarten zijn opgenomen als bijlage.

soort	aantal	opmerking
Ffwet cat 1-4		
huismus	83	verspreid aanwezig in vrijwel alle gebouwen
gierzwaluw	6	boerderij Welleweg 2
kerkuil		geen broedplaats aanwezig, wel los individu Watermanseweg
Ffwet cat 5		
huiszwaluw	6	Watermanseweg 2
boerenzwaluw	11	Watermanseweg 2 en Welleweg 4

Huismus

Huismussen zijn verspreid in het gebied aanwezig en broeden in vrijwel elk gebouw binnen het onderzoeksgebied. Sommige locaties zijn erg rijk aan huismussen, zoals Watermanseweg 2, Welleweg 4, Dijkweg 9 en Kreekweg 6.

Gierzwaluw

Zes territoria van gierzwaluw zijn aanwezig bij de grote boerderij aan de Welleweg 2.

Kerkuil

In twee hooischuren aan de Watermanseweg 2 is regelmatig een kerkuil aanwezig. Er zijn sporen van aanwezigheid vastgesteld in de vorm van braakballen. Ook de medewerkers van de ter plaatse aanwezige manege zien regelmatig een kerkuil uitvliegen tegen het begin van de avond. Ondanks een nauwkeurige inspectie van de beide schuren is er geen broedgeval vastgesteld. Naar alle waarschijnlijkheid gaat het hier om een niet broedend individu dat de locaties alleen gebruikt om de dag door te brengen en mogelijk elders broedt.

Huiszwaluw

Het pand aan de Watermanseweg heeft zes bewoonde nesten van huiszwaluw aan de voorgevel.

Boerenzwaluw

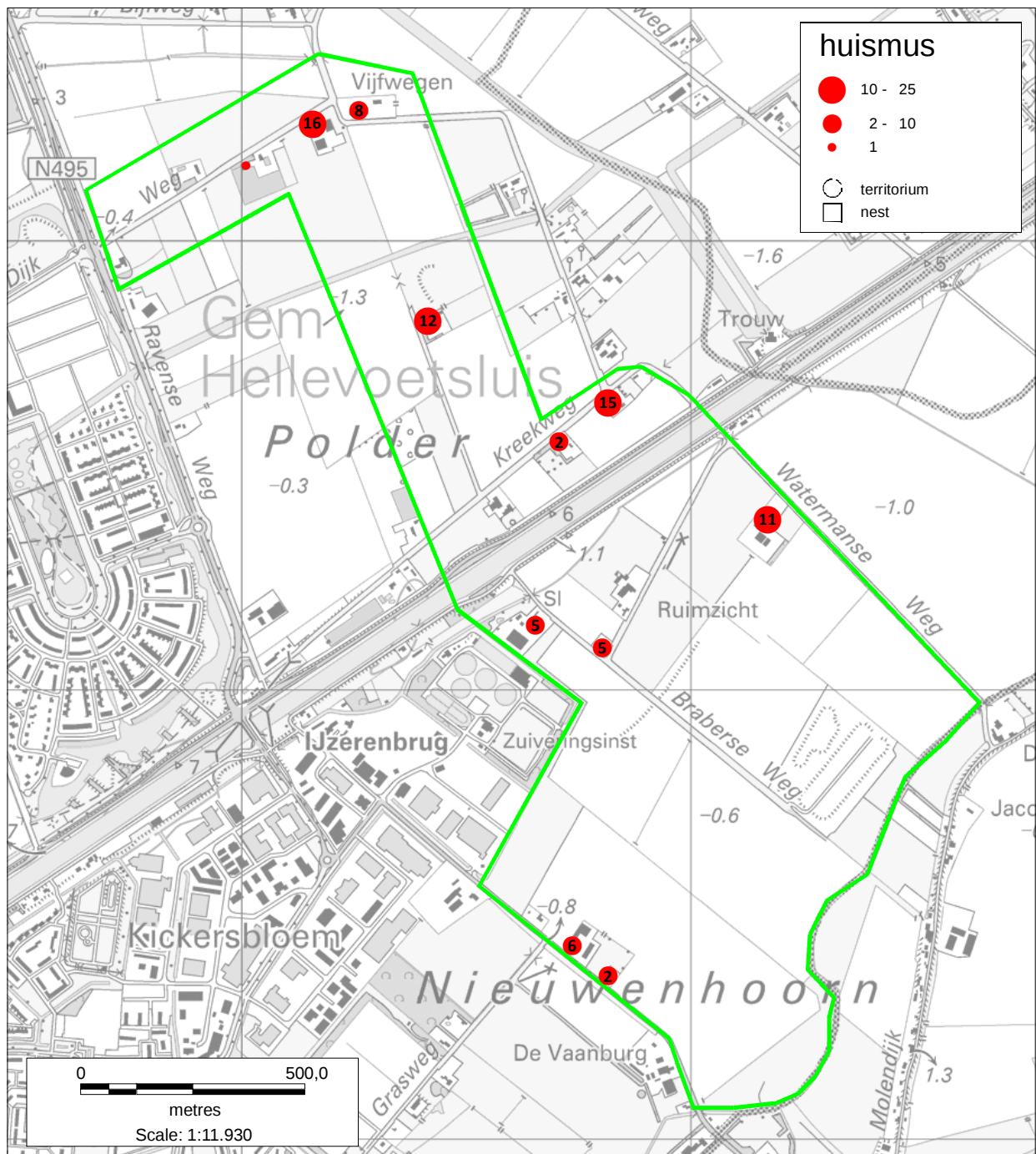
Bewoonde nesten van boerenzwaluw zijn alleen gevonden in de schuren van de Watermanseweg 2 en de Welleweg 4.

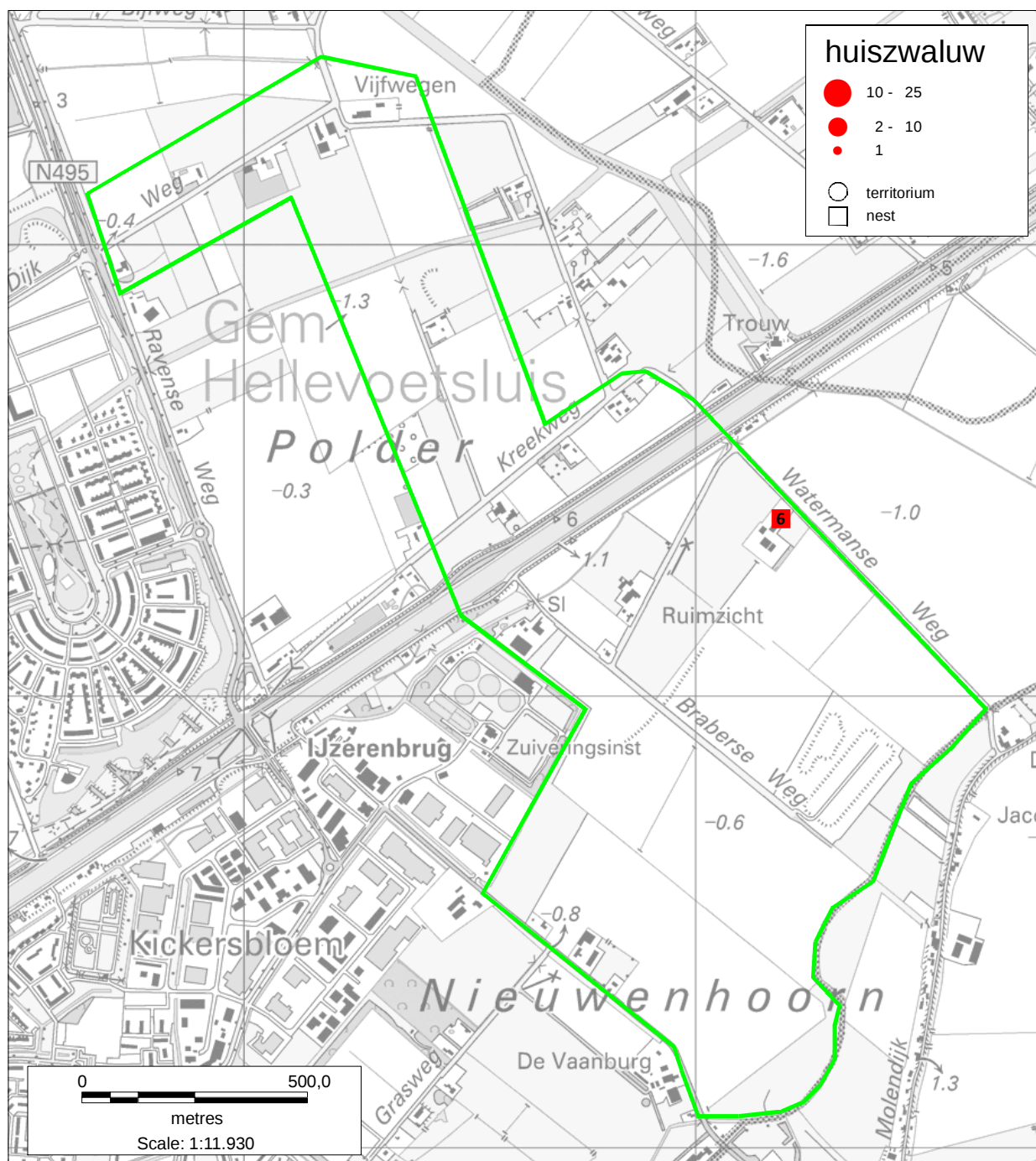
Nesten van roofvogels en steen- en ransuil zijn niet binnen het onderzoeksgebied aangetroffen.

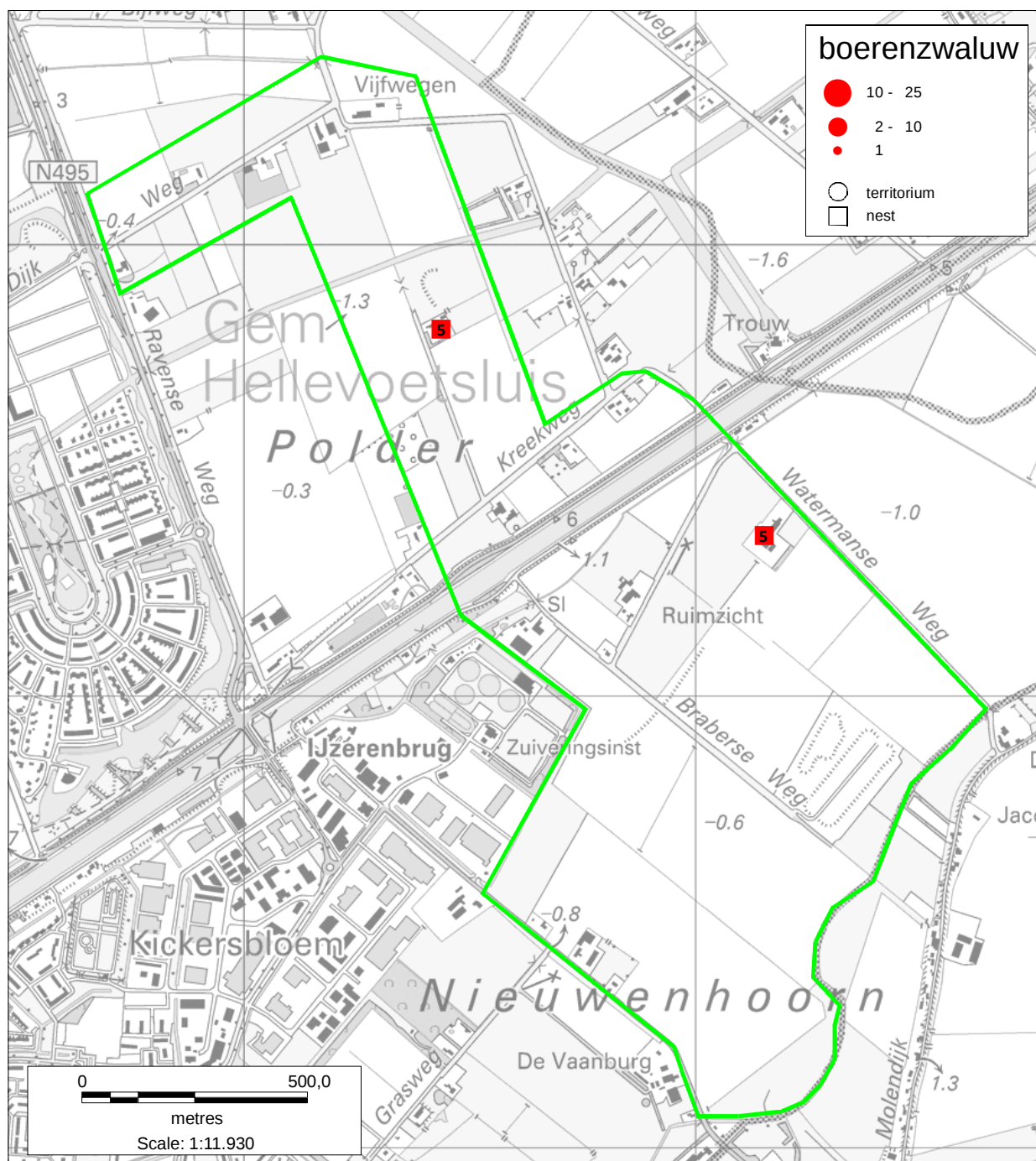

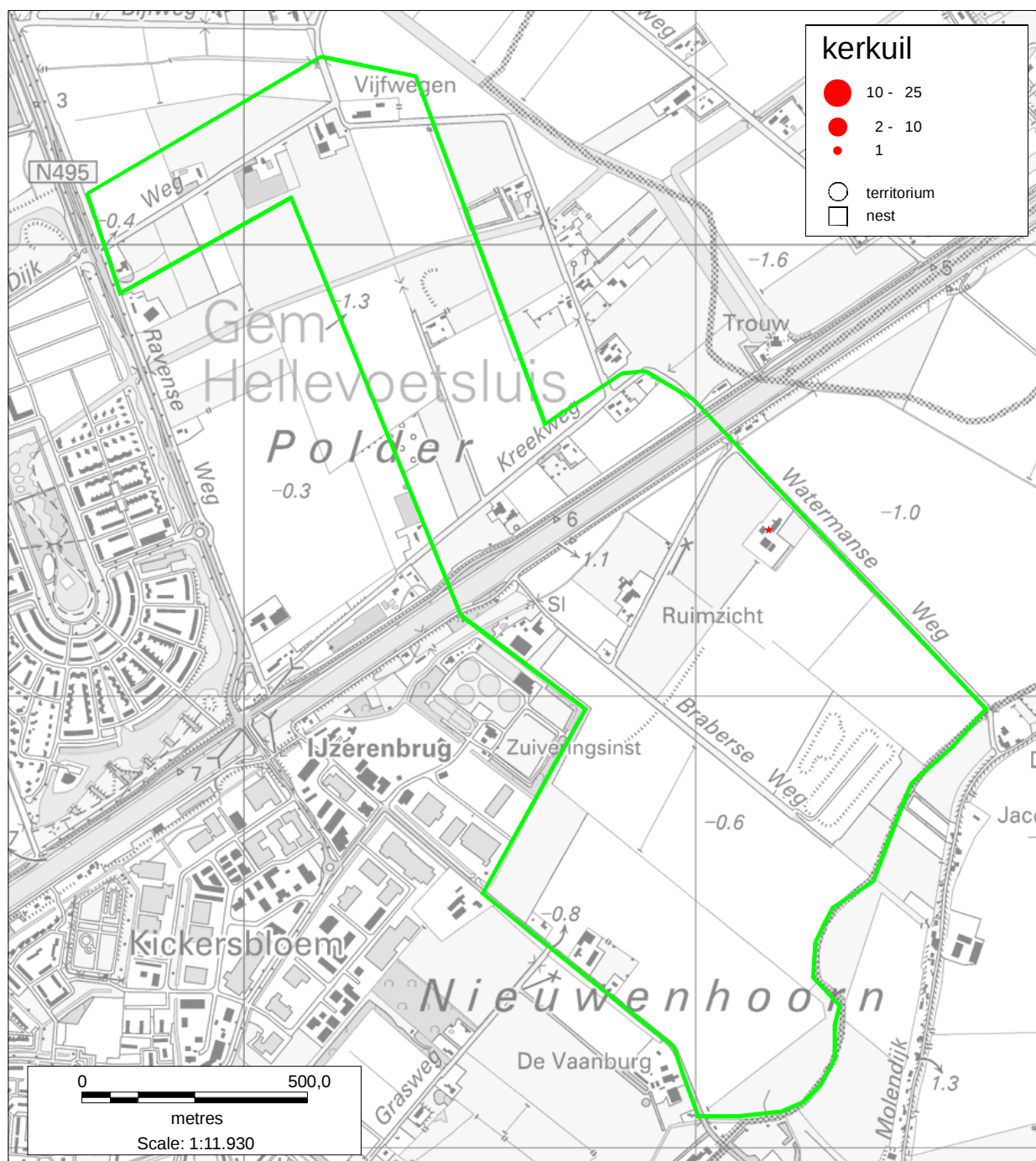
4 CONCLUSIES

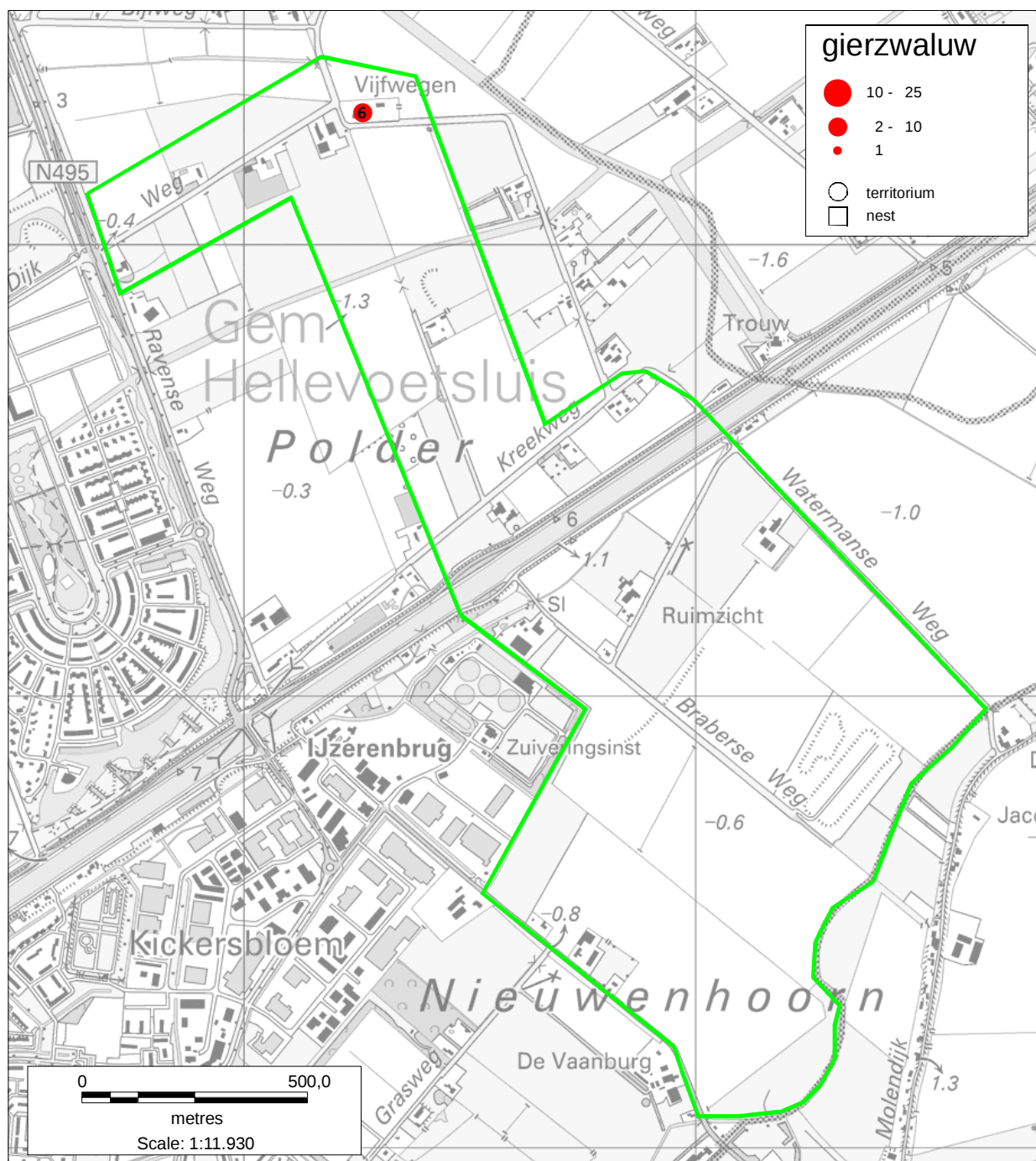
In het onderzoeksgebied Kickersbloem-3 te Hellevoetsluis komen de volgende vogelsoorten met een jaarrond beschermd nest voor: huismus, gierzwaluw en kerkuil (categorie 1 t/m 4 Aangepaste lijst jaarrond beschermde nesten). Huismus en gierzwaluw broeden in het gebied, kerkuil niet. Daarnaast zijn nesten geteld van huis- en boerenzwaluw, twee soorten uit categorie 5 van de lijst.

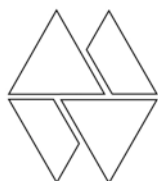
Toets effecten additionele stikstofdepositie bestemmingsplan Kickersbloem 3 (Hellevoetsluis)

september 2014

R. Lensink

Toets effecten additionele stikstofdepositie bestemmingsplan
Kickersbloem 3 (Hellevoetsluis)

R. Lensink

Bureau Waardenburg bv
Adviseurs voor ecologie & milieu

Postbus 365 4100 AJ Culemborg
Telefoon 0345 51 27 10, Fax 0345 51 98 49
info@buwa.nl www.buwa.nl

opdrachtgever: BRO Boxtel

25 september 2014
rapport nr. 13-050

Status uitgave: eindrapport

Rapport nr.: 13-050

Datum uitgave: 25 september 2014

Titel: Toets effecten additionele stikstofdepositie bestemmingsplan Kickersbloem 3 (Hellevoetsluis)

Subtitel:

Samensteller: drs. ing. R. Lensink

Foto's omslag: -

Aantal pagina's inclusief bijlagen: 037 (genummerd 31)

Project nr.: 12-803, 14-394

Projectleider: drs. ing. R. Lensink

Naam en adres opdrachtgever: BRO
Postbus 4, 5280 AA Boxtel

Referentie opdrachtgever: brief 19 december 2012; brief 5 augustus 2014

Akkoord voor uitgave: Teamleider Vogelecologie Bureau Waardenburg bv
drs. T.J. Boudewijn

Paraaf:

Bureau Waardenburg bv is niet aansprakelijk voor gevolgschade, alsmede voor schade welke voortvloeit uit toepassingen van de resultaten van werkzaamheden of andere gegevens verkregen van Bureau Waardenburg bv.

Opdrachtgever hierboven aangegeven vrijwaart Bureau Waardenburg bv voor aanspraken van derden in verband met deze toepassing.

© Bureau Waardenburg bv / Gemeente Hellevoetsluis / BRO-Boxtel

Dit rapport is vervaardigd op verzoek van opdrachtgever en is zijn eigendom. Niets uit dit rapport mag worden vervaelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden d.m.v. druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever hierboven aangegeven en Bureau Waardenburg bv, noch mag het zonder een dergelijke toestemming worden gebruikt voor enig ander werk dan waarvoor het is vervaardigd.

Het kwaliteitsmanagementsysteem van Bureau Waardenburg bv is door CERTIKED gecertificeerd overeenkomstig ISO 9001:2008.

Bureau Waardenburg bv
Adviseurs voor ecologie & milieu

Postbus 365 4100 AJ Culemborg
Telefoon 0345 51 27 10, Fax 0345 51 98 49
info@buwa.nl www.buwa.nl

Voorwoord

Door de Gemeente Hellevoetsluis wordt het bestemmingsplan Kickersbloem 3 voorbereid. Dit plan maakt de ontwikkeling van een bedrijventerrein van ongeveer 100 ha mogelijk. Deze ontwikkeling zal leiden tot additionele depositie van stikstof door nieuwe bedrijven en meer verkeer. De gemeente Hellevoetsluis en BRO-Boxtel hebben Bureau Waardenburg verzocht de eventuele effecten van additionele depositie van stikstof op nabijgelegen Natura 2000-gebieden in beeld te brengen en te beoordelen in het licht van de kaders van Natura 2000. Deze toets geldt als een *oriëntatiefase* Natuurbeschermingswet 1998

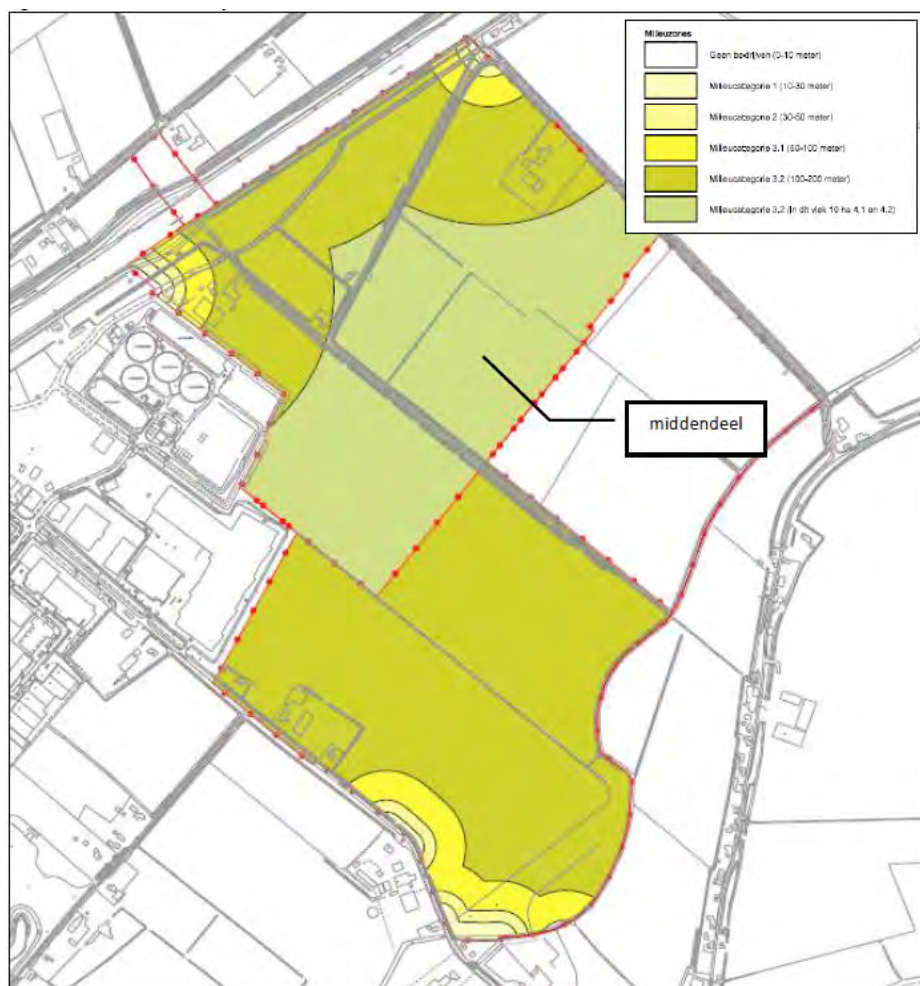
De omvang van de additionele depositie als gevolg van de voorgenomen activiteiten in het plangebied is berekend door Oranjewoud (D. Bouman, E. Niemendal, Capelle a/d IJssel). Vanuit de opdrachtgever is deze opdracht begeleid door E. Kramer, C. Verberne, J. Rietbergen (BRO, Boxtel) en M. van Santen (gemeente Hellevoetsluis). Ik dank allen voor hun bijdragen en inzet.

Inhoud

Voorwoord	3
1 Inleiding	7
2 Natura 2000-gebieden.....	9
3 Stikstofdepositie	13
3.1 Achtergronddepositie	13
3.2 Stikstof en beheer in Voornes Duin	14
3.2 Additionele depositie	15
4 Beoordeling	19
4.1 Voornes Duin.....	19
4.2 Haringvliet.....	23
4.3 Duinen Goeree & Kwade Hoek.....	24
4.4 Voordelta	24
4.5 Andere plannen en projecten	26
4.6 Wat brengt de toekomst?	26
4.7 Tot slot	27
5 Conclusie.....	29
6 Literatuur.....	31
Bijlage 1	Kaarten habitattypen Voorne
Bijlage 2	Additionele N-depositie en verwijderen daarvan
Bijlage 3	Berekening additionele depositie

1 Inleiding

De gemeente Hellevoetsluis is voornemens een nieuw bestemmingsplan op te stellen voor de realisatie van het nieuwe bedrijventerrein Kickersbloem 3 (figuur 1.1). Van het bedrijventerrein wordt de komende 10 jaar naar verwachting 72 hectare ontwikkeld. De overige hectaren worden na de planperiode van dit bestemmingsplan ontwikkeld en krijgen voorlopig een agrarische bestemming. Deze gronden maken geen deel uit van het onderzoeksgebied. In de huidige situatie bestaat het plangebied uit agrarisch gebied (akkers en weilanden) met enkele boerderijen en bijbehorende beplanting.

Figuur 1.1 Stedenbouwkundig ontwerp Kickersbloem 3

Als gevolg van het realiseren van het bestemmingsplan Kickersbloem 3 zal een agrarisch landschap in de loop van de jaren worden getransformeerd naar een urbaan landschap met bedrijfsgebouwen omringd door groene elementen. Uitstoot van bedrijven en verkeer dat samenhangt met de toekomstige bedrijvigheid leidt tot additionele depositie van stikstof. Deze depositie reikt

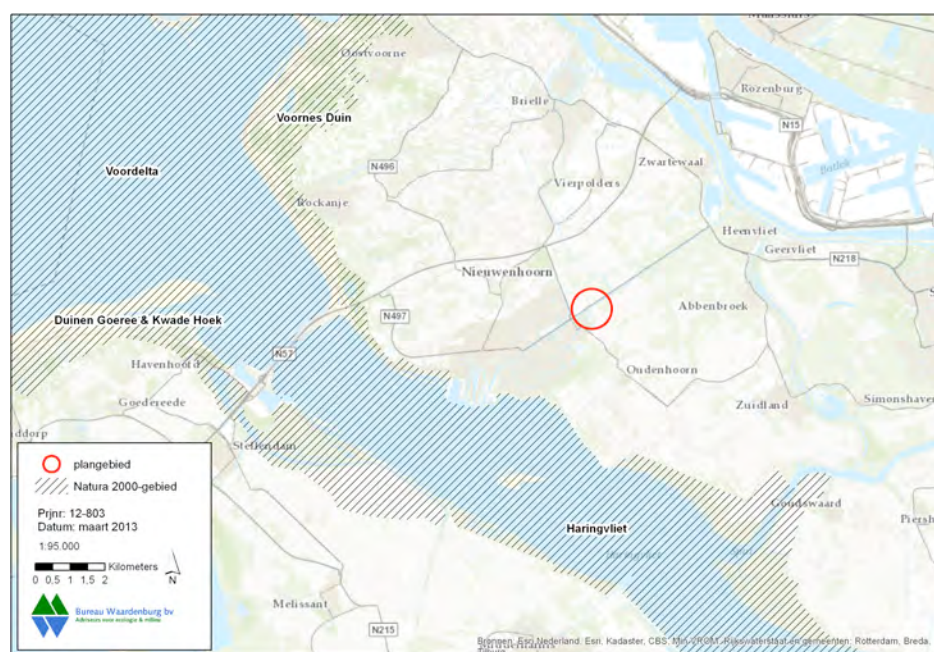
mogelijk tot in de Natura 2000-gebieden in de omgeving zoals Voornes Duin en Haringvliet (figuur 1.2). De vraag is of hierdoor de instandhoudingsdoelen voor habitattypen in het geding kunnen komen.

De voorliggende rapportage beschrijft de resultaten van een oriëntatiefase van de habitattoets, dat wil zeggen een verkennend onderzoek naar de effecten op beschermde natuurgebieden (waaronder wij in dit rapport verstaan: Natura 2000-gebieden en beschermde natuurmonumenten). De centrale vraag van deze toetsing is: *bestaat er een reële kans op significante negatieve effecten op beschermde natuurgebieden of kan het optreden van significant negatieve effecten met zekerheid worden uitgesloten?*

Door Antea (Niemendal 2014; bijlage 3) is de depositie van het te realiseren bedrijventerrein in beeld gebracht. Deze contourkaart dient als basis voor een beoordeling van eventuele effecten in het licht van instandhoudingsdoelen voor de eerder genoemde Natura 2000-gebieden. Daarbij zal in beeld worden gebracht:

- de huidige en toekomstige achtergronddepositie;
- de te verwachten additionele depositie in de gebieden;
- de kritische depositiewaarde voor relevante habitattypen.

Op grond hiervan zal ingegaan worden op de omvang en ernst van eventuele effecten. Deze worden waar nodig geplaatst in het perspectief van een adequaat beheer van habitattypen.

Figuur 1.2 Ligging van het projectgebied nabij Hellevoetsluis en Natura 2000-gebieden in de omgeving.

2 Natura 2000-gebieden

In de omgeving van Hellevoetsluis liggen een aantal Natura 2000 gebieden:

- Voornes Duin
- Duinen Goeree & Kwade Hoek
- Oude Maas
- Haringvliet
- Voordelta

Deze zijn aangewezen voor habitattypen, habitatsoorten en/of vogelsoorten (broedvogels en niet-broedvogels). We gaan er in deze beoordeling vanuit dat zoogdieren, vissen en amfibieën (Habitatrichtlijn), alsook vogelsoorten (Vogelrichtlijn), geen effect ondervinden van additionele depositie van stikstof, gezien de zeer beperkte hoeveelheden waar het hier om gaat (hoofdstuk 3). Een eventueel effect op zoogdieren, vissen, amfibieën en vogels zou kunnen optreden via verandering in structuur en samenstelling van de (onderwater)-vegetatie. Dit is vanwege de zeer geringe hoeveelheden additionele depositie niet aan de orde. Eventuele effecten op habitattypen en plantensoorten zijn niet zondermeer uit te sluiten; hier wordt wel op ingegaan. In het vervolg daarom alleen een overzicht van habitattypen en plantensoorten met een instandhoudingsdoel in de verschillende terreinen.

Voornes Duin

Voornes duin ligt op 7 km en meer van het plangebied. Het gebied is aangewezen voor 11 habitattypen (tabel 2.1). Hiervan is een type niet gevoelig voor additionele depositie; zeven typen zijn gevoelig en drie typen zijn zeer gevoelig. Des te gevoeliger een type is des te groter is de kans dat een additionele depositie kan leiden tot effecten.

Tabel 2.1 *Habitattypen waarvoor Voornes Duin is aangewezen. SVI: staat van instandhouding; doelen = handhaven, > toename, =< handhaven, afname onder voorwaarde ten gunste van andere typen. kdw = kritische depositiewaarde. **groen** = niet gevoelig voor depositie, **geel** = gevoelig, **rood** = zeer gevoelig.*

	SVI	doel	doel	doel	kdw
	landelijk	oppervlak	kwaliteit	kwantiteit	
Habitattypen					
H2120 Witte duinen	-	=	=		1.429
H2130A *Grijze duinen (kalkrijk)	--	>	>		1.071
H2130C *Grijze duinen (heischraal)	--	>	>		714
H2160 Duindoornstruwelen	+	= (<)	=		2.000
H2170 Kruipwilgstruwelen	+	= (<)	=		2.286
H2180A Duinbossen (droog)	+	= (<)	>		1.071
H2180B Duinbossen (vochtig)	-	= (<)	=		2.214
H2180C Duinbossen (binnenduinrand)	-	= (<)	=		1.786
H2190A Vochtige duinvalleien (open water)	-	=	=		2.143
H2190B Vochtige duinvalleien (kalkrijk)	-	>	>		1.429
H2190D Vochtige duinvalleien (hoge moerasplanten)	-	=	=		>2.400
Habitatsoorten					
H1014 Nauwe korfslak	=	=	=	=	1.429
H1903 Groenknolorchis	--	>	=	>	1.429

De nauwe korfslak komt in onder andere in vochtige duinvalleien (H2190B) voor, en in zomen en mantels langs struwelen met een kdw van ruim 1.600 mol N/ha/jr). De groenknolorchis is in Voornes Duin uitsluitend aangetroffen in vochtige duinvalleien (H2190B).

Voor Voornes Duin is een concept-beheerplan Natura 2000 beschikbaar (PZH 2013). In dit beheerplan zijn beleid en beheer uitgewerkt dat moet leiden tot realisatie van de doelen. In de Witte duinen en Grijze duinen wordt vooral ingezet op het verhogen van dynamiek door kappen van opslag en plaggen. In de verschillende typen Duinvalleien wordt middels maaien, plaggen en soms begrazen ingezet op afvoer van organische stof. De Duindoorn- en Kruipwilgstruwelen worden ongemoeid gelaten voor zover ze geen plaats moeten maken voor herontwikkeling van Grijze duinen. De bossen worden vooral ongemoeid gelaten waardoor de gemiddelde leeftijd zal toenemen; wel worden uitheemse soorten verwijderd. Deze insteek zal leiden tot een duinlandschap waarin primaire en secundaire successie plaats kunnen vinden en de successie geregeld wordt teruggezet. Een belangrijk deel van de maatregel borduurt voort op het beheer zoals dat door de terreinbeheerders al voor de komst van Natura 2000 is ingezet en uitgevoerd en volgens het beheerplan Natura 2000 zal worden voortgezet.

Voornes Duin is aangewezen voor vier soorten broedvogels. Hiervan gebruiken aalscholver, lepelaar en kleine zilvereiger het gebied uitsluitend als broedlocatie (bomen struweel). De vogels foerageren elders in wateren. De geoorde fuut is broedvogel op de voedselrijke wateren in het duin (Quackgors, Brede Water). Effecten van stikstofdepositie zijn niet een de orde.

Haringvliet

Het Haringvliet ligt op 3 km en meer van het plangebied. Het gebied is aangewezen voor vijf habitattypen (tabel 2.2). Hiervan zijn twee typen niet gevoelig en drie typen gevoelig.

Tabel 2.2 *Habitattypen waarvoor het Haringvliet is aangewezen. SVI: staat van instandhouding; doelen = handhaven, > toename, =(<) handhaven, afname onder voorwaarde ten gunste van andere typen. kdw = kritische depositiewaarde. **groen** = niet gevoelig voor depositie, **geel** = gevoelig, **rood** = zeer gevoelig.*

		SVI	doel	doel	doel	kdw
		landelijk	oppervlak	kwaliteit	kwantiteit	
Habitattypen						
H1330A	Schorren en zilte graslanden (buitendijks)	-	=	=		1.571
H3270	Slikkige rivieroever	-	>	=		>2.400
H6430B	Ruigten en zomen (harig wilgenroosje)	-	>	>		1.857
H91E0A	*Vochtige alluviale bossen (zachthoutoobossen) -		>	>		2.429
H91E0B	*Vochtige alluviale bossen (essen-iepenbossen) --		>	>		2.000

Duinen Goeree & Kwade Hoek

De Duinen Goeree & Kwade Hoek ligt op 11 km en meer van het plangebied. Het gebied is aangewezen voor 17 habitattypen (tabel 2.3). Hiervan zijn vier typen zeer gevoelig voor depositie van stikstof, vier typen niet gevoelig en negen typen gevoelig. Des te gevoeliger een type is des te groter is de kans dat een additionele depositie kan leiden tot effecten.

Het gebied is aangewezen voor een broedvogelsoort (kleine plevier). Deze broedt op strandvlakten aan de zeezijde van het gebied. Daarnaast is het voor een flink aantal niet-broedvogels aangewezen. Voedsel is de belangrijkste factor voor verblijf in het gebied van deze soorten. Dit aanbod wordt niet beïnvloed door een mol of minder stikstof vanuit Kickerbloem 3.

Tabel 2.3 *Habitattypen waarvoor Duinen Goeree & Kwade Hoek zijn aangewezen. SVI: staat van instandhouding; doelen = handhaven, > toename, =<) handhaven, afname onder voorwaarde ten gunste van andere typen. kdw = kritische depositiewaarde. groen = niet gevoelig voor depositie, geel = gevoelig, rood = zeer gevoelig.*

		SVI	doel	doel	doel	kdw
		landelijk	oppervlak	kwaliteit	kwantiteit	
Habitattypen						
H1140A	Slik- en zandplaten (getijdengebied)	-	=	=		>2.400
H1310A	Zilte pionierbegroeiingen (zeekraal)	-	=	=		1.643
H1310B	Zilte pionierbegroeiingen (zeevetmuur)	+	=	=		1.500
H1320	Slijkgrasvelden	--	=	=		1.643
H1330A	Schorren en zilte graslanden (buitendijks)	-	=	=		1.571
H2110	Embryonale duinen	+	=	=		1.429
H2120	Witte duinen	-	=	=		1.429
H2130A	*Grijze duinen (kalkrijk)	--	>	>		1.071
H2130B	*Grijze duinen (kalkarm)	--	=	=		714
H2130C	*Grijze duinen (heischraal)	--	=	>		714
H2160	Duindoornstruwelen	+	= (<)	=		2.000
H2190A	Vochtige duinvalleien (open water)	-	=	>		2.143
H2190B	Vochtige duinvalleien (kalkrijk)	-	>	>		1.429
H2190C	Vochtige duinvalleien (ontkalkt)	-	>	>		1.071
H2190D	Vochtige duinvalleien (hoge moerasplanten)	-	=	=		>2.400
H6430B	Ruigten en zomen (harig wilgenroosje)	-	=	=		>2.400
H6430C	Ruigten en zomen (droge bosranden)	-	=	=		1.857

Voordelta

De Voordelta ligt op 8 km en meer van het plangebied en grenst aan de gebieden Voornes Duin, Haringvliet en Duinen Goeree & Kwade Hoek. Dit gebied is aangewezen voor negen habitattypen waarvan vier typen niet gevoelig zijn voor stikstofdepositie (tabel 2.4). Het gebied is aangewezen voor vier vissoorten, twee zoogdieren en 30 niet-broedvogels. Het voorkomen van deze soorten heeft op geen enkele wijze een relatie met stikstofdepositie. Effecten zijn niet aan de orde. Gebied wordt niet opgenomen in de PAS, omdat het geen overbelasting met stikstof kent (DLG 2013a).

Tabel 2.4 Habitattypen waarvoor de Voordelta is aangewezen. SVI: staat van instandhouding; doelen = handhaven, > toename, =(<) handhaven, afname onder voorwaarde ten gunste van andere typen. kdw = kritische depositiewaarde. **groen** = niet gevoelig voor depositie, **geel** = gevoelig, **rood** = zeer gevoelig.

		SVI	doel	doel	doel	kdw
		landelijk	oppervlak	kwaliteit	kwantiteit	
H1110A	Permanent overstroomde zandbanken (getijde)	-	=	=		>2.400
H1110B	Permanent overstroomde zandbanken (kust)	-	=	=		>2.400
H1140A	Slik- en zandplaten (getijdengebied)	-	=	=		>2.400
H1140B	Slik- en zandplaten (Noordzee-kustzone)	+	=	=		>2.400
H1310A	Zilte pionierbegroeiingen (zeekraal)	-	=	=		1.643
H1310B	Zilte pionierbegroeiingen (zeevetmuur)	+	=	=		1.500
H1320	Slijkgrasvelden	--	=	=		1.643
H1330A	Schorren en zilte graslanden (buitendijks)	-	=	=		1.571
H2110	Embryonale duinen	+	=	=		1.429

Oude Maas

De Oude Maas ligt op 12 km en meer van het plangebied. Dit gebied is aangewezen voor negen habitattypen waarvan twee typen niet gevoelig zijn voor stikstofdepositie (tabel 2.5). Dit gebied is volledigheidshalve genoemd als liggend in de omgeving. Het valt buiten de invloedssfeer van het plangebied en wordt in het vervolg buiten beschouwing gelaten. Daarnaast wordt het gebied niet opgenomen in de PAS, omdat er geen problematiek door overbelasting met stikstof is.

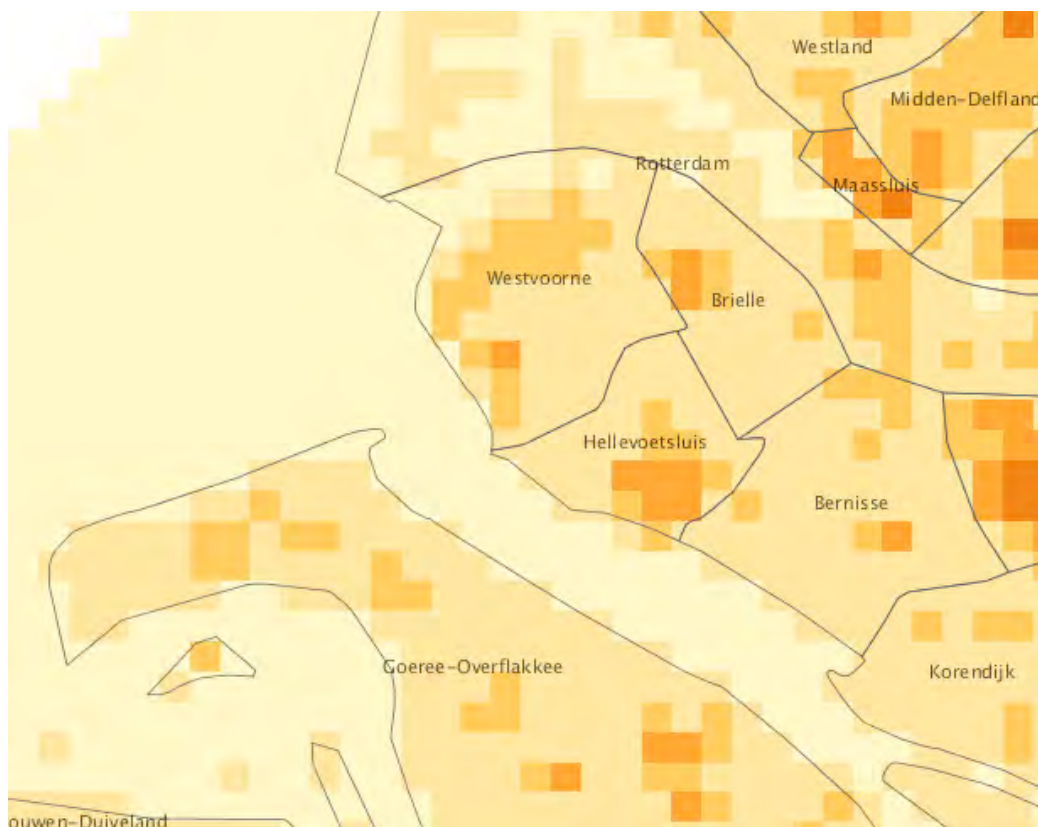
Tabel 2.5 Habitattypen waarvoor de Oude Maas is aangewezen. SVI: staat van instandhouding; doelen = handhaven, > toename, =(<) handhaven, afname onder voorwaarde ten gunste van andere typen. kdw = kritische depositiewaarde. **groen** = niet gevoelig voor depositie, **geel** = gevoelig, **rood** = zeer gevoelig.

		SVI	doel	doel	doel	kdw
		landelijk	oppervlak	kwaliteit	kwantiteit	
H3270	Slikkige rivieroever	-	=	=		>2.400
H6430B	Ruigten en zomen (harig wilgenroosje)	-	>	=		1.857
H91E0A	Vochtige alluviale bossen (zachthoutoibossen)	-	=	=		2.429

3 Stikstofdepositie

3.1 Achtergronddepositie

Door het Planbureau voor de Leefomgeving wordt de emissie van verschillende maatschappelijke sectoren in beeld gebracht in de vorm van grootschalige concentratie- en depositiekaarten. Voor deze rapportage zijn de grootschalige depositiekaarten van belang. Op zee, in de randen van Voorne en boven het Haringvliet is de achtergronddepositie kleiner dan 1.000 N/ha/jr. In de Duinen van Voorne, de Duinen van Goeree & Kwade Hoek ligt de achtergronddepositie rond 1.400 mol N/ha/jr; aan de zeereep met waarden rond 1.100 mol en aan de binnenduinrand met waarden rond 1.700 mol. In het centrum van Hellevoetsluis bedraagt deze maximaal 2.900 mol N/ha/jr. Genoemde waarden zijn inclusief de duinenbijtelling zoals die door het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieuhygiëne wordt gehanteerd (Rivm 2012).

Figuur 3.1 Achtergronddepositie per vierkante kilometer in 2015 in mol N/ha/jr (geodata.rivm.nl/gcn/). De volgende klassen zijn onderscheiden <1.000 (op zee, strand en eerste duinenrij(en)), 1.000-1.500, 1.500-2.000, 2.000-2.500 (centrum Hellevoetsluis).

Tot voor kort gold voor gebieden langs de Noordzee een zogenaamde

duinenbijtelling. Dit hield in dat de berekende achtergronddepositie nog met enkele honderden mollen verhoogd diende te worden (Rivm 2012). In de recente depositiekaarten is de ammoniakemissie vanuit de kustwateren geïncorporeerd in de rekensommen voor de depositie, en is de duinenbijtelling komen te vervallen (Rivm 2014).

3.2 Stikstof en beheer in Voornes Duin

Recent is in het kader van de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS) een gebiedsanalyse voor Voornes Duin gereed gekomen (PZH 2013b). Hierin is onder andere het voorgenomen beheer uit het beheerplan Natura 2000 in relatie effecten van additionele N-depositie tegen het licht gehouden. Uit dit overzicht volgt dat aanvullend op het voorgenomen beheer in het kader van de PAS aanvullende maatregelen gewenst zijn voor de typen Witte en Grijze duinen (PZH 2013b). Voor de andere habitattypen geldt dat het huidige beheer toereikend is voor het bereiken van de doelen, ook wanneer nieuwe economische activiteiten gepaard gaan met additionele depositie. Met maatregelen in de droge, vochtige en natte Duinvalleien wordt jaarlijks veel organische stof afgevoerd. Dit is toereikend voor de toekomst, vooral omdat additionele stikstof ook weer wordt afgevoerd. In de bossen zijn de effecten van stikstof beperkt, al treedt lokaal verruiging en vergrassing op. Het ouder worden van bossen waarbij exoten worden verwijderd, wordt gezien als een belangrijke kwaliteitsverbetering. De Witte duinen en Grijze duinen hebben mogelijk te leiden van depositie. Dit werkt vergrassing en verbossing in de hand. Daarnaast heeft de teruggang in konijnen de beide typen ook geen goed gedaan door uitblijven van graverij en begrazing. Voorts is de zeereep in het verleden op een aantal locaties versterkt met slibrijk zand. Hierdoor blijft verstuiwing, als essentieel kenmerk van Witte duinen uit. In beide typen duinen kunnen allen kap van opslag en plaggen de successie terugzetten; soms ten koste Duindoornstuweel.

Ook voor de twee soorten van Bijlage II van de richtlijn geldt dat het voorgenomen beheer volgens het beheerplan Natura 2000 toereikend is om de geformuleerde doelen te bereiken. Zij komen voor in habitattypen die geen effecten ondervinden van huidige en toekomstige N-depositie en waarin afvoer van organische stof niet van belang is. Tabel 3.1 geeft een overzicht van knelpunten en het voorgenomen beheer.

Tabel 3.1 Overzicht van habitattypen, hun belangrijkste knelpunt(en), essentie van het beheer in komende beheerplanperiode en essentie van de aanvullende PAS-maatregelen (cf. PZH 2013a, 2013b).

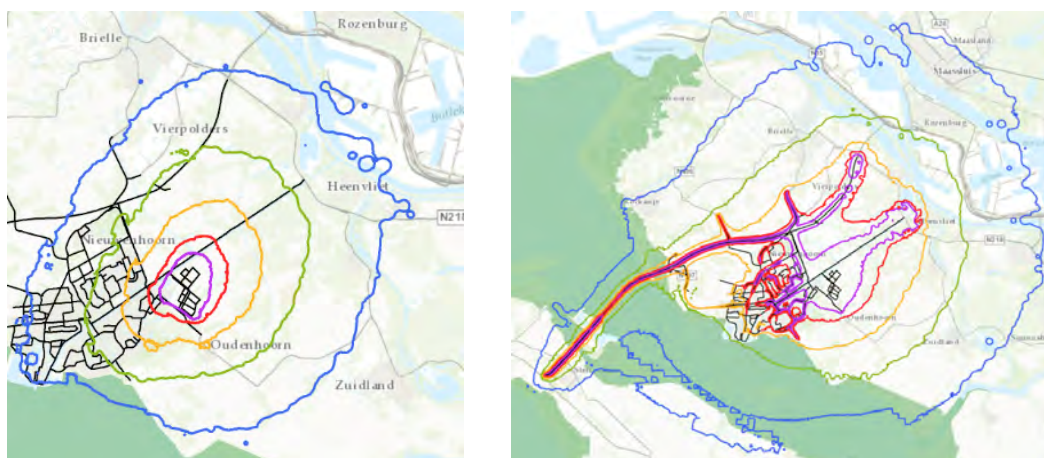
nr	habitattype/soort	knelpunten	beheer cf. beheerplan	beheer cf. PAS
<i>habitattypen</i>				
H2120	Witte duinen	fout zand; successie	verhogen dynamiek	verhogen dynamiek
H2130A	*Grijze duinen (kalkrijk)	vergrassing, verbossing	kappen, plaggen	kappen, plaggen
H2130C	*Grijze duinen (heischraal)	vergrassing, verbossing	kappen, begrazen	kappen, plaggen
H2160	Duindoornstruwelen	geen	-	-
H2170	Kruipwilgstruwelen	geen	-	-
H2180A	Duinbossen (droog)	exoten, leeftijd	kap exoten, afblijven	-
H2180B	Duinbossen (vochtig)	exoten, leeftijd	kap exoten, afblijven	-
H2180C	Duinbossen (binnenduinrand)	exoten leeftijd	kap exoten, afblijven	-
H2190A	Vochtige duinvalleien (open water)	successie	schonen, maaien, plaggen	-
H2190B	Vochtige duinvalleien (kalkrijk)	verbossing	maaien, kappen, plaggen	-
H2190D	Vochtige duinvalleien (hoge moerasplanten)	verbossing	maaien, kappen, plaggen	-
<i>habitatsoorten</i>				
H1903	Groenknolorchis	verbossing	maaien, kappen, plaggen	-
H1014	Nauwe korfslak	geen		-

3.2 Additionele depositie

Depositie

Het bedrijventerrein Kickersbloem 3 zal op termijn naar verwachting geheel in gebruik zijn genomen door bedrijven (figuur 1.1). Deze bedrijven zullen verkeer genereren. Bedrijven en verkeer tezamen zorgen voor een additionele depositie. De berekeningen van additionele depositie hebben daarom betrekking op een situatie die mogelijk pas over tien jaar bereikt wordt. Tot het moment van volledige in gebruik name van het gebied is de additionele depositie kleiner.

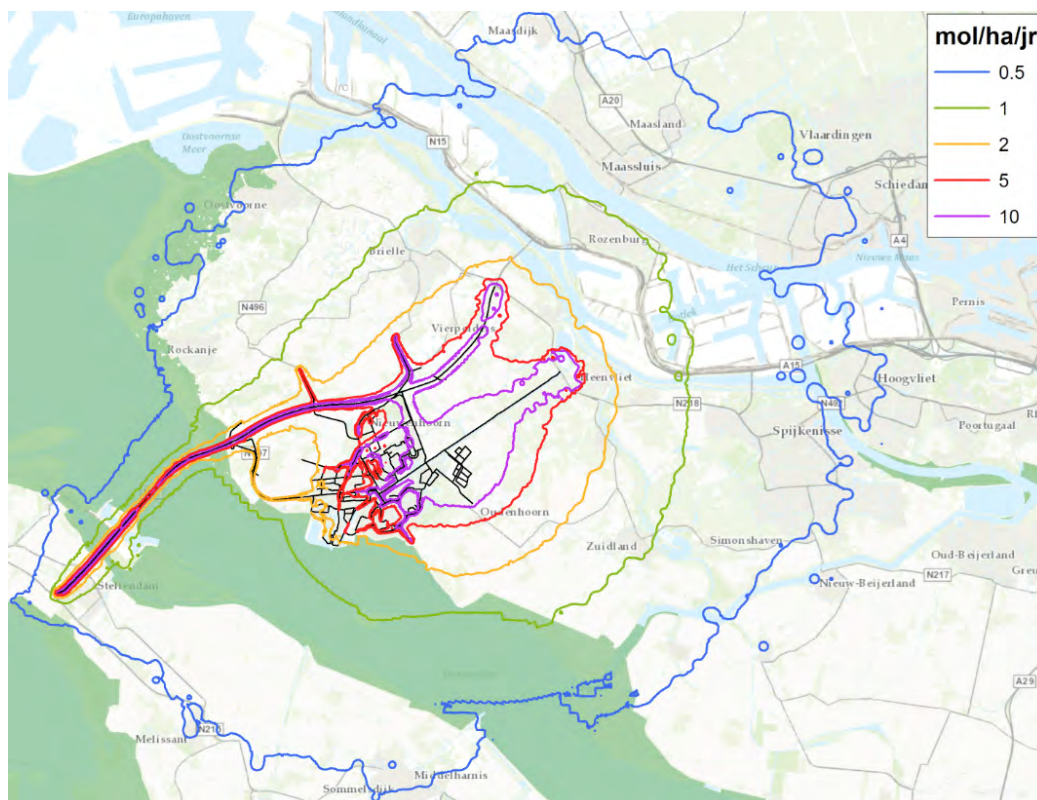
De rekensommen voor additionele depositie (Niemendal 2014, bijlage 3) zijn gemaakt voor inrichting en gebruik van het bedrijventerrein naar de meest recente opvattingen over te vestigen bedrijfscategorieën (*mededeling* gemeente Hellevoetsluis, figuur 1 in bijlage 3). De inschattingen van het verkeer is nog afgeleid van een vorige versie, met meer verkeer dan valide is voor het voorliggende plan voor het gebied. Daarmee zijn de rekensommen voor het verkeer *worst case*. De werkelijkheid zal in omvang en reikwijdte minder zijn. De beoordeling is uitgevoerd voor de *worst case*.

Figuur 3.2 Additionele depositie in mol N/ha/jr als gevolg van het plan Kickersbloem 3 te Hellevoetsluis in mol N/ha/jr . De groene lijn is de grens van 1 mol N/ha/jr. Links de bijdrage van het bedrijventerrein, rechts die van het verkeer van het bedrijventerrein (bron: bijlage 3).

De additionele depositie die valt toe te rekenen aan het gebruik van het bedrijventerrein heeft op het terrein zelf een omvang van maximaal enkele tientallen mollen N/ha/jr (figuur 3.2). Daarbuiten neemt deze snel af. De 1 mol N/ha/jr-contour reikt in het zuiden tot aan het Haringvliet. Deze blijft ver verwijderd van Voornes Duin en van Duinen Goeree & Kwade Hoek. Het wegverkeer dat volgens de prognose door het gebruik van het bedrijventerrein wordt gegenereerd leidt ook tot additionele depositie van stikstof. Deze depositie bestrijkt de gehele regio. Ter weerszijde van de Haringvlietdam ligt een kleine oppervlakte van Voornes Duin, Haringvliet en Duinen Goeree & Kwade Hoek binnen de contour van 1 mol N/ha/jr.

Opgeteld reikt de additionele depositie van het bedrijventerrein en het daarbij behorende verkeer ter weerszijde van de N57 tot in een kleine deel van Voornes Duin en Duinen Goeree & Kwade Hoek (figuur 3.3). Nabij Hellevoetsluis liggen snippers van het Haringvliet binnen de 1 mol N/ha/jr-contour. Deze waarde wijkt niet (statistisch) significant af van het gemiddelde van de achtergronddepositie; ofwel het gaat om een berekende toename van de depositie die in het veld niet is te meten (zie hoofdstuk 4).

Figuur 3.3 *Additionele depositie in mol N/ha/jr als gevolg van het plan Kickersbloem 3 te Hellevoetsluis in mol N/ha/jr . De groene lijn is de grens van 1 mol N/ha/jr. Bijdrage van het bedrijventerrein en van het verkeer van het bedrijventerrein tezamen (bron: bijlage 3).*

4 Beoordeling

In de Natura 2000-gebieden rond Hellevoetsluis is een additionele depositie berekend van minder dan 1 mol N/ha/jr (Voornes Duin, Duinen Goere & Kwade Hoek, Haringvliet, Voordelta) tot net iets meer dan 1 mol N/ha/jr in de oostelijke punt van Voornes Duin, de oostelijke punt van Duinen Goeree & Kwade Hoek en enkele vierkante meters van het Haringvliet nabij Hellevoetsluis. Dit is een beperkte hoeveelheid. Hoe moeten we deze duiden? In het oordeel spelen de omvang van de achtergronddepositie en de kritische depositiewaarde van habitattypen een rol. Ook deposities kleiner dan 0,5 en 0,1 mol N/ha/jr zijn beperkt tot genoemde delen van de terreinen. Het overgrote deel van alle drie de gebieden ontvangt een minimale additionele depositie vanuit het plangebied en het bijbehorende verkeer.

Als eerste vergelijken we de kritische depositiewaarden van habitattypen met de achtergronddepositie. Is de kritische depositiewaarde hoger dan de huidige achtergrond dan is er geen effect te verwachten; significante effecten zijn uitgesloten. Dan blijven de habitattypen met een kritische depositiewaarden lager dan de achtergronddepositie over; voor deze gevallen zijn negatieve effecten op papier niet direct uit te sluiten. In het vervolg een exposé voor de verschillende gebieden waarom ook in deze gebieden voor de relevante habitattypen, effecten op voorhand kunnen worden uitgesloten. Allereerst speelt daarin mee dat de beheerders van deze terrein hun gebied al sinds jaar en dag naar behoren beheren (beheerplannen Natuurmonumenten). De kwaliteit van habitattypen is hierdoor goed.

In de duinen treedt successie op. Dat wil zeggen dat het ene stadium het andere opvolgt, als gevolg van een natuurlijk proces. Een overmaat aan stikstof kan dit proces versnellen; zoals het gevolg was van decennialang een additie van enkele duizenden mollen N/ha/jr. Als gevolg van generiek beleid is de overmaat vrijwel weg en is de versnelling van de successie vrijwel gestopt. Een minimale additie doet hier verder niets aan af. Voorts kan op ieder willekeurig moment worden besloten om de successie terug te zetten, dat kan nu, dat kan over tien jaar. Dit zal aan de kwaliteit van het resultaat niets afdoen.

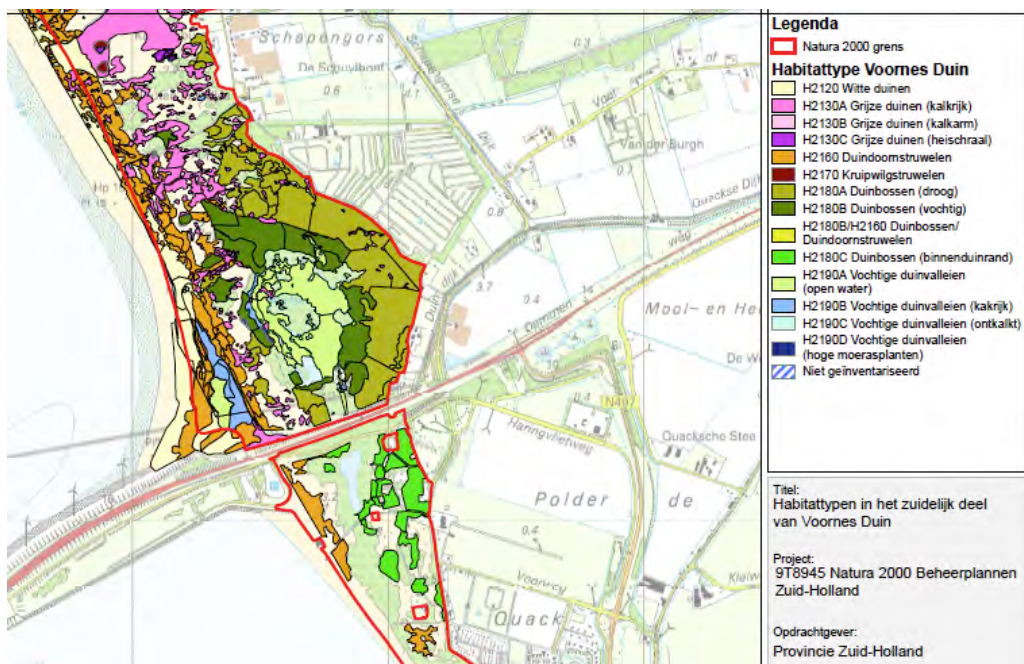
4.1 Voornes Duin

Voornes Duin kent in vergelijking tot gebieden die meer landinwaarts liggen een relatief lage achtergronddepositie (<1.700 mol N/ha/jr). Hierdoor ligt slechts voor enkele habitattypen de achtergronddepositie hoger dan de kritische depositiewaarde (tabel 4.1). De zuidoostpunt van het gebied, met ter weerszijde van de N57 een additionele depositie van iets meer dan 1 mol N/ha/jr, is van belang voor verschillende habitattypen (figuur 4.1). De achtergronddepositie op deze locatie bedroeg in 2012 rond 1.600 mol N/ha/jr.

Voor 2015 is een daling voorzien tot minder dan 1.600 mol N/ha/jr en voor 2020 tot minder dan 1.500 mol N/ha/jr (<http://geodata.rivm.nl/gcn/>). Dit betekent dat thans van twee habitattypen (tabel 4.1, grijze duinen kalkrijk en duinbossen droog) in de zuidoostpunt van Voornes Duin de achtergronddepositie thans en in de toekomst hoger is dan de kritische depositiewaarde. Van de duinvalleien kalkrijk nabij de N57 ligt de achtergronddepositie thans en in de toekomst rond de kritische depositiewaarde.

Tabel 4.1 *Habitattypen waarvoor Voornes Duin is aangewezen; doelen = handhaven, > toename, <=< handhaven, afname onder voorwaarde ten gunste van andere typen. Voorts de kritische depositiewaarde en de omvang van de achtergronddepositie (van Dobben et al. 2012, PZH 2013b). kdw = kritische depositiewaarde. In rood de habitattypen waarbij de achtergronddepositie hoger is dan de kdw.*

		doel oppervlak	doel kwaliteit	doel kwantiteit	kdw	achtergrond maximum
Habitattypen						
H2120	Witte duinen	=	=		1.429	1.100-1.300
H2130A	*Grijze duinen (kalkrijk)	>	>		1.071	1.100-1.500
H2130C	*Grijze duinen (heischraal)	>	>		714	1.100-1.300
H2160	Duindoornstruwelen	= (<)	=		2.000	1.300-1.700
H2170	Kruipwilgstruwelen	= (<)	=		2.286	1.300-1.700
H2180A	Duinbossen (droog)	= (<)	>		1.071	1.300-1.700
H2180B	Duinbossen (vochtig)	= (<)	=		2.214	1.300-1.700
H2180C	Duinbossen (binnenduintrand)	= (<)	=		1.786	1.500-1.700
H2190A	Vochtige duinvalleien (open water)	=	=		2.143	1.300-1.500
H2190B	Vochtige duinvalleien (kalkrijk)	>	>		1.429	1.300-1.500
H2190D	Vochtige duinvalleien (hoge moerasplanten)	=	=		>2.400	1.300-1.500
Habitatsoorten						
H1903	Groenknolorchis	>	=	>	1.429	1.300-1.500
H1014	Nauwe korfslak	>	=	=	>1.429	1.300-1.700

Figuur 4.1 Habitattypenkaart van een deel van Voornes Duin.

Grijze duinen (H2130A) zijn in de successie de opvolger van de witte duinen (H2120). Eerstgenoemde is begroeid met vegetatie terwijl laatstgenoemde is nog onderhevig aan erosie en sedimentatie. Ze liggen vanaf de zeereep gezien ook opeenvolgend. In de grijze duinen is in principe nog wel sprake van enige sedimentatie van zand. Nabij de N57 liggen volgens de habitatkaart nog kleine oppervlakte grijze duinen (figuur 4.1). Deze liggen opgesloten tussen duindoornstruweel en duinbossen. Als gevolg van successie zullen deze kleine ingesloten oppervlakten langzaam verdwijnen. De kwaliteit en het toekomstperspectief zijn daarom gering voor deze kleine vlakken; tenzij door plaggen en kap de successie terug wordt gezet. Een enkele mol N doet aan dit proces verder niets af. Daarnaast bestaan de duinen in dit deel van Voorne overwegend uit kalkrijk zand. Onder deze omstandigheden heeft een minieme toevoeging van stikstof geen effect op de vegetatieontwikkeling (Kooijmans *et al.* 2012). Daar doet de minieme hoeveelheid vanuit Kickerbloem niets aan af. Significante effecten op de Grijze duinen als gevolg van additionele depositie vanuit Kickerbloem 3 zijn derhalve uitgesloten.

Ter weerszijde van de N57 ligt een aanmerkelijke oppervlakte duinbossen. De achtergronddepositie op deze locaties is thans hoger dan de kritische depositiewaarde. Ook in de toekomst zal dit zo zijn. Toevoeging van 1 mol N/ha/jr zal niet leiden tot een meetbare verandering in het aanbod aan stikstof voor vegetatiegroei. Het zal dan ook niet tot meetbare veranderingen in structuur en samenstelling leiden. Significante effecten op de Duinbossen als gevolg van additionele depositie vanuit Kickerbloem 3 zijn derhalve

uitgesloten. Daarnaast wordt de kwaliteit van de bossen vooral bepaald door de leeftijd. In het vigerende beheer worden de bossen met rust gelaten, behoudens kap van exoten. Hierdoor zal zich een kwaliteitsverbetering voordoen.

Vochtige Duinvalleien (kalkrijk) herbergen bijzondere vegetaties. Deze vegetaties bestaan bij de gratie van jaarlijks maaien en afvoeren; hetgeen ook geschiedt (cf. beheerplan Natuurmonumenten en beheerplan Natura 2000). De jaarlijkse productie van de vegetatie is afhankelijk van neerslag, temperatuur en grondwaterstand; waarbij de jaarlijkse afvoer van stikstof ook wisselt. Een enkele gram additionele N-depositie valt weg in deze variatie en wordt ook direct weer afgevoerd; zeker wanneer de achtergronddepositie ongeveer gelijk is aan de kritische depositiewaarde. Effecten zijn uitgesloten.

De groenknolorchis komt voor in primaire duinvalleien. Deze hebben hun zwaartepunt in het noordelijke deel van Voorne (PZH 2013a). De soort komt niet voor op het Quackgors en omgeving Quackjeswater (beide ter weerszijde van de N57, Floron 2011, PZH 2013a). Groeiplaatsen in het noorden ondervinden minder dan 0,05 mol N/ha/jr additionele depositie vanuit Kickersbloem 3 bij een achtergronddepositie die rond 1.400 mol N/ha/jr ligt. Deze additionele depositie zal niet tot meetbare veranderingen in depositie leiden; daarmee zijn significante effecten op deze soort uitgesloten.

De nauwe korfslak leeft in strooisel in de randen van struweel, zomen en andere halfopen terreindelen. De habitattypen waarin de soort voorkomt (Duinvalleien, Duindoornstruwelen) ondervinden onder het vigerende beheer geen effecten van stikstof, dan wel de kritische depositiewaarde van het habitatype waarin de soort voorkomt ligt hoger dan de achtergronddepositie. De minieme hoeveelheid depositie vanuit Kickersbloem 3 doet hier geen afbreuk aan. Daarmee zijn significante effecten op deze soort uitgesloten.

Meer noordelijk liggen langs de binnenduinrand alleen binnenduinrandbossen en droge duinbossen (bijlage 1). Een aanmerkelijke oppervlakte behoort hier tot geen enkel habitatype (PZH 2013a). De droge duinbossen ondervinden geen negatieve effecten van additionele depositie, de minieme hoeveelheid depositie vanuit Kickersbloem 3 doet hier geen afbreuk aan. (PZH 2013b). Het ouder worden van de bossen is een belangrijke factor in de nog altijd verbeterende kwaliteit van deze bossen. De kritische depositiewaarde van de Binnenduinrandbossen komt overeen met de huidige achtergrond. Derhalve zijn op beide typen significante effecten uitgesloten.

In de huidige in toekomstige omstandigheden zijn effecten van stikstof op vogelsoorten en zoogdieren met een instandhoudingsdoel voor Voornes Duin zijn niet aan de orde (PZH 2013b).

4.2 Haringvliet

Het Haringvliet is aangewezen voor vijf habitattypen. De huidige achtergronddepositie is voor alle typen lager dan de kritische depositiewaarde. Ook in de directe nabijheid van Hellevoetsluis en rond Scheelhoek, met een additionele depositie van rond 1 mol N/ha/jr, is deze stelling valide. Effecten, en dus ook significante effecten, zijn derhalve uitgesloten. Om dezelfde reden worden de habitattypen van het Haringvliet niet opgenomen in de PAS (DLG 2013c).

Het Haringvliet is aangewezen voor een flink aantal pionier-soorten broedvogels (kluut, strandplevier, bontbekplevier, zwartkopmeeuw, grote stern, visdief, dwergstern). Deze soorten zijn broedvogel op enkele opgespoten eilanden in het Haringvliet (o.a. Slijkplaat, Scheelhoek-eilanden). Deze soorten zijn kenmerken voor kale en zandige bodems met weinig of geen (pionier) vegetatie. Als gevolg van een gebrek aan dynamiek (getijde, zout) raken deze broedplaatsen langzaam aan begroeid. Het ontbreken van dynamiek (getijde) en invloeden van zout (open verbinding met zee) zijn de factoren waardoor vegetatiegroei op deze opgespoten eiland mogelijk is. Stikstof speelt hierin geen rol (ministerie EZ, D. Bal). Thans wordt een proef uitgevoerd met het afdekken van deze eilanden met een laag zout; met als belangrijkste argument het behoud van broedplaatsen voor de grote stern. Ook kluut, strandplevier, bontbekplevier, zwartkopmeeuw, visdief en dwergstern zullen hiervan profiteren. Wanneer in 2018 de Haringvlietdam weer op een 'kier' gaat, zou de noodzakelijke dynamiek voor behoud van deze broedplaatsen, zijn intrede weer kunnen doen. Voorstaande is in overeenstemming met de gebiedsanalyse zoals die voor de PAS is gemaakt (DLG 2013c); effecten van de additionele depositie vanuit Kickersbloem 3 zijn dan ook uitgesloten.

Tabel 4.2 *Habitattypen waarvoor het Haringvliet is aangewezen; doelen = handhaven, > toename, =<) handhaven, afname onder voorwaarde ten gunste van andere typen. Voorts de kritische depositiewaarde en de omvang van de achtergronddepositie (van Dobben et al. 2012, geodata.gdn). In rood de habitattypen waarbij de achtergronddepositie hoger is dan de kdw.*

	doel oppervlak	doel kwaliteit	doel kwantiteit	kdw	achtergrond maximum
Habitattypen					
H1330A Schorren en zilte graslanden (buitendijks)	=	=		1.571	1.000-1.500
H3270 Slikkige rivieroevers	>	=		>2.400	1.000-1.500
H6430B Ruigten en zomen (harig wilgenroosje)	>	>		1.857	1.000-1.500
H91E0A *Vochtige alluviale bossen (zachthoutoibossen)	>	>		2.429	1.000-1.500
H91E0B *Vochtige alluviale bossen (essen-iepenbossen)	>	>		2.000	1.000-1.500

4.3 Duinen Goeree & Kwade Hoek

Duinen Goeree & Kwade Hoek kent in vergelijking tot gebieden die meer landinwaarts liggen een relatief lage achtergronddepositie van minder dan 1.500 mol N/ha/jr. Hierdoor ligt voor slechts enkele habitattypen de achtergronddepositie hoger dan de kritische depositiewaarde (tabel 4.3). Ter weerszijde van de N57 bedroeg de achtergronddepositie in 2012 rond 1.300 mol N/ha/jr. In 2020 zal deze volgens schatting zijn afgenomen tot rond 1.200 mol N/ha/jr (<http://geodata.rivm.nl/gcn/>). Ter weerszijde van N57, binnen en rond de contour van 1 mol additionele depositie liggen geen habitattypen waarvoor Duinen Goeree & Kwade Hoek zijn aangewezen (concept beheerplan Duinen Goeree & Kwade Hoek). Hier liggen het Zuiderdiep en aangrenzende rietvelden. Negatieve effecten op habitattypen zijn derhalve uitgesloten.

In de huidige in toekomstige omstandigheden zijn effecten van stikstof op vogelsoorten, de noordse woelmuis en nauwe korfslak met een instandhoudingsdoel niet aan de orde (DLG 2013b).

4.4 Voordelta

Het Voordelta is aangewezen voor negen habitattypen. De huidige achtergronddepositie van minder dan 1.000 mol N/ha/jr is voor alle typen lager dan de kritische depositiewaarde. Effecten zijn derhalve uitgesloten. Om dezelfde reden wordt de Voordelta dan ook niet opgenomen in de PAS (DLG 2013a).

Tabel 4.3 *Habitattypen waarvoor Duinen Goeree & Kwade Hoek zijn aangewezen; doelen: = handhaven, > toename, =(<) handhaven, afname onder voorwaarde ten gunste van andere typen. Voorts de kritische depositiewaarde en de omvang van de achtergronddepositie (van Dobben et al. 2012, geodata.gdn). In rood de habitattypen waarbij de achtergronddepositie hoger is dan de kdw.*

	doel oppervlak	doel kwaliteit	doel kwantiteit	kdw	achtergrond maximum
Habitattypen					
H1140A Slik- en zandplaten (getijdengebied)	=	=		>2.400	1.000-1.500
H1310A Zilte pionierbegroeiingen (zeekraal)	=	=		1.643	1.000-1.500
H1310B Zilte pionierbegroeiingen (zeevetmuur)	=	=		1.500	1.000-1.500
H1320 Slijkgrasvelden	=	=		1.643	1.000-1.500
H1330A Schorren en zilte graslanden (buitendijks)	=	=		1.571	1.000-1.500
H2110 Embryonale duinen	=	=		1.429	1.000-1.500
H2120 Witte duinen	=	=		1.429	1.000-1.500
H2130A *Grijze duinen (kalkrijk)	>	>		1.071	1.000-1.500
H2130B *Grijze duinen (kalkarm)	=	=		714	1.000-1.500
H2130C *Grijze duinen (heischraal)	=	>		714	1.000-1.500
H2160 Duindoornstruwelen	= (<)	=		2.000	1.000-1.500
H2190A Vochtige duinvalleien (open water)	=	>		2.143	1.000-1.500
H2190B Vochtige duinvalleien (kalkrijk)	>	>		1.429	1.000-1.500
H2190C Vochtige duinvalleien (ontkalkt)	>	>		1.071	1.000-1.500
H2190D Vochtige duinvalleien (hoge moerasplanten)	=	=		>2.400	1.000-1.500
H6430B Ruigten en zomen (harig wilgenroosje)	=	=		>2.400	1.000-1.500
H6430C Ruigten en zomen (droge bosranden)	=	=		1.857	1.000-1.500

Tabel 4.4 *Habitattypen waarvoor de Voordelta is aangewezen; doelen: = handhaven, > toename, =(<) handhaven, afname onder voorwaarde ten gunste van andere typen. Voorts de kritische depositiewaarde en de omvang van de achtergronddepositie (van Dobben et al. 2012, geodata.gdn). In rood de habitattypen waarbij de achtergronddepositie hoger is dan de kdw.*

	doel oppervlak	doel kwaliteit	doel kwantiteit	kdw	achtergrond maximum
H1110A Permanent overstroomde zandbanken (getijde)	=	=		>2.400	<1.000
H1110B Permanent overstroomde zandbanken (kust)	=	=		>2.400	<1.000
H1140A Slik- en zandplaten (getijdengebied)	=	=		>2.400	<1.000
H1140B Slik- en zandplaten (Noordzee-kustzone)	=	=		>2.400	<1.000
H1310A Zilte pionierbegroeiingen (zeekraal)	=	=		1.643	<1.000
H1310B Zilte pionierbegroeiingen (zeevetmuur)	=	=		1.500	<1.000
H1320 Slijkgrasvelden	=	=		1.643	<1.000
H1330A Schorren en zilte graslanden (buitendijks)	=	=		1.571	<1.000
H2110 Embryonale duinen	=	=		1.429	<1.000

4.5 Betrouwbaarheid en meetbaarheid

De additionele depositie in de Natura 2000-gebieden is zeer beperkt van omvang. Deze is zo klein dat zijn in de modelberekeningen binnen de

foutenmarges valt van berekening van de achtergronddepositie zonder additie. Daarnaast bestaat in de werkelijkheid een variatie in achtergronddepositie van jaar tot jaar. Ook hierin zal een berekende additie wegvallen in de variatie van jaar tot jaar.

De achtergronddepositie kent een onzekerheid van $\sigma = 100\%$. (Van Jaarsveld 2004, zie ook www.rivm.nl/nl/themasites/gcn/onzekerheden/) (variantie $\sigma = (\text{standaarddeviatie})^2$; Sokal & Rohlf 1995). Bij een achtergronddepositie van 1.500 mol/ha/jr moet dit gelezen worden als 1.500 ± 39 mol N/ha/jr (als volgt berekend: $1 * 1.500 = 1.500 = \sigma$, $\text{std} = \sqrt{1.500} = 38,7$). Het 95% betrouwbaarheidsinterval wordt dan bestreken door de uitersten 1.461 en 1.539 mol N/ha/jr). Bij een additionele depositie van 1 mol N/ha/jr komt het gemiddelde op 1.501 N/ha/jr. Deze waarde wijkt niet (statistisch) significant af van het gemiddelde van de achtergronddepositie; ofwel het gaat om een berekende toename van de depositie die in het veld niet is te meten.

Het is gebleken dat meteorologische omstandigheden grote invloed hebben op de depositie van emissies. In een achtergrondstudie van het Planbureau voor de leefomgeving is dit als een van de belangrijke onzekerheden genoemd: "Van jaar tot jaar voorkomende variaties in meteorologische omstandigheden leiden, bij gelijke emissies, tot fluctuaties (toe- en afnamen) in deposities van ongeveer 10 procent" (Velders *et al.*, 2010a,b). Wetende dat de jaarlijkse fluctuatie groot is komen Jaspers *et al.* (2010) dat een toename van stikstof die kleiner is dan 0,5% van de KDW, ecologisch feitelijk niet meer meetbaar is. Zij beargumenteren dat kleine toenames niet tot voor planten waarneembare veranderingen in het aanbod van stikstof leiden.

4.6 Andere plannen en projecten

In Hellevoetsluis en omgeving zijn op dit moment geen andere plannen en projecten in procedure die aanleiding kunnen zijn voor een substantiële (en meetbare) toename van stikstofdepositie in de omgeving (en de Natura 2000-gebieden). Een beschouwing van cumulatieve effecten is daarom niet noodzakelijk.

4.7 Wat brengt de toekomst?

Het huidige overheidsbeleid is er op gericht om de emissie en depositie van stikstof terug te brengen. Volgens de vigerende modellen zal de depositie rondom het plangebied het komende decennium met ongeveer 20 mol N/ha/jr afnemen. In het kader van de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS; regeling in voorbereiding) zal een deel van de ruimte die beschikbaar komt door de afname, gebruikt kunnen worden voor nieuwe activiteiten. Daarnaast zijn in het kader van de PAS in enkele habitattypen (in Voornes Duin)

aanvullende maatregelen voorzien teneinde ook bij nieuwe economische activiteiten de instandhoudingsdoelen en herstelopgaven te kunnen verwezenlijken.

Het bedrijventerrein Kickersbloem 3 is aangemeld voor de PAS. Dat wil zeggen dat de additionele depositie die aan dit voornemen toegerekend kan worden, in alle rekensommen over additionele depositie, ontwikkelruimte en aanvullende maatregelen is verdisconteerd. Ook zonder de PAS is dit initiatief mogelijk, omdat effecten op instandhoudingsdoelen zijn uitgesloten.

4.8 Tot slot

Eventuele effecten van additionele N-depositie zijn met regelmaat onderwerp van een procedure bij de Raad van State. Met regelmaat blijkt in uitspraken dat bij en toename, hoe miniem dan ook, effecten niet of onvoldoende kunnen worden uitgesloten. Een argumentatie die ecologisch hout snijdt wil op juridische gronden nog wel eens sneuvelen. Om die reden is in bijlage 2 uitgerekend hoeveel stikstof jaarlijks terecht komt op de habitattypen waarvan de kritische depositiewaarde wordt overschreden.

In Voornes Duin en Duinen Goeree & Kwade Hoek zou in de Grijze Duinen (kalkrijk, kalkarm en heischraal) jaarlijks minder 1 m² geplagd moeten worden om de load te verwijderen. In Duinbossen (droog) zou jaarlijks 1 oude boom (exoot of gebiedsvreemd) gekapt en verwijderd moeten worden en in Vochtige duinvalleien is de bestaande praktijk van maaien en afvoeren meer dan voldoende. Wanneer in de toekomst vanuit Kickersbloem III jaarlijks bedrijfsuitje in de sfeer van 'een dagje werken in de natuur' zouden worden georganiseerd, wordt meer dan voldoende stikstof weer verwijderd.

5 Conclusie

Voor de ontwikkeling van bedrijventerrein Kickersbloem 3 is de omvang van de additionele depositie in beeld gebracht, met het daartoe geëigende model OPS. Het beeld dat hier uitrolt, is valide voor het moment dat het gebied volledig is ontwikkeld en in gebruik genomen. Tot die tijd is een eventueel effect minder van omvang.

In een beoordeling van eventuele effecten is de ligging van de contour van 1 mol N/ha/jr als uitgangspunt genomen (figuur 3.2, 3.3). Binnen deze contour neemt de additionele depositie in de richting van het plangebied toe, naar buiten toe neemt deze af. Van de Natura 2000-gebieden krijgen de oostpunt van Voornes Duin, de oostpunt van Duinen Goeree & Kwade Hoek en een snipper van het Haringvliet rond 1 mol N/ha/jr. Elders zal de additionele depositie kleiner zijn dan wel volledig ontbreken.

Voor enkele habitattypen in Voornes Duin ligt de achtergronddepositie thans boven de kritische depositiewaarde. Deze Duinvalleien ondervinden thans geen negatieve effecten van additionele depositie omdat het huidige beheer toereikend is om eventuele effecten weg te nemen (maaien, kappen, plaggen en alles afvoeren). In de Duinbossen zal een additionele depositie van een enkele mol niet leiden tot enig effect. Deze toevoeging valt weg in de jaarlijkse variatie in aanbod van stikstof (mineralisatie). Daarnaast wordt een kwaliteitsverbetering voorgestaan door niet te kappen, behoudens exoten. Verwijderen van deze laatste draagt ook bij in een kwaliteitsverbetering. De laatste snippers Grijze duinen in de oostpunt van Voornes Duin zullen door hun ligging evolueren tot struweel; tenzij de successie wordt teruggezet (plagen). Een enkele mol N-depositie als gevolg van de ontwikkeling van Kickersbloem 3 heeft door de kalkrijkdom van de bodem geen gevolgen voor de voortgang van de successie dan wel gevolgen voor de potentie van terugzetten van de successie.

Elders In Voorne zijn door de minimale hoeveelheid, dan wel ontbreken daarvan, geen effecten voorzien. In de andere Natura 2000-gebieden in de omgeving komt is de kritische depositiewaarde van aangewezen habitattypen hoger dan de huidige en toekomstige achtergrond (Haringvliet, Voordelta, Oude Maas), dan wel liggen binnen het uiterste bereik van de depositie vanuit Kickersbloem 3 geen habitattypen met een kritische depositiewaarde die lager is dan de achtergronddepositie (Dünen Goeree & Kwade Hoek). Effecten in deze gebieden zijn daarom uitgesloten.

Significant negatieve effecten, alsook negatieve effecten, zijn met zekerheid uitgesloten. Een Passende Beoordeling is daarom niet noodzakelijk.

6 Literatuur

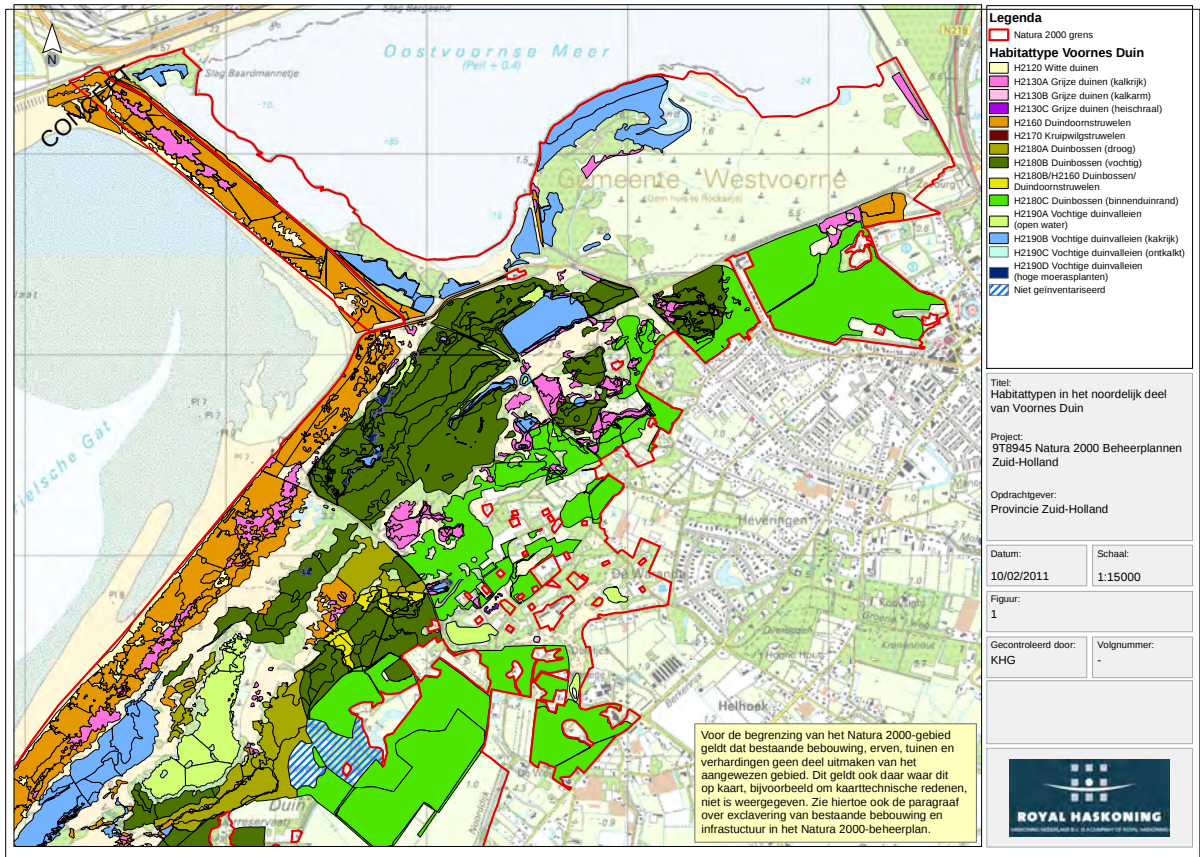
- van Dobben H.F., R. Bobbink, D. Bal & A. van Hinsberg 2012. Overzicht van kritische depositiewaarden voor stikstof, toegepast op habitattypen en leefgebieden van Natura 2000. Rapport 2397, Alterra, Wageningen.
- DLG 2013a. Werkdocument PAS-gebiedsanalyse herstelstrategieën voor Voordelta. Rapport, DLG, Den Haag.
- DLG 2013b. Werkdocument PAS-gebiedsanalyse herstelstrategieën voor Duinen Goeree en Kwade Hoek. Rapport, DLG, Den Haag.
- DLG 2013c. Werkdocument PAS-gebiedsanalyse herstelstrategieën voor Haringvliet. Rapport, DLG, Den Haag.
- Floron 2011. Nieuwe atlas van de Nederlands flora. KNNV Uitgeverij, Zeist.
- Jaspers C.J., M. Mouissie, D. Tuitert & F. Kwadijk 2012. Stikstofdepositie en natuur: het slot en de sleutel. Toets 17(1): 6-11.
- Kooijmans A., A. Hinsberg, E. Noordijk, M. van Til & C. Cusell 2010. Stikstofdepositie in kalkrijke en kalkarme duinen: gaat het wel zo goed? DLN 111: 166-170.
- Niemendal E. 2014. Uitgangspunten stikstofdepositie Kickersbloem3. Memo 270522 - 20140922 - rev. 00. Oranjewoud, Capelle a/d IJssel.
- PZH 2013a. Ontwerp-beheerplan 2011-2016, bijzondere natuurwaarden Voornes Duin. Rapport, Provincie Zuid-Holland, Den Haag.
- PZH 2013b. Werkdocument PAS-gebiedsanalyse herstelstrategieën voor Voornes Duin. Rapport, Provincie Zuid-Holland, Den Haag.
- Rivm 2012. Notitie duinenbijtelling in Natura 2000-gebieden in GDN. Notitie 22 juni 2012, Rivm, De Bilt.
- Rivm 2014. http://www.rivm.nl/Onderwerpen/G/GCN_GDN_kaarten_2014/-Depositiekaarten.
- Sokal R.R. & F.J. Rohlf 1995. Biometry; the principles and practice of statistics in biological research; third edition. Freeman & Company, New York.
- Van den Berg L., R. Loeb & R. Bobbink 2014. Mitigatie N-depositie Zeetoegang IJmond: inschatting stikstofafvoer door PAS-herstelmaatregelen, Rapport 2014-08, B-ware, Nijmegen.
- Van Jaarsveld J.A. 2004. The Operational Priority Substances model; description and validation of OPS-Pro 4.1. RIVM rapport 500045001, Bilthoven: Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu. www.mnp.nl/ops
- Velders, G.J.M., J.M.M. Aben, H.S.M.A. Diederer, E. Drissen, G.P. Geilenkirchen, B.A. Jimmink, A.F. Koekoek, R.B.A. Koelemeijer, J. Matthijsen, C.J. Peek, F.J.A. van Rijn & W.J. de Vries 2010a. Concentratiekaarten voor grootschalige luchtverontreiniging in Nederland, Rapportage 2010, PBL-rapport 500088006, Bilthoven: Planbureau voor de Leefomgeving.
- Velders, G.J.M., J.M.M. Aben, J.A. van Jaarsveld, W.A.J. van Pul, W.J. de Vries en M. van Zanten 2010b. Grootschalige stikstofdepositie in

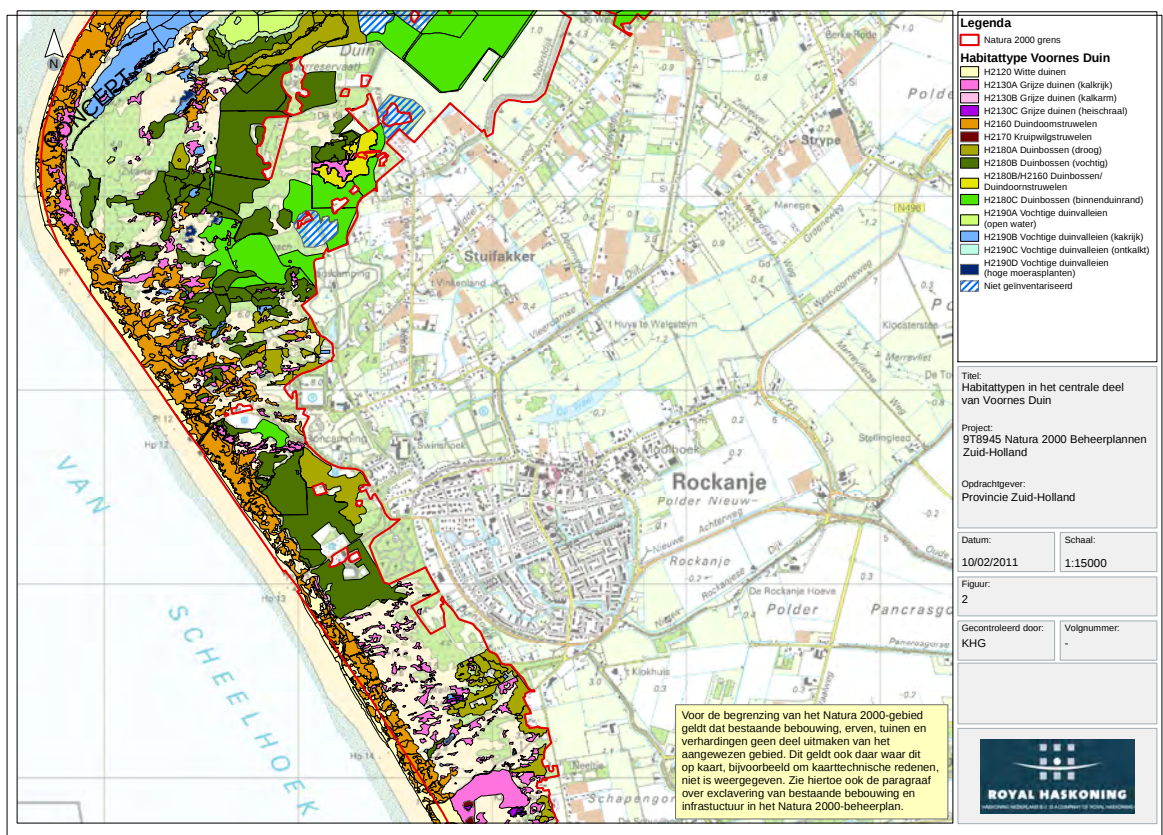
Nederland. Herkomst en ontwikkeling in de tijd, PBL-rapport 500088007, Bilthoven: Planbureau voor de Leefomgeving.

informatie per gebied: <http://www.synbiosys.alterra.nl/natura2000/>

achtergronddepositie: <http://geodata.rivm.nl/gcn/>

Bijlage 1 Habitattypen Voornes Duin; noord en midden

D:\projecten\Haskoning\HaskoningRH-Templates_10-2008\RH_A3_Landscape.mxd

Bijlage 2 Additionele depositie en het verwijderen daarvan

Voornes Duin zal volgens berekening gemiddeld 0,4 mol N/ha/jr vanuit Kickersbloem III ontvangen en Duinen Goeree & Kwade Hoek 0,1 mol N/ha/jr. De oppervlakte van habitattypen zijn ontleend aan de documenten waarin de herstelstrategieën in het kader van de PAS zijn uitgeschreven. De effectiviteit van de verschillende beheermaatregelen in de habitattypen van duinen zijn ontleend aan Van den Berg *et al.* (2014).

Tabel b3 Oppervlakte, additionele N-depositie en totale N-load in habitattypen in Voornes Duinen en Duinen Goeree & Kwade Hoek; gevolgd door het aantal vierkante meters (m²) dat met een maatregel jaarlijks beheerd zou kunnen worden om de totale load in dat habitatype weer te verwijderen.

			oppervlakte (ha)	depositie (mol N/ha/jr)	load (mol N/jr)	10 cm plaggen	5 cm plaggen	opslag verwijderen	maaien en afvoeren	begrazen
effectiviteit (mol N/ha)					92.000	49.000	11.000	2.300	1.000	
Voornes Duin	H2130A	Grijze duinen (kalkrijk)	69,1	0,4	27,6	0,3	0,6	2,5	12,0	27,6
Voornes Duin	H2130C	Grijze duinen (heischraal)	0,9	0,4	0,36	0,0	0,0	0,0		0,4
Voornes Duin	H2180A	Duinbossen (droog)	70,7	0,4	28,3			2,6		28,3
Voornes Duin	H2190B	Vochtige duinvalleien (kalkrijk)	55,9	0,4	22,4			44,7*	9,7	17,2
Duinen Goeree	H2130A	Grijze duinen (kalkrijk)	85,6	0,1	8,56	0,1	0,2	0,8	3,7	8,6
Duinen Goeree	H2130B	Grijze duinen (kalkarm)	184,9	0,1	18,49	0,2	0,4	1,7	18,5	8,0
Duinen Goeree	H2130C	Grijze duinen (heischraal)	15,1	0,1	1,51	0,0	0,0	0,1		1,5
Duinen Goeree	H2190C	Vochtige duinvalleien (ontkalkt)	31,5	0,1	3,15			6,3*	1,4	2,4
* effectiviteit in dit habitatype 500 mol N/ha										

Bijlage 3 Berekening additionele depositie

